

Reuerendi Patris P. Hieremiæ Drexelii e Societate Iesu Opera omnia

Duobus nunc Voluminibus comprehensa, & libellis ante hac non editis
aucta ; Illvstrata, Indicibvs Moralibus, Locorum S. Scripturæ, Capitalium
Mysteriorum fidei, Rerum, & Concionum quouis anni tempore habendarum
; Congestis Et Compositis Methodo prorsus, alijs Auctoribus inusitata ; Sed
Theologis ...

Drexel, Jeremias

Antverpiæ, 1643

Rosæ Selectissimarvm Virtvtvm, Quas Dei Mater orbi exhibet, Pars. II.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77028](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77028)

ROSÆ

SELECTISSIMARVM VIRTVTVM.

QVAS DEI MATER ORBI EXHIBET,

PARS II.

CAPVT PRIMVM.

Rosa Trachinia, seu, Prudentia.

S. Thomæ
Aquinatis
erga Do-
mini matrem
affectus.

IHEOLOGORVM anti-
stes Thomas Aquinas à re-
neris unguiculis miro af-
fectu in Domini Matrem
ferebatur, quem in ipsis
etiam cunis exhibuit. Nam
etiamnum infantulus, cum
lavandus esset, chartulam
humili temere abjectam ar-
ripuit, eamque manu arcte
compreffit. Nutrix schedu-
lam lavando è manu sub-
trahere nitebatur, sed frustra. Nam infans, quantis po-
tuit lacrymis, chartam defendit. Ita lotus est. Mater re-
cognitâ infanti post adhibitu balneum blandâ & ta-
men difficili dexteritate è digitis chartulam subtraxit.
In hac percripta erat Angeli ad beatissimam Virginem
salutatio. Nec cessabat infans: ademptam chartulam
constanti fletu repetiit, redditam mox deglutivit.

Quod rati-
onem minime
fuerit.
Vide Anton.
Spauri c. 35.
pag. 115.

Luc. cap. 1.
vers. 34.

In hac igitur Parte alterâ, prima Matris Virginis vir-
tus occurrit explicanda *Prudentia*. Et de hac, more jam
instituto differemus.

§. I.

Prudentiam Rosæ, quæ Trachinia dicitur, non im-
mito comparamus. De hac naturæ scrutator Plinius:
Illius, inquit, genera nostri fecere celeberrima, Præ-
nestinam & Campanam: proximam ei Trachiniam minus
rubentem, albicantibus foliis. Huic similima est Pru-
dentia: non ea nimium tuberis pallidula est, quia semper
circumspecta & cauta. Prudentia in ratione practica, in-
quit D. Thomas, consistit. A dicitur: Sicur ille qui ratiocinatur

Plin. lib. 21.
natur. hist.
c. 4. inuiso.

S. Tho. 1. 2.
q. 47. art. 2.
ad 1.

A bene ad aliquem finem particularem, puta ad victoriam, di-
citur esse prudens, non simpliciter, sed in hoc genere, scilicet in
rebus bellicis: ita ille, qui bene ratiocinatur ad totum bene
vivere, dicitur Prudens simpliciter. Prudentia portò, ut san-
ctus Doctor affirmat, est recta ratio agibilium, seu, Sapien-
tia in rebus humanis. Hinc Aristoteles: Prudentia, inquit, in
sensu interiori consistit, qui perficitur per memoriam & per
experimentum ad promptè judicandum de particularibus.

Prudentia virtutum omnium gubernatrix: nam, ut
princeps Theologus loquitur, virtutes omnes adjuvat, & Thom. di-
in omnibus operatur. Hoc illud divinum animi autem est,
hæc illa virtutum princeps, quæ reliquis omnibus uti-
tur, atque ipsarum ordinem, modum, & occasionem
tanquam oculus mentis undequaque perspicacissimus
ostendit.

B Beatus Ephrem Domini Matrem laudaturus, Prin-
cipem omnium prudentissimam & sagacissimam vo-
cat. Damascenus, Sapientie thesaurum nominat. Illa
paradis hortulana Eva nimium credula simplicitate &
inexpiabili pæne imprudentia serpentine facundia celsi-
fir. Hanc imprudentiam Mater Domini, correxit, cum
ad Angeli affatus prudentissimè subiecit: Quomodo fiet
istud? Hinc Ecclesia Virginem in cælum evectam velut
interrogans: Quod, inquit, progredieris Virgo pruden-
tissima? Quod si, Salomone teste, qui moderatur labia
sua, prudentissimus est, Virgo præ omnibus prorsum homi-
nibus longè prudentissima erit dicenda. Imò verò si in
hac Virgine, quod miremur, aliud non sit, quam quod
tam prudenter loqui, tam opportunè sciverit tacere,
posset ea nihilominus *Miraculorum miraculum*, prodigio-
rum Mundi prodigium maximum appellari.

Bernardus Virginis cultor eximius solerter ad calcu-
lum revocavit, quoties Virgo ab Evangelistis memore-
tur locuta, ter cum Deo, bis cum Angelo, bis cum ho-
minibus. Verè diffusa est gratia in labiis illius. Ergo qua
labia sic moderati potuit, planè prudentissima fuit:
nam antequam loquebatur, cogitabat qualis illa esset
salutatio. De unâ & pæne solâ hac Virgine jure meritis-
simo cantabunt templa: Hæc est Virgo sapiens, & unâ
de numero prudentium. Quid enim, inquit Bernardus,
non sapiebat Maria, in qua Dei Sapientia latebat? Hæc abdi-
tissima mysteria nec Apostolus, nec Prophetis, sed neque Angelis
facis cognita intelligebat. Apostolos certè in plurimis eru-
diit, illis præcipuè, quæ ad Christum in utero conceptum,
in stabulo natum, in Nazarethanâ domo educatum
pertinebant. Prophetas eo superavit hæc Virgo: nam
illorum aliqui de præteritis vaticinati. Ita Moses: In
principio creavit Deus cælum & terram. De futuris aliqui.
Sic Isaias: Ecce, inquit, Virgo concipiet. De præteritis
alii. Ita Joannes: Ecce, inquit, ecce Agnus Dei. Mater Do-
mini hanc triplicem gratiam conjunctim habuit. De
præterito namque sic vaticinatur: Suscepit Israel puerum
suum. De futuro: Beati me dicent omnes generationes.
In nuptiis Cane præscia miraculi: Quæcumque, ait,
dixerit vobis, facite. De præteriti: Fecit mihi magna, qui po-
terat. Latentem utero filium monstravit, Agnum suum
in præsepi decumbentem orbi universo exhibuit.

B. Mariæ
elogium
ex B. E-
phrem, &
Damasc.

Luc. cap. 1.
vers. 34.

Prov. c. 10.
vers. 19.

Ps. 44. v. 3.

Gen. c. 1. v. 1.

Isa. cap. 7.
vers. 14.

Joan. cap. 1.
vers. 36.

Luc. cap. 1.
vers. 34.

Idem v. 48.

Joan. cap. 2.
vers. 5.

Luc. cap. 1.
vers. 49.

Portò

Porro Angelos superavit, quia supremi Angeli arcum illud Christi in utero concepti, per infusam inspirationem, ut Theologi loquuntur, à Deo hausērunt, medii à superioribus per traditam illuminationem, infimorum saltem aliqui ab Apostolis cognērunt. Non obscure divinus Paulus id significans: *Vt innotescat, inquit, principibus & potestatibus in celestibus per Ecclesiam, multiformis sapientia Dei.* Hoc gentis humanae decus Maria excellentissimè cognovit modo triplici. Primo quidem per afflatum divinum: quod pulchrè dixit Bernardus illi soli datum nōsse, cui datum est experiri. Deinde per Angelum, qui virgini dixit: *Spiritus sanctus superveniet in te.* Perinde si diceret: Scies utique illo doctore, quo & actore: Hunc interrogabis, & respondebit tibi. Tertiò per experientiam prorsus felicissimam: siquidem æternam sapientiam corpore vestitam suis spectavit oculis, suis tractavit manibus, suis appressit uberibus. Hinc verè Virgo prudentissima.

§. II.

IN Regum fastis commendatur Abigail mulier prudentissima & speciosa. Sed nihil illa ad hanc Virginem, sub cuius lingua mel & lac, favius distillans labia illius: non enim effundebat verba, sed stillabat. Cujus testis Ambrosius: *Corde humilis, verbis gravis, animi prudens, loquendi parior, legendi studiosior.* En quàm sibi familiariter jungantur verborum paragonia & laudabilis prudentia. Juditham ipsi hostes curiosius contemplati, mirabantur ad sapientiam ejus, & dicebant alter ad alterum: *Non est talis mulier super terram in aspectu, in pulchritudine, & in sensu verborum.* Hæc longè verius de Heroide illa dicuntur, quæ Holofornem ab inferis sub jugum misit, quæ stygii serpentis caput contrivit, quæ Apostolorum magistra fuit. Hæc illa Sapientiæ domus est, in quâ sibi sapientia columnas septem excidit, cum in eâ septem Spiritus divini munera collocavit.

Hebræus Ezechiel: *Ista est, inquit, lex domus in summitate montis, omnis finis ejus in circuitu sanctum sanctorum est.* Omnia in Virgine sanctissima. In Regum fastis prædicatur Thecuis, quod Abalonem filium prudenter in gratiam restituerit apud parentem. Laudatur Bethsabee, quod prudentia sua Salomonem plurimum juverit, ut paternum solum adipisceretur. Rebecca quoque prudentia effertur, quæ filio modum tradidit impetrandæ à patre benedictionis. At omnis harum solertia cum Prudentiâ Mariæ conferenda non est, quæ omne humanum genus Deo reconciliavit, quæ nostræ mortalitatis pelle Filium Dei vestivit, ut à Patre benedictionem largissimam impetraret.

Romani veteres Prudentiam pinxerunt vultu triplici, ut quæ tria potissimum tempora, præteritum, præsens, futurum complecteretur. De primo Salomon: *Qui congregat in messe, inquit, filius sapiens, qui autem stertit æstate, filius confusiois est.* Dum vivimus, ætas & messis est: minimum temporis spatium tam pretiosum est, ut eo lucrari liceat, quod tota proficit æternitate. Quid ergo agimus? ætate non colligimus? stertimus? Pars magna ætatis transiit. Nihilominus multa superest messis: obsecro, dum licet, non feriemur.

Alterum tempus, quod prudentia respicit, est præsens. Ejus nos Salomon quoque commonesciens: *Qui cum sapientibus, ait, graditur, sapiens est.* Huic tali cogitandum: Quæ mea sunt opera, cuius pretii, quàm Deo grata? qui mei sunt socii? quod tandem tendo? quis itineris mei finis ac exitus erit?

Tertium tempus futurum, de quo pie monemur à sancti Christi religiosissimo scriptore: *Memento semper finis, & quia lib. 1. cap. 23. præteritum non redit tempus. Age, age nunc, quidquid agere potes. Dum tempus habes, congrega tibi divitias immortales.* Boëthii scitum est: *Rerum exitus Prudentia metitur.* Itaque si prudens fuerit animus tuus, præterita cogita, præsen-

tia ordina, futura provide. In tria hæc tempora vita dividitur: quod est, quod fuit, & quod futurum est. Ex his, quod agimus, breve est: quod acturi sumus, dubium: quod egimus, certum. Homo frugi præteritum meminisse, agere præsentia, futura cavere debet. Nos plerumque circa præsentia occupati sumus. Ad tempora malè exacta inviti revocamus animum. Ille qui ambrosiosè multa concupivit, superbè contempsit, insidiosè decepit, avarè rapuit, prodigè effudit, libidinosè invaluit, necesse est memoriam suam timeat & fugiat. Huic ergo primus Prudentiæ vultus deest, quo respiciat præterita. Fortassis & tertius quoque deest, quo prospiciat futura, & imminens confideret æternitatem. Non enim tam videndum, quid in præteritis blandiatur, quàm quid deinceps è re futurum sit. Eò nos impellens Angustinus: *Prudentia, inquit, docet te ut quæ non potes perpetuo retinere, fructuosè permittas abire. Prudentia docet, ut in cunctis semper idem sis, tam in prosperis, quàm adversis. Prudentia promissa accelerat, & amplius quàm promissit, præstat. Ab exemplis res patebit.*

§. III.

Moses, antequam Hebræi agminis Dux esse juberetur à Deo, regis Ægyptii Pharaonis exercitum contra Æthiops duxit. Quà in re illud excitavit, quod non vulgarem hominis prudentiam argueret. Nam ut hostem opprimeret, priusquam is de adventu suo cognosceret, non per fluminis ripam, sed per interiora terræ expeditionem fecit. Quà in re satis declaravit, quantum ingenio polleteret ac prudentiâ. Fuit difficultimum hoc iter præ serpentum copiam. Eorum plurimos hic tractus gignit, aliquot etiam genera, quæ nusquam alibi reperiuntur, noxios omnes, & ipso aspectu horrendos, & in his quoddam volucres, ut non solum humi latentes insidientur, sed & sublimes ex improvviso nocent. In hostem hunc venenatum Moses ita agemata prudens & omnino dignum admiratione commentus est. Vim ibidem ingentem comparare pro magno habuit negotio. Est avis hæc serpentibus inimica: ibides namque mansuetæ alites, contra solos serpentes, feroces. Curaverat autem Moses caveas non paucas in arcæ formam, quas ibidibus completas secum deferrebat, & sic exercitus iter à serpentibus securum dedebat. Specimen hoc fuit excellentis prudentiæ, quæ hoc potissimum suggerit, ut suum cuique malo antidotum maturè provideamus.

Sed apparuit hominis ejusdem prudentia non vulgaris in Aaronis dignitate vindicanda, cui cum sacerdotium tumultuosè à populo abrogaretur, ille ut motus sævientis multitudinis, qui in horas gliscere, cohiberetur, nec frater temere spoliaretur sacerdotio, disquisitionem rei non ad multitudinis studium, cuius proprium est, nihil sapere, sed ad Numinis voluntatem relegavit: cuius assensu dignitas fratri stabilita est, & competiturum impietas graviter vindicata.

Amasis Regis prudentiam quis non miretur? Fuit is Amasis pæne ultimus eorum, qui præcis temporibus Ægypti regnum tenuere. Prudentiæ specimen Rex iste hoc etiam dedit. Cum omnia Samiorum tyranno Polycrati prosperè fluere, itque fortunam in cunctis indulgentissimam experiretur, Amasis illi per litteras (ut fertur) jus omne veteris amicitie remisit, testatus, absque dubio fortunam ei truculenter infidiam, cui tam indulgentè obsequeretur. Prævidit Rex prudentissimus Polycratis exitum. A primis certè dissidebant ultima. Nam Oroëtes Darii Regis satrapa Polycratem victum captumque, morte, nec eâ communi, affectit, sed in cruce altâ suspensum, mirabile & miserabile orbis spectaculum subjecit. Proprium Prudentis est, oculos in ventura mittere, qui de futuro nihil præmeditatur, in omnia incautus incidit.

Epimenides

Epimenides Cre-
talus.

Epimenides Cretensis (de cuius ætate ac somno fabulas Græci non tangimus) cum Munichiam locum Athenis naturâ magis quam opere munitum vidisset, multis audientibus testatus est, nescire Athenienses quantas ille locus clades civibus esset allaturus; quod si futura prævidere ac pericula cavere vellent, dentibus eum locum demolituros, si manibus non liceret. Præfagium hoc fuit, aut certe præmonitus prudentissimi. Nam eventus (quod satis constat) prædictioni non defuit. Nimirum murus athenus est homini Prudentia.

§. IV.

Sed quid profit, ô Christiani, ruituros parietes solerter inspicere, & fulera is apponere, præcipitium ad inferos aut prævidere, aut sedulo cavere nolle? Fuerunt, qui aliena mala prudentissimè præviderint, in prævidendis suis minus oculati.

Fabii Ma-
ximi.

Fabius ille Maximus, qui Punicos in Italiâ successus non pugnando magis quam cunctando fregit, ferociâ Varronis Consulis animadversâ, collegam ejus Paulum Æmilium multum diuque precatus dicitur, ne temere quippiam à Varrone fieri pateretur: prævidere se, nisi conatibus illius iterum obviam, brevi fore, ut aliquis in Italiâ locus supra Trasimenum & Trebiam Romanâ clade insigniretur. Prudentissimè prævidit vir iste, sed aliena potius mala quam sua.

Scipionis
Nafica.

Non minus prudens illud sapientiæ corculum Scipio Nafica. Romæ inter Patres agebatur de Carthagine funditus delendâ; exitique ea consultatio in longam & difficilem disceptationem. Portius Cato, cui antea Prisci nomen, censébat Carthaginem eventandam, ut Roma staret incolomis. In hanc sententiam multi pedibus ivère. At contra Scipio Nafica identidem contestatus est, viderent illi qui tam cupidè vellent Carthaginem excisam, ne populus Romanus æmula civitatis metu liberatus in domesticam incideret discordiam, aut certè peritiam militandi perderet. Multò priùs prospexit Scipio, prædixitque hoc malum non sibi, sed urbi obventurum. Inter Christianos prudentior est, qui suis ante omnia, dein alienis malis studet occurrere.

Hannoni
Carthagini-
ensis.

Prævidit & Hanno, nobilissimus Carthaginiensis Senator, secundi belli Punici eventum suæ civitati fore calamitosum. Cum autem Mago Annibalis frater in curiâ referret, ducenta millia Romanorum intra biennium ab Annibale caesa, quatuor Consulares exercitus deletos, magnam Italiæ partem ad Pænos defecisse, & quò major fides iis, quæ dicebantur, accederet, tres annulorum modos in curiæ vestibulo effudit, & simul Hannonem interrogavit, an belli, quod in Italiâ gererent, adhuc pœniteret? Hanno vicissim percunctatus est Magonem: Equis ex urbe Româ post tot clades acceptas ad Annibalem venisset petiturus pacem? & an Romæ ulla pacis mentio facta diceretur? Negavit utrumque Mago. Ergo bellum, subiungit Hanno, tam integrum & periculosum hodie, quam à principio fuit, cum Romanis habemus. Hinc maximè vereor, si (quod nolum) fortuna variare cœperit, frustra pacem imploremus victi, quam nobis etiam vincentibus nemo detulit.

Prudenter omnino & in rem civitatis, si aures reperisset tam excoctæ prudentiæ capaces. Verum & Hanno non tam sibi quam aliis optima quæque prudentissimè suavit. Prudentia Christiana omnium primò sibi ipsi consulit, & hoc partem sui arbitratur, sic curare aliena, ut non negligantur propria: sic corpori providere, ut tamen magis animo, parti hominis longè digniori.

Rom. cap. 8.
Ier. 6.

Serio monet divinus Paulus: Prudentia carnis mors est, prudentia autem spiritus, vita & pax. Hæc imminuentia mala non solum prospicere novit, sed & cavere: nec ulla putat esse mala, nisi ea quæ malos efficiunt, uti sunt peccata.

A Hæc Prudentia bona fallacia à solidis acutè inter-noscit, hæc futura vigilanter prospicit, proinde fluxis æternæ cupidissimè præponit.

Plalmographi vaticinium est: Simul insipiens & stultus Ps. 48. v. 11. peribunt. Super his verbis Augustinus differens, & simul August. 10. 8. Prudentiam Christianam exhibens hoscendam: Quis est in Psal. 48. imprudens? inquit, qui non sibi prospicit in futurum. Quis est insipiens: qui non intelligit in quo malo sit. Tu verò intellige in quo malo sis modo, & prospice, ut in bonis sis in posterum. Intelligendo in quo malo sis, non eris insipiens; prospiciendo tibi in futurum, non eris imprudens.

§. V.

Hæc Prudentiâ caruerunt illi Philosophorum, qui, ut Augustinus loquitur, de virtutibus & vitiis subtilia multa tractantes, dividentes, definientes, ratiocinantes, acutissimè concludentes, libros implentes, suam sapientiam ventilantes, plurimum laboris adhibuerunt assequendæ Prudentiæ, eam tamen nunquam assecuti. Hieronymus illorum conatus explicans: Reliquerunt, inquit, frequentias urbium, & suburbanos hortulos, ubi ager irriguus, & comæ arborum, ubi susurrus avium, rivus immurmurans, & fontis speculum, ubi illecebræ plurimæ cum aurium, tum oculorum. Ne igitur luxu & rerum videndarum copiâ, vigor animi remollesceret, procul his omnibus degere voluerunt. Ita Pythagorei, quorum Multis solitudo vita est commodior, quam cæcis hominum. Fuerunt qui ipsam sibi oculorum usum interdixerunt; quò mens Prudentiam induta cerneret acutiùs.

Sed irriti fuerunt conatus isti: Prudentiam illam non assecuti sunt, quam Bernardus hoc afficit elogio: Ista regit affectus, dirigit actus, corrigat excessus, componit mores, vitæ honestat & ordinat. Postremò humanarum pariter & divinarum rerum scientiam confert. Hæc est, quæ confusa distemnat, hiantia cogit, sparsa colligit, secreta visatur, vera vestigat, verisimilia examinat, ficta & fucata explorat. Hæc est, quæ agenda præordinat, acta recogitat, ut nihil in mente resideat, aut incorrectum, aut egens correctione. Hæc est, quæ in prosperis adversa præsentit, quod & fortitudinis & prudentiæ est.

Atque hæc Prudentia à Bernardo sic laudata non otiosa & marcens, actiosa est & multi laboris, satagit, ut fiat quod rectè fieri iudicavit. Hic plerique capite valemus, sed caremus manibus. Annos atque dies delibramus, tandem nihil fit. Consilia conferimus de optimo vitæ statu, sed nulla consilii opera succedunt: faciendâ quidem cum ratione statuimus, & tamen nihil fit: prudenter optima quæque decernimus, diceres uno die ad perfectionis culmen evoluturos, & demum, heu! nihil fit.

Fuit, ut in comitiis provincialibus varia esset consultatio, & nulla ferè conclusio. Id homo ingenii non infans observans, id commentus est. Chartam virginem puramque sine scripturâ, nullis in eâ syllabis, nec ullis quidem litteris exaratis, in litterarum tamen formam convolvit, & fronti hoc unum inscripsit: Comitiorum acta. Complicatâ signatâque chartâ, candidus campus sine ullâ nigellâ pecude repertus est. Inde rumor emanavit: Hæc esse prolixæ consultationis acta, quod nihil actum sit. Talibus plerumque clausulis nostra sepelitur prudentia. Statuimus prudenter multa, tandem urceus exit, currente rotâ, cum tamen amphora cœperit initi-tui. Seriam emendationem vitæ in dies proponimus, & quando tandem vitam emendamus? Nostra proposita comitiorum sunt acta, hoc est, de multis consul-tamus, nihil exequimur. Nimirum difficultatibus fracti aut territi manum retrahimus, ita in pristinam relabimur ignaviam.

At verè prudens malis non premitur, sed utitur: novit enim æquè tam in adversis quam in secundis rebus virtutem suam explicare. Bonus scriba quovis calamo pulchros efformat characteres. Virtutem Prudens inter opes,

Prudens tã
in adversis
quàm in
prosperis
rebus non
mutatur.

ter opes, si liceat, monstrabit, si minus, in paupertate; si possit, in patriâ præcellat, si minus, in exilio: si possit, dux militiae, si minus, miles: si possit, firmus & integer, si minus, debilis, quamcunque fortem acceperit, aliquid ex illâ memorabile efficiet. Ferarum dormitores fævisima animalia, elephantes, tigrides, leones jugum pati docent, imò ulque in contubernium imitant: ita prudens artifex omnia sibi mala attemperat, ut prolint; dolor, egestas, ignominia, & alia quæcunque horrenda, cum ad prudentem perveniunt, mansueta sunt, & profunt. Ita prudens in adversis & prosperis semper idem est, uti eadem est manus, & quæ in palmam extenditur, & quæ in pugnum constringitur. Eâ causâ Prudentem verè beatum hoc ratiocinio asserimus: Qui prudens est, & temperans est; qui temperans est, & constans est; qui constans est, & imperturbatus est; qui imperturbatus est, sine tristitiâ est; qui sine tristitiâ est, beatus est. Ergo Prudens beatus est, & Prudentia ad beatam vitam satis est.

ACTIONS PRUDENTIÆ.

1. Actio prudentiæ est triplex.
1. Actus Prudentiæ plerumque tres principales Theologi assignant. Primus horum est, *Consilium*; nam sine, ad quem tenditur constituto, voluntas intelligentiam impellit, ut ea viam inveniat, quâ ad finem illum perveniatur. Socrates monet: *Fili, sine consilio nihil facias, & post factum non penitebis*. Sed præcipuum est, in me consilii. Nil interest, sive tuo, sive alieno consilio utaris: eo enim utendum est, & sæpe tutius alieno uteris quam tuo. Quocirca, quod Tobias jubet, *consilium semper à sapiente perquire*.
2. Alter Prudentiæ actus est *Judicium*: cum quis rationem init, quâ illud obtinendum sit quod humana Prudentia obtinendum cupit. Exempli causâ: Est, qui Castitatem amabat. Quis modus virtutis hujus assequenda? Judicium hos suggerit modos. Primus omnium est, nunquam potari. Alter, culos coërcere. Tertius, omnes ad lasciviam occasiones, malos socios, feminarum commercium, impuros libros, mensarum luxum amoliri. Quartus, præcandi ac lætandi studium conjugere. Quintus, diversis corpus rigoribus, præsertim inedia, exercere. Sextus, Sacramentorum usum identidem iterare. Septimus, Dei præsentiam & æternitatis præmii assidue cogitare. Arque hos tales modos *Judicium*, alter Prudentiæ actus, suggerit. Eadem in aliis virtutibus obtinendis ratio est.
3. Tertius Prudentiæ actus est, *Imperium*, cum intelligentia imperat voluntati, ut id, quod rectè judicatum est, illa exequatur studiosè. Augustinus de Prudentiâ mentionem injiciens: *Hujus, inquit, excubias, atque diligentissima vigilantia est, ne subrepente paulatim mala suasionem fallamur*. Et ad Hieronymum: *Certe hinc, perjuvant, inquit, qui unam virtutem habuerit, habere omnes, & omnes deesse, cui una defuerit, quod Prudentia nec ignava, nec injusta, nec intemperans potest esse. Prudentia doctrix morum, ordinatrix affectuum, moderatrix & antiqua victuorum, totius tutissimus Prudentia*.
4. Prioribus tribus Prudentiæ actibus jangendi sunt & isti. Homo Prudens scopulum illum, ad quem alter offendit, solertissimè declinat. Ipse pecudes locum fugiunt ubi lætæ sunt, viam non repetunt quæ in foveam deduxit; tenaces laqueos avis pæne capta prætervolat, rete piscis suspectum non innatat. Multo magis Prudentia cladibus alienis sit cautior, & inter mala non sua discit sapere. Imò quod plus est, Prudentia Christiana è malis omnibus cum suis tum alienis aliquid boni elicit, bene iis utendo. Hinc vetus ac verum verbum est: *Malis bene uti, nervus est Prudentiæ*.
5. Nobilissimum Prudentiæ opus est, potuisse nocere, sed noluisse. Quemadmodum stulti proprium est, non posse, velle tamen nocere. Mitissimus, sed & pru-

dentissimus David, nondum Rex, Regi Sauli, cuius insidiis assidue fatigabatur, sæpius nocere potuit, nunquam voluit. Potuisset capitali huic insidiatore & vitam adimere, si voluisset: sed quia Prudens fuit, constanter noluit: *Propitius sit mihi Dominus, inquit, ne faciam huic iniuriam*. Et quotquot illum ad hoc facinus instigabant, acriter sermone cohibuit. Nempe Prudentia est, posse, sed nolle nocere.

6. Prudentia simplicitatem non tantum non excludit, sed illi se sociam jungit æterno fœdere. Luculentum Domini pronuntiatum est. *Estote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ*. Simplicitas Prudentiæ juncta est sic temperat hominem, ut nec fallere velit, nec falli possit, nisi in rebus quæ damnum animo non inferunt. Hinc optimè Hieronymus dixit: *Prudentia absque bonitate malitia est, & simplicitas absque ratione stultitia nominatur*. Ita Prudentia & simplicitas, si jungantur, plurimum possunt, nullarum virium sunt separata. Imò omnis virtus sine prudentiâ periculosa temeritas est.

7. Prudentiæ est, omnia in homine ordinare & componere; Cogitationes, ne extra Deum temere vagentur; Affectus, ne circa res conditas nimium occupentur; Voluntatem, ne à Deo avertatur; Intentionem, ne illi mala miscatur; Suspicionem & judicium, ut in bonum convertantur. Sic & verba factaque omnia, gestus omnis & incessus à Prudentiâ ad moderationem reducendus est, ut omnia, quod Paulus monet, *honestè & secundum ordinem fiant*. Sapientia hominis lucet in vultu ejus, affertur Salomon.

8. Prudentiam quotidiana conscientia discusso seu examene mirè augeat. Beati qui custodiunt iudicium, & faciunt justitiam in omni tempore. Optimus hic monitor Bernardus: *Integratam tuam, inquit, curiosus explorator, vitam tuam in quotidianâ discussione examina. Attende diligenter, quantum proficias, vel quantum deficias: qualis sis moribus, Prudentia & qualis in affectibus, quàm similis Deo, vel quàm dissimilis, augeam quam propè vel longe, non locorum intervallis, sed morum affectionibus. Stude cognoscere te, quia multo melior & laudabilior es, si te cognoscis, quàm si te negligis. Cognoscere cursus filiarum, vires herbarum, complexiones hominum, vires gemmarum, proprietates aquarum, naturas animalium, & haberes omnium celestium & terrestrium scientiam. Reade ergo te tibi. Stare te ante te, tanquam ante alium, & sic temetipsum plange. Hæc est optima Prudentiæ actio*.

9. Verè Prudentiæ est prudentiam carnis studiosè Non simè declinare. Carnis prudentia est, Magno Gregorio recte, *cor machinationibus tegere, sensum verbis velare, quæ falsa sunt, vera ostendere, quæ vera sunt, fallacia demonstrare, irrogata ab aliis mala, multipliciter reddere, cum vires suppetunt, nullis resistendis cedere. E diverso verè Prudentia altus sunt, nil per ostensionem fingere, sensum verbis aperire, vera ut sunt denotare, diligere, falsa devitare, bona gratis exhibere, mala libenter tollerare quàm facere, nullam injuriæ ultionem querere, contumeliam pro veritate lucrum putare, pro malevolentibus orare. Hæc verè est Prudentia, hanc Dominicum præceptum exigit: *Estote prudentes*.*

CAPUT II.

Rosa Flava, seu, Lectio sacra.

Lectio mirificè facit, ad sacram contemplationem, B. Mariæ cui Virgo nostra longè deditissima, Cedeno recte: Litteras Hebræas etiamnum superstitie Joachimo patre didicit, lingue scilicet sacre mysteria, & illius, quæ nos in libris veneramus notitiam. Atque hinc, malè & quod Origenes affirmat, habebat Maria legis scientiam, & vaticinia quotidianâ meditatione cognoscere. Hinc etiam, ut Ambrosii loquamur ore, nunquam minus sola, esse videbatur, quàm cum sola esset. Nam quomodo

quomodo scila, cui tot libri adessent, tot Archangeli, tot Prophetæ? Legerat quia Virgo conciperet, non legerat quemadmodum Virgo generaret, ideo sciscitatur ab Angelo, quod in Prophetâ non inveniebat.

E Græcis Andreas Cretensis: *Consentaneum*, inquit, erat tam uti nobilem & Davidis filiam Scripturæ non ignaram esse. Augustinus singulari fiducia velut familiaris sanctissime Virgini: Revolve, ait, ô Maria, prophetarum lectionem, quæ ipsam plenitudinem paritura est Prophetarum: recole in libro Isaia Virginem quam legisti, & gaude quia tu esse memisti.

Idelfonfus studiosissimus Virginis cultor: *Unum profecto scimus*, inquit, quia omnis ejus vita & actio interâ fuit sermone Domini; corpore erat in domo parentum, spiritu in illo divine contemplationis intuitu. Nimirum ab ore Dei pendebat. Nemo divinam hanc Virginem otiosam aut fecerant unquam somniet, quam aut lectionis, aut precatonis, aut laboris assiduitas semper occupatissimam tenuerunt. Nam a nonâ diei horâ ad primam faciem quotidie divinos libros lectionem: profuitque plus uni virguncula singulari lectio ad beatitudinem & decus, quam omnibus sapientibus omnes bibliothecæ. Subinde Virgo divina tanto lectionem ardore complexa est, ut eam ad mediam usque noctem perduceret. Nam Simon Cassianus, pluresque alii censent Angelum mediâ nocte in Virginis sacratissimum museum venisse, & vel precanti, vel lectanti exoptabilem caelo nuntium attulisse.

Neque tantum ipsa Virgo Lectionem sacram ardentissime sicut, sed insuper illustribus miraculis testata est, quàm ea sit grata Deo.

Edmundus Cantuariensis Pontifex in adultam usque noctem Bibliis inherens lucubraverat. Subito lumen deficiens attentissimo lectori se negavit. Doluit religiosissimus lector legendi occasionem sibi præreptam: noluit tamen optimus Antistes domesticorum quietem turbare: ita ad Domini Matrem versus fidentissime rogavit igniculum redderet extendendæ lectioni. Hic cereum denud spicare cepit, & vivere, ad nutum Lectioni sacræ futurus famulus. Edmundus Deo Matrique Virgini gratias egit, quod tam impense sacris lucubrationibus faverent. Arcanum hoc prodigium non dissimili sic confirmatum.

Edmundus ad multam noctem in libris vigilabat. Tandem oculi tam pertinaci lectione fatigati claudi ceperunt & nictare, cereus interim, duobus oculis velut custodibus sopitis, in libri paginas delapsus, eas tamen penitus illas relinquit, & potius seipsum consumit: nam flamma ceram devoravit, chartam non adussit; adeo virium suarum oblitus est ignis, ut noluerit litteras illas delere, quas Dominus extare voluit ut legerentur.

§. II.

Quisquis nonnunquam meditari & pensculatius quiddam cogitare, quisquis jacta virtutis semina in se fovere desiderat, necesse est omnino, ut piam lectionem non intermittat; eamque quantum fieri potest, statò tempore urgeat. Si nequeat totas paginas, integra rerum capita perlegere, unam saltem alteramve periodum legat, idque quotidie si ullo modo possit. Absque hac lectione; nec ille unquam exactius meditari, nec concepti animo pietatem nutrire poterit. Oratio una est, quâ ad caelum subvolamus, ala, Lectio altera: una non tollit in auras; geminis volatur alis.

Sed quid facient, inquis, ii, qui legere non nōtunt, aut quibus negotia lectionem non permittunt? Priores illi audiendo sariant, quod negligunt non legendo. De aliis mihi nemo persuaserit, tantam esse negotiorum molem, quin quotidie unam alteramve capitis partem perlegant. Nimirum se negotiis permittunt, nec suæ po-

Tom. I.

testatis sunt, qui hoc tale non possunt: nec ab eis solida pietatis quidquam expectes, qui toto die nunquam sibi vacant, nunquam sui sunt. Recte illos dixeris nunquam domi suæ esse, tamen nec pedem domo efferrant.

Tales nunquam se sibi vendicant, sed inter occupationes vitam exigunt velut mancipia; vix unquam liberius respirant ad Deum. Alios dixeris, non homines. Quotiescunque illis animi salutem ingesseris, illud unum respondebunt semper: *Non vacat*. Equidem otii fugam & occupationes commendamus, nimias illas & quæ hominem sibi ipsi furentur, quis laudat? Ergo ad nutriendam in animo virtutem ea sæpius non audienda tantum, sed & legenda sunt, quæ amorem ac cultum doceant virtutis. De hac tali piâ Lectione, mi Lector, Nicetas noster disserit; sed hic alium callem insitimus. Patere, oro, tibi hoc idem saluberrimum legendi studium pluribus rationibus persuaderi.

Et quæsit, num ab Idololatriâ hoc in genere nos sine. Idololatriamus vinci? Quantum illi temporis, Deus bone, quantum oculorum consumpserunt in vanissimis nugis & scribendis, & legendis? Nec alii ex eis, qui valde ferri, multo sanctioribus studiis vitam exegerunt. Virtutis umbram vix affecuti ad arciora illa vivendi documenta, ad Humilitatis penetralia, ad Castitatis adyta, ad sui ipsius odium, ad secreta illa quotidianæ mortis exercitia nunquam penetrarunt; & tamen dies noctesque chartis involuti, hoc impetrarunt, ut doctiores morerentur, non ut sanctiores.

Fuit tam inter Romanos, quàm Græcos suus lectionis affectus. Plato sapientiæ, sed humanæ longè princeps, tantum Pythagorici disciplinæ tribuit, ut Philolai Crotoniata Pythagorici tres libros quadraginta milibus sestertiis, seu mille Philippis emerit, emptos tanto studio lectionem, ut ad ejus defuncti caput sint reperi. Quis nostrum, ô juvenes, ô viri, sic sacra Biblia sic Augustinum, sic Chrysostomum, sic Bernardum, sic librum de Christo imitando scriptum lectionem?

Ceterum, quantum Plato vir summus Philolaum miratus est, tantum, nec minus Platonem Tullius Cicero, qui usque adeo ejus copiam legendo imbibit, dicendo effinxit, ut pæne ille ipse sit factus. Pari affectu Iocratidis jucunditatem, ac vim Demosthenis ita legendi hausit, ut eorum virtutes aut exequaritur, homo ad eloquentiam hatus, aut propria vinixus superaret.

§. III.

Nec inter Reges hoc sedulum legendi studium inusitatum. Didicit Alexander Macedo non pauca ab Aristotele, sed puer: adultus verò mediocriter gerendarum rerum ardore, Homericæ carminis lectione capto, tanto ejus rei studio tenebatur, ut aureum scrinium in Darianâ prædâ repertum, gemmis opulentissimè variegatum, illi usui destinaret, ut Homeri opera eo inclusa bellicis gestarentur expeditionibus. Silent alioquin inter arma & leges & libri, sed vocales eos fecit, præ ipso tubarum fremitu, tantum in Rege studium legendi. Quid agimus, ô Sodales Pæthenii, ô viri Religiosi, qui non inter lituos in pulvere & sole, sed in silentio ameno fastidimus sanctissimos quosque scriptores? Fabulis nonnunquam optimas horas ducimus: collatiunculas non Cassiani, sed Aniani, aliorumque talium fabulæ quærimus, diem ludo frangimus, & fenestris prætereuntem turbam numeramus, colloquia sterilissima miscemus, omnia agimus, ut nihil agamus. Quin ergo partem horulæ lectioni damus, & saluberrima vitæ mōnita haurimus, Regum etiam ac Imperatorum exemplis accensum?

Tiberius Imperator tanti Parthenium, Arianum & Tiberii Euphronem fecit, ut horum Poëtarum carmen, & imagines inter vetusta & illustra vatum nomina omnibus bi-

A 22

Virgili
Maronis.

Ennii.

bus bibliothecis religiose propemodum dicant. Quos
nisi frequenter legisset, tam impense iis favisset nun-
quam. Quid Virgilius Maro, quā indagine, quantā so-
lertia censendus est Ennium legisset, quoties repetitum
dextra levāque pertractasse, rerum pondera exegisse,
verba pensitasse? Qui fortē rogatus quid ageret, ex En-
nii luto se aurum dixit colligere. Jam verō ipse Ennius
nisi Homerum miratus frequenter quoque lectitasset,
nunquam illius se fortitum animam testatus esset. Aded
scriptoris, quem assidue legerat, sensa spiritūque com-
biberat, ut illius animum induisse censeretur potuerit. Ita
fit: Ciceroniani sunt qui Cicero, Catulliani, Pro-
pertiani, aut Ovidiani evadunt, qui Catullum, qui Pro-
pertium, qui Ovidium dies noctesque volunt: sic om-
nino Ambrosiani aut Augustiniani, vel etiam Gregoriani
sunt, qui Ambrosium & Augustinum, qui Grego-
rium diurnis nocturnisque lectionibus exhaustiunt. Eo-
rum animas fortiuntur, quorum libros legendo devo-
rant. Sed quāto honestius est, & Christiani, Bellarmi-
num potius quam Tibullianum dici, qui scilicet Bel-
larmi Principem Christianum, Gemitum Columbi-
ni, Moriendi artificium, Aeternam felicitatem San-
ctorum, Ascensionem mentis in Deum potius quam
sporcum Tibullum, aut impurum Venusium, aut si-
milis farina librum legendo contriverit. Bellarminus &
eius generis scriptores, aurum & gemmas, alimentum
& salutem animi propinant: illi alii cænum & sordes, ve-
nena & mortem instillant. Qualis rerum lectio, talis &
legentium profectus. Non tam legenda sunt varia,
quā utilia.

§. IV.

Christia-
norum in
lectione
studium.
Aurelii
Augustini.
B. Thomæ
Aquinas.

Diu multumque Aurelius Augustinus inter Dial-
ecticos Sophistas verum indagavit, at non solum id
non invenit, sed à vero longe aberrans in Manicheum
delirium incidit, nec à lapsu tam gravi prius erigi cupi-
vit, quā Taxentis Pauli divina monumenta legit.

Fuit beati Thomæ Aquinas Lectio aded diligens &
pencilata, ut illius oculi libris assidue affixi, nec in
proximo quidem stantes viderent, neque interpellan-
tium vocibus turbarentur aures. Nullum fuit meliorum
scriptorum genus, in quo non esset studiosè ac multum
voluntarius. Collationes Patrum assidue perolvebat. Hinc
illud cum doctrinæ tum sanctimonie jubar emicuit.

Circa fidem proditum videri potest, quod de Ber-
nardi Abbatis solertia narratur, qui nullo unquam præ-
ceptore usus, ceterum lectione assidue ita profecit ut in
mythicis scriptis explicandis nullus hodie sagacior nume-
reretur. Hinc nihil miri, Lectionem sacram à Bernardo
tantopere omnibus esse commendatam. Beate vita dul-
cedinem, inquit, Lectio inquit, meditatio invenit, oratio po-
tulat, contemplatio degustat. Lectio quasi solidum cibum ori
apponit, meditatio masticat & frangit, oratio saporem acqui-
rit, contemplatio est ipsa dulcedo, quæ pascit & reficit. Ex his
possumus colligere, quod Lectio sine Meditatione arida est, Medi-
tatio sine Lectione erronea. Hauriendus est sepe de Lectionis serie
affectus, & formanda oratio, quæ Lectionem interrumpat, &
non tam impedit interrumpendo, quā parviorem continuat
animum ad intelligentiam lectionis restituat. In omnibus autem
scripturæ iniri legendi debet esse timor Domini, ut in eo pri-
mo solideretur inventio legentis, & ex eo ordinetur, & exurgat to-
tus lectionis intellectus & sensus.

Idem ibid.

Lectio &
oratio sunt
arma, qui-
bus diabo-
lus expu-
gnatur.

Hinc ejusdem Bernardi verbis rectissime asseritur:
Valde nobis necessaria est lectio divina. Nam per le-
ctionem discimus quid facere, quid cavere, quod tendere
debeamus. Per lectionem sensus & intellectus augen-
tur. Lectio nos ad orationem instruit, & ad operatio-
nem. Lectio & oratio sunt arma, quibus diabolus expu-
gnatur; hæc sunt instrumenta, quibus æterna beatitudo
acquiritur. Per orationem & lectionem vitia destruin-
tur, & virtutes in animā nutriuntur. Lectio demit erro-

A rem vitæ, subtrahit hominem à vanitate mundi. Hinc
le proflus documentum subnectens Bernardus: Certum ho-
minis, inquit, certa lectioni vacandum est. Fortuna enim & va-
ria lectio, & quasi casu reperta non edificat, sed videtur an-
imam instabilem: & leviter admissa, leviter recedit à memori-
a. Sed certis ingenii immorandum est, & assuescendum est ani-
mus. Quo spiritu scriptura facta sunt, eo spiritu legi deserviat,
ipso etiam intelligenda sunt. Nunquam ingrediatur in scriptum
Pauli, donec usu bene intentionis in lectione ejus, & studio
fiducie meditationis, spiritum ejus imbiberis. Nunquam intelli-
ges David, donec ipsa experientia ipsos Psalmorum affectus re-
dueris. Sed & de quotidianā lectione aliquid quædam in re-
rem memoria demittendum est, quod fidelis digeratur & su-
sum revocatum crebrius ruminetur, quod propositis conveniat,
quod intentioni proficiat, quod detineat animum, ut aliena co-
gitare non libeat.

§. V.

TRactantur alii divinarum rerum lectionem solet
tius fortasse, suntque ob eam rem majus nomen
adepti, sed qui Hilarione religiosius id fecerit, vix qui-
quam fuit. Quippe qui Davidicum carmen, & aliorum
sacra vaticinia tanquam presente Numine recitabat, sa-
pe ac multum testatur, consideratè ac religiosè ea pro-
fus esse legenda, quæ à divino spiritu essent profecta.

Hunc non infeliciter amulatus Servulus à Gregorio
Magno plurimum laudatus. Fuerat hic homo mendu-
cus & morbidus, gravi paralyti sic lecto affixus, ut nec
movere se posset, omnisque litterariæ disciplinæ insuper
ignatus. Sed eo legendi & audiendi studio ardebat, ut
è pecuniola emendicatā sacrarum litterarum opuscula
mercatus sit: quādoque autem lectorem nactus
est, ea illi legenda, sibi auscultanda & edicenda tradi-
dit, usque aded Lectioni sacræ intentus, ut assidue
audiendi, curā & diligentia percipiendi ea quæ legentur,
sanctioris doctrinæ oppido gnarus evaserit. Tandem
est animi, quæ leguntur, seridū intendere. Hinc et
memotiter recitabat, quæ ipse legere nesciebat: hinc
opibus inopiam, ægritudinem valetudini præferebat
hinc omnem calamitatis impetum ridendo perferrebat.

Hic multis non possum non indignari, qui librorum
copiā abundant, sed nec ipsi eos legunt, nec aliis legen-
dos permittunt, verè canes, ut ajunt, in præsepio, qui
quidem fenum ipsi non comedunt, eos autem, qui ta-
no imminet, rictu invadunt. Nam ut quidam discipuli
nar, sic alii voluptati & jactantiæ libros colligunt. Sunt
qui libris non alter quā Corinthiis vasis, aut pictis ta-
bulis, sculptisque statuis utantur, & hac suspensilis par-
te conclavia exornent, quæ exornandis animis est inven-
ta. Sunt qui libros egregios & multos habent, sed eos in
vinculis tenent, qui si forsitan erumpeteret & loqui pos-
sent, ad judicium privati carceris suos dominos evoca-
rent. Nunc flent taciti, & queruntur, illud præcipue,
quod aliqui stupores avari libris affluant, quibus multi
adolescentes ingeniosi egeant.

D Calpurnius Sabinus ævo Senecæ dives auti, sed certe
non ingenii fuit. Huic memoria tam infida & mala, imò
tam nulla erat, ut illi modò nomen Ulyssis excideret,
modò Achillis, modò Priami, quos tam bene noverat,
quā nos pædagogos nostros novimus. Nihilominus
eruditus volebat videri. Hanc itaque compendiarium
artem excogitavit: magnā pecuniā summā servos emit,
unum qui Homerum teneret, alterum qui Hesiodum,
novem præterea Lyricis singulos assignavit. Postquam
hæc familia illi comparata est, caput convivas suos in-
quietare. Habebat autem servos ad lecti fulcrum cum ce-
naret, ut illos aspicere, usque innuere posset. Ab his sub-
inde cum peteret versus, quos referret, sepe in medio
versu excidebat. Ille tamen in ea opinione erat, ut pa-
taret se scire, quod quisquam in domo sua sciret. Ita Sa-
binus servorum suorum scientiā gloriabatur, ea mo-
rum libro-

rum librorum. Quid inter te atque illum interest, nisi quod aliquantulum tu stultior; equidem uterque alieno, verum ille fervoribus, & certe suorum, at tu librorum nil ad te pertinentium ingenio gloriaris. Quod si librorum copia doctos faceret aut bonos, doctissimi omnium atque optimi esse possent, qui dissimili, cujus sæpe contrarium videmus. Qui gloriam, è libris quaerit, huic libri non habendi solum, sed noscendi; neque bibliothecæ tantum, sed & memoria committendicerebro non armario concludendi sunt, alioquin vel bibliopollâ, vel bibliothecâ nemo erit gloriosior.

Ptolemæus Philadelphus Ægypti rex, Alexandrinâ bibliothecâ quadraginta milia selectissimorum librorum conclusit: qui diversis ex locis diu magno studio quaesit simul arserunt. Regium hunc apparatus Serenus Samonicus vir ingentis doctrinæ privatis fortunis superavit. Nam sexaginta duo milia librorum doctissimis curis collegit, quos omnes Gordiano Juniori, cuius patri familiarissimus erat, moriens reliquit. Magna prorsus hæreditas, & multis suffectura ingenii.

§. VI.

SVNT & alii prioribus illis planè contrarii, qui nullâ librorum, & quod sequitur, nullâ lectionis curâ tanguntur. Inter eruditos cenleri volunt, sed totis quandoque mensibus, imò annis pæne integris vix librum aperiant, vix pauculos versus legunt. Musæa illorum scrutare, raros illic codices, rarissima volumina reperies: eorum loco testudinem aut chelyn, fittulâque æneas, fritillum & abacum lusorium, omnèque aleatorum chorum primo aspectu cernes. Hic ingemiscunt Musæ velut captivæ, sub tam indoctâ tyrannide.

Regi Ptolemæo tot nobilissimos libros ignis abstulit: hic pæne contrarium imperat fatum. Paucos eoque neglectos libros pulvis consumit. Ita multorum ignavia, solius pæne culinæ sollicita, litterarum negligens, coquos examinat non scriptores.

Quam longè aliter Basilus Magnus, qui à principio Philosophiæ studiis inectatus, ubi verò sanctioris scientiæ dulcedinem gustavit, humanas artes, & disciplinas aspernatus, divina solum studia mirari, eaque tanto affectu complecti cepit, ut panis viniq; usu omni sibi interdicto (sic ajunt) per diem & per noctem lectioni sacræ inhæreret, dum salubrioris sapientiæ compos fieret. Hic cocum & culinam in libris reperit, totos dies noctes totas sine fastidio epulaturus.

Huic non multum impar Equitius Abbas Valerius, qui, ne sibi unquam deesset quod legeret, quocunque ibat scortearum manticas libris refertas secum deferrebat. Nec illi hoc visum est onus, quod lectionis tam multiplex utilitas pensaret. Ita militem strenuum non lorica, non gladius, non galea, non alia gravant arma, quibus defendenda est vita. Non aliter qui sacræ lectione armat, cacodæmonis insultus non tantum facili sustinet, sed illius machinamenta expugnat. Nam, quod Bernardus dixit, *lectio & oratio sunt arma, quibus diabolus expugnatur*.

Gervasius & Protasius sanctissimi martyres, gemelli fratres, qui se uno partu editos, non formæ magis quam morum similitudine probantur, cum tyrannidem declinarent, decennio toto latuerunt, quod quidem tempus omne orationi & lectioni sacræ studiosissimè impenderunt. Quam autem hoc vitæ institutum Numini gratum extiterit, cacodæmonis confessione patuit. Hic per idolum consultus, non prius se respondurum dixit, quam Gervasius & Protasius thura sibi adolevisent. Sed qui legendo fidem, precando constantiam ingentem hauerant, occidi potuerunt, cogi ut Christum negarent, non potuerunt. Ita cacodæmonis doli in contrarium cessere: quos enim perditos cupiebat, eos coronâ martyrii donatos vidit. Sic iis omnino armis, quæ mani-

Tom. I.

Abus eorum extorquere cogitaverat, victus ipse succubuit, hoc est, oratione & lectione.

Eandem orationis & lectionis panopliam etiam femina induerunt, eaque omnes diabolorum exercitus non tantum sustinuerunt, sed & prostrigarunt; sexu ac lectione fortiores.

§. VII.

Cæcilia Romana patricii generis virgo clarissimam prosapiam castissimis moribus longè superabat. Hæc Evangelicæ historiæ librum aut legit, aut in sinu obvolutum gessit, ut quocunque irer, & quocunque vellet, lectione sacrâ identidem refici posset. Sic castimoniam defendit, sic martyrii palmam obtinuit, sic supplicii acerbiter perit. Nimirum ad Christum festinabat, qui virginem toties allocutus est, quoribus illa lectionem de Christo exorsa est. Notissimum illud Augustini: *Oratio tua locutus est ad Deum: quando legis, Deus tibi loquitur; quando oras, cum Deo loqueris.* Idem Hieronymus asseverans: *Oras: inquit, loqueris ad personam; legis: ille tibi loquitur.*

Hinc Sylvia Rufina herois nobilissima per assiduam lectionem id didicit, ut sciret etiam in solitudine non esse sola. Nam toties secum loquentem Christum habuit, quoribus lectioni sacræ operam navavit.

Parferè legendi studium studiique affectus in Marcellâ nobili viduâ vigeat. Hæc incredibili curâ divinas paginasolvebat. Inde hoc denique affecta est, ut carmen illud Davidicum assidue secum ipsa repeteret: *In corde meo abscondi eloquia tua, ut non peccem tibi.*

Lectione sacrâ semper fructuosa, nonnunquam non sine prodigio salutaris extitit. Dederat Burgidala magister discipulo libellum pium statim tempore legendum. Vidit hunc in adolescentis manibus, qui à multo tempore familiaris fuit illi ipsi adolescenti. Atque ut est curiositas, humanæ gentis virum videndi avidissima, sic lectione sacrâ amicitia nomine: Quæso, inquit, tu mihi hunc libellum penitus inspiciendum præbe. Cæpit legere, cæpit probare, & illo affici. Sed ut hunc hominem discipuli amicum & socium noverant, erat is religiosæ familiaris desertor, sed occultus, poteratque hunc suæ perfidiæ bolum induratâ jam conscientia gluti & concoquere. Libellum ergo commodatum à socio paullo pressius legere, nonnunquam insistere, varias lectioni cogitationes miscere, subinde ingemiscere, sentire se tangi, agnoscere se peti, vulnari se non negare, sed etiamnum dissimulare, & vulnus tegere, nec tamen posse quiescere, librum illum & amare & odisse, nihilominus lectionem sibi terrificam curiosius repetere, & inde gravius fauciari. Eò demum hæc una lectio hominem adegit, ut primò ad seipsum, deinde etiam ad vitam, quam turpiter deseruerat, priorem redierit. Huic sanè profuit in lectione tam piâ curiositati frena laxasse. Fructuosa semper lectio sacrâ, non animo solum, sed ipsi etiam subinde corpori, quod eventu longè mirissimo testor, & hæc finio.

Fuit ut vir religiosus Turnonum è viâ diverteret in domum honestissimam sibi quæ notam. Suscepit hunc hospitem perhonorificè matrona nobilis, cui duo erant filii, & alter quidem jam sacerdos. Hi cum matre in iisdem ædibus degebant. Religiosus hospes tam humaniter habitus, ut aliquam grati animi symbolam relinqueret, fratri natu majori librum, *De consolatione afflictorum* inscriptum, obtulit dono, amplam insuper gratiarum actionem adjiciens, quod tam laudè licuerit diversari: sibi potè ad manus non esse nisi librum illum, tenue quidem munusculum, sed pronissima voluntatis testem. Hoc igitur unum rogare, hanc hominis religiosi inopiam dignetur non spernere. Animo prorsus benevolo acceptus est liber, cuius prima frons placuit. Ita hospes abiit. Non multo post, cum ille siliustantillas

Sacerdos è Societate Jesu. Franc. Benecius in Annal. anno 1587. in Provincia Lugdunensi.

A a a a a cum

cum ipsum librum attentius volutaret, rixas audiit fratris cum matre altercantis. Mox libro, ut sit, temere in sinum coniecit, litem composuitur accurrit. Et quia in fratrem natu minorem pluculum sibi juris ab ætate concessum credidit, germanum paullo acerbius objurgans: Tunc, inquit, cum matre digladiari? hoc genus jurgii tam imparis & indecori non erubescis? Sed frater prolixæ reprehensionis impatiens, & impotens ira, jamque furore geminato æstuans, arreptum calente impetu cultrum in fratris pectus deligit. Sed providentissimus Deus letalem plagam prodigio luculento avertit. Siquidem ille ipse, quem diximus, liber in sinum additus contra ferrum, velut scutum objectus vitam servavit fratri. Nam eam pectoris partem petebat culter, quam tegebat liber. Fidem fecit, quod inventum est volumen totum pane tractum, ut parum abfuerit, quin cutis per ipsum stringeretur. Ita compertum est, piorum libellorum usum non animis solum esse utilem, sed interdum corporibus etiam salutarem. Idcirco Cyprianus optimè monet: *Sit tibi vel oratio assidua, vel lectio: nunc cum Deo loquere, nunc Deus tecum.*

Cyprian. lib.
2. Epist. 2. ad
Donatum.

ACTIONES LECTIONIS

SACRÆ.

1. Actio
lectionis
sacræ.

1. Quamvis ipsa lectio virtutis actus sit, habet tamen hæc sui exercitii certam rationem. Prima est, sacra lectio (quantum quidem fieri potest) certum sibi statumque diei tempus cupit assignari, sicut & oratio. Hi enim tales sunt labores, qui non quovis semper tempore rectissime fiunt. Sicut arborum fructus qui statim anni temporibus proveniunt, paullatim aucti dulcescunt, si autem præcoces sint aut serotini, plerumque decidui sunt, nec ætatem ferunt, sed priusquam ad maturitatem pervenerint, corrumpuntur: sic orationis ac lectionis exercitium, ordine servato juvat; confuso illo, tedium sui facit, & mentis affectum languere cogit.

Secunda.

2. Non minus multa simul eodemque tempore legenda, ne obriatur memoria. Plinius Secundi documentum id fuit, qui utiliter suadebat, multum esse legendum, sed non multa. Rectè dixeris virum prudentem voluisse, multum quidem legendum unâ hebdomade, aut mensis uno, sed non unâ horâ. Quemadmodum stomachus in prandio cenâ unâ non obruendus est cibis, sic memoria & intellectus non impediendus est moris, cum seria sit lectio, & animi salutem spectat. Ex illo sequens præceptum deducitur.

Tertia.

3. Non obiter & perfunctoriè, non festinanter, sed consideratè ac meditatè legendum. Subinde subitendum, & quæ lecta sunt, paullo attentius expendenda: eo prorsus modo quo gallinæ bibunt, quæ ubi aliquid liquoris rostris hausserint, mox erigunt se, haustum liquoris per breve guttur demissure: iterum mergunt rostrum, iterumque attollunt, dum sitim expleverint; ita nos aliquot perfectis versibus, mentem erigamus cælo, & quid in rem nostram sit, dispiciamus. Sed iterum legamus, iterumque perpendamus lecta. Sic alius hærebunt quæ legerimus, nec unquam sine fructu erit lectio. Hoc fecit Martinus Delrius lectionis longè studiosissimus, qui totos dies etiam imtransis, idque ex more, usque ad seram cenam affixus libris harebat. Cum scriptorem attipuit, non ante dimisit, quam attentè atque integrè perlegisset, & quæcunque in capedunculas litterarum sui thesauri referenda judicasset, ea scitè descripsisset. Ita plus simplici vice omnia Tostati Abulenensis volumina (sunt quindecim) non suspensio aut volante, sed pressello vestigio perlegit.

Eruditionem
viri publica
loquuntur
monumenta.

Quarta.

4. Sacra lectionis est, non quovis admittere scriptores, sed cum delectu. Eruditè sapiens Romanus monet: *Lectio multorum auctorum, & omnis generis voluminum, habet aliquid vagum & instabile. Certis ingenitis immorari & innutrir oportet, si velis aliquid trahere, quod in animo fideliter*

Senec. ep. 2.

A *sedeat. Nusquam est, qui ubique est. Idem & Hieronymus commendans: Post Scripturas sanctas, inquit, doctorum est aliorum hominum tractatus lege, eorum duntaxat, quorum saltem auctoritas est. a Nos cum eodem Hieronymo, inquit, & auctoritate Paulus monet, b semper exclusas volumus.*

5. Libelli pii sic legendi sunt, ut lecta diligantur ad opus. Frustra legit, qui non facere conatur quæ legit. Fiant è verbis facta. Optimè dixit Bernardus: *Lectio deest, quid facias, discernit quid caveas, ostendit quò tendas: multum proficit, cum legis, si tamen facis ea quæ legis. c Extempore causâ: Lego, quante virtutis, sit quantique animi promotionem, dare veniam graviter ledenti. Hic ego mecum ipse disquiro: Cur ergo tot nobilissimas occasiones negligo, cur præmium facillimè obtinendum sperno? Cur non omnibus iniuriis meis, & quilibet me unquam læsit, non quam promptissimè veniam tribuo? Ita lectio actioni attemperanda. Pari modo legenti occurrat, quam abstinentia animi & corpus juvet; quam nobile sit genus Eleemosynæ; quam caelestis & Deo digna sit vita ad castimoniam leges infusa. Hic novis me stimulis impello: Cur ergo non exactius abstinentiam servo? cur non liberalius eleemosynam spargo? cur non ardentius castimoniam colo? doleo tantum à me virtutis & præmii neglectum, jamque statuo conari omni omnibusque viribus deinceps facturum, cuius me sacra hæc merita lætè in vitam regulam convertenda. Tunc enim est utilis notitia litterarum, cum in actum transierit, sequæ ipsam rebus approbat, non verbis. Hinc optimè dictum ab Ildoro: d *Omnis profectus ex lectione & meditatione procedit: quæ enim nescimus, lectione discimus: quæ didicimus, meditatione conferramus.**

CAPVT III.

Rosa Mulesia, seu, Diligentia.

§. I.

MULESIÆ Rosæ, cujus ardentissimus est color, rectè confertur secundissima omnium virtutum Diligentia, sive Accuratio in rebus omnibus. Illustrissimis exemplis hæc in re Mater Dei præliet. Vix enim nuntium accepit è cælo Elisabetham cognatam uterum ferre, mox, ut Lucas testatur, *Exurgens Maria abiit cum illius festinatione in montana. a* Arduum fuit hoc iter, & longum. Nam optimi Auctoris b sensu & calculo è Nazareth in Hebron civitatem, ubi Zacharias habitabat, Mater Domini triginta duas leucas c confecit. Hoc iter Virgo caelestis alacritate mirâ obijt, siquidem cum festinatione abiit in montana, moras in viâ trahere, notos salutare, superfluum censèbat, festinabat. Alterum industriæ exemplum præbuit Virgo divina querendo filio. Diligentiam Virginis turbare potuisset hæc cogitatio: Jam duodecennis est, imò Deus est meus filius, etiam amissus esse non potest, absque meâ operâ seipsum sibi inventum inventor rerum omnium. Obvium erat hæc cogitare, & domi desidere. Sed alia fuit mens Virginis, singularis diligentia specimen præbere voluit; tribuo quæsit, cum curâ & luctu invenit.

Diligentia plurimis nostrorum laborum deest. Negotiamur, agimus, laboramus, sed frequenter parum accuratè ac diligenter. Subinde omnia nostra languent, frigent, jacent, ac negligenter facimus. Adeo rata est in rebus omnibus diligentia. Hæc una quæcunque actiones, tam interiores quam exteriores, mirificè commendat. Verissimè dicitur: Homo diligens & accuratus duos meretur panes, cum alius deies & marcidus vix dimidium. Considerate mihi, obsecro, veterum pictorum opera, quàm accurata, quàm artificio plena, quàm elaborata.

horata, quam ea denique absoluta sint. Quid, obsecro, caussa, quod aeo nostro vix ulli tales sint pictores? An colorum, an artis, aut potius accuratioris est defectus? Sunt enim nostri pictores, qui respondeant, non artem sibi defuturam, si adforent aestimatores artis, aevi nostri genium nimis in luxum excurrere, hinc artes nimiam parumonia sepeliri. Et ubi jam, inquit, Candaules Rex Lybie, qui Bularchi tabulam auro repensam emittit? Ubi hodie Julius Caesar, qui Timomachi duas tabulas, Medeam & Ajacem, octoginta talentis seu quadraginta octo millibus philippeorum emittit? Ubi Rex Attalus, qui unicam Aristidis pictoris Thebani tabulam centum talentis, seu sexaginta millibus philippeorum licitatus est? Ubi hodie qui tabulam, quantumvis artificiosam & grandem, decem millibus philippeorum emat? Et hinc, autem, artis neglectus; hinc nos penicillo pingimus volente nec multum sollicito; hinc nunquam ad sui perfectionem venit pictura. Si quid exactius fiat, sunt qui mirentur & laudent; qui vero dignum arti premium rependat, nemo hominum est. Equum aliquot philippeorum millibus merenti in levi habent, tantumdem pro absolutissima pictura dare, extremæ prodigalitatis specimen censent. Sic torpet industria. Sic acres jacent. Nam licet laudatores forsitan habeant, non habent maiores.

Quam hæc verè dicantur, non disputem. Hoc assero: De laboribus nostris, quos Deo largitori munificentissimo vendimus, id neutiquam affirmari posse. Abrahamo dictum: *Ego sum protector tuus, & merces tua magna nimis*. Deus operum nostrorum non aestimat solum benignissimus, sed restituit liberalissimus est. Idcirco nimum sibi ipsi invidet, qui quidquid huic Domino facit, non id studio, quam potest, contentissimo facit. Rectissime dixit religiosus ille scriptor: *Multum facit, qui rem benefacit: sine sollicitudine & diligentia nunquam acquirere virtutes: homo fervidus & diligens ad omnia est paratus*.

Quæri potest, quæ ars, quodue opificum maximam desideret diligentiam. Videtur sanè labor typographicus summam exigere industriam. Nam sutor unum alterumve acis errorem facile teget; typographus, si vel litterulam unicam non suo loco, non ordine recto, intervallo non congruo ponat, in centum & plures annos errorem mittit. Nunquam non errasse dicitur: tanti est, vel semel, vel levissimum quid neglexisse. Dum in orbe hoc agimus, in officinâ typographicâ sumus; formas ponimus, prælum ducimus, volumina excudimus. Erramus? in omnem æternitatem abire error. Cum Zeuxide pictore quisvis nostrum dixerit, *Æternitati pingo*; quidquid demum faciam, Æternitati cuncta facio. Hinc jure meritisimo non mediocri, non mollis, sed summa exigitur diligentia, idque in rebus omnibus, cum omnia Æternitati faciendâ sint. Nos sapissime, quod apud typographos frequens est, formulas peritè collocamus, sed ignaviter imprimimus; bene statuimus, sed malè ac segniter exequimur: deest nervus, diligentia deficit, languor omnia corrumpit.

S. II.

Ex Ezechias omnibus sui regni administris solertia persuasurus exhortatione quam maxime fertur: *Videte, ait, quid faciatis, &c. Sit timor Domini vobiscum, & cum diligentia cuncta facite*. Nunquam enim bene fit, quidquid honestæ rei negligenter fit. Huc omnino spectant vivacis documenta diligentia, quæ Septimius Severus & Helvius Pertinax Imperatores Romani posteris dedere. Uterque septuagenario jam major erat. Pertinax cum ad Imperium elatus, Severus cum morte subitus esset. Etatem bellicis laboribus uterque contriverat. Et Helvius post suscepta rerum gubernacula, ubi primum Tribuno militarem tesseram de more dedit, eam esse voluit hanc vocem, *Militemus*. Septimius verò jam

Tom. I.

A animam acturus, ejus ipsius tessere, quam Pertinax dederat, non immemor, hoc ipse signum edidit, *Laboremus*. Hæc germana diligentia sunt symbola, *Militemus & Laboremus*.

Nunquam triumphabit diligentia, ubi labori parcitur, cui omnia vendunt superi. Eam ob causam Paulus laboris & ipse amantissimus hortatur: *Labora sicut bonus miles*. Ingeniosus animos labor nutrit.

Præclare Mufonius apud Stobæum: *Ut facilius ac promptius labores illos sustineamus*, inquit, quos virtutis & honestatis gratia subituri sumus, hæc animo reputare secum utile fuerit: *Quam multi multa tolerant propter malas cupiditates, ut qui amant flagitiose, qui otia confectionant, qui honores venantur & gloriam*. Non est ad magna facili ascensus. Absque diligentia nihil sui perfectionem obtinet. Grandis est labor? Præmium multò erit grandius. Sed labor forsitan est assiduus? Quam tamen & brevis & nullus ad æternitatem?

Clodius Albinus Cæsar omnium, qui ante eum fuerunt, bellicosissimus extitit, acer ingenio, ad querendum diligens, ad omnia, quæ intendisset, in finem perseverans. Hunc Aurelius Victor tam prudentem ac industrium fuisse ait, tamque felicem armis præcipue, ut nullo cum hoste congressu nisi victor discesserit. Nos cælum ascendere molimur; sed à cælitibus sanè ridemur, nisi assidue adversus ignaviam pugnemus. Hunc hostem nisi quotidiano congressu vincimus, frustra speramus cælum. Tam immensam beatitudinis præmium desidiosus ac frigidus obtingere non potest. Verissime dixit Chrysostomus: *Mala res est ubique remissio, charissime; propterea ab initio Adæ dictum est: In sudore vultus tui vesceris pane tuo*. Omnia obsequantur diligentia. Hæc in rebus omnibus summo studio sectanda, idque plures ob causas.

S. III.

Prima causa. Quod diligenter fit, altero tanto melius est eo, quod oscitanter & obiter est factum. Scripturam aspicere duorum scribarum, diligentis & torpidi: quam ille primus characteres format æquales, terfos, elegantes; quam alter impares, curvos, deformes! Sociordia in causâ est tam fœdæ scripturæ. Omnium opificum fabriles operas considera, aurifabrorum scyphos, pictorum tabulas, sculptorum statuas, cultuariorum gladios, bibliopægorum libros, sartorum vestes, textorum pannos, sutorum calceos. Quidquid in omnibus cum curâ diligentiaque confectum est, laudem fert, statâ mercede dignissimum; quidquid indiligenter & levi brachio factum, ab omnibus ut res nihili repudiatur. M. Crassus eam à mechanicis diligentiam requirebat, ut ipse etiam servos suos in iis artibus institueret non erubesceret. Quidquid cum curâ fit, etiam diligenter fit.

Alterâ causa. Diligentia omnium voces & elogiameretur, omnes ad emendum invitat. A rebus vilissimis id patet. Fuit in maximâ civitate homo mechanicus, sutor, sed tantæ industriæ, ut ex illius unius officinâ cives plerique omnes nec sine ambitu calceos sibi confici voluissent, si is unus omnibus satisfacere poruisset. Corium hic opifex non aliud, quam alii cerdones, habuit, nec formis ferè aliis est usus, sed diligentia longè aliâ calceos confecit. Hinc emptorum ad hunc unum accursus maximus. Jure merito: nam in rebus etiam vilibus eximium quid est, & appetendum, diligentia.

Tertiâ causa. Si spectetur is, cui omnis hominum labor consecrandus est, jure merito quam diligentissimè omnia sunt faciendâ. Diligentia cum virtute conjuncta seipsam sapius examinat: *Eccui hæc facit? cui laboras? si Deo*, cui certè labor omnis debetur, nihil ei minus diligenter & exactè fiet. Hic illud veterum, *Ne quid nimis*, valere jubemus. Nulla nimia est cura, quæ Deo impenditur.

A 222

Sanctus

Ribad. in vi-
ta S. Igna-
tius lib. 5. cap.
10. fine.

Hier. c. 48.
v. 10.

Quarta.

Quinta.

S. Thom. 2.
2. 2. q. 54. art.
1. ad 1.

Diligentia
ad omnem
virtutem
& actionem
necessaria
est.
Ipsa proci-
pio erat ad
Nicodem de
regno.

Sexta.
Fer. 5. in Ce-
na Dom.
mo. 3. lect.
2.

Horat. epist.
lib. 1. ep. 2.
ad Lollium.

Septima.

Sanctus Ignatius Lojola cum hominem e suis remis-
sibus agentem cerneret, sic cum allocutus est: Quis te,
quid spectas? quod tuae actiones eunt? cui laboras? Ille
Deo se laborare respondit, Deum sibi finem esse, cujus
causa omnia faceret. Cui deinde Ignatius: Tunc Deo,
inquit, haec facis tam languide, tam negligenter? Mun-
do tam segnitius servire, nil magni criminis sit: in Dei
obsequiis locordius rem agere, error est intolerabilis:
Maledictus qui facit opus Domini fraudulentum. Hic illud
Ezechiae milles ter milles ingerendum: Cum diligentia
cuncta facite.

Quarta. Nunquam sine premio est diligentia. Recte
Gregorius: Studio, inquit, tarditas ad premium proficit,
desiderio velocitas ad supplicium crescit. Imo pars premi est, di-
ligenter fecisse quod faciendum erat. Nam si aversissime consue-
tiam afficit, debitor rei diligentiam adhibuisse.

Quinta. Decus omnium virtutum diligentia, nec earum
ulla sine hoc ornamento perfecta. Quod Theolo-
giae princeps Thomas Aquinas optimè dixit: Diligentia
requiritur in qualibet virtute. Et concludit: Negligentia spe-
ciale vitium est, quia sollicitudinis debita defectum importat. In-
de diligentiam rectè appellabimus, debitam in quovis opere
sollicitudinem, quae quidem singularis virtutis actus est. Ex
quo non possumus non plurimum mirari, cum omnia libris
plena sint, & scribendorum librorum necdum ullus finis,
cumque plurimi scriptores omne genus virtutum
commendare, sui esse instituti, & officantur, eorum ta-
men plerisque omnes de diligentia altissime silere, &
mutos esse. An non haec omnibus ingerenda, & quovis
modo inculcanda? An non omnibus clogis longè di-
gnissima? sed ea iam plerumque scribendi ratio obtri-
nuit, ut cum unus tacet, omnes illum sequentes taceant.
Ovium aut cervorum ritu incedimus: quod primus viam
signat, haec ceteri sequuntur; & cum flumen tranant,
alter alterius tergo caput imponit: sic ferè scribimus;
quod priore non docuere, hoc & ceteri silendo transeunt.

Sed ad rectè. Cum diligentia, seu debita sollicitudo,
ad quamlibet virtutem, imò ad actionem quamlibet
rectè obeundam requiritur, par est, eam virtutis cultori-
bus quam commendatissimam esse. Quod etiam Iso-
crates discipulorum suorum auribus instillans: *Ut in ci-
curandis feris, aiebat, cura & diligentia plurimum momenti,
sic ad virtutem adipsendam vires habet maximas.*

§. IV.

Sexta causa. Quanta plurimorum in suam penicem
est diligentia, quam rectè nimiam aut viciosam ap-
pellamus. Ecclesia Christum Dominum in Oliveto, cum
discipulis sic introducit loquentem: *Una hora non potui
sui vigilare mecum, qui exhortabamini mori pro me: vel lu-
dam non videtis, quomodo non dormit, sed festinat tradere me
Iudaeis.* Idem licebit dicere de plurimis ad exequendum
torporem: Vel non videtis impuros amatores, avaros
Eucliones, ambitiosos Alexandros, quomodo non dor-
miant? Illi ut amoribus suis indulgeant, isti ut pecunias
suas augeant, hi ut per altiores honorum gradus ascen-
dant. Nimium dulce est, vigilare, cum nimii crescunt,
cum honores exsurgunt, cum amores, incendunt. Ali-
quam saepe solertes sumus, & industrii in nostrum exi-
tium? Quoties vigilamus, cum longè sanctius in utram-
que aurem dormiremus!

*Ut jugulent homines, surgunt de nocte latrones;
Ut te ipsum serves, non expergis feris?*
Ignavissime amator calii, nescis mereri quod, arvas,
quod optas; alii inveniunt, quo prius beneficium asse-
rant, quam possant. Vel improbum quemque non vi-
des, quomodo non dormiat, sed omnem moveat lapi-
dem, quomodo manibus pedibusque obnixè omnia fa-
ciat, ut votis potiarur; & tu dormis, qui ascendere mo-
liris calum?

Septima causa. Priscorum sapientum vox erat: Dili-

A gens industria utilior, quam bonum ingenium. a Ratio in
promptu est: ingenia bona plerumque exorbitant, nec
quam fere sine mixtura dementia. b Hinc sapissime quan-
meliora ingenia, tantò periculosa, nisi pariter se possint
regi. Sed quis hic communem panem omnium stultitiam,
imò furorem usitatissimum non obstupescat? Ingenio-
si videri malumus, quam diligentes & industrii. Insti-
tia prorsus luculenta, & quae auriculari Mida longi-
me exporrigat. Imò quod amplius, otiosos quandoque in
nos esse fingimus & laboris fugitantes, modò vide-
mur ingeniosi. Nam ea ferè opinio invaluit, ingeniosos
esse pigros. Ergo ut ingenii laudem feramus, vituperium
pigritiae non horremus. Vestram fidem, o mortales, quid
esse, aut fingi potest stultus? Quis unquam ingenium
sua sibi virtute comparavit? at nemo alter diligentiam.
Ingenio bono saepe nequissimus quisque est, & eo non-
nunquam ad artes pessimas abutitur. At diligentiam ha-
bere non potest, nisi homo frugi, & virtuti promus. De-
inde quid ingenio re aliena, velut alienis plumis corni-
cula, vanissime gloriatur? Diligentia nostra est; indu-
stria in nostro censu reponenda est, illique adsumenda,
quae fecimus ipsi. Ad hoc non tutus solum atque
utilis, sed & reverè laudabilis est, diligentia quam in-
genio praestare: quòd si utrumque conjungatur, mixtu-
ra fiet longè nobilissima. Ingenium vel mediocre ad
maximam dignitatem evehet ea, quam commendamus,
diligentia.

Hanc Valerius jure meritissimo dilaudans: Quid
so, inquit, vires industria commemorare: cuius alacri spiritus
pendia militaria roborantur, forensis gloria accenditur, cuncta
fido sine recepta nutruntur: quidquid animo, quidquid ma-
nu, quidquid lingua admirabile est, ad cumulum laudis perducit
diligentia. Neque hic opus ingenti testium caerva.

Q. Roscius histrio, industriae scence notissimus
exemplum, tantà in rebus suis accurate fuit, ut nul-
lum unquam spectanti populo gestum, nisi quem domi
meditatus fuerat, proponere sit ausus. Quapropter non
ludicra ars Roscium, sed Roscius ludicram artem com-
mendavit: nec vulgi tantum favorem, verum etiam
Principum familiaritates amplexus est. Haec sunt atque
accolitici, & nunquam cessantis studii premia. Atque
haec etiamnum ubique fulgent. Aulas, Curias, aliaque
domos opulentas ingrediamur, videbimus hic illic plu-
rimos, qui nullo natalium splendore, nullo numerum
subsidio, sed solis diligentiae ac industriae experimentis
ad amplissimas dignitates & loco humiliter evaserunt. Hos
tales nobilissimi quique, vel quia inertes & stupidi, vel
quia segnes & pigri, coguntur sequi, & vestigia eorum
longè adorare. Illos industrii viri Principes & in oculis
& in pectore ferunt, aliorum opulentiam & magnificam
segnitiam pro ornamento habent, sed inutili ac sterili.
Atque adeo ultro divitiarum & nobilitatis in manu diligen-
tiae sunt. Tu modò industriam ama, & ultro te ambient
cum opulentia, tum profapia.

Quantus olim notissimus orator Demosthenes, ho-
mo anrea balbus, blafus, exilis spiritus, acerbe vo-
cis, sed ille oris sui vitium, ceteramque naturae maligni-
tatem tanto studio expugnavit, ut & vocem sonoram,
& lateris firmitatem, quam corporis habitus negaverat,
à labore ac diligentia sit muturus. Multos enim verius
uno spiritu, inpeni complexus, dum adversa loca scan-
deret, pronuntiabat: ad obliquantes fluctum fragores
declamabat, ut aures patientia iam durata ad concita-
ta concionis fremitus nil moverentur. Insersit etiam in
os calculis multum diu loqui solitus est: quia quidem
exercitatione continua vocem asperam ad marum &
gratum auribus sonum perduxit, & litteram caninam
edere sic didicit, ut eam nemo expressius referret. Con-
fuetum illi angusto cubare lecto, ut citius expergilire-
tur in

tur: in specum etiam descendere, ibique philosophari dimidia capitis parte abrasa, quod facultas egrediendi præcipitur. Ferunt etiam speculum Demostheni fuisse æquale ipsi, ad quod seipsum exerceret, gestus & vitia corrigeret. Cumque inter declamandum, inconvenienter movere solet humerum, suspensio è lacunari veru aut gladio, cuius metu se continebat, id desuevisse. Quis nostrum, animi vitia sedulitate tantà corrigat? Itaque alterum Demosthenem mater, alterum diligentia enixa est. Plurique omnino diligentia, quam mati debuit Demosthenes. Mater hominem edidit, diligentia Oratorem, & quidem tantum, qui omnem Atheniensem populum, quod vellet, duceret, quem omnium & vocis & digiti loquebantur: En, hic ille Demosthenes est. Absque diligentia fuisset, Demosthenes culellarius inter opificum sordes confusus.

Non est, quod Platonem divini eloqui virum memorem. Hic altero & octogesimo ætatis anno decedens sub capite Sophronis numeros habuisse ferunt. Ita nec extrema quidem ejus hora agitatione studii fuit vacua: idemque illi vitæ finis qui diligentia. Democritum Philosophum non inmerito veneramus, qui quanto animo sprevit opulentiam, tantò diligentiam amplexus est. Democriti pater is opibus florebat, ut Xerxis exercitui epulam præbere facile poterit. At Democritus, parvâ admodum re quæ summa, reliquum patrimonium patrie donavit. Ipse Athenas migrans, annis compluribus sic ibi moratus est, ut omnia temporum momenta ad percipiendam & exercendam doctrinam contulerit. Hic profectò diligentia genitus est, nullas temporis particulas etiam minimas negligere.

Carneades tam diligens & laboriosus, quam diuturnus sapientia miles, nonaginta expleis annis eundem vivendi ac philosophandi finem habuit. Doctrinae operibus eâ se contentione addixerat, ut cum cibi capiendi causa recubisset, cogitationibus inherens manum ad mensam porrigere oblivisceretur. Quis nostrum, obsecro, sic caelum cogitat, quis æternitatem sic animi medullis haurit, ut laudatissimam Carneadis oblivionem amuletur?

Porro fructuosam Archimedis industriam, quâ Marcelli conatus tandem sustinuit, aliunde notâ sileo. Cleanthis silere non possum. Quis enim unquam tam laboriosè haurit, tam pertinaciter tradidit sapientiam, ac Cleanthes, ipsa pæne diligentia. Nam cum inops adolescens esset, nocturnum tempus trahenda aquæ, diurnum studiis impendit. Enimvero tam soletur dicitur, ut ad annum nonagesimum ætatis nonum auditores suos attentissimâ curâ doceret. Ita studiosissimus senex duplici labore unius sæculi spatium occupavit, incertumque reddidit an discipulus, an præceptor fuisset diligentior ac laudabilior. In parando victu non absummis Cleanthi Plautus, ille festivissimus fabularum parens. Hic dies noctesque in paupertatem pugnavit diligentia: Interdum fabulas exarabat, noctu pistori operam locabat, & molas triuales agitabat. Industria nihil nimis difficile.

Non possum, quin hic addam incredibilem pæne diligentiam Themistoclis, qui rerum maximarum curis distractus, omnium tamen civium suorum (ut Rex Cypri omnium suorum militum) nomina memoriâ comprehendit. Per insuriam patriâ pulsus, & ad Xerxem, quem paulò antè devicerat, confugere coactus, priusquam in conspectum ejus veniret, Persico sermoni se assuefecit, ut regis auribus familiarem vocis sonum adhiberet. Hem, quid non potes diligentia? omnia tibi velut Numini obsequantur.

Sed nefas Diodorum Siculum exatissimâ diligentia virum tacere. Nam Diodorus ne in descriptionibus orbis faceret quod alii, & sapius erraret, bonam Asiæ Europæque partem non sine gravibus incommodis pera-

gravit. Gorgias Leontinus Isocratis magister, centum & septem exegit annos, nec tamen tam longæus ab opere & industria unquam cessavit.

Sed ut longæ felicitique industria velut in acervum unum, exempla redigamus, Isocrates cum quartum & octogesium annum ageret, opus composuit nobilissimum ardentis spiritus plenum. Ex quo apparet, senescentibus eruditorum membris, in animo florem juventutis, beneficio industriae retineri. Nimirum diligentia non tantum facit eruditum, sed patriam eruditionem etiam conservat & augeat. Omnia diligentia proposuit Deus. Estque Tullianum illud etiamnum verissimum: *Diligentia subjungitur omnia*. Diligentia nobilissimum cuiuscunque artificis instrumentum est, hinc omnibus officiis, muscis omnibus necessarium. Nobile, inquis, instrumentum diligentia, sed pretio tam levi non paratur: mea indolis est, maturare & agere rem facere: operi morosius immorari non possum. Audio, & cum Ambrosio respondeo: *Vince naturam diligentia: naturam nobis formare non possumus, possumus diligentiam.*

§. VI.

Neque verò tantum in gravioris momenti rebus nulli opere parcendum, nil omittendum industriae, sed in quibuscunque aliis etiam vilioribus. Sapiens Polyleri dictum est: Etiam lutum ad unguem elaborandum. Quod si lutum accuratè tractandum, multò magis marmor & ferrum, multoque magis argentum & aurum; quæ tandem diligentia gemmis dabitur? atqui ea quæ divino sunt obsequio, pretiosiora sunt marmore, & ferro, argento & auro, gemmisque omnibus. An non ergo convenit, ut ea usque ad unguem, & quantâ possumus diligentia elaboremus?

Narrant Annales præcis, à Sebastiano Ziano Venetorum Principe architectum Constantinopoli evocatum, qui eodem divi Marci educeret. Architectus omnem operam ad hoc ædificiū largiter promissit, eâ tamen lege, ut in templo à se structo statua sibi locaretur ad propagandam nominis memoriam. Annuit Senatus. Ædificiū finito Architectus linguæ paululum solutioris non usquequaque se accuratum fuisse dixit, & portasse quendam aut firmius aut venustius stui. Rescivit hoc Princeps, & vocatum hominem objurgans: Itane, ajebar, sterissi pollicitis: cur opus, quod immortale cupimus, parvioris diligentia confectum? Ergo neque nos pactis stamus. Statua tibi ponetur, sed extra templum. Stat illa hodieque digito labris imposito, æternum diligentia minis exactæ & linguæ intemperantiis soluta monumentum.

Ergo illud Ezechia Regis monitum assidue ingerendum: *Sit timor Domini vobiscum, & cum diligentia cuncta facite*. Non potest iuste unquam reprehendi diligentia: quod veterum testimoniis abundè confirmatum.

Romanus scriptor rem scitu dignam narrat industriae plurimum extollendæ. C. Furius Cresinus è servo liber, cum in parvo admodum agello largiores multò fructus perciperet, quam ex amplissimis vicinis, in invidia magna erat, cum fruges alienas pelliceret veneficiis. Quamobrem in ius vocatus, dictâ die instrumentum rusticum omne in forum attulit, unaque adduxit filiam validam atque bene curatam, ac vestitam, ferramenta egregie facta, graves ligones, vomeres ponderosos, boves saturos. Ipse sibi patronus: Hæc inquit, o Quirites, mea sunt veneficia: neque possum vobis ostendere, aut in forum adducere industriam, sudores, vigilas. Sententia omnium absolutus est.

Ita est profectò: tam agrorum quam animi cultura non inopis, sed diligentia constat. Hinc optime dictum à præcis: *Arator nisi incivis prævaricatur*. Agilis est & flexilis diligentia, neque molestias horret, imò eas ut suam laudem materiam amplectitur. Neque aratores solum, sed & Imperatores & Reges in sui

commercium trahit diligentia. Julius Cæsar consumptis in te bellicis diebus, noctes nihilominus ad tripartita dividere officia, quietis scilicet, publicæ rei, & mularum.

Adrianus Imperator Geometria gnarus, Arithmetica peritissimus, egregie pinxit, Musicæ tenuit, Astronomiæ scientiâ omnes illius ævi facile superavit. Alphonsus Aragonum Sicilia Regem, non septem regnorum administratio, non innumera curæ, non bella ingentia, quæ gessit, retinere potuerunt, quò minus Rex tantus jam annum agens quinquagesimum literario præceptori se submitteret, ne Latine loquendi usum careret, ita suam aciem volebat indutiam. Ne verò Hispani literarum expertes Livianâ lectione fraudarentur, ipse Livium è Romano in Castulonense idioma transtulit.

§. VII.

E Tanto industriorum ac diligentium hominum numero, plurimos admittor, omnes veneror & laudo, plerique imitandos censeo. Si quis tamen ex me quærat, quem ex omni hoc numero, non prædicandum duntaxat, sed & imitandum arbitretur; dicam quod sentio, idque ex animi mei sententiâ. E priscis neminem non laudandum magis quam imitandum arbitror, exemplar diligentia longe illustrissimum C. Plinium Secundum. Erat huic viro acie ingenium, incredibile studium, summa vigilantia. Erat somni parcissimus, hinc nonnunquam etiam inter ipsa studia instans: nam ille quoque noctibus ad studia utebatur, & minimum dormiebat. Quod verò maxime diligentiam sapit, quodque omnibus, qui literas tractant, imitandum censeo, istud est. Nihil unquam legit vitæ istæ, quod non exciperet, nec in musco solum aut bibliotheca, sed etiam in mensâ, in lecticâ: sed & equitans quoque vel scribebat, vel scribendum dictabat. Ita totos dies usque ad cenæ tempus inhærebat libris. Ne quid verò de studiis decerneret cena, super eam liber legebatur, interim adnotabat ipse & exciperet. Fuit unus aliquis amicorum lectorem in mensâ, cum quadam perperam pronuntiasset, repetere coegerit. Huic Plinius: Intellexeras nempe? aiebat. Cumque ille annuisset: Cur ego revocabas? inquit: decem amplius versus hac tuâ interpellatione perdidimus. Tanta erat parsimonia temporis. Perire autem omne tempus arbitrabatur, quod studiis non daretur. Hac intentissima diligentia tot volumina conscripsit, commentarios electorum centum sexaginta reliquit, quos in Hispaniâ Largius Licinius emisit, quæ dringentis millibus HS. si venditorem reperisset Plinium. Illud præ ceteris omnibus placet, quod temporis longe avarior quam auri & gemmarum (huius enim unius avaritia laudabilis) nihil unquam legerit, quin exciperet & adnotaret. Hoc & studia & virtutem acuit, accenditque. Sine excerptis nemo unquam, meo iudicio, eruditus, sine sanctiorum exemplorum observatione nemo unquam solide pius. Aliorum virtus & instruat & animet nos necesse est: aliorum clades nos sapere doceat. Nam optimum alienâ insaniam frui. Sic excerptum: hæc nos industria & doctos reddet & pios.

Præquam finiam, vera diligentia miracula subiiciam. Aurelius Augustinus cum jam octogenarius esset, non miris operose divinarum literarum studia exercuit. Scripsit itaque plura, quam quisquam legerit, si fides est Possidonio, cui iure merito esse debet, qui Augustino familiarissimus, omnia ipsius arcana potuit arbitrarî. Neque nostrum ullus gloriatur omnia Augustini scripta à se lecta, cum sermones, epistolæ ac libri amplius ducenti vel temporum voragine absumpti, vel injuriâ abditis delitescant. Incredibile videri posset, quomodo vir iste sanctissimus, inter amplissimas curas, inter negotia gravissima, in murere concionandi assiduo, tot divina scribere volumina potuerit. Sed nihil nimis arduum diligentia.

A Ambrosius in sacris Augustini præceptor, morbo & ætate minime ne sibi prius diligentiam, quam vitam excoqueri pateretur, Psalmum 43. interpretari cepit. Ita in eodem lectulo, & spiritus ejus, & egregiorum operum curis extinctus est.

Origenis immortale ingenium, ut Hieronymus loquitur, non miror, sed miror diligentiam incredibilem. Nam eò industria scribendi in hoc viro excutitur, ut, teste beato Hieronymo, quidam plurima scripturae multitudinem audiente sex millia librorum Origenes se legisse sit confessus. Superi quod diligentia portentum est hoc? Auxerunt aliorum studia bibliothecæ, ac per idcirco partes complevere. Unus & solus Origenes ingenii sollicitudine bibliothecam unam quamvis ingentem implere potuit. Quid nos, quæ nostra est diligentia? somnum & umbra ad talium virorum ingeniosissimam industriam, in quibus sæpe ingenium & industria vel diligentia inter se certant ambigua victoria. Verissimum illud Tullianum, *Diligentia in omnibus rebus plurimum valet*: hæc præcipua colenda est nobis, hæc semper adhibenda; hæc nihil unquam assequitur, quâ unâ virtute reliquæ omnes continentur. Illud igitur Ezechia Regis vel milles occidendum, assidue obversetur animo: *Sit timor Domini vobiscum & cum diligentia cuncta facite*.

ACTIONS DILIGENTIAE.

1. Prima diligentia regula est, quam exactissime observat: *Nulla dies sine linea*, nulla, nulla. Desidia secum animi est, etiam si dies & hebdomades, & menses sine ulla perdat linea. Solon vir summæ industriae dicere solebat, se quotidie aliquid addiscentem senescere. Idque supremo vitæ die confirmavit, cum assidentibus amicis & sermonem inter se conferentibus, caput jam morte pressum erexit. Interrogatus quid hoc faceret? Ut cum istud, inquit, de quo disputatis, sciero, doctior moriar. Migrasset sane jam pridem ex hominibus negligentia, si eo animo vitam ingrederemur, quo eam Solon egessus est.

2. Diligentia est, omnia suo quaque tempore facienda disponere, nec ullam diem partem ab opere immunitatem dimittere. Temporis & actionum confusio, diligentiam plurimum retardat. Sunt qui de die vagantur, aut stertant, noctua ad oleum aut servum fastidiosè laborant. Sunt qui profectis ac negotiosis diebus amplissime ferientur, feriatis operi assideant. Perturbatus ac proposterus est hic rerum ordo. Hoc lepores in manibus, pilces in pratis, hoc cancores in ramis, hoc poma in rivis est querere. Ordine omnia, & suo tempore facit diligentia.

3. Diligentia non solum assiduum votum, sed etiam tota nonnunquam factum est, totas pene noctes aut precando aut laborando transmutare. Serio diligens homo sepius suspirat, & ait: O si possem penitus non dormire; quam ego promptè ac hilariter noctes cum precationibus tum lucubrationibus impenderem, cum multum tempus studiis & colloquiis cum Deo sciam aptius. At quia non valeo totas pervigilare noctes, de iis, quantum licuerit, decerpam, meliori occupationi, quam somno, impendendum. Ita in lucto ponam, quidquid horis somni ademero.

4. Diligentia minimas etiam particulas temporis velut ramenta auri colligit, & in suum usum redigit. Nullius alterius rei jactura major est, quam temporis, quamvis nec vilior est, sed apud ignavos. Apud Lacedæmonios summa temporis parsimonia fuit, nec ulli ei remissum vel otio vel ludicris diem transigere. Hinc ab Eporis magistratu Laconico ambulationes etiam non utiliter, nec ad exercendum corpus instituta, puniebantur. Nemo seipsum inter diligentes numeret, qui minimam horulae partem vel otio, vel inania faciendo pudet comburere. Diligentia mavult aurum, aut etiam

C. Plinii
Secundi in
studiis di-
ligentia;

1000. Phi-
lippinum.

Plin. lib. 18.
nat. hist. c. 5.

S. Augusti-
ni.

aut etiam gemmas quam tempus perdere. Homo ex asse diligens mavult sua scripta, Aristophanis aut Cleanthis lucernam, quam Vitellii patinam, aut Promachi lagenam oleant. Hinc quinta diligentie actio.

5. Diligentia studiosissime fugit homines illos otiosos temporis fures, qui & ipsi parum agunt, & laborantes impediunt. Diligentia, colloquia vana abruptit, symposia non accedit, ne paulatim malus contrahatur habitus temporis male collocandi. Ita omnem occasionem perendi temporis pro viribus declinat, nec damnum estimat neglexisse lulum aut ludicra, amisisse sine sua negligentia pecuniam, perdidisse sine culpa sua gratiam; modo non male perdidit tempus omnium thesaurorum maximum.

CAPUT IV.

Celi Rosa, seu, Desiderium celestis Patrie.

§. I.

NON opus hic interpretare; res loquitur. Rosa illa Germanis non ignota, quam illi a coloris amantitate Celi Rosulam vocant, celestis patrie desiderium significat. Hoc animi ardore in patriam mirifice Mater Domini excoluit.

Deus olim precipiens Moysi: *Ascende, inquit, tu & Aaron. Ascenduntque Moses & Aaron, & videntur Deum Israel. & sub pedibus eius quasi opus lapidis sapphirini, & quasi calum eam serenum est.* Petrus Galatinus Hebraeorum laudat doctorem Rabbi Haccados, qui Messiam matrem hic designari ait. Hec illa sedes sapphirina quam Dei filius seipso implevit. Neque in orbe simile opus est visum, Non primam similem visa est, nec habere sequentem. Hinc illa Anselmi voces: *O Domina, nihil tibi aequale est: omne quod est, aut infra te, aut supra te est. Supra te solus Deus; infra te omne illud, quod Deus non est.* Eam Virgo puritatem animi habuit in terra, quam beati nanciscuntur in celo. Etat Virginis beatissimae, ut Paulus loquitur, *conversatio in celis.* Ita nobilissimam agentis & contemplantis vitae mixturam fecit: celo inharebat desideriis, terram illustrabat sanctissimis exemplis.

Beatus Bonaventura cliens Virgini devotissimus, suo stylo Virginem sic fuisse loquentem: Surgebam semper noctis medio, & quantam poteram affectione in templo petebam: Primo gratiam, qua dilectionis praeceptum implerem, & Deum toto corde diligerem. Petebam deinde gratiam amandi & proximum, secundum Dei voluntatem ac beneplacitum. Tertiò petebam, ut vitam mihi Deus ad illud tempus prorogaret, quo nasceretur Virgo, quae Deum esset paritura mater: desiderabam itaque, servaret mihi Deus oculos quibus illam inuener, linguam qua illam laudarem, manus pedesque quibus ei servirem. *Et nunc quae est expectatio mea; nunc Domine, & substantia mea apud te est?* Alii in aliis sua quaerant gaudia; ego verò delectabor in Domino.

Neque solum Virgo beatissima ad Domini pedes cum Magdalenâ sedit aeternas delicias contemplata, sed etiam Marthae obsequis se addixit: nam & filium & seipsam operâ suâ aluit. Itaque contemplantem & agentem vitam mixturâ temperavit laudatissimâ. Vox sapientum est, vitam actuosam esse bonam, meliorem contemplativam, optimam ex utraque mixtam. Atque hanc in Domini matre veneramus. Ut autem hac in oculis esset, & aeternâ coleretur memoriâ, anno millesimo quadragesimo octogesimo quarto, quod Albertus Miraeus refert, in honorem beatissimae Virginis Conceptae institutus est Ordo. Huic Toleti dedit originem Beatrix à Silvâ nobilissima Lusitana femina, Pontifice Innocentio VIII. Vestis religiosa hac fuit, Tunica

A erat candida, velum capitis celi colorem emulabat. Habitus sanè pulcherrimus, & qui vel ipso colore Virginis beatissimae puritatem, & vitam celo inhaerentem representabat. Plurimae aliae eaque diversae religiosae familiae Virginis honori sunt institutae. Exemplo sint istae.

Anno millesimo ducentesimo trigésimo tertio Gregorio IX. Pontifice tranquillandis Italiae civitatibus Ordo militaris initium habuit, auctore Bartholomaeo Vicentino. Ordini nomen S. Mariae Gloriosa Nobilissimi quique huic religioni sese addixerunt. Muneris sui esse volebant pupillos & viduas defendere, concordiam inter dissidentes conciliare.

Anno 1252. septem Florentini cives initium fecerunt Ordinis Servorum B. Mariae, Martino IV. Pontifice.

Anno 1501. nobilissimus Ordo in honorem divae Virginis ab eventu cepit mirabili. Ludovicus XII. Rex Galliarum suam conjugem Joannam Caroli VIII. sororem repudiavit, duxitque Annam Principem; nec factò color defuit: matrimonium scilicet fuisse violentum, Ludovico XI. patre Joannae imperiosius, quam par fuisset, agente; deinde virginem, quam acceperat, à se reddi. Joanna nihil se opponens, in Christi thalamum denupit, & pro honore Matris Christi initium dedit Ordini novo, Pontifice Alexandro VI. Julius II. & Leo X. Ordinem illum litteris confirmarunt. In eo Virgines Annunciatæ debebant. Harum vestis cinerei coloris fuit, ut poenitentiam mœneret. Candidum velum à capite ad pedes defluebat, quod virgineam puritatem oculis ingerebat: pectore ad imos quoque pedes crux purpurea descendebat, quae Christi in crucem acti memoriam assidue objiceret. Leges huius Parthenie familiae fuerunt omnino decem, nec plures. Nempe beatissimae Virginis primariae virtutes, quarum nomina ex Evangelis haec recitantur: Prudencia, Humilitas, Paupertas, Veritas, Patientia, Obedientia, Pietas, Copia, Castitas, Caritas.

Tot alios Ordines honori Virginis beatissimae institutos, nimis hic longum est percerere. Eud non omitendum. Sanctus Rupertus Germaniae Apostolus anno 591. Duce Bavariae Theodeberto Virginum cenobium condidit sub patrocinio aeternae Virginis Mariae. En religiosam familiam nobis tam vicinam à mille & amplius annis institutam!

§. II.

EST & alius Ordo longè amplissimus, in quem multa millia virorum ac seminarum per totum orbem sunt adscripta. Huius Ordinis lex unica ista: Matrem Domini semel quolibet horâ verbis Angeli salutare. Egi-mus hac de re in Trismegisto, & Amulsi hos libros obsecro, mi Lector, ad & illic dicta in memoriam revoca. Hic addo: Mos iste quot horis divinam Virginem salutandi, totâ Lusitaniâ receptissimus est. Omnes cuiuscunque ordinis & status homines mox caput aperiunt, aliisque omnibus sepositis aeternam Virginem salutant.

Quam verò id Deo gratum sit, non obscure palam fecit anno Christiano 1614. Atque hinc nemo non intelliget, quam cordi Deus habeat suae Matris honorem. Conimbricæ (civitas est Lusitaniæ, eruditionis domicilium) quidam capitalem hostem in insidiis luce dubiâ expectabat, in hanc unam curam intentas, ut transfurum sclopo trajiceret. Ita vigilantissimis oculis inimici adventum exceperit, collineavit, glandem ejaculatus est, fragore viciniam omnem exterruit, sed conatu prorsus irritò. Res mira, & post homines natos pæne inaudita. Nam alter audito horæ pulsû repente constitit, ut pro more Matrem Domini salutarer, nec ad illud loci punctum pervenit, quod nefarius insidiator oculis designarat.

Videte testatissimum divinæ bonitatis argumentum, & quam Deo placeat suam Matrem inter mortales esse venerationi, his praesertim horariis precationibus. Priscis etiam Christianis usitatissimum fuit in horas singulas

Ordo militaris.

Ordo Servorum B. Mariae. Ordo Annunciatarum.

Trismegist. lib. 2. cap. 3. §. 2. Et lib. eodem c. 10. §. 2. Amulsi l. 2. cap. 8. §. 2.

Anton. Balthaz. l. 3. de iaculator. cap. 6.

SS Narcis-
sum & Fel-
cem.
Vide Marci
Vulseri An-
gustam Vin-
celicorum.

gulas frontem cruce signare. In actis Augustanæ mar-
tyris Afræ, missus à Cajo iudice explorator: Cognovi,
ait, eos serò ad te venisse, & scio, quia Christiani erant,
nam in omni horâ signabant fontem cruce, in quâ
Christus eorum passus est.

Hæc quot horis animi ad Deum elevatio incredibi-
liter accendit cælestis patriæ desiderium, quod in Virgi-
ne cælesti veneramur. Nec aliis hic impensis, non aliâ vi
opus est quàm consuetudine. Assuesce, quod facillimum
est, & magis ac magis cæli desiderio incalesces. Neque
hoc solum: viam quoque signabunt tibi tui gemitus &
quotidiana suspiria. Non difficile illuc iter, quod nuntius
tam frequens præmittitur. Cæli desiderium in homine
sincerè Christiano quotidie crescat, ut non tantum in
omnes horas promptè parati simus hinc migrare, sed
cupiamus etiam cæceteris huius angustias effringi; nec ul-
la res creata ita demulceat, ut præ eâ insuaves videantur
illæ deliciae.

3. Reg. x. 11.
v. 17. & 18.

Narrant Regum fasti, Adadam adolescentulum cum
aliquot Idumæis sui parentis famulis è Judæa in Egy-
ptum profugisse Joabi metu. Rex Pharaon benevolè
proptus nobilissimum hunc adolescentem excepit, am-
plam ei domum præbuit, lautam mensam adjecit, agros
assignavit. Atque quod divinæ paginæ testantur, Inve-
nit Adad gratiam coram Pharaone valde, in tantum ut daret
ei uxorem, sororem uxoris suæ germanam Taphnes Regina. Ex
hoc conjugio natus est Adado filius Genubath, qui in
Pharaonis palatio cum regiâ prole velut regis filius no-
bilissimam educationem habuit. Itaque Adado plus fa-
vebat exilium, quàm patria: cum longè felicior fuerit in
peregrino, quàm unquam esse potuisset in natali solo, fa-
vore regio & opulentia eximius. Nihilominus ubi Ada-
dus inaudit Joabum & Davidem regem vitâ functos,
Pharaonem adiens. Licet mihi, ait, cum veniâ tuâ in
terram patriam reverti. Cui Pharaon: Quâ enim re, inquit,
apud me indigeas, ut reditum urgeas in patriam? Nullâ, re-
spondet Adado: Nihilominus obsecro te, ut dimittas me: patrii
soli prædulcis amor adeo inhaeret, ut potentius me tra-
hat, quàm magnes ferrum.

Mundi ob-
jectatio-
nes.

Quod Adado Rex Aegyptius, hoc nobis sæpissime
objecit mundus. Quâ enim re apud me indigeas? Nomen
geris & decus, in pretio es, omnia tibi feliciter succe-
dunt. Qui autem serio patriam cælestem amat, respon-
det quod Adad: Dimitte me. At opes tibi non desunt, &
victu abundas & fortunis: Dimitte me, obsecro. Sed mun-
dus variæ amicitatis memoriâ replicans: Et volu-
pratibus etiam frueris, inquit, sunt tibi gaudiorum so-
cii, sunt convivia, sunt tripudia, sunt jucundi lusus, sunt
alia hilaritatis invitamenta, quid tibi deest? Fac nihil de-
esse, cum tamen desint plurima: nihilominus, obsecro te,
ut dimittas me. Non possum, ait mundus: est tibi uxor,
sunt liberi, est familia; non possum dimittere; & quod tan-
dem ire cogitas? Si cælum amori est, respondebit pro se
quisque: Vadam in terram meam, malo in patriâ civium
esse infimus, quàm hic in exilio primus. Vadam in ter-
ram meam, cælestem patriam, illuc desideris feror; hic
magnes me ferrum licet frigidissimum trahit, illuc an-
helo. O munde immundissime jam pridem vale: tuis fal-
laciis jam dudum satur sum. Pollicitis ditissimus es, re
vix Codrus. Sed verum esto, sis dives, sis fidus, multa do-
nes, & plura donaturum spondeas; in Regis aut Casar-
is solum me evchas; domum Neronis auream, duplex
Davidis regnum, summas Salomonis voluptates, opu-
lentiam Cæsi, magnificentiam Cyri, fortunas & vi-
ctorias Alexandri Magni, centum & viginti septem
provincias Assueri offeras, quamvis trecentas Helenas,
Estheres septingentas, in conjuges mihi sillas; vale mun-
de, vale non me tenes; Vadam ad terram meam.

Nisi sic Christiani sentiamus, indigni sumus, qui cæ-
lo, qui Beatorum consortio, qui Deo fruamur.

Non verissimè solum, sed & nervosissimè locus
mihi videtur Augustinus: Tanta est, inquit, pulchritudo
& jucunditas lucis aeternæ, ut etiam si non liceret amplius
in ea manere, quàm unus diei morâ, propter hoc solum non
rabiles anni huius vite pleni deliciis, & circumfuentia tem-
poralium bonorum restitueretque contemneretur. Non enim
falso aut pravo affectu dictum est, Quoniam melior est dies
una in atriis tuis super millia, sed æternitas in cæle-
stibus deliciis?

Hieronymus Cardanus vir oppidò doctus, rari arti-
ficii instrumentum, quo quis seipsum non difficili ritu
sursum trahat, curiosè describit. Si res corporis ad an-
imum transferamus, desiderium beatitudinis, ipsissimum
hoc instrumentum est, quo quis seipsum quotidie læ-
tius ad immensam pertrahat altitudinem, in cælum vis
evehit seipsum sepius in cælum attrahit desideris. Hoc
penes te est. Negligis? tibi uni culpam impinge. Nemo
cælum nauticando diripit, sed vehementer deiderando
& acriter pugnando. Pondus sui molestissimum sentit,
qui dixit: Supra modum gravati sumus, supra virtutem: In-
gemus sumus gravati. Nihilominus tractorio illo instu-
mento seipsum in sublimem pertrahens: Cupio, inquit,
solvi, & esse cum Christo.

Beatus Nicolaus Tolentinus sex totis mensibus ante
obitum singulis noctibus Angelorum symphoniam au-
diit, quæ illi velut gustulum æternitatis beatissima præ-
bebat. Quo igitur desiderio beatitudinis ardeat hunc
virum credimus, qui ad illam tam suaviter invitaturus
nimirum illo eodem, quo Paulus, tractorio instrumento
utus, & seipsum ad astra pertrahens frequentissimè dice-
bat: Cupio dissolvi, & esse cum Christo. Cùmque jam fereus
somnia oculos urgeret, collectis spiritibus extremi voc-
bus in lætiam erupit insolitam. Ubi causam tam inau-
sitati gaudii quaesissent qui aderant morienti, Ille: Do-
minus meus Jesus, inquit, sanctissima Mater suæ in-
xitus ita me alloquitur: Euge serve bone & fidelis, intra in gan-
dium Domini tui. Sub hæc verba exhalavit animam.

Sanctus Ignatius Lojola tam ardenti desiderio æstua-
bat ex his vinculis evolandi ad Christum, ut quoties
mortis suæ meminisset, temperare à gaudiorum lacry-
mis non posset. Nam illo eodem proptus tractorio in-
strumento ad sidera seipsum attollens: Cupio, aiebat, dis-
solvi, & esse cum Christo, multo mihi melius. Neque id eo
solum, quod summum sibi bonum fruendum obveniret,
sed ut gloriâ Christi tantopere amari coram inureretur.

Beata Monica divi Augustini duplici nomine mater, B. Monica
jam vicina morti cum filio cepit colloqui. Sermo erat Aug. in
prolixus & igneus, & omnis de cælesti eternitate. Eo
his colloquiis nater & filius extollebantur, ut sibi vide-
rentur perambulare cælum, vilescente inter verba mun-
do. Hinc optima mater: Fili, aiebat, quantum ad me,
nihil hic amplius me delectat, res nulla me afficit. Illud
erat unicuique, cur diutius vellem vivere, ut te Christia-
num Catholicum viderem. Vota transcendere mea: Et
Catholicum te video, & Dei servum. Quid hic ulterius
facio? migremus in terram meliorem.

Beatus Macarius cæli desiderio apud se statuerat, B. Macarius
quinque omnino diebus ita mentem componere cum
Deo, ut aliud non cogitaret quàm cælum & Deum. Eo
sine iugurium observavit, nulli nec interroganti nec
pulsanti responsurus. Initio tam arduæ contemplatio-
nis seipsum cohortatus: En, inquit, ascendis cælum: ca-
ve, ante constitutum tempus relinquo cælum. Hic ordi-
nibus Angelorum interes, hic Deo frueris, hic manes:
nec inferiora repetere ante constitutum diem. Biddum
ita exegit. Sed non tulit cæcodaemonis invidia tam ar-
duam contemplandi virtutem. Nam die tertio cælum
Macarii sic populati cœperunt flammæ, ut etiam sto-
rea, quam

reâ, quam vir sanctus insilitebat, cœperit ardere.

Quod Macarius geminos dies geminalique noctes ardore incredibili perseveravit, utinam nos subinde geminis horis aut horarum partibus faciamus, eâ quidem ratione, ut quis ipse sibi dicat: Humiles ac sordidas cogitationes pelle; relinque terras paululum; ascende cælum, Angelorum choris temet inferre, Deo frui; disspice, quo loco mansurus sis æternum.

Sunt qui totis mensibus vix unquam seriò cælum cogitent, velut Egyptii aratores, quorum nemo cælum aspicit. Nilus Egypti nominatissimus fluvius, Philone teste, quod aliis regionibus cælum, hoc ipse præstat Egypto. Nam uti cælum pluvius supernè defluentibus terram irrigat, ita Nilus aquis ex imo ascendentibus inundat agros. Hinc aliarum regionum incolæ cælum, Egyptii Nilum aspiciunt, à quo pluviam expectant. Hinc rectissime Seneca: In Egypto, ait, nemo aratorum aspicit cælum. Simillimè hic dixerim: Nemo amatorum mundi cælestia considerat. Cælum is inanè nomen est; terram inveniunt, terræ spumam, aurum sicut.

Longè aliter ad cælum nati se gerunt. Olim Israëlites: Terra, inquit, ad quam ingredieris possidendam, non est sicut terra Egypti, ubi jactio semine, hororum in moreni aqua ducuntur irrigua: sed montuosa est & campestris, de celo expectans pluvias. Illi nimirum quibus cælestis patria promissa est, quidquid solidæ voluptatis percipiunt, è cælo trahunt, inde is ros fuit optatissimus.

Peregrinatio est vita nostra: cum diu ambulaverimus, deinde redeundum est. Nemo peregrinus patriam non desiderat: etiam fumum.

Optat de patriis posse vivere sociis.

Nescio quâ natale solum dulcedine cunctos

Ducit, & immemores non finit esse sui.

Atque hoc quidem accidit etiam his, quibus extra patriam bene est. Quis jam eorum erit sensus quibus male est? Sed & aliis rebus patriæ desiderium innatum. Bestiæ ad natales larebras ac silvas properant. Aves ipsæ, quamvis alibi saginatae, ad patrios nidulos revertuntur: affluet leones atria petunt. Arbores transplantatæ solum malunt nativum. Ad solum centrunt præcipitant saxa, ad suos fontes & ad mare peregrinata diu flumina recurrunt. Ad spheram suam evolat ignis. Homo solus è peregrinis, quamvis in exilio miserissimus, reditum in beatam patriam non assidue cogit? Hic dum sumus in corpore, peregrinamur à Domino. Antius è cælo oriundus, terræ inquilinus cælum suspirat. Hoc uno beatoris vitæ desiderio prohi improbi quæ maxime differunt. Probi ut generosa semina in ortus exsurgunt suos; redire cupiunt, unde animò, potiore sui parte, descenderunt. Improbi ortus illius oblii, præter terram vix quidquam sapiunt. Bonum est illis hic esse. Cælum eis desipit, quibus terra sapit. Nimirum tertigenæ terram, cælum affectant caligant; nec ullus abit dies, quin mente illie sint. Hoc iter obstrui nequit.

Omnia possideat, non possidet æthera Minos;

Gratia Dî; animo quolibet ire licet.

Inveniunt hi Dædali alas, quibus in cælum, quoties volunt, evolent. Conversatio eorum in calo est. Has alas forsitan, & volandi artem non nemo desiderat? Jurabimus, & quæ licet, signabimus cælestem hanc semitam. Ergo stemus simul, (ut Isaias loquitur) ardentesque gemitus ad cælum & ad Calites mittamus hoc modo.

§. IV.

Quam ego hodie ad vos, ô beatissimi Calites, suspiriosum (ah) ex intimo pectore prorumpo? Ah! quam me gemere docent mala mea innumera, & innumera vestra, quæ nunquam amitteris, bona. Vos, ô Divi Divæque, diem luctus jam finivistis, vobis ultra sol vester non occidet, & luna vestra non minuetur, quia Deus vobis est in sempiternam lucem. Olim quidem, sed olim tantum

A flevistis, & acerbas lacrimas ut largissimam sementem effudistis, nunc verò ab hac tam tristi semente quam lætos refertis manipulos? Lacrymam omnem abstergit Deus ab omni facie vestra. Fuit, cum etiam in vos suam pharetram mors exoneraret, & animum vobis extorqueret, non uno vulnere. Nunc verò ubi mors aut mortis toxicata spicula? Præcipitavit mortem in sempiternum is, qui morte suâ mori coëgit mortem, eamque propria jussit cadere triculentiâ. Vos contra statim in monte sublimi, & felici, in monte, in quo Dominus exercituum convivium populis faciet æternum.

Fuit, heu! fuit cum meroribus, angoribus, ac doloribus oppressi tabesceretis, non ausi nisi madidos in cælum oculos emittere. Abijt meror, evanuit angor, dolores fugerunt, oblivioni tradita sunt angustie priores universæ. Quam mutata fors est inter vos & illos, qui vos olim calcaverunt, lacerarunt, jugularunt! Lacrymæ vestre in illorum cælinos transierunt, triumphus illorum in vestras lacrymas mutavit. Et est nunc, qui omnium vestrum loco tyrannus omnibus inclamet altum: Ecce servi mei comedent, & vos esurietis: Ecce servi mei bibent, & vos sitietis: Ecce servi mei lababuntur, & vos confundemini: Ecce servi mei laudabuntur præ exultatione cordis, & vos clamabitis præ dolore cordis, & præ contritione spiritus ululabitis. Ecce enim ego creo calos novos & terram novam, & non erunt in memoria priora.

Hæc Regis vestri, ô Calites, cui servivistis, vox est in improbos illos, qui servitutem, quam conditori suo debebant, suo seductori præstare maluerunt, cui imperare poterant. Eant nunc, & ex imo Tartarorum spelæo cælinis vos impetant, launis & sibilis proscindant. Non obstitit amplius colubrorum horum vibrantes lingue, sed nec olim oberant iis, quibus Deus erat clypeus, & munimen, & omnia. Ipsi suis se dentibus lacerant, quos in aliorum fixerunt ulcera; & venio perimi se jam dolent, quod in aliorum viscera putant transfundere; nemini magis noxii, quam sibi. Vos jam, ô beatæ phalanges, extra omnem teli jactum in alto ac securò triumphatis, & quidem sine flagello ad triumphalem currum appenso, sine nolâ & assistente carnifice. Brevis erat, imò unius erat momenti afflictio vestra, nunc gaudebitis & exultabitis in sempiternum, & non audietur in vobis ultra vox fletus & vox clamoris. Felicitas vestra hoc uno invidiam maxime, quod invidiam omnem nesciat. Ambitio, livor, contentio ab Elysiis illis domiciliis protul exulant.

Sed heu! quam misere mortales nos exercent hæc pestes, quibus in immortales juris nihil est. Vix hæc ullus honor sine ambitione; nulla hæc sine livore gloria, sine contentione nec infima quidem felicitas: & absint hæc mala, quamdiu tamen honos, quamdiu stat fama? ut fumus evanescent omnia, neque sub sole est, quod æternet. Vos illi æterni soles, ô sancta agmina, quos nullæ unquam sepellent nubes: vos illæ stellæ nunquam occisuræ. A vobis dies est, quem nox nulla excipit, quem nulla dividit sollicitudo & cura. Ah! quam jure altum taho ad alta illa viridaria suspirium! & tamen ad ignota suspiro gaudia; quid si ea gustassem, quid si fuisset illa expertus? certum mihi est, solo illorum desiderio, velut ab igne cera, tabescerem, & vel millies in vitam vocatus non horrerem, vel iterum milles ac milles è vitæ tormentis ejici, solâ cupidine ac fame cælestium deliciarum illectus. Nunc verò cum eas nec oculus videt, nec auris audit, ardeo tamen & astuanti feror desiderio ad voluptates nec auribus nec oculis unquam libatas. Hoc scio, quam laave mihi foret, quam & jucundum, non posse esurire amplius, non sitire, non frigere, non dolere, non posse amplius mori. Quotidiana hæc mala sunt, quæ vitam humanam incutunt. Et quia tamen hæc beatitudinis pars est, malis carere? imò beatitudo non est, sed ut hæc sit mala illa non esse necessesse est.

se est. Ergo verè eorum esse, non tantum est à miseris procul esse, & ne scire mala, sed & inter voluptates esse, atque deliciis affluere.

§. V.

Gaudium
beatorum
est ineffa-
bile,

ET illas vestras, o cæli cives, quas esse dicam? Gratia sunt volumina, quæ illas concentur oculis subijcere. Sed & piorum voces de illis crebrae sunt, plenæque sensus & affectus. Ah! infantum balburies est, & malè narratum somnium, quidquid scribitur, quidquid dicitur, quidquid canitur de beatorum gaudiis. Vel illorum umbram cogitationes nullæ assequuntur, ne dum voces. Atque hinc est, quod voluptatis tam incomprehensæ cupido, tam facile, tam sepe intepest. Nimirum unus aliquis è silvâ carbonarius, tuguriolum suum quod habitat, vel amplissimis palatiis, quia ignotis, anteposit. Itanos sepe carceres nostros, quos incolimus, stellatis illis regionibus præferimus; oblectatunculas nostras, quibus fallimur, futuræ anteposimus voluptati. Eheu bis miseri! quibus nec diu, nec sine dolore frui licet perituris gaudiis, nec assequi duratura illa, ob malè cupita peritura. Sic cælum amittimus, & terram non retinemus! Beatos vos o cæli Reges Reginæque, qui maluistis jacituram omnium facere, ut unus vobis esset omnia Deus, qui vos jam innumeris cumulat bonis.

Et incom-
parabile.

Ah! o Deus, ah! quid est, te frui, te intueri, te amare, & amari abs te! formam suam in unum conferant formosi homines omnes, suum splendorem omnes stellæ, suam venustatem omnes flores, omnes gemmæ suam elegantiam, suam pulchritudinem pulchra omnia: hæc, inquam, in unum conferantur universa, colliguntur, & unum quid fiat; ad Deum collatum quid erit? non tantum, quantum nox ad diem, ad solem candela, ad mare una est guttula; adeo venusta omnia, pulchra omnia, bona omnia, præ uno illo pulchro & bono, non rem tantum, sed & nomen amittunt. Hujus boni æterni intuitu beati sunt omnes cælestes: hujus aspectu sic fatiantur, ut fatietas eos captiva sit nulla, nullum fastidium. Torrente sincerissimæ voluptatis inebriantur, nec sitire desinunt; sed itaque desinunt inebriari, & repleti ab ubere consolationis; nam Dominus illorum declinabit super eos, quasi fluvium pacis.

Isa. cap. 66.
v. 11.

O quæta securitas, o quies secura, quam ingemisco, cum cogito de te in hoc turbulento Oceano! O caelestes epulæ! longè suavius est vel miculas vestras libare, quam annos plurimos saginari è menfis Siculis. Beati, qui esuriem non longam æternis conviviis mutarunt, brevem suum non defecturum nectare solantur, æstum & algorem jucundissimâ temperie, labores omnes non finitura quiete, omnes dolores non perituro gaudio excludunt. Ah! quam jucundum est exilii meminisse in patriâ, tormentorum recordari in gaudiis? Gaudete, o beati cælestes, nullæ vobis amplius erigentur cruces, nullæ volventur rotæ, nullæ induentur molestæ tunicæ, nullæ in vos immitrentur bestiæ, nullæ vos lacerabunt ungulæ. Ignes, secures, gladii, & omnis feralis supellex in auctores suos rediit, illos æternum exarnificatura, à quibus in infantum carnificinam usurpata est. Gaudete, victores Christiani: prunæ, quas calcâstis, jam rosæ vobis sunt; ungulæ, quas purpurâstis, liliæ; columnæ, ad quas cæsi estis, trophææ; eraticulæ, in quibus affati estis, refrigeria; cruces, quas vestiistis, thalami; saxa, quæ cruciastis, gemmæ; faeces, quas sustinuistis, Favonii; carceres quos habitastis, Elysi campi vobis sunt.

Heb. cap. 11.
v. 37. & 38.
Probi ab
improbis
semper op-
pressi.

De his omnibus verissimè pronuntiavit orbis cionator Paulus: Circueverunt in melioris, in pellicibus caprinis angustissimi, afflicti, egentes, quorum dignus non erat mundus. Nec est, quod quisquam merito miretur, adeo probos semper vitæque integros, ab improbis fuisse oppressos. A primordio namque religio & innocentia vim patitur. Qui Deo placerat, occiditur, & quidem à fratre;

A quod proclivis impietas alienum sanguinem infectatur, à suo est auspiciata. Helias fugatur, Hieremias lapidatur, Isaias secatur, Joannes legis clausula, in puella saltatricis lucra, trucidatur. Eadem reperies omni ævo. Quanti Cæsariano gladio ceciderunt? quanti aggera campi que Christiano fatiscences sanguine, flumina retro egerunt? quam multi dispersi, & palabundi in alio sole calentes terras eiecerunt? sed felix Ecclesia, post tot prælia victrix & triumphans, omnis jam doloris & angustiae secura, quia innixa dilecto sito, sponsa sponso: à cujus labris medicamina, tanquam à lacteo puerubere, fugat in medellam; à cujus pectore, tanquam à fonte perennaturo, restinguat sitim in æternæ dulcedinis augmentum.

§. VI.

Hi sunt, qui Prophetiæ spiritu inundati, qui vitæ sanctimoniam clari, qui dispersi, qui vagabundi, patrique solitiores, conversationem suam quærebant in cælo, æternitatis candidati. Itaque oculos attollamus cælo. En Sionis gloriam pro luctu. Etenim hi sunt, qui potum fletu, panem cinere miscuerunt, gloriæ Deo suo macantes: hi qui animam suam, victis castigatione, Deo immolârunt; qui carnibus & vino sepe etiam pane abstinentes, leguminum pabulo, & aqua potu, carni frenos induerunt. Ex his Paulus, Antonius, Hilariion, Macarius, Stylites, Paphnutius, Arsenius, Theodorus, Daniel, Benedictus, Maurus, Placidus, Damascenus, Bernardus, Dominicus, Franciscus, Bruno, Ignatius, omnem sui amorè ad cælum cælique Regem transulerunt. Post hos, Virgines nubere nescientes, quali perpetuæ carnis oblivione ad paradisi delicias jam adlectæ: faciem frugi & oculos condignos divinæ discipline architecturæ manciparunt custodia. Hæ Apostoli exemplum & monita secutæ, nullum vitium noverunt præter Christum, cui maturitatem suam sponsârunt, & in cuius voluntatem totæ concesserunt, soli Deo notæ; adeoque universim compositæ, ut nec alios admiserint, nec suos emisserint oculos, soli libidini cecæ.

Horum omnium animo magni non fuit, ignem risisse ut plumam, rotam amasse ut culcitram, bestias provocasse ut mulcas, flammam calcasse ut rotas; magni tamen fuit corpori, fuit ossibus, fuit nervis. Magna igitur merces manet tantorum suppliciorum victoribus. Cruore, viciibus, flagris, livore negotiati sunt coronas. Ostende jam illis livores, negabunt esse suos. Siste sanguinem, crudelem te dicent, quod hunc fontem velis stare, qui cælum reflat; sudorem mirare, contemnent tanquam vilioris mancipii donativum; vulnera commiserare, pellem dicent integram, quam integrit æternitatis gloria. Magni omnes, sed post pugnam magni. Felices animæ, quæ ne caderent, cadebant quotidie mortuæ, ne morerentur æternum. Bonus Deus, nec tantum pater, sed & pia mater, quæ ut æternum lactet, modico absinthio infantem terret. Ah! sim & ego ex illis filiis; imò ab hac matre juguler, ut filius fiam: perque gladium fidei & veræ virtutis experimentum, transirebar in meliorem vitam, imò in pacem Deo coram. Nam quid aliud à primordio fides & probitas, quam juguli debitor; hoc debuit exsolvere tibi.

Jaceat hic inhonoris cinis: animam tantum nunc junge tibi, o Deus, quam non patieris æternum esse viduam, & paradisi exulem.

Sed ad Divos redeo, qui arca candenti veste induti, molliis in hac triumphali, quamvis molestâ tunica, quam in Mileiis, purpureis, aut coccineis steterunt ovibus. Ita virtus duritiâ extruitur: ita plurimi cum Bonifacio, Vito, Modesto, ferventi plumbo, oleo, resina, pice, sulphure, tanquam balsamino perfusi rore, omne crudelitatis ingenium contempserunt. Bene Cyprianus: Quis, inquit, non omnibus viribus elaborat, ut cum Christo

rim gaudeat: ut post tormenta & supplicia terrena ad premia divina perveniat: Clauduntur oculi in persecutionibus terre, sed patet cælum; minatur Antichristus, sed Dominus Christus metuit; mors inferitur, sed immortalitas sequitur; oculus mundus eripitur, sed restituito paradisi exhibetur; vita brevis extinguitur, sed æterna reparatur.

Magna est dignitas inter presulas & angustias gloriosum exitu.
Quanta est dignitas, & quanta securitas; exire hinc lætum, exire inter presulas & angustias gloriosum; claudere in momento oculos, quibus homines videbantur & mundus, & aperire eisdem statim ut Deus, videatur & Christus! Tam velociter migrandi quanta felicitas, ut tertis repente subtraharis, & in regnis celestibus reponaris! O regna! o beatitudinem! o delicias sine fine duraturas! Eo totus aspiro, eo mei anhelant genitus. Heu mihi quia incolatus meus prolongatus est.

Eq. 41. 3. Equando veniam, o Domine Jesu, & apparebo ante faciem tuam?

Aug. in ps. 43. Nec enim usquam quidquam invenio melius quam te videre. Et mecum sentiens Angustinus: Si invenis me, inquit, quam videre faciem Dei, illic te prepara. Vt talis amoris tuo, si vel suspicaris aliquid pulchrius, quam est ille a quo est omne pulchrum. Qui fecit omnia, melior est omnibus; qui pulchra fecit, pulchrior est omnibus; qui fortis, fortior est; qui magna, major est. Quidquid amaveris, ille tibi erit: discere amare, in creatura Creatorem, & in factum factorem; ne teneat te quod ab illo factum est, & amaris eum, a quo & ipse factus es.

His talibus suspiciis nutriendum est cæli desiderium. Nunc actiones hominis cælum desiderantis in pauca conféro.

ACTIONES CÆLESTIS DESIDERII.

1. Actio cælestis desiderii.
1. Prima omnium actio est hominis cælum animo desiderantis; mundum spernere. Pro thesauro non colliger plumbum, qui aurum pretium cognoverit; deformem Verulamiam non amabit, qui Helenam spectaverit; facile contemnet mundum, qui paulo attentius consideravit cælum.

Secunda.
2. Cæli desiderium difficillima quæque non facilia tantum, sed & jucunda reddit. Qui cælum serid desiderat, laborare, precari, vigilare, inedia tolerare, humi cubare, carnem variis rigoribus atterere, inter suavia numerat. Carnis amor amore cæli superatur. Desiderium desiderio restinguatur: quidquid inde minuitur, hinc crescit. Illa omnia, quæ dixi, dura videntur ei, qui beatitudinem non expendit. Qui cælum desiderat, ingenti spiritu, roto pectore proclamat: Quid mihi, & voluptati, quæ momento perit?

Tertia.
3. Qui cælum ardentius desiderat, seipsum sæpius sic affatur: Nominè melius est brevi tempore dimicare, ferre vallum, arma sumere, famem sumique perpetui, lassescere sub loricâ, ridere ad vulnera, & postea gaudere victorem; quam impatientia unius horulæ servire perpetuo? Quare age, labora, curre, vigila, opus fac Christiani, ministerium tuum imple, sobrius esto. Jam pugnâ tempus est; sequetur victoria non tempus, sed æternitas. In præmium tibi promissum est cælum; aude illud capere. Nihil amantibus durum est; nullus difficilis cupienti labor.

Quarta.
4. Qui cæli cupiditate inflammatur, dies noctesque clamat: Quis dabit mihi penam sicut columba, & volabo, & requiescam? Heu me quia peregrinatio mea prolongata est! Sed non sunt condigne passionibus huius temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis c. Domine dilexi decorem domus tue, & locum habitationis gloriæ tuæ d. Vnam petii a Domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini, omnibus diebus vitæ meæ c. Beati habitant in domo tuâ, Domine, in secula seculorum laudabunt te f. Lætitia sempiterna super caput eorum; gaudium & exultationem obtinebunt g.

Quinta.
5. Qui cælestis patriæ desiderio ardet, Hieronymi præceptum exactissime observans, egreditur quotidie de carcere, & præsentis laboris ante oculos sibi pingit mercedem. Quo-

Toni. li

Enstoch.
A tescumque in mundo pulchri aliquid aut amant, grati saporis aut rare delectationis vident, audierit, gustaverit, contrectaverit, ad paradysum mente transgreditur, & esse incipit, quod futurus est. Et milles sibi ipse dicit: Hæc omnia & plura cum infinitè majori voluptate possidebimus in cælo.

Sexta.
6. Qui gloriam cælestem sicut etiambit, quietæ non. Etis silentium observat: hic stelligerum cælum firmè suspiciens, seipsum Bonaventuræ verbis alloquitur: O Bonaventuræ anima, quid dicere valeo, cum futurum gaudium aspicio? Tam pane præ admiratione deficio, quia gaudium erit intus & extra, subius & supra, circum & circa. Gaudēbis in omnibus gaudēbis de omnibus. O anima, qualis tibi erit dies illa, cum supra omnes has stellas, ad felicissimas illas choreas fueris assumpta; cum tibi tormentum (si jam patienter id sustinueris) converteretur in æternum jubileum? Tunc de omnibus his laudabis Dominum Deum tuum. Misericordias Domini cantabis in æternum.

Septima.
7. Qui cælum in votis habet, quanto magis adversa sentit, & quanto gravius percellitur ærumnis; tantò ille ardentius ad patriam suspirans vociferatur: O domus Dei æterna, tu esto lætitia & consolatio mea: dulcis memoria tui beati nominis, sit revelatio meritis mei & tædiorum omnium. O bone Jesu, doce me facere voluntatem tuam, ut à spiritu tuo bono deductus, ad illam beatorum civitatem perveniam, ubi est dies æternus, certa securitas, secunda æternitas. Da quæso, Domine Jesu, ut illos totis desideriis & omnibus studiis constanter tendam, quod te ascendisse credo; ut in præsentem quidem miseria, solo teneat corpore, tecum autem semper sum in cogitatione, & ibi sit cor meum, ubi tu es thesaurus meus.

CAPUT V.

Rosa Silvestris, seu, Patientia.

§. I.

Tres patientiæ gradus: 1. Patientia.
C Silvestri Rosæ Patientiam conferimus. Virtus hæc necessaria, non tamen summè ardua: tribus solum gradibus ad eam pervenitur. Primo nomen PATIENTIA, alteri LIBENTER, tertio HILARITER.

Singulos explicamus. Primus Patientiæ gradus est, Patienter, seu, velle potius pati quam peccare; ægrotare malle quam magnum consulere. Atque ita qui non murmurat, non queritur, non indignatur; qui manus dat, & que miseris permittit, hic in primo Patientiæ gradu constitit.

Alter Patientiæ gradus est Libenter, cum quis ad perferenda adversa promptus, nec gravatè collum submittit jugo, aptat se oneri, attemperat se doloribus sine lamentis in montem Golgotha evadit. Hic gradus primo longè altior est.

Tertius Hilariter. Cupere adversis fatigari, & eaque cum gratiarum actione velut donum à cælo admittere.

Videre quam dispari conatu, alii atque alii hos gradus conscenderint. Non male Heli, sed melius Jobus, sed optimè Andreas Apostolus; optimè Paulus, optimè Ignatius Antiochenus, Smyrnenis Antistes Polycarpus; optimè alii innumeri. Heli Sacerdos in primo velut gradu constitit. Nam cum ei Samuel divino jussu imminuentem malorum seriem prædixisset, subjunxit Heli patiens auditor: Dominus est, quod bonum est in oculis suis faciat. Jobus altior ivit; datus præcæ legi in speculum Patientiæ. Et an non quævis animo libenti pertulisse censendus, qui dixit: Si bona suscepimus de manu Domini, mala quare non suscepiamus? Sit nomen Domini benedictum. En volentem & lubentem Jobi animum in adversa omnia. Hæc tamen à Deo non petiit, neque enim illum ulcerum thesaurum desideravit, neque illam liberorum stragem optavit. At verò in lege novæ discipulus Christi Andreas crucem omnibus votis expetiit, cunctis conspectam amicissimè salutavit, Salve, o bona crux. Depo-

Bbbbb nendus

nendus è cruce, nequaquam se inde solvi passus est nisi mortuum. Hoc nimirum est, hilatiter pati. Ita Paulus doluit non posse vel centum cruces uno vestire corpore; voluisset mille animas habere, quod eas liberalius pro Christo posset per varia supplicia prodigere; insatiabilis erat patiendo. Nam ubi quotidie pene mortuus & innumera passus, *Optabam*, inquit, *ego ipse anathema esse à Christo pro fratribus meis*. Beatus Bonaventura sicutissimus patendi: *Nolo*, inquit, *esse sine vulnere, o bone Iesu, cum te sic vulneratum videam. Non convenit, Domine, ut ego gregarius miles, cuticulâ non sauciâ & bene curatâ triumphem, tu verò dux in oculis meis pene unum, sed grande ac lacrymabile vulnus pendens & expires*.

Moris erat olim pene omnia vestium dissecta gerere: ocellatus thorax, ocellatæ manica, tibialia, caligæ, fenestrati calcei, perforata omnia censebantur pulchra. Si quis ejus rei causam sciscitatus objecisset, eum sibi morem probari non posse, ob plures ac superfluos sumptus, prolixioris sartoris operam, pannos subdititios, & brevioris vestis usum: huic nemo non respondisset: Ita moris est; hæc vestium forma jam omnibus placet, ideo nec opera, nec crumenæ hic parendum: novis vivendum moribus est. Nunquid argumentum nostrum videtur probum? cur ergo non optimè ratiocinetur Bonaventura: Hoc quidem asperum nec facile toleratum, res sudoris & arduæ virtutis est, sed quia in te, Domine Iesu, hoc novum vestimenti genus contruor, omne corpus tuum ocellatum, vulnus habet vulneri, nullum membrum non sauciū est: & ego pro meo in te amore hunc habitus modum amplectar; ardentem cupio crucifixo Domino meo, quâ licet, exaquari. Pudet jam integro esse corpore. Dominus meus Iesus sel bibit, nec ego hoc falerum respuam: Dux meus spinas pro galea gerit, ergo facessite rosâ à meo capite, inter orbiculatum senticetum ero formosior.

§. II.

B. V. Mariam primum patientiæ gradum considerasse,

Atque hi sunt Patientiæ tres gradus. Nunc porò videndum, qui eos Virgo beatissima conscenderit, cui plurima semper Patientiæ leges fuerat in manu. Atque ut hæc summam libemus: Anceps Josephi animus, & oculi abitis molitio, quantum meroris habuit? Tacuit Virgo, & rem Numini commisit. Puerperium in spelæo, pædum hospitio, in extremâ rerum omnium penuriâ, quantum incommodorum tulit? Tacuit Virgo, & pertulit. Filium octavo die cruentari, non potuit non esse acerbum huic patri vulnus. Hunc ipsū filium Herodis gladio destinatum ad necem queri, mors utique fuerat huic parenti. Sequitur fuga in Aegyptum, & totius septennii exilium. Quæ omnia Virgo patientissimè tulit. Filium duodennem cum triduo amississet, quantis eum suspiciis, quantis doloribus quæsiisset censenda est? nec tamen hic quidquam habuit impatientiæ. Joannem Baptistam aulicum Herodis concionatorem capite plexum esse, acerbis quoque nuntius huic Virgini fuit. Quantus deinde amaritudinis cumulus in virgineum pectus descendit, cum filius plebem miraculis & concionibus formaret, sæpe tamen non refertet nisi contemptum, irrisiōnem, convitia, calumnias. Hæc matris animum compunxerunt, simul tamen patientiâ accenderunt.

Quod verò pelagus doloris & meroris in Virginis animum sese infudit, cum filius vale mortissimum matri diceret subiturus crucem? Hic meror ex merore, alia atque alia doloris acerbitas secuta. Brevi adfuit de filio capto nuntius, quem nox utique acerbissima excepit. Postera lux omne crudelitatis ingenium in virginem Patientiam explicavit. Quidquid ulli unquam Martyres pertulere, hoc eo die unâ Virgo pertulit, & diiora. Quæ enim in Virginis auribus tempestas fuerit infanientis populi clamor, Tolle hunc, crucifige: O quale &

quàm luctuosum in maternis oculis spectaculum, filium flagris caesus, spinis coronatus, in ludicrum regem vestitus, damnatus ad crucem! Equis, oro, sentis Virginem, cum illam finitissimam pompam prodeuntis inter latrones filii fuisset oculis spectavit? Quis denique accerbiturum oceanus mentem Virginis vallavit, cum filium in trabe jam pendentem, jam morientem vidit, ultimæ morientis verba audiit, mortuum suo sinu excepit?

Post filii verò ad Patrem reditum duo maxime torquebant matrem; Judæorum horribilis perimacia, & sui obitus dilatio. Nihilominus hanc ærumnarum molem non patientissimè solum pertulit, sed & alterum tertiumque Patientiæ gradum superavit: quod demonstramus hoc modo.

Tantò erectior & illustrior est in homine Patientia, quantò in eodem amplior est divinæ Voluntatis, Sapientiæ, Providentiæ, Bonitatis ac Justitiæ cognitio: ut qui Virgo beatissima præ aliis omnibus notitiam illam habuit, ergo se semper & in omni bus divinæ Majestatis cum perfectissimâ patientiâ subiecit. Noverat illa excellentissimè meriores suos ac dolores omniumque hominum à divinâ voluntate, & velut à Dei manu submitti. Itaque quidquid adversi sentiebat, summi benefici loco habebat. Quâ quidem ratione generosissimis Martyribus exercebat, in quibus non genus supplicii, sed ardor patientiæ attendendus.

§. III.

Patientia cibario pane magis necessaria est: quia cum panis deest, aut illius non satis, nunc Patientia ejus vicem subeat. Adeoque Taisensis Paulus multis, quàm verissimè dixit: Patientia vobis necessaria est. Hominem cetera imbecilem, patientia tamen eum & diaboli & sui victorem efficit. Homo ad patientiam composuit omnia Achæronis exercitum tutò ad certamen provocat. Philisteus gigas: Date mihi virum, clamabat, & inerat mecum singulare certamen. Talis athleta Jobus, & inerat mecum singulare certamen. Talis athleta Jobus, & inerat mecum singulare certamen. Talis athleta Jobus, & inerat mecum singulare certamen.

Ludovicus Blosius peritissimus magister spiritus vel bibe mediocrem, vel etiam in parvis patientiam illustri ac digno proflus elogio commendat; nec putem alium facile scriptorem esse, qui rem oculis tam nativâ & propriâ dictione subiciat. Auctoris verba quàm integerrimè recito. Hæc Blosii est institutio: Neque enim aliquid utilis, inquit, homini accidere potest, quàm tribulatio, si sit externa sive interna. Et nullum certius signum divinæ electionis habetur, quàm si quis tribulationem humiliter patienterque propter Dei amorem sustineat. Illa enim est præstiosus & præclarus annulus, quo Deus animam sibi desponsat. Patitur pro Deo, res tanta dignitatis est, ut homo jure se reputare debeat indignum eo honore. Etiam exigua molestia propter Deum aquanimiter tolerata, incomparabiliter præstantior est, quàm sint multa & grandia bonorum operum exercitia. Quodvis gravamen imaginem aliquam excellentissimæ Passionis Domini nostri Iesu Christi refert. & in eo homo præmereri potest perfectam ejusdem Passionis Dominicæ participationem.

Atque hinc est, quòd Christus iis, qui virtute jam multâ sunt exerciti, calamitates varias in præmium mittit: perinde ut Domini probatissimis famulorum preturas & præfecturas muneris loco committunt. Ergo labor, inquit, laboris merces sit: Ita omnino, si labor aut magnæ dignitatis, aut excellentis lauri sit. Sapienter nihil suavius his laboribus. Hoc Christus luculente satis calamo beati Marci explicans: Nemo est, inquit, qui redit

querit domum, aut fratres, aut sorores, aut matrem, aut filios, aut agros propter me, & propter Evangelium, qui non accipiat centies tantum nunc, in tempore hoc; domos, & fratres, & sorores, & matres, & filios, & agros cum persecutionibus, & in futuro seculo vitam eternam. Observa illud vigilanter: Cum persecutionibus. Etiam hæc inter munera numerandæ: nam & in officio nos continent, & amplioris præmii causa sunt.

Hinc Virgo beatissima tam variè, tam diu, tam assidue afflicta. Poterat illam Deus solo Simeonis silentio, longissimis mæroribus, triginta trium annorum gladio subducere; poterat ingentem tridui luctum verbulo prævenire; poterat omnes suæ mortis dolores adimere, vel certe mitigare, si eam non Hierosolymis esse, sed Bethaniam latere quatuordecim menses, dum redivivum se sisteret. Verum sic oportebat Christum pati, sic & Christi matrem; ut quæ Deo charior esset, præ omnibus, plus quoque omnibus pateretur. Verissimum est illud Chrysostomi: Nihil melius quàm mala pro Christo pati. Hinc autem sus dicere Orator ille aureus: Si quis me, ait, cum Angelis statuat, aut cum Paulo vincit, vincula eligerem. Si quis mihi mortuos suscitare dederit nunc, non jam id, sed catenam eligerem.

Christus prædicans suis, quàm humaniter ubivis locorum excipiendi sint: Ecce ego mitto vos, inquit, sicut oves in medio luporum. Principio flagellabunt & crucifigent vos linguis; dicent adversum vos omne malum. Sed nemo hic malorum terminum speret. Virgines etiam ac loros lacerabunt vos; ita demum veluti veros eritis candidatos in altum tollent, & necabunt vos. Nemo molliora cogitet. Sed videre, ut non primum duntaxat & alterum patientiæ gradum consendatis, non illa patientet tantum & libenter mei amore perferatis, sed etiam hilariter. Ad supremum Patientiæ gradum eluctandum

Meth. c. 5. est: Gaudete & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in calis.

§. IV.

Verunt, qui plurima paterentur, in illos tamen Patientiæ gradus nunquam ascenderent. Dionysius junior regno dejectus, adeo pristinam fortunam oblivisci potuit, ut cum à quodam rogaretur, Ecquid è Platonis consuetudine alleceus esset, quem incolum regno tam diu penes se habuisset? An parum, inquit, consecutus vobis videor, qui præsentem fortunam tam fortiter ferret? Ferre debuit solidam patientiæ præmium non meruit. Socrates vir ad sapientiam natus, istu calceis à quodam percussus, patienter id tulit. Hoc quidam ex ejus sectatoribus iniquissimè ferens, monuit, ut percutientem repercuteret. Socrates subridens: Si meus, inquit, me asinus percussisset, num oporteret me continuo in quadrupedem recalcitrare? aut asino diem dicere? Manum tenuit hic Philosophus, sed non penitus linguam. Verè patientiæ præmium melioribus debetur.

Diogenes Synopæus convivium ingressus non vocatus, ab insolenti juvenum cætu pessimè acceptus est, jussus bibere non vinum, sed sanguinem; & quidem suum: nam plagas retilit cruentas. Contumeliosam hanc convivii temulentiam, & intemperiem stultam fortiter tulit. Cynicus senex, eam tamen ultionem commensus est. Auctorum nomina suo sanguine descripsit, & velut ferculum circumtulit. Patientiæ Christiana auctores tacuissent, Christum identidem nominasset.

Exemplum edidit Patientiæ & Cornelius Sylla, vir ceteroqui minime patiens. Hic Dictaturæ deposita cum privatus se domum reciperet, uno & altero amicorum comitantibus, in adolescentis intemperiem incidit, cuius pater à Syllâ profectus fuerat. Maledictis itaque ac probris exceptum, abeuntem insecutus est, atrocem ultionem minaciter intendens, nullo interim civium adolescentis petulantiam cohibente. Tulit Sylla hominis insecutionem tacitus & patienter, tantum ad amicos

Tom. I.

A conversus. Hic, inquit, adolescens fecit hodie, ut quinque posthac Dictaturam invaserit, non sic eam nisi cum morte depositurus. Magna fuit, scemur, Syllæ patientia: sed neque ille in primis aut secundis consistit: nam dum exhibet patientiam, damnat.

Disertissimus Pericles ab homine improbo magnam & In Per. diei partem cõvitiis laceratus, siluit & sustinuit. Ubi vero sub vespere domum se reciperet, secutus est impudentissimus conviciator & velut molossus, non dimissurus eum, quem faucibus semelprehendisset. Cum uterque ad domus januam pervenit, præcipitante jam nocte, Pericles unum è domesticis accersens: Heus tu, inquit, mox faciem expedito, & huic in suam usque domum præfero. Magna hæc Pericles patientia, fateor, nisi eam nonnulli aliunde corrupisset.

Age verò quis unquam in persequendo dolore patientior quàm Mutius Scævola? Hic quia dextera imprudenti pro rege scribam obtuncavit, manibus errorem ardente foculo castigavit, & cruciatum constantius toleravit, quàm spectavit hostis. Sed neque huic exactæ Patientiæ præmium debetur. Tam patiens doloris Mutius non fuisset, si spectatores non habuisset. Patientia Christiana etiam cum sola est, sibi similis est: satis illi, si unicum habeat spectatorem Deum. Paucis id exemplis monstravero.

§. V.

Libertinus, teste Gregorio Magno, vir mitissimus & patientia, imò & miraculis clarus. Abbas in hunc irā exarserat, & quoniam irā non satisfecerat sole manscibellum suppedaneum homo furiosus arripuit, & secundum caput graviter lauciavit Libertinum. Hic tunc caput, lividumque vultum referens, summo silentio in cubiculum suum abiit. Die altero Libertinus in Cœnobii causâ, cujus procuratorem egerat, post præces matutinas ad Abbatis lectum accessit, & utique more solito fustam precationem conficiens negotio. Abbas suspicatus è cœnobio eb priধানam injuriam petitus abiri: Quo, inquit, visite? At Libertinus modestissimè, nec jam memor amplius injuriæ: Pater Reverende, ait, hæc dies monasterio nostro est dicta, quam officii causa declinare non possum; & promissi me adfuturum. Abbas præcipitem suum furorem, & Libertini raram patientiam jam oculis cernens, profluit è lecto, ad Libertini genus advolutus, petiit veniam erroris priধানo. At Libertinus non minus promptè inerrant se abiciens ad Abbatis pedes, quod factum fuerat non alienæ sevitæ, sed suæ culpæ totum adscripsit, & unâ veniam rogavit. Quo effectum est, ut cœnobii Pater mores indueret mansuetiores, & patientia discipuli magistra fieret magistri. Ita Libertinus ad rem monasterii curandam abiit.

Convenerant eodem viri primarii ac nobiles, quibus omnibus Libertinus tam charus fuerat, quàm notus. Hi non sine grandi admiratione: Domine Libertine, inquit, unde obsecro hæc facies tam rufens & livida? Et miserecebant viri tam boni. At ille ne veritatem regeret, & Abbatem proderet, tam ingeniosè quàm verè. Hæc, ajebat, in scabellum suppedaneum impegit (quid verius?) nec est quodd tanta vos mei capiat miserationis millies graviora meritis sum. Sic honorant deterens tam veritati quàm Abbati, nec patris prodebat vitium, nec fallitatis incutebat peccatum. Nimirum Salomone teste, qui patiens est, multa gubernatur prudentia; qui autem impatiens, exaltat stultitiam suam.

Libertino Turonensem præfulem Martinum addo, hic omnium injuriarum adeo patiens fuit, ut ab infimo Turonis Clericorum graviter læsus, ne verbulo quidem significationem jecerit vindictæ. Nec nesciit à Bristio facerdote suo, se obliuiscum silicernium, & senem delirum appellari: idem suis auribus perceperat. Quod

B b b 2

tamē

tamen aliter non ultus est, quam ut Brictum voce placidâ compellans: Num ego, inquit, Bricti, delirus tibi videor? Cûmque ille in ruborem datus, id à se dictum negaret, Martinus addidit: Cûm hæc loquereris, aures meæ ori tuo hærebant. Et en, obtinui tibi à Domino, ut primus post me Pontifex sis. Sed scias variis te tempestatibus in eo munere exagitantum. Hæc Præfatus Martini ultio erat, convitiatorum plus ceteris juvare precibus. Hunc Antitrem nemo iratum, merentem aut ridendrem nemo vidit unquam: talis semper fuit, qualis sol est supra nubes. Vale Socrates, vale; habemus viros probationis patientiæ, quamvis eam ab uxore tuâ Xantippe non acceperint.

3. In Columbanus & Pythagoras apud Stobæum serm. 19.

4. In Constantino & Theodosio Imp. Chrys. 10. 3. hom. 20. ad pop. Antioch. sub finem.

Dubitaverat secum beatus Columbanus, an injurias hominum, an fævitiam potius bestiarum perferret. Visum est denique satius esse homines quam feras tolerare. Imperitissimus enim est, qui aliorum imperitiam, & planè fatuus, qui fatuitatem aliorum perferre nescit.

Hinc regie illæ Constantini & Theodosii Imperatorum voces. Fuerat Constantini statua à nescio quibus furiosis hominibus vulnerata faxis. Non desuerunt, qui optimum Imperatorem acriter instigarent, ut in reos animadverti placeret; præsertim cûm Imperatoriam faciem fœdè vulneratam faxis. Constantinus, ut ei promptum ingenium erat, manu faciem oberrans & subridens: Ego verò, ait, nihil vulneris in vultu deprehendo. Magna virtus est, si non lædas, à quo læsus es: magna virtus, si ei parcas cui nocere possis. Nobilissimum vindictæ genus est, ignoscere. Hæc Christiana est ultio; hæc cordatissima Patientia, illi Philosophorum pictæ longissimè antestans.

Theodosius familiariter rogatus, cur neminem eorum, à quibus injuriam accepisset, securi addiceret. O utinam, inquit, vel mortuos ad vitam revocare possim; cur vivos ob injurias morte multem? Hæc Patientiam sapiunt Christianam; his præmium primum aut inter primos debetur.

5. In duobus religiosis fratribus. Rusticus. A. quilibet. 16. 3. num. 23.

Nec omitem illustre factum, quod Rufinus Aquilejensis recitat. Duo religiosi fratres habitabant unâ, ab omnibus de Patientiâ commendati. Fuit, cui animus esset tam laudatam Patientiam curiosius explorare. Ego ad eos revivens amicum hospitem se gerebat. Ingressus hortulum absque arbitrio, quidquid ibi oleris erat, fuisse ita contudit, ut nulli esset ulus. Hanc illi mensæ suæ stragem viderunt, nec tamen animum aut vultum in hostem mutarunt; certi omnem isthanc injuriam constanti silentio concoquere. Cûm verò cenulæ tempus appeteret, nec esset quod mensæ inferretur, hospitem allocuti: Domine, ajunt, vis, ut caulem illum, qui in hortulo remansit, in cenam paremus? urget hora, nec aliud ad manum est. Hic hospes in genua rûens, & rarissimam patientiam exosculatus: Deo, inquit, gratias ago, à quo vobis tam eximium patientiæ donum est. Augere hoc, etiam me hortatore: regiam ad cælum viam insititis. Patientiæ constantiam adjungite, & vestrum est cælum. Patientia secundum fluvium navigat, nec unquam aberrat ab optato portu.

6. In Stephano Reatino.

Geminis illis fratribus jungendus Stephanus Reatinus in Sabinis sacerdos. Hic defectam segerem è modico agro in proximam aream congeslerat, totius anni solarium. Eò improbus quis subreplit, & ignem subdidit frumentario acervo. Nuntiavit hoc trepidè discipulus Stephani, & Væ tibi, clamitabat, væ Pater, area incensa est. At Stephanus ore imperturbato: Væ illi, respondit, cujus malitiâ id nobis accidit. Persuasum habuit vir patientissimus, nihil malum dici oportere, nisi peccatum. Vera patientia eum sibi amicum credit, qui molestiam irrogat, aut injuriam; adversarios pro adiutoribus habet, contumelias gratias reddit, damnum pecuniarium inter lucra numerat. Eversis aut perditis rebus omnibus, cûm consilio profici videtur nihil, una

A superest ratio, quidquid evenierit, ferre moderatè ac patienter.

Verum non satis est Christianæ patientiæ, ut diutius, in primo alterove gradu consistere, ad tertium etiam eluctatur; ut quod ferendum est, non patienter tantum & libenter, sed & hilariter perferatur.

S. VI.

Petrus Claravallensis Abbas, gravi morbo affectus, & laqueo oculo altero captus fuerat. Ceterum tantum abiecerat fuit, ut ob eam cladem conceperit merorem, ut testaretur etiam vehementer se gaudere, quod ex duabus corporis partibus sibi inimicissimis, alterius molestia liberatus sit.

Gaudebat & Pigmenius Romanus presbyter, quod & in ambobus esset oculis orbatus, ne hostes Ecclesiæ cerneretur cernere. Occurrit ita illi aliquando Julianus Apollata, & blandè, sed nequiter: Diis, inquit, gratias habeo, ô Pigmeni, quod te videam. At Pigmenius levè ac fortiter: Et ego, inquit, Deo meo gratias habeo, ô Juliane, quod te non videam. Jacturam corporis vitæ tam pacato & hilari animo tulit, quam generoso & forti tyrannum omnibus formidolosum & terrificum contempnit.

Non desunt exempla patientiæ, modò sint qui imitari velint. Illud è multis millibus illustrissimum tam Christianæ liberalitatis quam patientiæ sidus emicat, Elisabetha regie stirpis vidua. Hæc defuncto conjugis cognatis provinciis occupantibus, cum liberis ejecta, inops, vaga, exul, ærumnis omnibus pressa; ab eis etiam, in quos olim beneficia contulerat, deserta & contempta, tam constanti animo cuncta sustinuit, ut eo ipso tempore, & in hac ipsâ extremâ mendicitate hymnum, Te Deum laudamus, decantari voluerit: eam ob causam cœnobium Fratrum Minorum adiit, infimis precibus hanc sibi gratiam fieri, & Canticum, quod dixi, decantari rogavit.

Videre regii sanguinis feminam fortunis omnibus evolutam, & tamen patiens est; ab omnibus deservit, illa tamen non deserit Deum: ad mendicos detruditur, quæ tot millibus mendicorum subvenit, nemini tamen malè precatur. Vix quisquam vel hospitio eam dignatur, & tamen gratias agit. O grandem patientiam! voluntariè Deo sacrificavit, qui quis in ærumnis gratias egit. Hæc via est ad cælum: viam ire potes aliam; cælum per aliam invenire non potes.

Hinc optimè responsum à religioso senè. Rogabat illum juvenis, &: Quæro te, mi Pater, ajebat, jura imperitiam meam; memoria mihi nec capax, nec firmata, præceptionibus onerari se non sinit. Eam ob rem unum atque unicum mihi documentum penitus velim insitillari, cujus per omnem vitam oblivisci non liceat; ejus tamen generis sit, quod rectâ semitâ ducat ad cælum. Huic senex: Bene mones, inquit, unicum tibi monitum, idque brevissimum suggeram. Sed dic, oro, potes convitiis & injuriis affici? Possim, responder. Senex iterum: Potes silere? Possim, ait, sed non semper. Potes injurias atque convitia ferre & concoquere? Hoc difficilis, sed conabor posse. Denique senex: Hoc igitur, inquit, monitum cape: Saluta viam, injuriarum tolerantia. Hoc monitorum monitum, hoc præceptionum epitomen puta. Nihil verius. Nam quod Augustinus dixit: Verum humilem patientia ostendit injuria.

Atque hæc injuriarum tolerantia sæpe fructuosissima est. Spiridionem virum sanctissimum Constantinus II. Imperator è Cypro ad se in aulam evocaverat. Ille abjectissimo quo solebat habitu, lagenulam fictilem è collo pendentem, & baculum manu præferens in aulam venit. Fuit ex aulicis, qui hunc tam abjectum hominem ingressum, aulæ contemptum interpretatus, colaphum incuteret. Spiridion dicti Domini memot alteram

ram quoque genam promptissimè obvertit. Tanta viri patientia turgidum percussorem adeò attonuit, ut repente facti veniam supplex peteret. Neque illam Spiridion negavit: hoc unum addidit, deinceps injuriis abstineret, aut certè cunctantiùs inferret.

Recens est, quod addo. In Indiis unus aliquis è Societate Jesu, pro foribus hominis idololatæ filiolum baptismi percupidam reperit, eamque Christianis sacris imbucere cepit. Ut hoc sensit mater, primum alapam, dein pugnum faucibus incussit, imò & fuste rem egit furiosa. Sed ea fuit hominis religiosi submissio & patientia, ut illa ipsa mulier (tanta virtutis vis est) cum omni familiâ laustrali fonte sit expiata. Præcis instat miraculi fuit, quod subiungo.

Marco Catoni causam in foro agenti, Lentulus attractâ pingui salivâ mediam dicentis frontem conspuit. Caro sui minimè oblitus, vultu modestè abstergo: Omnibus, inquit, ô Lentule, affirmabo, eos plurimum falli, qui te negant os habere. Joco proflus ingenioso tam scdam injuriam digestit.

Sed Catoni parem aut superiorem addituo: è cujus patientiâ plus consecretum est emolumenti. Joannes Fernandus, beati Francisci Xaverii in Japonem comes, Amangutii publicâ, ut solebat, viâ concionabatur. Hic præteriens eplebe nescio quis, attractâ præpingui salivâ, repente in mediam inspuat faciem: ille sine perturbatione illâ spurum linteo abstergit: ac ne verbo quidem reddito, captam orationem eodem proflus tenore vultuque proseguitur. Id contemplatus ex auditoribus quidam haud imperitus rerum æstimator (ex quo facile intelligas, ad permovendos animos facta dictis quantò antecellant) caput cogitare apud se; profectò nobilissimum atque adeò divinum philosophiæ genus esse, quod homines ad tantam æquitatem animi constantiamque perduceret. Dimissâ dein concione, domum ad Fernandum venit, præcipua Christianæ fidei capita legesque probè cognoscit: postremò certis precationibus, Mosisque Decalogo ac Symbolo Apostolorum è cathecisimi formulâ memoriter hausitis, Amangutianorum omnium primus antea acta vitæ derectatus peccata, sacro fonte renascitur. Hunc alii deinceps divino impulsu imitari, quorum ad quingentos brevî pervenit numerus; & quidem ita in proposito firmi stabilesque, uti per varias deinde clades & bellica infortunia, & nefarias Bonziorum conspirationes, magistris ac pastoribus haud semel orbatî, suis tamen ipsi moribus ac vitæ ratione, Christianam fidem & disciplinam in hoc usque tempus religiosè coluerint. Orig. messis tam copiosæ in solo sterili, Christiana fuit patientia.

§. VII.

N Artant, Principem pro symbolo habuisse pictum struthiocamelum, additâ inscriptione: *Durissima coquit spiritus*. Struthiocamelus (res nota) ferream rostrato soleam præfert, ut sui stomachi vires ostendat, qui etiam ferro digerendo valeat. Vir è solido patiens nulum non ferrum concoquit. Corpus hominis istius spectas: stomachum plerumque non robustissimum habet, utpote jejuniis & inediâ fractum. Animum inspicis? Struthiocamelum dices, colaphos, saxa, clavos, gladios, catenas, lanceas, omnem mortis suppellectilem spiritus patientiæ consumit.

Fit nonnunquam ridiculi causâ, ut scortus thorax seu colobium minutim concisum adjecto pipere ita coquatur, ut & comedi possit, & digeri. Cibi olim durissimi erant injuriæ, calamitates, calumnia, luctus, dolores, mors: at præduros hos cibos Christus patientissimo amore ita fregit, ita concocxit, ut eos jam stomachus etiam imbecillior possit digerere. Pueri puellæque & & fessî ævo senes, tam crassos bolos non solum glutunt, sed & concoquunt. Ad carcerem Agatha velut ad epu-

Tom. I.

lum saliare properat. Laurentius inter prunas jocatur. Invitat bestias Ignatius. Crucem & saxa Philippus Apostolus amplectitur. Ita spiritus durissima coquit: Gaudet patientia duris.

Fastidiosi nimium & imbecillis stomachi est, qui nec Imbecillis est stomachi, qui in injuriolam potest concoquere, quin obgannat, & obluetur, quin cibum pæne prius revomat, quàm admittat. Væ huic homini cum hoc tali stomacho: *væ huic, qui perdidit sustinentiam*. Hinc omnis generis morbi, hinc misera & præmatura mors. Optime dixit Hugo: *Qui dolorem capitis non patimur benignè, quomodo pro Christo capitis abscissionem patiemur?*

O delicati nimium & impatientes! militiæ agimus, quid hic lauticiam & cupedias sectamur? arma potius, arma quæramus, & ante omnia clypeum patientiæ. Et sciamus victoriam omnem esse litam in perferendo. *Virg. Quidquid eris, ra tantum, sed & necessaria est. Juvenis es? sustine; plus virium & roboris habes. Senex es? sustine; major tibi prudentia, longior est experientia, quæ vites suggeret. Vir es? sustine, & eum age quem prosteris. Femina es? sustine, & Christianam esse te memento, quæ etiam in ignibus daret. Servus es? sustine, ut saltem animi tui sis dominus. Pauper es? sustine, ne malum tibi geminet impatientia. Dives es? sustine, ut tibi tuus etiam in celo thesaurus crescat. Tui juris es? sustine: nemo verè liber est, nisi qui patiens est. Religiosus es? sustine: nam ideò viam arctam ingressus es, ut quamplurima patiaris. In conjugio vivis? sustine, & cogita conjugium metropolin esse omnium molestiarum. Cælebs es? sustine; satis tibi sit uxor ac liberis carere, molestissimis oneribus. Virgo es? sustine: nam virginitas, ut Ambrosius vult, facit Martyres, sed non sine pugna. Vidua es? sustine, afflictionum magnes est viduitas. Doctus es? & tu quoque sustine, ne non tantum indoctus sed & fatuus habearis. Quisquis impatiens est, stultus est. Indoctus es? æquum est, ut non minus sustineas, quàm docti. Ergo remigem te cogita in procellosissimo mari. Sanus es? sustine, ut sanus maneat: morborum omnium deterrimus est impatientia. Agrotus es? jam maximè sustine: prima patientiæ opportunitas est morbus.*

Consummatissima Christianorum Philosophia est, *Bona facere, & mala pati*. Et quod miteris, ad ipsam impatientiam opus est patientiâ, & sæpe magnâ. Expectat quis inimicum in insidiis, famem perfert, negligit somnum, tolerat frigus, exponit se periculis. Ecquid tandem meditatur hic homo, in incommodorum tam patiens? Ut acceptæ injuriæ impatientiam potenter exerat in adversarium. Saul Hebræus rex impatientissimus, Davidem à cantatricibus puellis sibi prælatum, quàm prolixâ usus est patientiâ, ut illius, quam sibi fingeat, injuriæ impatientiam insignitè proderet. Absalon patientissimus nequam, sic loquar, patientiam biennem exhibuit strenuè, ut tandem impatientiam, quàm è violatâ sorore conceperat, insigni flagitio patefaceret. De his talibus appositissimè dixit Hieremias vates: *Ut iniquè agerent, laboraverunt. Conceperunt dolorem, & pepererunt iniquitatem*. Calicem mundi biberunt, & amici diaboli facti sunt. Bibunt calicem, absinthium potant, calamitates etiam gustant, sed amarum hoc poculum aliis propinant; uti Theramenes venenum in carcere hausturus: Propino, inquit, hoc Critiæ: reddensque poculum servo publico: Vide igitur, ait, ut hoc ad eum continuò perferas. Fuerat autem Critias è triginta tyrannis crudelissimus, & causâ Theramenis necati.

§. VIII.

I Ta illi hominum impatientissimi suas calamitates in alios etiam, quantum licet, derivant, ne soli sint miseri. Ita contemptis legibus divinis malum pro malo, maledictum pro maledicto reddunt.

Bbbb 3

Quam

1. Pet. cap. 2.

vers. 21.

1. Cor. c. 4.

v. 12. & 13.

2. Cor. c. 11.

vers. 23.

Iuv. sat. 6.

vers. 218.

Prov. c. 16.

vers. 32.

Iac. cap. 1.

vers. 12.

1. Argu-

mentum

quo homo

debet se

munire in

adversis.

Secundum.

Rom. cap. 8.

vers. 28.

Tertium.

Quam longè aliter Christus, qui cum malediceretur, non maledicebat; cum pateretur, non comminabatur. Quam longè aliter & Paulus, qui: Maledicimur, inquit, & benedicimur; persecutionem patimur, & sustinemus; blasphemamur, & obsecramus. Christus abstinentibibit, crucem pertulit, sed hunc amarorem hostibus non propinavit, eos, qui se crucifixerant, non similiter in crucem rapi voluit: Dimitte illis, exclamat, ego pro eis calicem hunc amarissimum exhauriam.

Quam verò nos longè aliter, nec ad magistri exemplum: turbamur minimis, omne verbum casu elapsum ad injuriam capitalem trahimus. Hieronymus ad Eustochium, Pauli Apostoli patientiam in laboribus plurimum, in carceribus abundantius, in plagis supra modum, in moribus frequenter exercitiam proponit. At nos rebus levissimis offendimur. Cibus est insulsiore? mox eum impatients invadit. Calix frangitur? non se continet impatients. Mensa concutitur? protinus bilis se prodit. Vinum effunditur? quamprimum furit impatients & vociferatur.

Pone crucem servo

Ad hanc oris intemperiem, impatiens sese animus effundit. Sed o quanto melior est pateris viro forti; & qui dominatur animo suo, expugnator urbium? Quoriam cum probatus fuerit, accipiet coronam vite. Cæci mortales, quod patimur, attendimus; præmium, quod patiendo mereamur, non cogitamus.

Hic mirè juverit, Christianam Dialecticam probè callere, & inter adversa, nervosissimis, & ut vocant, cornutis sese argumentis stringere. Ea sunt hujusmodi.

Primum: id quod pateris, aut jure pateris, aut injuriâ. Sive: Aut calamitatem hanc meritis es, aut non es meritis. Quid ais? utrum dicis? Si jure, meritò vexaris. Dic, oro, quid contra habes hiscere? cur luere non vis, quod deliquisti? cur excedere reculas, quod intrevisti? Sed injuriâ, inquis, isti aut illi me affligunt, supplicium tam grande meritis non sum. Esto. Hic igitur nobilissimam patientiæ occasionem observa, hic amplissimum merendi campum considera: & utere opportunitate. Aurum est, gemma est, vel levissima molestia pro Christo tolerata. Plus pateris, plus auri, plus gemmarum congeris. Sed brevius tecum agam: Aut justè pateris, aut injustè: si justè, justitia te confirmet; si injustè, innocentia te solvetur.

Secundum. Addo argumentum alterum: Aut probus es, aut improbus. Probus es: Gaude, ac tibi ipsi gratulare: Dilegentibus Deum omnia cooperantur in bonum, quantacunque mala. Improbus es? Iterum gaude, & divinam clementiam extolle, quæ corripit, ut ad frugem corrigat, quæ flagellat, ne damnet.

Tertium. Addo tertium: Malum quo premeris, aut sanabile tibi videtur, aut insanabile. Si sanabile, acquiescendum spei; si insanabile, acquiescendum necessitati. Egrotas? Hoc age, ut valeat animus, quâ in re ipse te morbus juvabit.

Amisisti pecuniam? vide, ne simul amittas & patientiam, & duplex incurras damnum. Pecuniam perdidisse plurimis profuit: tibi profectò non obeit, modò patientiam retineas, pecuniâ longè pretiosorem.

Amisisti famam? crede mihi, si retines bonam conscientiam, non tam amisisti famam, quàm amisisse putas. Nam obrectatores tui possunt, quidem invitum te vituperare, facere vituperabilem non possunt. Grandius bonum est bona fama, quàm ut uno oris flatu dissipetur. Excellentie cujuspiam signum sit, in vulgi linguas quasi scopulos incidisse. Veniet dies, quæ loquacibus his cicadis silentium indicat. Esto pateris, & notum te vulgus faciet, clarum virtus, conscientia securum. Tu ergo perditis & speris omnibus eam ipsam, quàm tibi nemo umquam eripiet, virtutem, & in primis patientiam amplectere: hæc una tibi pro omnibus satis est. Sic ab au-

rium & sermonum procillis cubiculum cordis ingredere, cui si sua est tranquillitas, habes ubi jurgiorum fessus requiescas, & in sinu gaudeas. Sic non famæ tantum, sed vitæ quoque damna non senties.

At doles quod malum habeas uxorem. Magis tibi dolendum esset; si uxor tua malum haberet virum. Nam uxor mala, si eam toleras, virum faciet bonum. Et Platonis placita nôsti, longè pejus esse, injuriam facere, quàm pati. Huc Varronis monitum spectat, vitium uxoris aut corrigendum, aut ferendum esse. Dicit ratio ipsa, brevis & elegans datur: Qui vitium emendat, uxorem præstat commodiorem, qui fert, seipsum facit meliorem. Sed nimis mala est, inquis. Te ipsum culpa, hoc tibi malum tu elegisti. Hoc jugum sponte susceptum luendo & calcitrando non evadis, sed exasperas. Hic sola restat patientia. Ferendum est, quod deponi nequis, tamen si premar.

At filii te affligunt. Fortassis & tu aliquando affligisti patrem; & necdum natus, sed antequam nacereris affligisti matrem. Malos habes filios? tibi ipse gratias agas, quod eos non melius educaveris. Tales plerumque sunt liberi, quales à parentibus educantur. Malis principis occurrendum est. A primis annis instillanda pietas, tenera digitis convelluntur, mollia faciliè flectuntur. Qui ramulum differt flectere, arborem jam tortuosam & duram frustra curvare tentat. Deinde quid mirum est, si tui te filii offendunt, cum tu filius quotidie offendas eum, qui nostrum omnium est pater. Ergo quod facis, patere. Arque adeo, ut vides, in rebus omnibus necessaria est patientia. Indociles ac miseri sunt, qui necessitatem non in rationem vertunt.

§. IX.

Hædus, ut Mythologi docent, cum videret hædos alios ad cultum trahi, & jugulari in victimas, ipse jam elapsus in lupos incidit. Hic carnificum medius & jam expes: Si moriendum, inquit, mihi erat, an non præstabat Diis immolari, quàm à lupis lacerari? Prudenter omnino, & supra ingenium hædi. Ita omnino Christianus dicat: Cum ea lege nascamur, ut in miseriam simus, & incommotis conflictetur innumeris (neque enim aliter hæc vita consistat) cur non hæc omnia volentes & libentes patimur? Certe patiendi sunt ista. Si patienter id fiat, minus est laboris, plus præmii: si impatienter & repugnanter, plus est laboris, & nihil præmii, sed plurimum supplicii.

An non igitur longè conducibilis est Deo vel hostiam patientiæ, quàm diabolo ut victimam impatientiæ transferibit? David sexcentis insidiis perfidi Saulis appetitus, & tot laticulis ferarum excussus, tam vario mortis discrimine fatigatus, in has denique voces erumpens: Si Dominus, inquit, incitat te adversum me, odoretur sacrificium. Si visum est optimo Deo, vel affligere me, vel penitus necare me; idque, o Rex, tuâ manu, nil contradico: fiam Deo sacrificium, hostia Dei cadam voluntaria.

Ita prorsus loquatur æger, dicatque: Mi morbe, mi dolor, si Dominus incitat te adversum me, odoretur sacrificium. Sic & pauper dicat: O mea paupertas, si Dominus incitat te adversum me, odoretur sacrificium. Ita probis & obrectationibus notatus liberè proclamet: Adeste calumniæ, & omnis exercitus infamiæ, si Dominus incitat vos adversum me, non repugno, odoretur ille hoc sacrificium. Nec aliter suos quilibet inimicos ac æmulos inclamet: Adeste viri, & linguis ac dentibus me discipite. Si vos Dominus adversum me incitat, ego me vobis non subtraham: pergit, mordete, laniate victimam a me destinatam, odorabitur Deus hoc sacrificium. Ita me Deus amet, hoc suavissimum patientiæ carmen est.

Quod prisci dicebant: Nulla dies sine lineâ; id usurpandum hic Christianis, Nulla dies sine nubecula. Quotidie aliquid pro Christo tolerandum. Jobus septennio toto, non tantum celum nubilum, sed & ferreum expertus est;

est; acerbissimè tractatus à satanâ, omnes tamen satanæ vires infregit patientiâ.

Paulus non rotantes tantum nubeculas, sed nimbos, cataractas, grandines tulit; tam crebris impetibus fulminibus, ac si omnes in eum unum diaboli collineassent tam gentes, quam Judæi suam in illum sævitiam acuebant. Hinc longissimum ærumnarum catalogum, texens: In laboribus, inquit, plurimis, in carceribus, in plagis, in mortibus quotidianis. Ter virgis cæsus, semel lapidatus, ter naufragium passus, in vigiliis multis, in frigore & nuditate, in fame & siti, in jejuniis multas suam Orbi patientiam probavit.

Quis Sanctorum sine lucâ & patientiâ coronatus est? Abel justus occiditur, Noë plurimariam exagitur, Abraham ærumnis multiplicibus conficitur. Et ne in immensum extendam volumen, quære, & invenies singulos adversa passos. Solus in deliciis Salomon fuit, & forsitan ideo corruit. Amici Dei quotidie aliquid pro Deo tolerant; nulla eis sine nubeculâ præterit dies.

Beata Teresa, illud Hispaniarum fidus, virgines suas ad omnigenam virtutem identidem hortabatur, ad nullam verò magis quam ad constantem pro Christo tolerantiam. Erubescerent proinde, si aliud iter cuperent insilire, quam quod sponsus signasset eruentis vestigiis. Hoc Teresa à Christo didicit, qui eam sic fertur allocutus: Meritum non in fruendo, charissima, sed in operando, patiando, amando situm est. Vitam meam apice dolore & passione plenam. Semel duntaxat in monte Thabor gloriæ scintillam edidi. Nec mater mea sine maximis doloribus fuit. Nam ex quo illum Simeon perferendi doloris commonuit, id luminis à Patre meo accepit, ut omnia, quæ ego decursu vitæ passurus eram, viderit. Plurimi amicorum, qui in eremo vixerunt, quamvis assidue cum diabolo ac secum ipsi luctarentur, tamen multo tempore omni solatio caruerunt. Crede mihi filia, quem Pater meus majori amore prosequitur, hunc majoribus etiam laboribus exercet, & his respondet amor. Hoc iter est veritatis. Me respice & mea vulnera: dolores tui nunquam hæcenus huc perlegerunt. Hæc filia Christi. Inde Teresa patiendi cupidissima, non aliam vivendi causam sibi esse dicebat, quam ut Dei nomine quamplurima pareretur. Hinc sæpius toto animo ita solita est precari: Domine Jesu, non aliud à te flagito, quam aut mori, aut pati. Perinde si diceret: Tandiū patiendi tempus est, quamdiū moriendi non est. Ergo mori vult, qui pati amplius non vult.

Certe Servator jam morti proximus, Consummatum est, exclamat. Quod debui, petuli: ad omnem Patris voluntatem passus sum omnia mihi patienda. Subjuncti: Pater in manus tuas commendo spiritum meum; & quem commendavit, emisit: nihil enim, quod ulterius pateretur, fuit; omnem calicis amorem ad guttulam exhaust. Cum ergo defuisset Pati, securum est Mori. Quisquis inter animosos Christi amicos censeri cupit, hoc idem calidis suspiriis sæpius roget: Domine Jesu, aut Pati, aut Mori. Si nondum dignus sum mori pro te, dignus sum pro te Pati.

ACTIONES PATIENTIÆ.

1. Prima, & altera, tertiâque, adeoque primaria patientiæ actio est Tolerantia injuriarum, cum non solum reus, sed & innocens cum Job de se affirmat: Non peccavi, & in amaritudinibus moratur oculus meus. Oraculum est ab Apostolorum Principe: Melius esse benefactores, quam malefactores pati.

2. Veræ patientiæ est, non murmurare, non conqueri, non excusare se; non homines, non alias res creatas culpæ; ærumnas suas, non ut sua mendicis ulcera, proponere, sed eos silentio velare; ultionem nullam cogitare, sed omnia tam præterita, quam præsentia & futura Deo, ejusque sanctissimæ voluntati plenissimè

A transcribere: Faciat Deus, quod bonum est in oculis suis. Ferendo & cedendo vincimus.

3. Verè patiens, injurias non solum non vindicat in Tertia inimico, sed inimicum etiam amat, pro inimico orat, imò etiam beneficia in inimicum collocat. Atque ut hoc ritè faciat, occasiones id faciendi sedulo captat. Patientia vera, inquit Gregorius, ipsum amat quem portat. Gregor. in Nam tolerasse & edisse, non est virtus mansuetudinis, sed velamentum furoris.

4. Verè patiens (quod probissimè observandum) in Quarta omnibus quæ angunt, turbant, urunt, in quibuscunque demum adversis se quamprimum ad Christum crucifixum, velut præsentem sibi convertit, eumque his talibus vel sexcentis vel millies uno die alloquitur: Domine Jesu, da mihi veram patientiam. Subinde solis duabus vocalis: Domine Jesu, affectum suum applicat. Hæc alloquia roborant, hi affectus calefaciunt, hæc ad Christum conversiones solantur & erigunt.

5. Verè patiens proponit sibi diversa eorum exem- Quinta pla, qui singulariter excelluerunt hac virtute. His inspectis ita secum ratiocinatur: Tu non poteris quod isti & istæ: En tot millia beatorum caelorum, quantæ patientiæ ed se penetrarunt per arctam semitam, per ostium angustum. Imò tot etiamnum superstites in oculis sunt, qui mirabilem in adversis tolerantiam exercent. Quid tu horum impatientissime mortalium? Illi præeunt magnis passibus, tu non sequeris: exempla vides, non imitaris? Num cogitas caelum ascendere non probè contusus, sine vulnere, salvâ pelle, pede inoffenso? Ad paradisum non per paradisum, nec per viridaria itur, sed per dumeta. Patientiâ in rebus omnibus maximâ est opus. Calamitatis cujuscunque remedium est patientia.

6. Verè patiens quotidie primo manè Deo se quam Sexta integerimè offert ad omnia toleranda, undecunque demum ea proveniant; simul ingens in animo patiendi desiderium excitat, & unâ firmissimè apud se statuit adversa omnia velut è manu Dei suscipere. Hic idem vesperi Deo gratias agit, non tantum ob beneficia, & ob res secundas, verum etiam ob adversas & tristes, quas itidem beneficii loco numerat.

7. Veræ patientiæ est, non tantum manus à verberibus, sed etiam linguam à verbis impatientiam olentibus, imò & oculos à torvo aspectu, imò & cor, atque hoc maxime à furiosis cogitationibus continere. En Matrem Domini, quæ adeo nihil vindictæ spirabat, nemini malè precata; ut si filii sui crucifixoress & hostes uno omnes fulmine potuisset ternere, rogasset potiùs cum filio: Pater dimitte illis, quia nesciunt quid faciunt. Luc. cap. 23.

8. Verè patiens non fugit consortium eorum, quos sibi sentit adversarios; imò quærit, ut semper præsto sint à quibus exerceatur ad patientiam. Ita Alexandrina dives matrona ab Athanasio Anulite viduam sibi in domo suâ gratis alendam petiit, non morigeram, & placidis moribus obsequiosam, sed iracundam, garrulam, rixosam. Atque hanc demum impetravit, & magnas Præfati gratias egit, quod occasionem nata esset exercendæ patientiæ. Rem fulius narrat Cassianus collatione 18. c. 14.

9. Verè patiens omnem impatientiam, quam in seipso deprehendit, quamprimum punit, & integram sibi ipse concionatur: En delicate martyr, en hominum impatientissime, hoc jam lucraris, quod ipse sentis. Res adversas impatientiâ tuâ non sustulisti, sed auxisti. An nescis? Impatientia malum malo cumulat. Ergo

Perfer & obdura; dolor hic tibi proderit olim. Ovid. lib. 3. Amor.

Sæpe tulit lassus succus amarus operis. Leniter ex merito, quidquid patiære, ferendum est. Quando autem negare non potes, quod inferorum cruciatus vel centies sis meritis, tolera igitur minutulas has seu molestias, seu injurias, & gratias age pro tam brevi & miti inferno.

B b b b 4

ro. Verè

turam ac propensionem spectem, honorari solum cupio; si tuam voluntatem respiciam, contemni non refugio. En habes me ut pilam, modo in manu tua sum.

Tertio, Effectus huius virtutis sunt; jucunda facilitas ad omnia seu faciendi seu perferenda, magnum animi lumen, continua mentis tranquillitas. Quisquis non eo modo, quem hic expressimus, divinam Voluntati deditur est, tenebris sapius circumfundetur, plurima difficillime faciet, solidam mentis tranquillitatem nunquam obtinebit.

Quarto: ad acquirendam hanc virtutem unice facit seipsum amore sui exuere. Qui semet tam calide amat, qui suis commodis tam studiosè invigilat, qui suum iudicium tam promptè adorat, nunquam serio poterit affirmare: Volo quod vult Deus. Talis in rebus adversis timidus, in secundis turgidus, in neutris male quietus est.

Ille unus felix & tranquillus, qui in una atque unica Dei voluntate conquiescit: quicquid enim agit, ad perpendiculari divinæ voluntatis velut aurum ad libellam examinat. Et quia se in omnibus divinæ providentiæ ac voluntati plenissimè committit, nihil anxie facit: scit enim, quàm providum habeat, quàm & benevolum etiam in minimis curatorem, de quo sibi securissimè polliceri auit, res suas longè melius quàm ab ullo mortalium, quàm etiam à seipso curandas. Qui in alto mari navigant, undequeque nil aliud nisi mare vident:

Calum undique & undique pontus:

itaque sese ex integro divinæ Providentiæ & arbitrio committunt, Deum undique & undique Deum, & in Deo sapientissimam simul & amantissimam tam rerum suarum, quàm omnium aliarum dispositionem cernunt. Hi velut infantes felicitè, & à terribis curis alieni vivunt; neque querunt, quanti frumentum in foro veneat. Hoc curatum Patri optimo relinquunt, qui non dabit pro pane lapidem, pro pisce scorpionem, pro pharmaco venenum. Ita fit, ut hominis istius ita Deo fidentis,

*Latus in presens animus, quod ultra est
Oderit curare: & amara lato*

Temperet risu.

Deus & in hoc, & in illo, & in isto, & in omnibus providebit.

§. III.

Ego mihi certis persuadeo, si paullò altius humanæ menti posset imprimi, quàm hæc Resignationis virtus & Deo accepta, & nobis supra modum fructuosa sit, neminem Christiani sanguinis futurum, qui non nervis omnibus & toto pectore huic sese virtuti dederit. Hoc enim est & in Deum, & in homines cor rectum gerere. Augustinus id disertissimè docens: *Qui sunt, inquit, recto corde? Qui omnia quæcumque in hac vitâ patiuntur, non ea tribuunt insipientia, sed consilio Dei ad medicinam suam, nec presumunt de iustitiâ suâ, ut putent se iniuste pati quod patiuntur; aut ideo esse Deum injustum, quia non plura patitur qui plus peccat. Aliquid sentis, si secundum corpus, si secundum dispendium rei familiaris, si per orbitatem aliquam charissimorum tuorum; noli respicere eos, quos nosti iniquiores te. Non enim forte audes dicere iustum te, sed nosti peiores te, & florere in isto, & non flagellari, ut displiceat tibi consilium Dei; & dicas: Ecce puta peccator sum, & propterea flagellor: quare ille non flagellatur, cuius novi tanta flagitia! Quantumcumque mali fecerim ego, nunquid ego tantum feci, quantum ille? Disfortum est cor tuum. Quam bonus Deus Israel, sed rectus corde! Tui autem labuntur pedes, quia zelus in peccatores, pacem peccatorum intuens. Sine curare, novit Deus quid agat, qui vultus novit. Non secatur alius. Quid si desperatur? quid si propterea tu secaris, quia non desperaris? Patere ergo, quidquid pateris, recto corde: novit Deus, quid tibi donet, quid tibi subtrahat. Quod tibi donat, ad consolationem valeas, non ad corruptionem: & quod tibi subtrahit, ad tolerantiam valeat, non ad blasphemiam. Si autem blasphemias, & displicet ti-*

A bi Deus, & tu tibi places, perverso corde & distorto es: & hoc peius, quia cor Dei vult corrigere ad cor tuum, ut hoc ille faciat quod tu vis, cum tu debeat facere quod ille vult. Quid ergo? Vis detorquere cor Dei, quod semper rectum est, ad pravitatem cordis tui? Quanto melius ad rectitudinem Dei corrigis cor tuum? Duo tibi modò proposita sunt, elige, cum tempus est. Si recto corde fueris, ad dextram eris, & laudaberis. Quomodo? Venite benedicti Patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi. Perverso autem corde si fueris, si subannaveris Deum, si providentiam ejus irriseris, si dixeris in animo tuo: Verè non curat Deus res humanas: si curaret res humanas, ille latro tantum haberet, & ego innocens indigerem? Perverso corde factus es: veniet iudicium illud apparebunt omnia, propter quæ ista omnia faciat Deus: & tu qui noluisse in hac vitâ corrigere cor tuum ad rectitudinem Dei, & te ad dexteram preparare, ubi laudabuntur omnes recti corde eris ad sinistram, ubi tunc audies: Ite in ignem æternum, qui præparatus est diabolo & angelis ejus. Et nunquid erit tunc tempus corrigere cor? Peccas, & parcat, adhuc peccas, adhuc parcat, & adhuc addis. Quam diu patiens est Deus? Senties & iustum Deum. Ecce, cum loquor, muta cor, & factum est, quod tam sepe & tam diu clamatur ut fiat, & quod æternam penam paratur si non fiat.

Quæstiones subinde serimus sterilissimas, & quæ non tantum ad facinam nil faciant, sed nec ad doctrinam quidquam adjiciant. Quid ad me, & scire quid juverit, quæ mater Evandri, quæ Hecubæ nutrix fuerit? Penelope an Cleopatra verba sæculo suo dederit: Num Didymus grammaticus quatuor millia librorum scripserit: Num Ulysses extra notum veteribus orbem tam diu freto jactatus sit: Quot Aestes annos vixerit: Quam patriam Homerus habuerit. Quid hæc ad mores, quid ad cælum? His non multum ablimiles sunt, & subinde magis nocivæ, anxie indagare, quinam Sanctorum aliis sint in cælesti palatio sublimiores. Hunc talem curiosulum optimè monens religiosissimus scriptor: Noli, ait, inqui-

C rere, nec de meritis Sanctorum, quis alio sit sanctior, aut quis major fuerit in regno cælorum. Talia generat sepe lites & contentiones inutiles, nutriunt quoque superbiam & vanam gloriam: unde oriuntur invidia & dissensiones, dum iste illum sanctum, & alius alium superbe comatur præferre. Eodem spectat, cum diversæ religionum virorum familiæ odiosissimis sententiis inter se conferuntur. His sanctitas & virtutum omnium chorus, his pæne sola eruditio assignatur, illi ob religionis ævum & annorum centurias, isti ob tot Præsulum & Pontificum tiaras & suâ familiâ eductas aliis præferendi videntur. O mortales vanissimi! Ad tribunal Cæsaris stamus, illic nos oportet judicari. Quid hæc in quæstionem & contentionem adducimus, quæ mores depravent magis, quàm emendent? Si quæstionibus libet vacare, hoc porro agamus, & quæstionem illam longè utilissimam ponamus, quæ una omnium virtus maximè faciat ad cælum.

§. IV.

*Q*uæritur, in quo demùm Christiani & Religiosi hominis vera sanctitas consistat. Quæstio omnium optima & scitu dignissima. Respondum ad hanc non ab uno alterove petendum, sed à pluribus. Igitur Theologorum omnium ore sic respondemus: Vera hominis Christiani sanctitas consistit in conformitate cum lege æternâ, quæ est in mente Dei.

Lex æternâ est Voluntas divina: quicquid enim in specie per omnem sæculorum seriem operatur, hoc simul & semel ab æternò voluit & decrevit. Is autem eximie perfectus, is verè sanctus est, cujus voluntas, & ab eâ prodeuntes actiones, æternæ legi, hoc est, menti ac voluntati Dei exactè conformantur. Nam Dei voluntas cum reipsâ sit eadem cum intellectu divino, & ideo legi æternæ necessariò conformis, cui ex æquo responderet, hinc ipsa pariter mensura est & regula sanctitatis. Et quia

*Vergil. lib. 2.
Evid. ter-
tiâ pagina
p. 101. &
1. 1. Eneidos
m. 10.*

*Horat.
lib. 1. carm.
lib. 16.*

*Aug. tom. 8.
in Psal. 63.
m. 1. 66.
Qui sunt
recto cor-
de,*

*Et qui pe-
verio,*

*Thomas de
Kempis l. 3.
Imit. Chri-
sti cap. 58.
num. 2.*

*Affor. c. 25.
vers. 10.*

*Vera ho-
minis
Christiani
sanctitas
consistit in
conformi-
tate cum
lege æter-
nâ.*

quia hæc conformitas in Deo est infinita, hinc pariter infinita est ejus sanctitas: in homine verò, in quo omnia sunt finita, suos illa limites habet; ita tamen, ut semper possit crescere. Hinc tantò sanctior est homo, quantò æternæ legi, seu divinæ voluntati conformior. Res liquidißima.

Deinde, Sanctitas consistit in amore seu conjunctione cum Deo, quæ origo est sanctitatis. Hinc luculentè cernimus, in homine illo majorem esse sanctitatem, in quo deprehendimus ætiorum cum Deo divinæque voluntate conjunctionem. Qui Deo conjunctior, is & sanctior.

Dionysius
a. 12. de di-
vinis nomi-
nibus.

Tertiò, Sanctitas, ut eam beatus Dionysius depingit, est omnimoda puritas. Atqui quotidiana nos docet experientia, mentis impuritatem contrahi à contactu & adhesionem ad res infimas & sordidas, quæ terram & lutum olent; ad pecuniam, ad epulas, ad Veneres, ad alias corporis delicias, ad diversas ostentationis pompas, ad pictas honoris & dignitatum prædas. Quemadmodum ergo ab his infimis & sordidis bonis contrahitur impuritas, ita è contactu & adhesionem ad sublimia, divina, cælestia, conciliatur puritas. Ita purus & sanctus est, qui toto affectu totaque voluntate Deo adhæret; & quò magis omnem affectum omnemque voluntatem in Deum transfundit, eò in dies fit purior & sanctior, dum omnia cogitata, dicta, facta, & quicquid voluntate complectitur, ad amissum divinæ voluntatis examinat, & ad Deum dirigit. Nil certius, & divino oraculo fir-

1. Ioan. c. 2.
vers. 17.
Matth. c. 12.
vers. 50.
Levit. c. 11.
vers. 44.

matur: Qui facit voluntatem Dei, manet in æternum. Et quid opus testibus? Vox Domini est, & æternæ Veritatis oraculum: Qui fecerit voluntatem Patris mei qui in cælis est, ipse meus frater, & soror, & mater est. Et quæ hæc illa sanctitas est, quam jure Deus exigens: Sancti estote, inquit, quia ego sanctus sum.

† Chama-
leontem exa-
sit describit
incompara-
bilis heros,
illustrißi-
mus Dux,
oculatus re-
stis, Christo-
phorus Ni-
colaus Rah-
zivil. ep. 2.
Itineris sui
in Palesti-
nam, mihi
pag. 119.
* Plin. lib. 8.
natur. hist.
c. 33. ex ip-
so rubrum &
candidum.
Aug. ep. 52.
ad Macedon.
Sen. lib. 2. de
ira cap. 12.

Voluntas nostra Chamaleonti † simillima. Nam sicut animalculum illud chamaleon * rerum omnium quibus se applicat, aut ab aliis applicatur, colorem induit, præter rubrum & croceum: sic & voluntas humana in omnes sese formas transmutat, omnium rerum faciem induit, quibus sese per amorem jungit. Si ergo voluntas humana divinam assidue contempletur, illi se semper applicet, non potest non induere divinæ Voluntatis cæruleum, sic loquar, seu cælestem colorem.

Inde Christiani sapientis dictum: Quod per voluntatem resolute & efficaciter vis, hoc absolute es. Vis ex animi tui sententiâ esse humilis: hoc ipso jam es. Vis esse temperans, obediens, castus, patiens: & deliberatum tibi est, hoc esse, si istud efficaciter vis; jam temperans, jam obediens, jam castus, jam patiens es. Eò referendum Augustini scitum: Non faciunt bonos vel malos mores nisi boni vel mali amores. Nec aliter Annæus: Quodcumque, ait, sibi im-

peravit animus, obtinuit. Hominis ergo voluntas divinæ se jungat, & divinam induat.

§. V.

Hic unum aliquid difficile videtur. Voluntas Dei aut amabilis, jucunda, suavis, benefica est, aut verò dura, tristis, aspera, severa. Priorem illam obvis ulnis, totis brachiis, pronissimo amplexu excipimus: Vult nos Deus bonâ valetudine gaudere, opibus abundare, honoribus fulgere, pleraque omnia operari & ex sententiâ obtinere: Hanc nos voluntatem cupidissimo nexu stringimus: ad hanc toto capite annuimus: hanc toto pectore amplectimur: hic crumpimus in promptissimas has voces: Volumus, Domine, Volumus, omnino Volumus. Bonum est hic esse: hic Dei Voluntatem ingenti suavitare sequimur quocumque duxerit. At ubi voluntas Dei contrahit frontem, in dâ aliam induit faciem, rugosam, rigidam, minacem, mæstam, lacrymosam, hic nobis accidit quod pueris. Hi quos amant, quibus affluerunt, quibuscum ludunt, si personatos vident, expa-

vescunt: ita nos cum Dei Voluntatem sub alâ vultu personâ, sub alio vultu in valetudinis, ignominia, paupertate cernimus, mox ut pueri terremur, & clamamus: Non est hæc Voluntas Dei, non est, ut iste me nebulo iniquissimè criminetur, ut hic trifurcifer tot me injuriis oneret, ut homo ille cæli & terræ odium tot me damnis afficiat: non est Dei Voluntas istud, non est. O pueri, & o infantes! detrahimus terrificam hanc personam, vultu hanc austerum Deo demamus, & ipsissimam Dei Voluntatem sub tristiore schemate latentem videbimus. Eadem Dei Voluntas est, quæ mulcet, & quæ punit, quæ munera, quæ opes & paupertatem, quæ gloriam & ignominiam, quæ immittit. Placet prior illa mitis & benevola, hilaris & benigna: placeat & hæc altera, tristis & adstricta, actus & austeri; eadem prorsus est cum priori. Si bona suscipimus de manu Dei, mala quare non suscipimus? Deus æquè Pater est, & æquè bonus ac liberalis Pater est, cum negat, & cum annuit; cum recreat, & cum flagellat; cum vulnerat, & cum sanat: sive blandus, sive ferus sit, Pater est, nec amantissimam in nos voluntatem mutat.

Augustinus hoc sæpissime suis inculcans: Mater, inquit, quomodo fruantur in balneo ad salutem filios? Nonne parvuli clamant inter manus earum? Ille ergo crudelis sum, ut non parcant, non exaudiant lacrymas? Nonne plene sunt pietate? Et tamen clamant pueri, & non eis paritur. Sic & Deus noster plenus est charitate. Sed ideo videtur non exaudire, ut sanet & parcat in sempiternam.

Non est igitur Resignationis virtus, quæ Dei voluntatem, tam dulcem illam quam asperiores alteram, non æquè prompta amplectitur. Sanctissimus rex David luculentius hoc nobis ingerit: nam & beneficium petendo, & ob beneficium gratias agendo: Emitte, inquit, manum tuam de alto, eripe me, & libera me de aqua multis. Et dexteram sibi vult porrigi, & è periculis educi. At verò gratias agens: Tenuisti, ait, manum dexteram meam, & in voluntate tuâ deduxisti me, & cum gloria suscepisti me.

Fit nonnunquam ut adolescens viâ crenosâ, declivi ac lubricâ viâ ducem sequatur præeuntem, eique jam jam lapsurus, dexteram porrigat, suam tamen ductor non porrigat; aut quia adolescens opem non ferre potest, aut nimis ferò, aut certè quia magis vult non cadere, quam manu teneri ne cadat. Cum ergo in cænum corruit, suâ culpâ cecidit; quia teneri non vult. Simillimum hic. Afflicti manum divinam poscimus, gravio-rem casum metuimus. Dextram quidem porrigi Deus, sed nihilominus cadimus. Et quo tandem modo id fieri dicendum? Respondet David: Tenuisti manum dexteram meam, & in voluntate tuâ deduxisti me. Quod isti & isti cadant, in promptu causâ est: voluerunt illi quidem divinam manum tenere, sed ab eadem teneri & duci noluerunt. Et audite, obsecro, istorum hominum preces. Est, qui sic oret: Domine, da mihi bonam valetudinem. Alius: Da mihi, Domine, liberalem victum. Tertius: O bone Domine, tu es omnium conditor, da mihi uxorem bonam & formosam. Est qui dicat: O Deus, in manu tuâ sita sunt omnia, da mihi præfecturam opulentiam. Alius: O Christe Sacerdos summe, da mihi pingue sacerdotium.

Liceat hos omnes interrogare: Quò vos, o boni, divinam Voluntatem trahere nitimini? Ille quidem, ut audio, in viam bonæ valetudinis, & non aliò nite in viam liberalis victus: hic in viam formosæ conjugis, nec aliam vult ingredi; alii verò in viam opulentæ præfecturæ & pinguis sacerdotii. Hac ratione vos non Dei sed vestri estis, Resignari non estis. Itaque quantum jam liquet, ducere vultis divinam voluntatem, non duci ab illâ: Dei manum tenere cupitis, teneri ab illâ recusat. Adeoque in voluntate suâ non deducet vos Deus. Ita miseri cæci ferimur desiderii, & in damna nostra properamus.

Liberos

Liberos Rachel petiit anxie pietate, & impetravit: sed penituit voti: nam alter filius mortem matri attulit nascendo. Rebecca quoque filius beari voluit: sed jam proxima partui, si ajebat, sic mihi futurum erat, quid necesse erat concipere? Ita plurimi letam valetudinem possunt, quos soli à vitis sanarent morbi. Ita divitias rogant, quæ ipsis semitam placent ad inferos; ad cælum extulisset pauperes. Ita tiaras & scepra impetrant nonnulli, sed suo malo, à quo illas petasus & ligo immunes præstitissent. Heu in nostram perniciem calemus! ducere volumus divinam Voluntatem, sed duci detrectamus.

§. VI.

Longè aliter precatur, qui Resignationis virtute pollet: hoc illius unicum votum est: Duc me, Domine, quò tu ipse vis promptissimè sequor: modò viam voluntatis tuæ (quod unice cupio) insulam. Vis me valere? bona via. Vis argorare me? non deterior est prior; pleniusque etiam melior. Vis me abundare? semita bona est: Vis me in egestate esse? & hæc aequè bona est, quam vis non aequè jucunda. Vis me honorari? trames alius, & nemini non gratus. Vis me contemni & despici? Trames depressus quidem, sed tutus. Ita, Domine Jesu, ita: in voluntate tuâ deduc me, tene dexteram meam, & ego tenebo tuam.

En iste Dei, & Deus manum illius apprehendit, deducitque illum in voluntate suâ securissimè. Hic indifferens, de quo loquimur, hic Resignatus est. Quid ergo magis in rem hominis est, quàm posse & velle toto animo dicere: O Domine, quia ego servus tuus: ego servus tuus, & filius ancilla tua? Præ omni diademate gratum mihi est, Dei servum esse, à divinâ Voluntate duci ac regi.

Utrum, oro, sublimius est, Dei matrem an Dei ancillam esse: nam beatissima Virgo ab Angelo Dei mater salutata, ancillam sese nominavit. Hoc, dices, virginæ submissiois fuit: nam Elisabetha eodem Virgineum, quo Angelus compellans nomine, Et unde hoc mihi, ut veniat Mater Domini mei ad me? Fateor: ancillam se dicere, submissiois fuit: sed his ipsis verbis Virginem ad gloriam incredibilem evehit. Nam absolute & præcisè, ut Theologi loquuntur, major est dignitas esse ancillam Dei, quàm matrem Dei. Ea enim dicenda est ancilla Domini, quæ Dei Voluntatem ad unguem perficit. Hinc mulierculâ sub concione Domini exclamante: Beatus venter qui te portavit, subjunxit Dominus: Qui imò beati qui audiant verbum Dei, & custodiunt illud. Major enim beatitudo est, uti Augustinus interpretatur, divine voluntati obsequi, quàm Dei Matrem fieri: nam & beata Maria, ut sanctus Pater loquitur, beator fuit concipiendo & gestando Dei filium corde, quàm carne. Hoc enim in eâ magnificavit Dominus, quia fecit voluntatem Patris, non quia caro genuit carnem.

Aristotele auctore, amicitia non potest esse inter eos, non potest inter quos magna est distantia, seu divitiarum & honorum, seu virtutis. Hinc inter opulentum & egenum, inter dominum & servum, inter sapientem & fatuum, nec longa erit amicitia, nec fida. Quid ergo inter Deum & hominem poterit esse amicitia? Sapientissimus est Deus, homo & ignorans, & fatuus. Omnipotens est Deus, homo ipsa debilitas. Omnium thesaurorum reconditorium est Deus, solâ vivit mendicitate homo, heu mendicissimus. Quæ igitur familiaritas Deum hominemque copulabit? Atqui Hebræus Plaltes ex hominum numero Dei amicos designans: Nimis, ait, honorificati sunt amici tui Deus. Ecce quoniam, ô Regum optime, sunt hi amici? Ille verò affirmatus hoc asserens, & horum amicorum esse innumerabiles pronuntians: Diminuerat eos, inquit, & super arenam multiplicabuntur. Quinam isti tandem? Ad hanc questionem ipse Dei filius respondens: Iam non dicam vos servos, inquit, quia servus nescit quid faciat dominus ejus: vos autem dixi amicos. Quos illos, obsecro? nimirum eos, quos sub ipsâ concione, lo-

quente manu monstrans: Ecce, ait, mater mea, & fratres mei (utique & amici) Quicumque enim fecerit voluntatem Patris mei, qui in cælis est: ipse meus frater, & soror, & mater est. Si hac unâ conditione non difficili servatâ possumus esse fratres Dei & sorores, quomodo non amici?

Quocirca qui in omnibus vult quod Deus vult, jam in amicitiam divinam transit, jam cum hoc amico suo sapiens, jam dives & immortalis, jam æternus, jam Deus est. Tanti venit, & non pluri amicitia divina. Qui idem in omnibus vult quod Deus, jam Dei amicus, jam pater Deus est.

Narrat Joannes Taulerus, piissimus ille concionator, utrum maximi viri nominant, fuisse hominem, qui maximis votis desideraverat doceri, quoties & quâ præparatione animi epulum celeste adendum esset. Huic à Domino, ut Taulerus loquitur, responsum est hoc pacto: Qui non habet quod suum est, & qui appetit quod suum non est, & cui satis placeat quod à me sunt, & me, quando volet, percipere poterit. Hæc hominis Resignati verissima effigies est: hic enim non habet quod suum est. Ea dicimus nostra, quæ nobis charissima. Hinc voces illæ, Hic meus cibus, hoc canticum meum, hoc pratum meum, hæc mea voluptas. Prima Resignationis pars est, hæc sua habere nolle. Altera, quod suum non est appetere. Hinc, quid minus nostrum est, quàm sui ipsius odium, & quotidiana mors deteriorum affectuum! Hæc tamen homo Resignatus appetit. Pars Resignationis tertia est, omnia quæ Deus vel permittit, vel immitit, rectissima, optima, sanctissima censere. Huic homini placent omnia quæ à Deo sunt, læta, tristia, prospera, adversa, & tam ea quæ sibi, quàm quæ aliis eveniunt, velut à manu Dei accipit, animo ad divinam voluntatem semper erecto.

§. VII.

Ante Hierosolymæ templi structuram, Tabernaculum cum Arcâ vicem illius subit. In Arcâ Moïsis tabulæ ac seipio, & in aureo cratere manna servabatur. Voluntas Virginis beatissimæ velut Arcâ fuit divinæ Voluntas. Hic tota lex servabatur vigilantissimè. Nam in lege Domini voluntas ejus, & in lege ejus meditata est die ac nocte. De Virgine hæc dixerim: tota unum aut unus apex non præterit à lege, donec omnia fverint. Minima, maxima mandata servavit exactissimè: nullo unquam vel levissimo peccato afflata Virgo, tota erat in Dei voluntate.

Ab hac Matre Virgine non minimo profectu didicit suæ cum divinâ Voluntate conformationem mater alia. Fuit superiori ævo cœlesti nobilis Matrona, quæ filiam (Paulus is audiebat) Romani miserat instituentum. In studiis adolescens procefferat, nec mediocrem sui spem concitârat. Interdâ domi desponsa ei nobilis virgo cum dote amplissimâ viginti millium aureorum. Hanc altera tanta pecunia sequebatur lege hæreditatis. Videbantur familie munimenta, si futurum prospiceret, præclarè constituta. Hæc erant consilia mortalium, hæc vota magnarum cogitationum, Mors media intervenit, & turbavit omnia.

Ferendus erat nuntius ad miseram matrem, jam filio orbatam. Ne autem graviore icu prosterneretur, vel etiam ut solatorem magis præsentem haberet, suscepit hanc provinciam Collegii Rector. Hunc ubi vidit mulier, prælagio malorum divinavit quod erat. Et quantum dolore percussâ, antequam quidquam audiret, precibus effulsit ante imaginem Crucifixi, muliebrem animum firmat. Surgit deinde, & accepto tristi nuntio nihil immutata, iterum procumbit in genua, præsentium oculos eâ majore afficiens misericordiâ, quò fuit animo fortior. Tum presso merore aut victo: Pater, inquit, (referant ipsius verba) nihil ad aures poterat gravius accidere. Sed quoniam depositum suum repetit Deus, ita me ad ejus voluntatem conformo, ut si commodaret iterum, ejus voluntatem antelatura sum cupiditatî.

cupiditati meae. Neque hoc ostentationi datum, aut solus verborum color fuit. Nam postmodum cum tota familiaria, gratis Deo actis, ad sacrum epulum in templo se sinit.

Hoc est resignatum esse, & totis brachiis divinam Voluntatem in luctu etiam maximo amplecti. Sed huius rei specimen longè recentius subjungo.

Studio silentii hominis.

Iustus est Princeps omni agro suo, totoque Principatu una cum conjuge atque liberis abire, & bona sua omnia cedere alteri. Fulmen horribile, & forsan improvisum. Sed animus sibi praesens exceptit hoc admirando robore. Si quidem Dux ille jam pronuntiatus exul non tergiversari, non excusare multa, non sortem deplorare, non ad aliud tribunal provocare, sed hoc unum dicere: *Libentissime. Nam mea omnia illius sunt, qui iam in decedere me iubet.* Dixit, & fecit. Nil promptius, nil cordatius homine Resignato.

In vita illius.

Animus verà Resignatione imbutus, inter caeli terraeque ruinas stat impavidus. Satis ei fulcri est, Voluntas Dei. Hinc beata Catharina Genuefis unicum illud optimae ac religiosissimae vitae fundamentum habuit, *Fiat Voluntas tua.*

ACTIONES RESIGNATIONIS.

1. Actio Resignationis.

1. Nullus Astrologorum tam accuratè stellas numerat, tam attentè caelum observat, atque homo Resignatus divinam Providentiam considerat. Hanc ille in rebus omnibus mirabilissimè resurgentem obitu assiduo adorat. Et hoc est praecipue, quod verè Resignatum efficit, perpetua divinae Providentiae in rebus omnibus tam publicis quam privatis, tam suis quam alienis observatio. Divinam Providentiam ubique agnoscere, est Deo semper fidere, qui Deo nunquam non fidei, divinae Voluntati non agere sese subicit, & omnia Deo tribuit, omnia cum Deo transigit, Deo adscribit omnia, vel volenti, vel certe permittenti.

Secunda.

2. Homo Resignatus multo quam persuasissimus est, omnia, quaecunque sunt (solum peccato excepto) fieri nutu & voluntate Dei. Hic idem homo securitate suavi certissimus est, omnia quae sibi Deus immittit, quantumcunque acerba, in suum nihilominus emolumentum cessura. Hic ipse sibi hanc polliceri audent: Nihil tibi potest contingere, quod nociturum sit: fide Deo, & omnis hominum iniquitas tibi serviet, tibi que proderit quamplurimum.

Tertia.

3. Homo Resignatus non satagit, non aestuat, non fœvit, non angitur, non furit, non turbat, nec turbatur quocunque rerum eventu, sed eodem semper ac placido tenore animi progreditur, oculos suos in Dei Providentiā, voluntatem suam in Dei Voluntate fixam habet. Quidquid evenit, Dei Voluntate scit evenire, idque in suum, & omnium eorum bonum, qui diligunt Deum. Homo Resignatus ita se in divinae Voluntatis manu composuit, ut si terra rueret, si caelum deflagraret, ille imperturbatus diceret: Ita Deo visum est: Sic placuit Deo. Potens est Deus & aliam terram, & aliud caelum condere. Sed quia sunt qui calamitosis rerum eventibus turbantur, fremunt, indignantur, furunt, his Resignatus liberè concionatur: Quid facitis insani? Voluntas Dei errare non potest, non potest falli, nec fallere. Hæc ab æterno & prævisa & decreta sunt: Hæc Deus permittit, vel ut puniat nos, vel ut castiget, vel ut exerceat nos. Improbos punit, lapsos castigat, bonos exercet.

Quarta.

4. Homo Resignatus brevem sed suavem hanc cantionem assidue cantat: Domine Jesu, fiat Voluntas tua. Parum ei est hoc carmen centies uno die repetere: millies, bis millies vel uno die, toto animo, nec sine gaudio cantat: Domine Jesu, fiat Voluntas tua. Quotidianis his exercitiis eo suaviter homo Resignatus pervenit, ut serid ac verè affirmer: Nil prorsus est in orbe hoc infertiore, quod me valde delectet. Unicum meum gau-

dium est, in omnibus Voluntati divinae obsequi. Tolle divinam Voluntatem, & cetera omnia nobis obole vendiderim.

5. Homo Resignatus seipsum sapiens veluti in umbra Quidam exercet ad palum hoc modum: Quid faceres, qui te gereres, si quod tibi charissimum est, Deus auferret? Si hanc tibi comoda, si hanc tibi pecuniam eriperet? Dicerem: Fiat Voluntas tua. Si liberis & conjuge te orbaret? Dicerem: Jure reperisti mutuam, qui dedisti, fiat Voluntas tua. Si ereptis opibus ad sacrum & mendicantem te detruderet? Non aliud quam prius possem dicere. Si omnibus te honoribus spoliatum, ludibrio exponeret omnium? Acerbum hoc & insuave pulmentum, sed & divinam Voluntatem inspergerem pto sacro. Quid si Deus variis te morbis dies noctesque torqueret, idque viginti, triginta, & pluribus annis, quid tu ad hæc? Hoc unum respondere haberem: Domine Jesu, fiat Voluntas tua. Tu figulus es, ego vasculum in manu tuâ. Figuli est scire, quamdiu olla clibano duranda. Ita Resignatus animum multiplici Resignatione premunit in omnia adversa.

6. Homo Resignatus suam devotionem, quam divinæ Voluntati assidue approbat, statim de die temporibus renovat. Etenim præterquam quod assidue per diem suum illud, Fiat Voluntas tua, animo verset, nihilominus mane, meridie, vespere, horis deinde singulis, jam solenni formulâ precatur: Domine Jesu, fiat Voluntas tua. Et simul se, suaque omnia divinae Voluntati ac Providentiæ impensissimè commendat: certus, nec in tempore, nec in æternitate se deserendum à Deo, nisi prior ipse deserat Deum. Hinc semper lætanti animo canit: *Domine regit me, & nihil mihi deerit.*

7. Quandocunque homo Resignatus novi meto sentitis causam advenit, mox ad divinam Voluntatem, ad tutissimum suum asylum sese recipit. Verbi gratia, famines, sitis, æstus, frigus eructant, cibis insulsius obtruditur, ipse immerito reprehenditur, petenti aliquid negatur, labor odiosissimus imperatur, à quibusdam despicitur, & irridetur, inique accusatur, petuntia illi aut fama eripitur, ab æmulis exagitur, à doloribus corripitur, homo ei amicitissimus subtrahitur, &c. Mille talia sunt, quæ in singulos dies expectanda. Ubi horum quid homo sentit resignatus, mox ante Deum velut præteritum sese abjicit cum his dictis: An non ego, mi Deus, aut Domine Jesu, an non ego me decies millies, vices millies & amplius sanctissimæ Voluntati tuæ obtuli? quid jam tergiverfer aut resistam? Nam quod ego modo patior, hæc ab æterno decrevisti (certus sum) ut illud hoc modo, hoc tempore, hoc loco, ab his hominibus paterer, prout illud nunc patior. Fiat ergo in me Voluntas Domini mei: Ecce adsum, ad omnia, quæ Dei Voluntas ab æterno in me statuit, perferenda paratus. Sic nomen Domini benedictum.

CAPUT VII.

Rosa Candida, seu, Sacrae Communionis devotio.

§. I.

IN Arcâ quam Moysi Deus construendam dictaverat, quod paulò antè diximus, tabulæ legis & baculus Moysi, simulque manna recondebatur. Matrem Domini caelestem Arcam rectissimè nominavimus: hic legis tabulæ, hic virga thaumaturga, hic manna.

De legibus ritè servatis, gloriatus Princeps Hebræus: *Hæc omnia, inquit, custodi à juventute meâ.* Humanâ conditione hic Virgo longè sublimior affirmare potuit: *Hæc omnia custodivi ab utero, imò & in utero matris meæ.* En tabulas Moysi religiosissimè custoditas: en arcuissimè humanam divinæ humanæque voluntatis concordiam. Sed neque

neque manna defuit in caelesti hac Arcâ. Erat Virgo sub illud Christianæ disciplinæ initium devotissima Communioni sacræ. Hoc nobis niveum manna, hoc Rosa candida representat. Sunt, qui quærant: Quænam è septem Ecclesiæ Sacramentis à Domini Matre sint adhibita. Brevissimè respondemus.

Primo, Baptismate abluta est: non ut primæva labes in eâ extingueretur, quam nunquam habuit, sed quia fons iste ad alia Sacramenta velut ostium est, & omnem Christianum populum insignit. Deinde Confirmationis Sacramentum die Pentecostes accepit in Apostolorum societate. Tertiò, Pœnitentiæ Sacramentum non eguit, quæ omni peccatorum labe caruit. Utinam in eâ Pœnitentiæ virtus fuerit, cruditi disputant. Sunt, qui affirmant fuisse, non quidem dolorem de commissis propriis, sed detestationem de alienis peccatis, cum stabili decreto nunquam peccandi. Eius animi est divus Antoninus. Quarto, cum Josepho nupsit, nondum lex nova fuit, quæ Matrimonium Sacramentis annuenerat. Quintò, Virginem sub vitæ finem sacro oleo unctam ajunt, cum in gratiæ augmentum, tum nobis in exemplum. Sextò, sanctissimam Eucharistiam percepit, ut dicto Domini pareret: Amen, amen dico vobis, nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis.

De primis illis Christianorum floribus testatur Lucas: Quotidie perdurantes unanimiter in templo, & frangentes circa domos panem. Si Christianorum ceteri in sacrâ Communionem frequentandâ tam assidui, tam quotidiani, ergo etiam Virgo beatissima quotidie sacrâ mysteria obivit, corpore filii sui resecta, quem præ ceteris omnibus ardebat. Quin imò ipse Christus Dominus hoc suum caeleste ferculum sumpsit. Quod præfati Patres clarissimè docent. Basilii verba sunt: Benedixit, sanctificavit, ac gustavit. Diserte Chrysostomus: Ipse quoque bibit ex eo, inquit, ne auditis verbum illius dicerent: Quid ergo sanguinem bibimus? Idem & Hieronymus affirmans: Christus Dominus ipse, ait, conviva & convivium, ipse comedens, & qui comeditur.

An ipso die cenæ ultimæ Virgo beatissima sacratissimam Eucharistiam sumpserit, non vanè querunt eruditissimi. Sumpsisse, complures asserunt. Metaphrastes mox de vita duntaxat explicat. In eadem profus domo, ait, in quâ cum discipulis Christus accubuit, in conclavi tamen diverso, Mater Christi eas feminas, quæ filio ministraverant, excepit. His ad edendum Paschatis Agnum collectis Christus Dominus sanctissimam Eucharistiam per Petrum misit. Sic eis, inquit Metaphrastes, gratiam referens pro ministerio. Opinio probabilis; cui accedunt Didacus Vega, Sebastianus Barradius, Joannes Walterius. Ita Mater Domini (si fides illis testibus) ita etiam sanctissimum illud gynæceum, etiam pridie Domini funeris, Dominico corpore resectum est.

Beata Mechthildis, caeleste hoc epulum accessura, Virginem Matrem quinquies verbis Angeli salutare solita est. Quo quidem more hoc egit, ut suavisimam memoriam revocaret primò Numinis Virgineo utero conclusi, & unâ Dei notitiam petiit. Deinde sanctissimi infantis è præsepiti in brachia suscepit, hinc sibi Humilitatem petiit. Tertiò recordata est, quomodo æterna Mater singulis momentis, dum vixit, augmentum gratiæ receperit, hinc sibi veram cum divinâ Voluntate conformitatem petiit. Quarto, quâ devotione Virgo caelestis sanctissimum corpus filii suscepit, petiitque sibi gratum animum. Quintò, obitum Virginis consideravit, petiitque felicem vitæ clausulam, & ardentes in sacrâ Communionem affectus.

Exercitium non minus utile ac pium quàm breve. Gregorius VII. Pontifex ad eandem beatam Mechthildem pro beneficiis in Ecclesiam collatis litteras dedit, his hoc institutionis inferens: Inter cetera arma, inquit,

Tom. I.

A qua tibi contra Mundi principem contuli, porissimum est, ut corpus Dominicum frequenter accipias, & ut certâ fiducia matris Domini te committas.

S. II.

E Sacris lipsanis beatissimæ Virginis plurima numerantur. Cum primis domus quam habitavit, vestes quas gestavit: sic vela, cingulum, vitæ, lecticula; sic & pronubus & sponsalitiis annulus, qui Perusæ religiosissimè asservatur. In ejus rei testimonium liber editus anno Christiano M. DC. XXVI. Hic liber aliud sibi non sumpsit dicere, quàm illum unum Virginis pronubum annulum. His annuenda pars quædam suppellectilis, uti sunt scellula, colas rotata, cereus, fascia, oleum, feretrum, velamina sepulchralia; imò etiam virginei lactis & capillorum. Quibus hæc locis asserventur, docet accuratè Ferreoli Locrii Maria Augusta.

Si quis autem operosius sciscitetur, quâ regione, quâ civitate, primariæ Virginis reliquias serventur, hunc ego ad proximum templum censo ducendum, eique Dominicum corpus sanctuario, clausum monstrandum cum dicto: En primariæ reliquias à beatissimâ Virgine acceptas; pretiosiores non habet hic orbis noster. Non annulum, non effigiem, non epistolium, aut solum ali-quod vestimentum memoriæ reliquit Christus; seipsam, corpus, sanguinemque suum pignori Servator tradidit. O pretiolium, & o carum pignus! Quanti est inter amantes libellum, vel annulum, vel chirotheculas, vel pictam tabellam amoris accendendo relinquere? Ardentior hic amor est: dedit, quo nec plus, nec majus, aut pretiosius dare potuit.

Hic, suaserim, omnis Verbis, animo & cogitationibus indagemus: Quo sensu fuerit Virgo beatissima, quibus lætitiis incesserit, quantis desiderijs æstuavit, quibus affectibus arserit, cum illum ipsum filium suum, quem brachiis gestarat, non jam brachiis, sed ore susceperet, & (quod inauditus amoris inventum) viscera demitteret. Hic, ut dicebam, vix verbis locus est, cogitationibus est: hæc eloqui non possumus, possumus cogitare, imò debemus, si quidem placeat imitari.

Obstupescendum sanè & nimis quàm tremendum est, Dei filium, hominis esse cibum. Movit, tremuitque terra; mortuum Domini corpus susceptura: non tremat Christianus suscepturus vivum? Matthæus: Terra mota est, inquit, & petra scissa sunt, & monumenta aperta sunt, & multa corpora sanctorum, qui dormierant, surrexerunt. Ingentibus fluvius rupes sese aperuerunt, non tam dolore Dominiæ mortis, quàm cupiditate mortui corporis in se recipiendi. Patuerunt tumuli non tam ut rediivis cadaveribus egressum darent, quàm ut Dominicum corpus invitarent ad ingressum. Nos homines, tamen jam pæne in lapides obdurerimus, nihilominus par essemus dissilire ac rumpi, ut sanctissimo corpori, ut tanto hospiti daretur locus. Spirabant saxa pietatem, & inhiabant cibum tam pretiosum: quid homines faciant, quos ab Orco revocavit, quos ad cælum reduxit Dei Filius hominem indatus, & propter homines in cruce exinctus? Evigilet hic pietas, exsurgat lætitia, vigeat pœnitentia, ardeat amandi suavitas, stringantur amplexus, optimorum affectuum impetys solvatur, sentiant lapides, & emolliantur hunc calem hospitem suscepturi.

* Christus ex Oliveto in cælum rediturus pedum vestigia sic saxo impressit, ut ea tot jam sæculis durarent, hodièque peregrinorum oculis conspicua. Licet saxum daporicum sit pectus nostrum, qui sit tamen, cum illud toties Dominum Jesum suscipiat, non ejus impressa sibi vestigia tenaciùs retineat? Heu quàm citò friget noster amor, quàm facile pietas omnis evanescit, quàm leviter meliores affectus dilabuntur? Hic saxum indicat, ut hu-

Cccc

mana

mana mens vestigia Domini, & imitationem Christi altissimè impressam sibi non dimittat.

§. III.

Hebraus vates Isaias ostento caelesti recreatus: Regem Dominum exercituum, inquit, vidi oculis meis. Et volavit ad me unus de Seraphim, & in manu ejus calculus, quem forcipe rulerat de altari. Et tetigit os meum, & dixit: Ecce tetigit hoc labia tua, & auferetur iniquitas tua, & peccatum tuum mundabitur. Si priscis Patribus fides, ignitus iste calculus, Verbum æternum carne velatur, Christum Dominum panis formâ intectum nobis representat. Super prodigio hoc caelesti tria potissimum capita exâctius consideranda. Primum est: E summo Angelorum ordine missus est Seraphim. Alterum: E prunis igneum tulit calculum. Tertium: Non nudâ manu, sed forcipe exceptum attulit.

Primum hic: Seraphicus è celo legatus mittitur, qui vivum carbonem labris imponat, & urgeat, ut recipiat quod allatum est. Hæc plurimorum desidia est; sacra mysteria non obeunt, nisi pæne vi adigantur, ad cenam hanc magnam non veniunt, nisi sæpius vocentur. Polycharmus civis Atheniensis, Plutarcho teste, orator bonus, nec ignarus tractandæ Reipublicæ, cum vitæ ac rationem redderet, pro concione sic dixit: Præter alia, viri Athenienses, nunquam vocatus ad cenam ultimus veni. Hoc enim videtur admodum popolare: sicut contra eos, quos tardè venientes corripit ceteri prætolari coguntur, insistentes & imperiosos judicant, molestæque ferunt. Satis est ad cenam, ad convivium semel vocatum esse; superbum facit contumaciam, sæpius vocari, neque tamen se sistere vocanti. Cælestis convivii structor, seu, Modimperator Christus humanissimè vocat, amantissimè invitat, cenam suavissimè commendat, quia jam parata sunt omnia. At convivarum plurimi aut tardè veniunt, aut omnino non veniunt.

Quibus omni æquissimè respondebit: Vocari, & renuisti: Nemo enim illum, qui vocati sunt, gustabit cenam meam. Vocabatur olim ad Aslueri conjugis mensam Regina Vasthi, quæ renuit, & ad Regis imperium venire contempsit. Non impunè hoc feceris, ô mulier superba, & contemptrix! Reginam exuere cogèris, & inter ancillas stare. Diadema tuum portabit alia, te dignior. Idem animæ cuicunque cælestem hanc cenam negligenti opprobrium: O cæca & misera! ô tu negligens! Cælum perdis, antequam acquiras: Vocaris, & renuis. Variè vocat Deus ad cenam hanc magnam. Et primò quidem oraculis divinis, voluminibus sacris, libellis piis, exhortationibus spiritum excitantibus. 2. Vocat sanctioribus aliorum exemplis. 3. Occasione commoda, quam subministrat. 4. Arumnis subinde & calamitatibus huc impellit. 5. Instinctu cælesti. 6. Nunquam periculosis morbis compellit intrare. 7. Nonnullos trahit imminenti æternitatis formido. 8. Quodam sanctissimæ Eucharistiæ admirandi affectus evocant. Plurimos impellit desiderium Deo placendi. Ejusmodi Deus vocatores mittit, qui convocent ad epulam cælestem. Hoc nobis Angelus representat, qui adest candentem calculum ingesturus ori: Sed ipsum jam calculum confidoremus, quod erat alterum cælestis ostent caput.

Duo sunt in hoc calculo spectanda, ignis, & carbonem: neque enim hæ naturæ miscentur. Candidum Eucharistiæ velamen divinam & humanam naturam regit: utrique ignis conjunctus est, amor ardentissimus. Id Joannes Domini oculus edisserens: Cum dilexisset suos, inquit, usque in finem dilexit eos, sive in finem amoris, interprete Chrysostomo. Cælestis sponsa gratulatur sibi, & ait: Borrus Cyprî dilectus meus mihi. Agathius Hebraicè & Græcè doctus hæc verba substituit. Racemus camphoræ dilectus meus mihi. Camphora genus est arboris

Aromaticæ, quæ vires æmulat, ferreque horum non multum uvis absimiles. Et quod admirandum, hæc camphora parvis, hic talis borrus, si ignem conceperit, ei ardet pertinaciâ, ut in aquam missus, non tantum non extinguitur, sed incendium suum sic nutrit, ac si metuo nateret oleo.

En Christum Dominum, ipsissimum Camphoræ botrum in ipsis aquis vivacissimè ardentem. Quocunque divinissimum hoc mysterium spectemus, meros mensuratos amores cernimus: amoris ignes hic spirant, sive tempus, sive locum, sive donum hoc, sive cum qui donaturus: Ego enim accepi à Domino, inquit, quod & tradidi vobis: quoniam Dominus IESVS, in quâ nocte tradidit se pro nobis, & gratias agens fregit & dixit: Accipite & manducate, hoc est corpus meum, quod pro vobis traditur: hoc facite in meam commemorationem. Si placuit Christo mysterium tam tremendum, donum tam pretiosum omnibus post

saeculis commendare, an non convenientissimum fuisset, id die solenniori, quo in rupe Thaboris cum sole fuisse, vel quo rediivus ad vitam, vel quo gloriosus in calum rediit? Cur convivium lætissimum die celebrat tam luctuosum? quocunque id die fecisset, amoris semper maximi fuisset. At verò id eâ nocte aggredi, quâ lacerationem aperiebat, quâ Domino fel & acerrum coquebatur, quâ crux & flagra parabantur, hoc amoris longè quàm maximi fuit. Eo nimirum vespere cælestem hunc cibum nobis tribuit, quo severissimis hostibus tradebatur ad flagellâ, ad spinas, ad clavos, ad proba innotata, ad mortem turpissimam. Obstupescendum. Cum lupi jam dentes acuerent in agnum brevi lacerandum, agnus vitale pabulum subministrat lupis. Nam qui manducat hunc panem, vivet in æternum. O amoris amor! ô flammæ Deo dignas! ô incendium nullis aquis sopiendum! Verissimè, ô sponsa, borrus camphoræ dilectus tuus tibi, qui in aquis tot dolorum, tot injuriarum, tam acerbæ mortis vivacissimè ardebat. Aqua multa non poterunt extinguere charitatem, nec flumina obverterunt illum. Hæc causa Paulo dicendi: Charitas Christi urget nos. Non solum excitat, non allicit solum, sed pectus velut calculus ignitus adurit & penetrat.

Plenus admirationis David: Panem Angelorum manducavit homo, ait, cibaria misit eis in abundantia. Quem desiderum querimus, cum sic abundemus? Quomodo hæc dapes nauscamus, cum Panis sit Angelorum? Incredible propterea amor Davidis fuerit in Jonatham, cujus filio Miphibosecho adolescenti claudo benevolentiissimè pollicetur David: Restitui tibi omnes agros Saul, & tu comederis panem in mensâ meâ semper. Qui adorant eum, dicit: Qui ego sum servus tuus, quoniam respexisti super cænam mortuorum? Immemem mei & Ingens hic affectus regis in hominem membris parne omnibus captum: sed major fuit Christi in nos debiles ac mæcos. Heu canes mortui sumus, & cæmen regis mensæ admovetur, quotiescunque ipsi ro-

lunt, ignitum calculum ab Angelo accipimus ad nostrum libitum. **§. IV.** Sed tertium caput hic considerandum est, forcipe. Quâ calculus ignitus ab Angelo delatus. Ignis impetio plenus, majestatem suam omnibus vult esse terrori, nec tangi se patitur, manibus non velatis. Hinc & Angelus forcipe utitur deferendo calculo, quem è prunis excerpterat. Quo satis docemur, quantâ hic reverentiâ opus, cum Eucharistiâ ignitus iste calculus vel sumentes, vel etiam adorandos proponit. Columen ac decus Ecclesiæ autem oris Ecclesiastes Chrysostomus: Amagos ad hoc sacrificium venerabundos adhibere affert: mans: Non cogitas, inquit, ipsum hic invisibiliter adhibere? minum, qui unusquisque motum meituri, & consuetudinem habet & Non cogitas, quod Angeli hunc stupentia adhibere mensa, cunctaque reverentiâ hanc circumvallant? Ubi Christus

Isai. cap. 6.
v. 5. 6. 7.

Cyrillo, Da-
maseno,
Protopio,
Gazio,
Prodigii
tria capita:

1. Seraphi-
cus lega-
tus.

Plutarch.
1.8. sym-
posion qu. 6.
initio.

Luc. cap. 14.
vers. 17.

Prov. cap. 1.
vers. 24.
Luc. cap. 14.
vers. 24.
Esther cap. 1.
vers. 12.

Variè ad
cælestem
epulam à
Deo voca-
mur.

2. Igneus
calculus,
in quo duo
spectanda.

Joan. cap. 13.
vers. 1.

Cant. cap. 1.
vers. 14.

Christus est, ibi Angeli sunt, ibi cælum, ibi lux hac solatior. *Christus est, ibi Angeli sunt, ibi cælum, ibi lux hac solatior.*

Cælius Arelatensis Antistes: *Quemadmodum viator, ait, pellucido, illumi, ac planè crystallino rivulo non bibet, nisi se prius ad illum inclinet, ita fons omnis gratia labra non humectabit nisi viatoris sese ad hunc fontem inclinantis.*

Henricus VIII. Rex Angliæ post vitam non sine flagitiis exactam, in fatali tamen lecto erga divinam Eucharistiam reverentissimum se præstitit. Nam cum rem divinam fieri iussisset, sub eâ Domini corpus in viaticum sumpturus è sellâ surrexit, ut genibus humi defixis hoc mysterium adoraret. Hic adstantium unus suggestit, posse regiam maiestatem valetudine præsertim tam imbecilli sedentem corpore divino refici. Hic rex grandi spiritu. Si me penitus, inquit, in terram abiecerem, aut infra terram, non sic quidem huic regum Regi satis exhiberem honoris, qui omnia mihi dedit, repetiturus omnia. Ita Catholico instructus viatico migravit è vitâ.

Præclare dixit Athanasius: Corpus hoc propterea adorari debet, quia per unionem factum est Corpus filii Dei, annuntiatur per Angelos, formatum à Spiritu sancto. Quantum obsecro Magnatum vel solum vestimentis reverentia habetur? quoniam sunt ii domini, quorum vestibus tantum honoris defertur? Homines. Quid sericæ illorum vestes sunt? Vermium textura. Sed nunquid hic Christi pallium, aut tunica, aut lineum, quo in cenâ præcinctus proponitur, spectandum? An non ipsissimum hic Christi corpus, quod pro nobis traditum, flagellatum, in crucem elatum? Chrysostomus plurimum piæ curiositatem retundens: Quot nunc dicunt, ait, vellem ipsius formam aspicere, figuram, vestimenta, calcamenta. Ecce enim vides, ipsum tangis, ipsum manducas. Et tu quidem vestimenta capis videre: ipse verò tibi concedit non tantum videre, verum & manducare, & tangere, & intra te sumere. Igitur accedat nemo cum nausea, nemo resolutus, omnes accensi, omnes ferventes & excitati.

Perfæ regis sui sellam tam eximio cultu venerantur, ut in eâ quemquam alium sedere capitale sit. Hinc illud Alexandri regium dictum. Scdebat Alexander, & admoto igne refovebat artus. Fortè gregarius miles ægrè incedens & frigore pæne enectus, ut qui vix arma & seipsum sustentaret, ad castra tamen pervenit. Eo viso rex è sellâ suâ quamprimum exilivit, torpentemque militem, & vix compotem mentis, dempsit armis in suâ sede iussit considere. Ille diu nec ubi requiesceret, nec à quo esset exceptus, agnovit. Tandem recepto calore vitali, ut regiam sedem, regemque vidit, territus surrexit. Quem intuens Alexander: Equid intelligis miles, inquit, quantum meliore forte quam Perfæ, sub rege vivatis? Illis enim in sellâ regis confedis, capitale foret, tibi salutis fuit.

Sed quantum nos, ô superi! meliore conditione sumus quam miles iste, quantum sub Rege vivimus benigniore? Non sellam tantum regiam occupamus; ipsius Regis gremio amantissimè fovemur. Rex nobis seipsum donat; Rex nobis est omnia. Heu mihi, succlamat Chrysostomus, quot ad salutem nobis sunt viæ? Nobis corpus suum communicavit, nos corpus suum efficit. & horum nos nihil à malis avertit. Quenam igitur erit nobis excusatio, cum talibus passis talia peccemus; cum lupi siamus Agnum comedentes, cum tanquam oves resecti more leonum diripiamus? Hoc non est calculum igitur forcipe, sed nudâ & irreverenti manu diripere.

Is qui sordidâ & minimè nuptiali veste hanc cenam accedunt, decentissimè, Cypriani sensu, ad collum appendere molarè faxum, ut sic in altum pelagus ante abriperentur, quam illorâ conscientia ignem tangerent tam purum.

Neque verò satis est, de noxis præteritis dolere, nisi summissimum animi decretum fiat, futuras cavere. Baali

Ton. I.

simul & Christo, Pudicitia ac Veneri eâdem arâ litare dolere, & non possumus: ignes nimis diversi, diversa nimirum sunt sacrificia; aut hæc aut illa ejuremus necesse est. Rex Ozias thuribulum & prunas tractare voluit ausu temerario, sed ab offenso Numine in præmium retulit lepram. Non tangat hunc panem nisi purus à noxis. Nam quicumque manducaverit panem hunc, vel biberit calicem indigne, reus erit corporis & sanguinis Domini.

Insignissimè hic Chrysostomus hortatur, & Qui huius, inquit, sanguinis sunt participes, cum Angelis & Archangelis, & superius Virtutibus commemorantur: ipsam regiam Christi solum induiti, spiritualibus armis muniti. Sed nihil dixi, immo ipsum induiti sunt regem. Sed sicut magnum est & admirabile, ita si purè accesseris, ad salutem accessisti, sin prava conscientia, ad penam & supplicium. Qui enim manducat & bibit indigne, iudicium sibi manducat & bibit. Nam si quis regiam purpuram inquinant, haud scitis, quàm qui sciunt, puniuntur: quid mirum si, qui immundâ conscientia Christi corpus accipiunt, idem supplicium subeant, quod, qui cum clavis cruci affixerunt? Vide quàm formidandam penam his minetur Paulus. Irritam quis faciens legem Moysi, sine ullâ miseratione duobus vel tribus testibus moritur: quantum magis putatus deteriora mereri supplicia, qui filium Dei concubaverit, & sanguinem testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est? Consideremus igitur rem nostram, cum tantis fruamur bonis, & cum turpe aliquid animum subit, cum irâ vel re, vel verbis rapimur, quid mereamur, quem spiritum acceperimus, nobiscum reputemus, & irrationabiles nostros cobibeamus affectus. Hæc cogitatio nostra sit: Quousque rebus presentibus incumbemus? Quousque nullam salutem nostram curam adhibebimus? Intelligamus, quot in nos beneficia contulit Christus.

S. V.

Hæbraeus anus Noëmi suavis nurui Ruthæ, ut ad Booz pedes se applicaret: Lavare, inquit, & unge pedes, & induere cultioribus vestimentis.

Nunquid ad Christi pedes nos abjicimur ut servi? Ad cenam vocamur, ut convivæ charissimi. Ruthæ dictum est affabili liberalitate: Si stiteris, & ad sarcinulas, & bibe aquas, de quibus & pueri bibunt. Invitat & Christus non ad mellorum pulres, aut ad refrigerans in melle acetum, sed ad delicias Angelorum, ad corpus & sanguinem suum sumendum, quibus nimirum familia cælestis pascitur. Huc propera, si elurieris, huc, si stiteris, festina. Est qui sitim non dissimulat, & dicat: O Domine, immensum ego sitio, sed aurum, sed voluptates, sed honores.

Tu verò ad sarcinulas vade, ad Dominicum cibum potumque propera, & honores hic, & voluptates, & aurum conditorum, & omnia hic reperies; modò vas adferas vacuum & purum.

Sed eidem Ruthæ dicitur: Quando hora vescendi fuerit, veni huc, & comede panem. Uti horam prandii & cenæ attendimus, sic dies Communionis sacræ observemus. Cui non gelu triplex circa pectus est, ita seipsum sapius alloquatur: En iterum Dominicus, en iterum festus dies est: vocaris, tæpus prandii, hora cenæ te monet, vocatis: Vade, & comede panem. Non negligamus has horas, ô Christiani, horas salutis faventissimas. Quisque jam caveat, ne morituro sibi dicatur, quod Plinius II. avunculo otiose ambulanti dixit: Poteras has horas non perdere. Nos ipsi nunc nobis occinamus: En horam cenæ, en Dominicum, en festum diem; potes hunc sine sacræ synaxeos cibo transmittere? Ergo ne perde hunc diem, hanc optatissimam horam; veni & comede panem. Præscripto tempore matutino colligendum fuit manna, aut à sole liquefiebat. Colligamus cælestè manna, dum licet. Fugit hora, & sol æternitatis jam premit.

Tertiò dictum est Ruthæ: Et ininge buccellam tuam in aceto. Cælestis hic panis ita sumendus est, ut ei aliquid addatur illius aceti, quod Christo portectum in cruce. Acetum cibo condimentum, comedenti refrigeratio

Cccc 2

est,

est; hinc illud messoribus olim usufratum. Panis celestis nunquam accipiendus, quin aliqua de Christi cruciatibus meditatio addatur. Christus Dominus in supremâ cenâ id se velle, testatur expressissimè: *Quotiescumque, ait, hæc feceritis, in mei memoriam facietis*. Agnus olim comedendus erat cum lactucis agrestibus. Amator Dominicæ mortis in hoc epulo suavissimo gustandus.

Exod. c. 12. vers. 8.

Hæc omnia ed dicta, ut calculeum illum ignitum, sanctissimam Eucharistiam excipiamus forcipe, hoc est, reverentiâ quantâ possumus maximâ. Hoc faciunt Angeli, quanto magis homines vermiculi? Væ homini, qui manibus profanis & impuris tam grande contrectat mysterium. Variis ad hoc miraculis erudimur. Unum è millibus idæue testatissimæ fidei huc sisto.

Anno millesimo quadringentesimo trigésimo tertio Philippus Burgundia Dux sacrosanctam Hostiam Divionensis sacello misit, quant ab Eugenio IV. summo Pontifice impetravit, atque ejus rei literas testes in hunc sensum accepit: *Dono mitimus Hostiam à Judæo pluribus locis gladio confossum, & multo sanguine conspersam, in sacratio nostro hæctenus reconditam. Hoc autem volumus, jubemus, ut eam in templo, aliòve celebri loco, honore illo ac reverentiâ reponas futuris post sæculis venerandam prout majestas tanti Sacramenti desiderat.*

Duo hæc miranda, primum est: Illud hominis flagitium, Judæus Hostiam factam toties repetito vulnere, tamque confuso appetit, ut certis iniri numerus non possit, distinctè plures quindécim majoribus ictibus cernuntur. Alterum: Exstat Divione epistola Regis Galliarum Ludovici XI. data Bleis die 21. Aprilis ad Decanum & Clericos sacri Divionensis sacelli. Hoc scripto Rex testatur, se gravissimo morbo laborantem, sanitati ex integro restitutum, quamprimum Divionensem Hostiam animo veneratus, Eucharistiam sumpserat. In ejus rei fidem, & gratam beneficii memoriam, mittere se illam ipsam auream coronam, quam Rhemis in solenni inauguratione accepisset, sanctissimæ Hostiæ offerendam. Oblata est, hodièque annuâ & publicâ supplicatione illa ipsa regis corona sanctissimum Sacramentum inumbrans visitur.

In oculis est hic ipse Dominus, *Ignis verè ardens & consumens*, suam quisque coronam, & quicquid inter chariora habet, huc submittat, addat insuper & animam suam, præcipue voluntatem flecti reculantem. Christus Dominus amantissimè nobis pro nobis dat corpus, dat sanguinem, dat animam, dat & divinitatem. Jus præcæ legis fuerat: dente pro dente, oculo pro oculo, &c. Hoc jure Christus exigit corpus pro corpore, sanguinem pro sanguine, animam pro animâ: quid porro dabimus pro divinitate? Hic nihil nec proprii, nec alieni suppetit.

Thales è præcis sapientibus, Mandraytum Priensem nova quædam & subtilia de celo, de sole, ac sideribus docuit. Hic doctori suo quantum veller pecuniæ obtulit. At verò Thales: *Non aliud, inquit, peto præmium, quàm ut Thaletem non celes auctorem, cum horum injicietur mentio. Christus Dominus, si liceat ima summis conferre, pro cælesti hoc dono, pro corpore & sanguine suo, pro animâ & divinitate, non aliud quàm sui memoriam petiit: Quotiescumque hæc feceritis, in mei memoriam facite.*

Deus invenit quâ ratione Deus fieret homo, & quâ ratione Deus homo fieret cibis homini. *Isaia c. 66. vers. 8.*

Duo quædam Sapientia æterna invenit, quæ non dico hominum nullas, sed nec ullas Angelorum, non tantum non invenire, sed nec inventa satis intelligere potest. Invenit Deus, quâ ratione Deus fieret homo: sed & hoc invenit, quâ ratione Deus-homo fieret cibis homini. Inventio utraque pro nimium obstupescenda! *Quis audivit unquam tale, aut quis vidit huic simile? proclamar Isaia. Quibus igitur obsequiis hano inventionem remunerabimur? Si animo grato fateamur hoc*

A ipsum: *Deus invenit, Deus est auctor. Illud interim carceramus, ne admirandum hoc inventum, ne divinum hæc cibum, nudis, ut dixi, aut impuris manibus tangamus.*

S. VI.

Altè vociferatur Paulus: *Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat. Præparatione hic opus est, & eaque accuratâ. Hebræus Rex David ædificavit templum: Opus grande est, inquit, neque enim homini præparatio habitatio, sed Deo. Ego autem totis viribus meis præparavi templum domus Dei mei. Quid obsecro impentiarum huc contulit? Summatim dixero. Præter ferri ac cedrorum, præter & gemmarum impenfam, incredibilem copiam, auro præfenti dedit 274551666. hoc est, duo milia septingentes quadraginta quinque miliones Hispanorum ducatorum, insuper unum & quinquaginta milia sexcentos sexaginta sex ejusdem monete. Idque è divinis litteris constat. Verè aurea & proflus gemmea fuit Davidis præparatio ad templum struendum. At mox*

nihilominus hoc optimi regis affectus exiguum erat: *Totis, ait, viribus meis præparavi templum. Censebat enim templum, cui domus ædificanda, his omnibus longè dignissimum. Quibus ergo viribus, quibus studiis præparanda domus illa, quæ non Arcam, sed ipsum Arcanum Dominum est receptura? Probet igitur seipsum homo, præparationi ubi major & exactior præparatio, ubi amplior gratia. Non aliter quàm sicut is è fonte publico plus aufert aquæ, qui vas adfert capacius. Ita hic omnino. Quicquid enim plus stipis expendit, plus charitatis & humilitatis hic exerit, plus gratiæ recipit, non tantum ex opere operato, ut Theologi loquuntur, sed etiam ex opere operantis. Cera mollior facilius signum recipit, aridius lignum citius ignem concipit, animus ad hunc cibum præparatio, plus gratiæ accipit. De Agno Paschali charis lex præcipit: *Non comedetis ex eo cradum quid, nec coctum aquâ, sed assum tantum igni. In Eucharistia, inquit Gregorius, crudum agnum edunt, qui Dei præsentiam non hominibus satis expendunt. Probet igitur seipsum homo.**

Et quantæ, obsecro, in rebus sæpe vilissimis præparationes sunt? Narrat Plutarchus, inter Sybaritas mortuorum fuisse, ut eorum femine toto antè anno ad sacrificium aut convivium invitarentur, quò eis liceret, per id temporis spatium, vestem & omniem muliebrem mundum exactius parare, itaque ornatiores seu facta, seu coenam adirent. Difficile hoc foret credui, sed sacre pagine confirmant. Reges Persarum nullam admittebant feminam, nisi prius per annum exultant. Hinc virgines Allueto regi listendæ sex mensibus oleo ungebantur myrrino, & aliis sex quibusdam pigmentis & aromatis utebantur. Hæc humanis fiebant oculis; quid fieri par erit divinis? Et nonne Hebræos adolescentes Nabuchodonosori representandos elegerunt eos, in quibus nulla esset *macula, decoros formâ, & eruditio omni sapientiâ, cautio scientiâ, & doctus disciplinâ. & qui possent stare in palatio regis? Et nos representandi Christo nil præmittamus studiû? Absint saltem maculæ, quas animus sciens volens retinet. Adfert sapientiâ, quâ profanum cibum ab hoc cælesti distinguere sciamus. Et quia hic nutritur, ut convivium cæleste semper accumulamus, discendum est idioma cæli, gratiarum actio. Utilatissima cælo lingua est, assiduam habere gratiam. Probet igitur seipsum homo, & sic de pane illo edat.*

Pericles Philosophus, ut Ammianus memorat, cum longè cultior, quàm aliis soleret, ad nuptias venire, interrogatus est, quid hoc faceret contra morem, tam nitidâ veste? In gratiam sponsi, respondit, ut pulcher ad pulchrum veniam. Si quaeratur è Christiano, quid noxas tam sollicitus expungat, in egentes stipem conferat, jejunia inear, precatationes fundat; optimè responderit, Ut pulcher ad pulchrum veniam: ipsa pulchritudo Christus est, nec impuros aut sædos amare potest.

Lupus

Lupus, ut fertur, cum sava urgetur fame, nec tamen vivam reperit, quam optat, prædam, terram vorat: nihilominus si paullo post carnes acquirat, terram revomit, & cibo locum facit delicatiori. Qui rotos dies, hebdomades rotas rem terræ tractat, & negotiis invigilat, vix fieri potest, ut non aliquid terræ glutiat, sed terram necesse est revomat, cum Agnus in cibum datur. Animus a fallacissimis mundi nugis, imò etiam ab honestis aliqui negotiis abstrahendus est. Probet seipsum homo, & sic de pane illo edat.

S. VII.

Vitellianus Imperator, quod Suidas testatur, in palatio suo non sine regio sumptu aureum triclinium condidit. Si ullus usquam triclinio tam nobili ac pretioso dignus est, hic certe cælestis cibis eo dignissimus est. Ubi autem plus casti amoris, plus veri auri est. Quisquis est Christianus hunc panem recipit, sit vivum Christi triclinium: quod si aureum & gemmis distinctum non sit, saltem non ferreum, non plumbeum, sed argenteum sit. Cor hominis plumbeum est, quod rebus perituris miser affixum; cor ferreum est, quod prioris vitæ vitis induruit; cor argenteum est, quod purè in omnibus sinceræ intentionis est.

Diversissimus est animantium cibus, aëre pascitur chamæleon, igne salamandra, veneno aranea, larido felis, carduo asinus, fursure porcus, muribus milvus, feno taurus, avena equus, melle ursus, ovibus lupus, mari salso cetus, serpens terræ, caitor & lutra lignis; sic & animantia cetera diverso gaudent pabulo, omnia tamen buccellam mortis plurimum horrent, quam sæpe primo deprehendunt mortu. Hominis cibus est agnellus tenerimus in cruce assatus; ne autem sub hoc tam delicato pastu buccella Judæ, mortisve bolus delitescat, probet seipsum homo, & sic de pane illo edat.

Apud Longobardos veteres moris fuit, ut regis filius non prius paternam mensam accumberet, quam in bello alteri regi servivisset: Optima ad divinam Christi mensam preparatio est, virtutem suam militiæ probasse. Neque enim nescire possumus hominis vitam esse militiam, in qua pulcherrimum victoriæ genus est vincere seipsum. Ad hoc sese animet, qui hoc convivium frequentat, dicatque sibi ipsi: Hodie summi Regis conviva es, & ut spero, post octiduum, aut post dies quatuordecim vel mensem idem hoc convivium inibis, interea temporis, ærumnæ ac tentationes diversæ te incubabunt, sed videamus quem interea te militem geras, quomodo ærumnas sis toleraturus, tentationes superaturus, quod dignior huc venias conviva. Proba igitur teipsum, & sic de pane illo ede.

Sed objicit: Quis tandem dignus hoc convivio? Promptissime respondemus: Mortalium nemo, si quidem convivii spectemus dignitatem. Neque nos hic Leuthericum Senonensem Archiepiscopum imitamur. Oderat quosdam hic Anristes, eosque in ipsa Communione sacrosancta terruerat hoc modo. Recepti olim mortis fuerat, dum corpus Dominicum porrigeretur, dicere: Corpus Domini nostri Jesu Christi sit tibi salus animæ & corporis. Leuthericus autem, omisâ hac loquendi formulâ, eos, quos terrores volebat, sic alloquebatur: Si dignus es, accipe. Ob hoc à Roberto Rege Galliarum epistolâ severiore non immerito reprehensus est. Quis enim tam teras conscientia, aut tam robusta inveterandia, ut dicere aulit: Dignus sum, accipio. Igitur conviva huc accessurus, hoc unum duntaxat unice caveat, ne os vinum ardens aut allium oleat. Hoc ajo: Modò nullus ad priores noxas affectus in animo resideat. Sunt enim qui ore satis aperto vulnera conscientia detegant, nec eorum quidquam, quæ memoria vel scheda suggerit, subiceant, nihilominus laetitissimas alunt cogitationes, quibus prioris vitæ sortem.

Tom. I.

des non penitus displiceant, later etiamnum ad eas affectus: commissa piacula exponere volunt, ea deinceps penitus cavere non statuunt, aut certe non firmiter statuunt. Hoc, ajunt intra se, & istud penitus cavere, has delicias meas omnino deferere non est animus, nec possum. Faciamus interim quod lex & tempus exigit. En os impurum, quod ardentis vini aut fætor alli contaminat. Hic quantis possum viribus vociferor: Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat. Sincerissime statuat ea omnia & singula, quibus Deum gravius læsit, totâ mente, omnique curâ cavere.

Huc sanè plurimum facit crebrior Communio, & præparatio animosior sui abnegatio. Primum optima plerumque præparatio est, Multa pejus facimus, quia rarius facimus. Multi malè orant, quia rarissime orant: multi in iis, in quibus maxime deberent, vincere se nequeunt, quia nimis raro se vincunt. Ita prorsus multi se malè præparant ad synaxin, quia nimis infrequenter convivium hoc celebrant.

Ecclesiastes ille longè religiosissimus hanc tradens præceptionem, Quisquis, ait, securè accedere cupit, non multum curet quid sentiat, sed quid velit & intendat. Affectum & voluntatem suam ad Deum ex toto corde convertat, omnibus illis quæ Deo displicent, cum humili voluntatis suæ in Dei voluntatem resignatione valefaciat ex ipso fundo. Sanè qui ejusmodi est, nunquam Dominici corporis sacramentum accipit, quin singularem & magnam reportet gratiam, & quod sæpius accedit, eò plus inde gratiæ adipiscitur. Addit dignum observatum: Imò posset hic, ait, tantâ semel cum devotione ac desiderio, talique intentione accedere, ut si ad infimum Angelorum ordinem prædestinatus foret, ad secundum, imò etiam ad octavum vel nonum chorum proveheretur. Unde si duo æquè perfecti, æquè sancti, in omni vitâ sint, quorum tamen alter frequentius altero sacramentum Dominici corporis dignè percipiat, ob hoc ipsum velut fulgentissimus sol præ illo altero perenniter fulgeat, singularique & admirabili unione Deo copulabitur.

S. VIII.

Alterum præparationis optimæ caput est, generosior sui abnegatio. Cum Rex Syriæ Benadadus Samariam premeret obsidione arctissima, ingens in urbe fames eò grassabatur, ut quarta pars cibi, seu quadrans stercoris columbini quinque argenteis, seu, duobus florenis & decem baciis, caput asini argenteis octoginta, seu, quadraginta, duobus florenis & decem baciis venderetur. Cumque Hebræus Rex Joram obiret mœnia, mulier ad eum succlamans: Salva me, inquit, Domine mi Rex. Cui Rex, Salvet te Dominus, inquit, ego non possum. Quid enim vis? Hic mulier causam suam exponens: Inter me, inquit, & vicinam meam ita convenit, ut suum utraque det filium coquendum & epulandum. Ego filium meum fide optimâ dedi, coximus illum & comeditus. At illa nunc filium suum abscondit, & frangit fidem.

Non absurdum modo injuriarum nos agit cælestis Pater, qui omnes cælestis epuli convivas inclamat: En ego dedi filium meum, & comedistis illum; da & tu, ô homo, & tu, & tu quoque filium tuum, date vos omnes & singuli filios vestros. Vos verò malâ fide absconditis illos. Hæc æterni Patris in nos querela est.

Quisnam, obsecro, hic filius noster? Aspice, digitum intendo. Suus cuique filius est, quidquid illi charissimum est. Explico. Est, qui unice delectetur auro: hominis istius filius aurum est. Est, qui formosum hominem plus æquo amet, & depercat: est, qui epularum lautitiis & vino, est, qui titulis & honore plurimum afficiatur: sunt, qui picturâ, alii qui Musicâ præcipue oblectentur: illi pictorum miracula, huic Musicam tolle, &

Cccc 3

ambobus

Sen Leuther.
vicini.
Barinusa
tom. 11. ad
ann. 1004.
num. 3.

Vini subli-
matum.

rationis
optime ca-
put: Cre-
brior com-
munio.

Joan. Tint.
lerus in sa-
cris Insti-
tut. cap. 38.
mibi p. 73.
& seq.

2. Genero-
sior sui ab-
negatio.
4. Reg. 6.6.
vers. 25.
& seqq.

Suus cui-
que filius
est, quid-
quid illi
charissi-
mum est;

ambobus sustulisti filium. Sunt qui chartarum lusum, sunt qui equis & amplo famulatio, sunt qui venatione & canibus insanè gaudeant: extendat quis paululum matrem suam, & tangat hos homines: eripiat illi formosum hominem, huic suas epulas; iam utrique suum eripuit filium; subtrahat illi honorem, isti lasum, huic venationem, gravius dolebunt, quam si mortuos lugerent filios. Nihil acerbum est illis hæc talia Dei causa deferere: sic abscondunt filios suos. Filium suum liberalissimè dedit Deus; & non abscondit illum: Sic enim Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret; daret autem eam lege, ne quisquam nostrum negaret suum. Hic Abrahami sumus, & Isaacum animosâ dextera mactemus. Deo. Clamat Dominus: Nisi quis renuntiaverit omnibus que possidet, non potest meus esse discipulus. Christus relinquere omnia suavitè renuntiare omnibus iussit. Ita saltem parati sumus, id quod charissimum est, offerre Deo. Hic clamat Paulus: Probat autem seipsum probaverit, num amet Deum, quam si exploret, paratissime sit rem etiam charissimam Dei causâ deferere; præcipue si illud, quod tam charum est, simul etiam sit noxium. Hic omni modo laborandum, ne quis filium suum malignè abscondat. Vide, mi Christiane, hoc aut hoc aut istud tibi vitium inheret, amor ille lascivus & improbus velut filius animo tuo agglutinat: hic vir esto, & jugula hunc filium tuum, ut tibi Deus per Eucharistiam det suum.

ACTIONS COMMUNIONIS SACRÆ.

1. Actio
commu-
nionis sa-
cræ.

1. Ante omnia requiritur hic bona & sincera intentio. Sunt, qui panem Angelorum crebriò percipiant, nihilominus peccatis immergi vivant, nec vitam imputant corrigere, sed eam hoc velamine tegere contentur. Hi se non probant, nec corpus Domini dijudicant. Apage hos Judæ fratres ab hac mensâ. Nec etiam bona intentio est, convivium hoc frequentare ob majorem in rebus caducis prosperitatem, vel ob suaviore affectus & dulces animi gustus, vel ob eam consuetudinem, vel ne ceteris negligentibus habeatis, vel quia hoc imperatur. Hæc talia prava intentionis sunt. Optima hic est intentio, intime conjungi Christo.

Secunda.

2. Verè in sacram Communionem devotionis est, apud animum suum &cernere, octavo quoque die, minimum semel singulis mensibus hanc mensam accumulare. Ultra mensam differre, animi semet negligentis & frigidi signum est. Omnibus autem æqualem hic legem figere difficile est. Quapropter hac in re Confessarii iudicio standum, qui ordinis, statû, ætatis habitâ ratione non difficulter judicabit, quid optimum factu. Augustinus hac in re suavis optimus: Omnibus, inquit, Dominicis diebus communicandum suadeo & hortor. Semel iterumque (non tamen sæpius) intra hebdomadam ab homine profano cæleste hoc convivium iniri potest, si festi dies invirent.

August. to. 3.
1. de dogma-
tibus Ecclæ.
l. 3. Alii ta-
men auctori-
hic liber tri-
buitur.

Tertia.

3. Sacerdotibus ea vitæ ratio instituenda, ut quotidie possint rem divinam peragere. Rariùs factis operari, aut pejoris vitæ aut culpandæ negligentia plerumque indicium, rarissimè sanctitatis signum est. Patres familias, & quibus herilis potestas est, famulos suos ceterosque domesticos cum verbis tui exemplo urgeant ad piam sæpius communicandi consuetudinem, ut saltem quot mensibus id fiat. Possunt etiam in familiam eam lege admittre, ut singulis mensibus sacrosancta mysteria percipiant, si quidem velint domesticum morem non negligere. Sciendum namque Domini est, tantò servos fideiorem futuros sibi, quantò fideiorem fuerint Deo.

Quarta.

4. Verè in Communionem sacram devotionis est, quotidie spirituali ritu Angelorum panem accipere. Animo desiderata cælesti hoc pane refici, & jam refectus es. Hic solatium grande suggerens Taulerus: Spiritualiter potest quis, inquit, ubicunque sit, sanus & infirmus, vel

Tauler. in
sacris instit.
cap. 38.

A millenis vicibus in die aut sæpius etiam, tantâ cum fidelitate ac devotione, tam scienti animo ipsum suscipere, ut præ cunctis hominibus divinâ gratiâ copiosius diletur.

5. Sacra Communioni verè devotus intra hebdomadam seipsum se alloquitur: Ante biduum aut triduum Christum hospitem suscepisti, & jam iterum tam incautus, tam petulans, tam effusus, tam lascivus es? Hi mores huic hospiti probati non possunt. Vel de futuro regem in domum tuam introduces, nec aliter te præparas? Proba te ipsum & præpara, ne sumptuosum pharmacum, reperias venenum; ne comesturus escam vitæ, glutias bolum mortis. Cave de te dixerit Aggeus: Comestis & non estis satiati, bibistis & non estis inebriati. Cave ne mercedem quam congregas, in sæculum mittas perisum.

6. Sacra Communioni verè devotus in ipso ad aram sancti accessu quam fieri potest compositissimus est, veste ad mundiciem & honestatem factâ, oculis modestè dejectis, manibus decorè junctis, genibus reverenter submissis, cogitationibus ad pietatem collectis, lingua & ore quieto, corde solo loquente. Hoc il non observant, qui ornatu insolentiore nimium compri velut ad choreas, aut profanissimum convivium accedunt; qui oculis emissis, manibus ac moribus incompotitis, cogitationibus vagis ad magnam hanc cenam irruunt, nec cogitant, se in sui iudicii conspectu stare.

7. Circa summum hoc mysterium fides sæpius exercenda, ita quidem ut convivium hoc aditurus dicat animo: Credo hic sub candido orbiculo, imò sub micula minima verissimè corpus & sanguinem, animam & divinitatem Christi esse abditam. Non hic sensus, neque argutatit ratio audienda, sed fides. Hoc fidei mysterium est. Hoc Isaias vociferatur: Si non crederetis, non permanebitis. Crede, crede, & intelliges. Nec enim statim in terrâ, manu contingens cælum, nec pelagus immensum transfundes in scrobiculum; nec palpitantes oculos in flagrantissimum defiges solem. Crede veritati apertissimè affirmanti: Hoc est corpus meum. Et: Panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vitâ.

8. Quisquis hic conviva non ingratus esse cogitat, sine Humilitatis & Charitatis veste non accedat. Humilitas ubique necessitata, hic maxime. Præclarissimè hic monet Augustinus: Qui foris tunc sit, intus tabescit. Qui ante Deum se projicit, a Deo erigitur: qui adversus Deum se erigit, a Deo projicitur. A Deo cum Chanana: Ita Domine, canis sum; micæ desidero. Dic cum Centurio: Non sum dignus, ut intres sub tectum meum. Quanto humilior, tanto capacior, tanto plenior. Colles repellant aquam, implentur valles. Nimirum altus est Deus, erigis te? recedit a te: humilias te? accedit ad te. Ante omnia hic opus Humilitatis, cui tamen Charitas jungenda. Tibi dictum puta: Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid adversum te, relinque ibi munus ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo. Alienatio & aversio à quocunque homine vel minima prius tollenda, quam mensa hæc accedenda. Vade ergo prius reconciliari fratri tuo. Humilitas & Charitas hic potissimum te facient convivam.

9. Cum hospes Christus Dominus susceptus est, non statim refectus, sed nec statim preces lingvâ recitanda. Cor loquatur, lingua sileat. Tunc amantissima cum Christo instituenda colloquia, tunc opportunum est, defectus suos deplorare, miseras & ærumnas suas omnes novo hospiti exponere, auxilium ad agenda & petenda omnia implorare. Tracta, mi Christiane, cum Domino tuo familiarissimè omnia negotia tua, velut cum amicorum tuorum optimo: præcipue verò divine Voluntati te quam plenissimè totum committe. Hic ipsa te opportunitas monet. Quapropter die animo: Duc me, ô Domine, quod ipse vis per læta & tristia: iumentum

mentum sum apud te; tu domus istius sis Dominus:
tibi claves trado, tu impera.

Decima.

10. Ad hoc copulam dignius frequentandum non tantum leales, sed etiam minores noxæ studiosissime cavenda. Quicquæ suam interroget conscientiam, & in la non muta deficiat plurimos accusabit. Quales sunt in malis negligentia, in plurimis vana gloria, in omnibus pæne impatientsia, & arrogancia ob vires, formam, genus, scientiam, officium, &c. Auti fames nimia, nimix curæ in rebus fluxus, vigilans sui amor, molestationum & cunctis horror, odium & invidia, societas non laudanda, in cibo, potu, sonno, risu, colloquiis intemperantia, sensuum exteriorum libertas, libidinis licentia, actionum confusio: non flebit denique conscientia, fle tamen inspicit, vix unquam audit, nullam sui curam haberi.

Hic ii; obsecro, divinitam iram metuant, qui convitium quidem cæleste non omnino negligunt, vitorum tamen nihil corrigunt. Hic ebrietas; hic libidini, hic vitio alteri, qui assuevit, permittat inherere: hodie Christus, iter eramus. Baal hac diabolo sacrificat. Hic Augustinus intorquens fulmen: *Habentem, inquit, voluntatem adhibe peccandi gravari magis dico Eucharistia perceptione quam purificari*. Prohibet iter seipsum homo.

Aug. 10. 10.
l. de Eccle-
siast. dogma-
tibus loc.
cit. supra,
ubi p. 383.

CAPVT VIII.

Rosa Coroneola, seu, Spes.

§. 1.

Spes est
corona,
quā Deus
humanæ
voluntati
imponit.

R Oſe, quæ Autumnalis vel Coroneola dicitur, *Spem*
rectè conferimus. Spes ſanè corona eſt, quam
Deus humanæ voluntati impoſit, ut ea in cunctis ac-
tibus erecta & hilaris nulli ſuccumbat oneri. Spes lyn-
ceos habet oculos, imò lyncæis longe actiores, cælum
omne perſcrutatur, velut vitrum pellucidiffimum.

Psal. 129
vers. 7.
1. Ioan. c.
v. 21. Fide
cia spes su
ma.

Spēs ita depingitur: Certa expectatio aeternae salutis,
nata ē bonorum operum conscientia; et intimo gustu
fœderis paternae prorsus benignitatis in Deo. Hinc
lud regis Hebraei solatium: *Spereit Israël in Domino*, quia
apud Dominum misericordia; et copiosa apud eum redem-
ptio. Domini amor Joannes: *Si cor nostrum, inquit, non
reprehenderit nos, fiduciam habemus apud Deum*. Fides in
intellectu, Spēs sedem in voluntate habet. Fides intuetur
etiam quod averfamur, inferos; et alterius orbis supple-
cia: Spēs eo solum respicit, quod omnium vota eunt, ad
Deum et ad beatitudinem, quam in dies expectat cum
gaudio. Vox Apostoli est: *Spēs gaudentes, in tribulationibus*
pascietes.

Rom. c. 1
vers. 12,

Eleganter dixit Augustinus: *Spes est beatitudo vite mor-*
talis. Tolle spem, & nullum, dum vivimus, gustamus
caelum. Spes non confundit. Et: Beatus vir, qui sperat in Do-
mino. Chrysostomus letanti animo dixit: *Quando Deus*
premitur, nulla promissionibus variato adiungitur. Promissi-
dei certiora sunt his que videntur, modo oculis Fidei habea-
mus. Atqui hoc loco non de informi Spe loquimur. Al-
 bertus Magno *Spes sine meritis, non est Spes, sed presumptio*
 Ideo hortatur regius varus: *Sacrificate sacrificium iustitie*
& sperate in Domino. Qui sperat, & pravorum mores non
emendat, spem habet, sed qualis à Sapientia depingitur
Spes, impit tantquam lanugo, que à vento tollitur; tantquam
spuma gracilis, que à procellâ dispergitur; & tantquam fumus
qui à vento diffusus est, & tantquam memoria hostis in un-
deri preteritis. Qui metuit, ne quid sibi ad obtinen-
 dam beatitudinem desit, in Spem non delinquit. Spes
 & Dei gratiam, & hominis conatum spectat. Si cor
 nostrum non reprehenderit nos, Spem habemus. Nimi-
 rum suus cuique animus ex conscientia Spem præbet
 Magnam Spem argumentum est,noxio omnibus viriliter
 sese opponere.

B.V. Ma
perfecta
spē habu

Beatissima Virgo, quæ luculentam divinæ bonitatis
notitiam, & summam misericordiæ divinæ experien-

A tiam habuit, & nunquam non purissime vixit, quantum obsecro non solum æternæ vitæ, sed & omniâ, quæ rogaret, impetrandi Spem habuerit? nec nescire potuit se gratiâ plenam, & in gratiâ esse stabilitam. Hinc certa fuerat beatitudinis, quam Spē perfectâ expectabat. Ad hanc Virginem refert sanctus Antoninus ab Ecclesiastico dictum: *Ego Mater pulchra dilectionis, timoris, agnitionis, & sanctæ Spes*. Nos quidem speramus, sed & simul trepidamus, *contemplanes ne quis desit gratia Dei*. Quod Paulus conceptis verbis urgens: *Cum metu*, inquit, & *tremore salutem vestram operamini*.

Eccli. c. 24.
vers. 24.

Heb. cap. 12.
vers. 15.

Philip. c. 2.
vers. 12.

Virgo beatissima, quæ immensissimam Dei bonitatem penitissimè perspexit, Spem habuit excellentissimam: Ted timore metique liberam. Malè mectere non poterat, quæ de beatitudine securà erat.

Ab eadem Virginis Spe ortum, quòd cum aliis feminis ad filii monumentum non ierit. Erat quidem Virgo in defunctos maximè commiserationis, in filium B summì amoris, cum ceteris tamen unctura non venit. Spes certa rediivi filii matrem doctri continuit. Quid ungeret, cum vivum post horas non multas visura esset: Ita cruci adfuit, ad sepulchrum non rediit.

§. II.

DVm nos in hac vitā, velut in mari jactamur, spe-
ramus quidem ad beatitudinis portum inter pro-
cellos pervehendos. At subinde ingens emergit cetus
velut jam jam navigiummersurus. Hic spes vigilet, hic
sefe attollat cælo, dicatque sibi ipsa fidentissimè: Ade-
Deus, & juvabit. Et quamvis conscientia nonnihili no-
turber, clametque: Non dignus es, ut juveris; tu tamen
ræsponde conscientia: Cum Dei iustitiā non con-
tendam; sim dignus qui deserat, ego tamen usque & us-
que & usque in infinitā Dei misericordiā sperare non
desinam, quam hominibus etiam perditissimis non sub-
trahit. Christi nitor non meis promeritis; in Christi san-
guinem, velut in amoris flumen me precipito. Hic ne-
mo perit, nisi qui se servari noluit: Mors Domini Jesu
me optimè sperare jubet. Et etiamsi occiderit me, ego ta-
men in Domino sperabo. Tamen Deus mecum sic agat, ut
desertus, rejectus, omni gratiā excussus videar, ego ta-
men in Domino sperabo. Si constanter adversum me castra
fi exurgat adversum me prelium, si totus in me unum rui
exercitus, ego tamen in Domino sperabo. Eri proxi-
mus ire videar ergastulis inferorum, ego tamen in Do-
mino sperabo. Hæc spes mea me non fallat; hæc deni-
que in patriā, quam anheio, me sistet. Quidquid in
sit, spem mihi nullus eripiet. In Deo speravi, non timeb-
quid faciat mihi homo. In te Domine speravi, non confunda-
in æternum. Juvare spe vivere; juvat sic mori. Quoniam tu
Domine singulariter in Spe constituisti me. Laboris est qui-
dem expectare, sed dulcis est expectatio, quæ certam
promittit beatitudinem.

In hac vita
semper in
infinita
Dei mise-
ricordia
sperandum.

- Job cap. 13.
[vers. 15.

Ps. 26. v. 1.
Et seq.

— 2 —

0 Pf. 55. v. 12

u Pf. 4. v. 10

Hoc Deo ingenium est. Solet is nonnunquam per
mittere, ut iis miseriam fluctibus involvamus, unde
Spes emergendi alluceat nulla; ubi sola mors & despe
ratio in oculis; si nihilominus homo Spem habeat pos
itam in Domino Jesu, & ille seculi sanctissimæ volun
tati totum committat, indubie tandem eluctabitur, &
vel post mille naufragia enatabit salvus.

Manaffes famoſiſſimum ſcelus (ſceluſtum dicere pa-
rum eſt) poſt ſex annos inter flagitia exactos, Spe de
mumac ſubmiſſione & catenas rupit, & noxas deleuit
Spes mulieris Chanaanæ impetravit filiam cacoda-
monis imperio ſubtraxit. Spes Magdalene liberaliſſi-
mam noxarum omnium veniam impetravit. Eccleſia-
ſticus proclamatur. *Reſpicite filios nationes hominum, quia nul-
lus ſperavit in Domino, & conſuſus eſt.*

- Eccli. cap. 2
vers. 11.

Verè bona Spes, quæ de vero bono ritè concepta est
Hanc qui habet, stringat, teneat, neque abire eam vel
ultimis sinat, & suas illi sorores, Fidem & Charitatem
Cccc 4 jungat

spem fuisse, quæ sæpe fallere solita sit; & multa huiusmodi in hac vitæ quotidie cernimus evenire, cum ea, quæ valde sperantur, minime exitum inveniant. *A manē usque ad vespertinam immutabitur tempus.* Incerti & inexpectati rerum exitus sunt. Inter os & offam multa intervenire solent. Imò quod Augustinus dixit, *Nihil tam inimicum spei, quam retro respicere: id est, in eis rebus, quæ præterlabuntur & transiunt, spem ponere.*

Piscator, ut in fabulis est, pisciculum reti traxerat. Pisciculus homini perisuratur, ut in aquas remitteretur. Optime virorum, inquit, quid te animalculum juvet tam minutum? Quod si me manu mitteres, & pisciculus piscis fierem, atque tunc & lagenam tuam & emptoris mensam ornarem. At piscator: Amplissime, inquit, deliraveris, si incertissima certis præponam. Ut scias, spem ego tam vanam pretio non emo.

Sapienter: Atque hoc quivis de omni spe humanâ dixerit: Nec teruncio emerim spes istas omnes quantumcunque optimas: vanæ, falsæ, nullæ sunt. Spes una felicitatis æternæ oculata, firma, certa est. Gaudium nostrum, inquit Augustinus, nondum est in re, sed jam in spe. Spes autem nostra tam certa est, quasi jam res perfecta sit. Cum credimus, spes est in isto sæculo: cum videbimus, res erit in futuro sæculo. Capitis præfatio, spes membrorum est.

Spem in re caducâ collocatam præfati sic depingebant. Arborem procerissimam ad fluminis marginem statuiebant, quæ prona in flumen brachia expanderet, qualis plerumque ulmus est ad amnis ripam sita. In arboris vertice virguncula miserè hærebat, auræ catenâ colligata. Hæc imminens arboris tuinam, ex continuo fluminis alluvione cernens, descensum ex arbore tam periculosâ omnibus viribus molebatur, ne trunco radicitus subtrito præceps in aquas raperetur; sed aurea vincula vel invitam retinebant. Hæc caducæ Spei pictura; interpretatio est ista. Homo Platoni arbor est: hæc ad tempus velut ad fluvium rapacissimum consistit, in dies ruinæ vicinior inclinatur: puella in hac arbore, Spes est rebus humanis mixta; hæc solum ipsa calum utcunque prospicit, sed quia vinculis tenetur aureis, hoc est ingentibus promissis, libertatem, quam cupit, non obtinet. Hic Hieremias vates proclamatur: *Maledictus homo, qui confidit in hominibus, & ponit carnem brachium suum, & à Domino recedit cor ejus.* Benedictus vir qui confidit in Domino, & erit Dominus fiducia ejus. Beatus ergo cuius Deus

Iacob adiutor ejus, spes ejus in Domino Deo ipsius. Non Abraham, non Isaac, sed tantummodo Deum Iacob nominari mysterium est. Ingentis spei symbolum Iacob. Hic paternâ domo abiit solus, exul, egenus, vix operatus palliolo: illius & supellex & arma baculus fuit. Animum tamen bonum & spem omnem in Deo positam habuit. Nec frustra. Rediit Iacob in patriam grandi familiâ & opibus auctus maximis. O ergo beatus, cuius Deus Iacob adiutor, & spes ejus in Domino Deo ipsius. Hæc una spes multo exploratissima est.

§. V.
Spes una omnium bona, una omnium optima est spes vitæ æternæ. Spes ceteræ omnes vanitatis plurimum, subinde turpitudinis & mæoris non modicum habent. Ergo quod vates Venuſinus monet:

Nere semper inops agitet vexetque cupido;
Nepavor & rerum mediocriter utilium Spes.
Beatus Zeno Veronæ præsul à rerum, ut dixi, mediocriter utilium spe, ad illam felicitatis æternæ spem veram gradatim ascendens: Tolle spem, inquit, corpus humanitas tota. Tolle spem, artes virtutesque universæ cessabunt. Tolle spem, & interempta sunt omnia. Quid facit apud litteratorem puer, si litterarum non sperat fructus? Quid ratem verum editi profundo gurgiti nautæ committit, si ei nunquam lucrum, nunquam portus desideratus occurrit? Quid miles, non dicam horrida hiemis, aut torrida æstatis injurias, sed seipsum contem-

nit, si gloriæ spem futura non gerit: Quid agricola semina spargit, si sudoris sui premium non colligit messem? Quid Christianus credit in Christum, si promissum sibi ab eo perpetua felicitatis tempus non sperat esse venturum.

In rebus humanis omnia spes futurorum agit, sine spes futura nil unquam arduum tentatur. Spe messis coluntur agri, spe vindemiæ sudatur in vineis, spe lucri navigantur maria, spe pacis geruntur bella, spe gratiæ frequentantur & teruntur aulae. Dulcis est epistola, sed usque dum veniat ipse qui eam misit; necessarium chirographum, sed usque dum dissolvatur æs alienum: grati sunt flores, sed usque dum Autumnus proferat fructus; agrotis dum anima est, spes est dum spirat, sperat. Exulem spes reditus in patriam solatur. Damnatum ad crucem vota facere, & libertatem precari spes jubet. Civis Rhodius cavæ clausus alebatur velut bestia, præcis naribus, truncatis auribus, totâ facie deformatâ. Huic amici suadebant, ut voluntariâ mediâ suas ipse miserias finiret. Quibus ille respondit: Hominem omnia sperare posse, quamdiu possit vel tantum vivere: sic vita præsens & misera est toleranda, sed usque dum affulgeat æterna. Quoniam, inquit Paulus, debet in spe, qui arat, arare; & qui triturat, in spe fructus percipendi.

Nescit Spes vera timbare, nescit cadere. Ipsa sibi quotidie dicit: Quod hodie non est, cras erit. Duremus, & calum animo perambulemus, dum nondum licet corpore: pauculos numerabimus dies, & illud beatissimum Cras aderit, nunquam recessurum, nullo vespere pellendum.

Huc igitur omnia consilia nostra sunt referenda. Hoc unum tandem aliquando non adipisci, malorum omnium supremum & maximum malorum est. Hoc unum demum obtinere, spes nostræ omnes elaborent. Recte nunc dixerimus, Speremus non fertiles annos, non marsupia turgentia, non horrea stipata, non distentas nectare cellas, sed calum. Speremus & gloriemur in Rom. cap. 5. vers. 2. Rom. c. 12. vers. 12. Rom. cap. 8. vers. 24. Aug. 10. de verbis Apostoli. ser. 16. pag. 132. Tit. c. 3. v. 7.

Spe gloria filiorum Dei, Spe gaudeamus, Spe Salvi siemus. Ergo speremus. Præclare Augustinus Tractor, inquit, quando laborat ambulando, ideo laborem tolerat, quia sperat. Tolle illi spem perveniendi, continuo franguntur vires ambulandi. Est adolescens fortunæ cæcis, quem vidua sine liberis & opulenta hæredem ex æsse scribit; ille lætitiis omnibus incedit, gaudet, & triumphat, & clausos vidua oculos non sine dulci spe patientissimus expectat. At quæ nos hæreditas, o bone Deus, expectat in cælo? Paulus lætitiâ exultans: Iustificati gratiâ ipsius, inquit, heredes sumus secundum spem vitæ æternæ.

Adoptatur quispiam terræ filius ab opulento & nobili viro in filium. Hic jam nubes inambulat, & sidera sibi videtur tangere, licet optimi parentis gazas nondum pro libitu partiatur. Et nos non accepimus spiritum servitutis iterum in timore, sed accepimus spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus: Abba, Pater. Ipse enim Spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quod sumus filii Dei. Miles ob fortem operam militiæ navatam à Duce honoratur, & coronam vel muralem, vel civicam, vel castrensem, vel obdionalem, vel etiam auream, aut, quod melius, agrum ac latifundium accipit. Hic ingens gaudium, & de honore & de præmio. Sed quid hæc ludicra, hæc fluxa ad coronam justitiæ, quam speramus, quæ reposita est nobis, quam reddet nobis Dominus in illâ 2. Tim. c. 4. vers. 8.

Triumphat Imperator, effunditur obvia civitas, committatur Senatus, omnium ordinum homines deducunt, felicissimus, augustissimus, invictissimus acclamatur. Quombrarum umbras, quantilli pars ista gaudii est? Quid crepundia hæc & nuces, ad æternæ gloriæ triumphos, ad immortale jubileum? Et hoc, & illos speramus. Sed epularis opiparè, & ad Siculas mensas omnigenâ voluptate pertunderis. Sed quid hoc ad ambrosiam illam, ad illud nectar in cælo? quid fursures ad selectissimam

simam fatinam? quid vappa ad Falernum aut Creticum? Denique omnia, quæ hic nobis bona videntur aut suavia, illecebræ sunt, quibus excitemur ad meliora illa & æterna speranda. Quidquid in hoc orbe suavitatis est, ad æternas voluptates levis gustulus est, eod. spes evolet, & futuri dulcedine sese impleat. *Æterna promissit æternus, si credideris, ait Augustinus, ex mortali siam æternus. Felicitatem æternam sperant crucifixi regis amici: Spes illorum immortalitate plena est.*

Aug. 10. 10.
ser. 29. c. 6.
de verbis
Domini.
Sap. c. 3. v. 4.

S. VI.

Sed horum, inquis, futurorum nihil dum videmus. Homo ridiculus & angustus animi, quis spei locus est, ubi res in oculis est? An nescis effatum Pauli? *Spes, quæ videtur, non est spes, nam quod videt quis, quid sperat? Illud spei est, quod non videmus sperare, & simul per patientiam expectare. Vide, obsecro, tot aulicorum incredibilem, sed sæpe palliatam spem ac patientiam: non verba tantum, sed & colaphos subinde concoquere sciunt; in-*

Rom. cap. 8.
vers. 24.
Quæ spe-
rantur per
patientiam
expectanda.

vident & invidentur, mutuis tormentis mordent & mordentur (aularum sacra non constant aliter) lacerant & lacerantur assiduis pæne intemperis: acerbissimos non raro bolos, velint nolint, glutire debent. Quid illos, obsecro, tam ferreos reddit & ahenos? Unius spes gratiæ vel sibi vel liberis tribuendæ: Tolle spem istam, & multos domi suavius elutire cernes. Et nos pro cælo, hem pudor, quam sæpe ficulnei, quam sæpe mortui sumus? Zacharias clamat: *Convertimini ad munitionem, vincti spei.* Ad munitionem, inquit, live ad munitissimum beatitudinis locum erectos vultus, animosque vertite, vos omnes, quos vinxit spes, cui servitis, & quæ velut ab heræ & dominæ sustentamini. Vincit estis à spe velut captivi non invitati, sed voluntarii: nam ipsi vos ultro in carceres & vincula, in labores innumeros coniecistis ob unam spem immortalis gloriæ. Hanc ipsam spem Paulus cum anchorâ contendens: *Qui confugimus, inquit, ad tenendam propositam spem, quam sicut anchoram habemus animæ, tutam ac firmam, & incedentem usque ad interiora velaminis.* Anchora medio irati maris navigium firmat, ne à ventis aut fluctibus abrepta in scopulos agatur; ita nos in concitato vitæ huius oceano inter procellosos laborum fluctus spes una retinet, ut firmi perduremus. Ideo hanc anchoram Apostolus, ad interiora velaminis, in sancta sanctorum, in cælum, tanquam in locum tutissimum hortatur jaciendam, ut ob remunerationis

Zach. cap. 9.
vers. 12.

Hebr. cap. 6.
vers. 18.

Spes est
anchora
quæ inter
vitæ huius
fluctus fir-
mi perdu-
ramus.

S. Tho. 2. 2.
qu. 17. ar. 2.
conclus. 5.
qu. 18. ar. 2.
ad 3. conclus.

In Prodro-
mo Eternit.
c. 1. §. 25.

Aug. 10. 10.
serm. 29. de
verb. Dom.
cap. 5. c. 6.
mibi p. 44.
c. 45.

spem laboribus nullis cedamus. Proprium certe, ut sanctus Thomas loquitur, & principale spei objectum est ipsa æterna beatitudo. In beatitudine spes non est, sicut nec fides, cum eorum beatitudo non jam futura, sed præsens sit. Nec in damnationis spes ulla est, cum certi sint æternas pænas se nunquam evasuros.

De hac beatitudinis spe, de quâ loquimur, Lugdunensis præfatus Eucherius mentionem injiciens: Si quis hodie, inquit, denarios tibi quinque donaturus, aureos verò quingentos in crastinum aut perendinum certò spondeat, faciaturque optionem illud aut istud eligendi, nunquid deliberatio difficilis erit? Nemo tam fatuus, qui non omni modo malit cras aut perendie aureos quingentos, quam hodie denarios quinque. Eadem profus præsentis ac futuræ vitæ ratio est. Vita præsens nec unius quidem dieculæ mora est. Diximus alibi, post lapsum Adami, mortalium neminem, si quidem calendarium Dei spectetur, diem unum totum vixisse. Est igitur hæc vita brevissimum hodie, quod excipit cras æternum. Quocirca spe animam impleamus certissimâ, & malimus aureos quingentos crastino æterno, quam monetâ præsentis denarios quinque. Hortatur Augustinus: *O fidelis, inquit, noli corrumpere spem, noli amittere charitatem. Quid expavescis, quia pereunt regna terrenæ? Ideo tibi caleste promissum est, ne cum terrenis perires. Veniet ille, de quo dictum est: Et regni ejus non erit finis. Hoc regnum*

A spera, ad hoc totis viribus anihela. Eleganter dixit Petrus Chrysologus: *Laborans messor, quod in semine non videt, re-ferat in messe, & quod in sulco desit, gaudebit in fructu. Hodie promissionis tempus est: audi, crede, expecta, crede creditori tuo, qui tibi credidit debitori tuo, expecta parumper, ut veniat, qui te diu sustinuit ut venires: da illi inducias de promissio, qui tibi, quidquid erat debiti, jam donavit. Quare tu fatigaris spe Dei, cum genus omne hominum subsistat spe, fide vivat?*

Sextus Julius narrat, Scipionem Africanum ex Italia Italiam exscensu in terram prolapsum esse. Cùmque militum animi ad hoc omen consternati hærent, Scipio ipsum casum in spei memoriam trahens: Videte milites, inquit, omen optimum; Oppressi Africanus. Consilium pæne modo Cajus Cæsar ascensurus navim in terram pronus corruit: at milite nonnihil perterritus: Teneo, te, ait, o terra mater, teneo te.

S. VII.

Est humanæ vitæ ratio, ut errare ac labi pronissimum. At si sapimus, ipsi nobis lapsus materiam spei præbent. Itaque ipso in lapsu pro se quisque dicat: O terra mater videntium, spe teneo te, nec dimittam te. *Spes non confundit. Nullus speravit in Domino, & confusus est. Optime dixit Ambrosius: De divini misericordis tunc sperandum, cum humana præsidia deficiunt. Omnes, qui sperant in eum, non infirmantur. Nam bonus Dominus, & confortans in die tribulationis, & sciens sperantes in se.*

Spes ista, divo Gregorio teste, in æternitatem animæ munit, & ideo nulla mala exterioris, quæ tolerat, sentit.

Spes omnis obliviscitur periculi.

Educat omnem optima spes molestiam.

Speres meliora; quidquid accidit, feras.

Adhuc cælum voluitur, quod hodie non est, cras erit: qui vidit florem oleæ, & baccam se visurum sperat. Propterea fortissimum solatium habeamus, ait Paulus, qui confugimus ad tenendam propositam spem.

Spes facit ut videat cùm terras undique nullas.

Naufragus, in mediis brachiis jacet aquis.

Spes etiam validâ solatur compede vincitum:

Crura sonant ferro, sed canit inter opus.

Spes præmii, solatium laboris; vulnere dolo rem

mitigat spes coronæ. Spes in adversis alit animos.

Cui boni spes est futuri, præsens non sentit malum.

Venissimè dixit Chylostromus: Nihil mentem hominis adeo

virilem facit, & ad omnia audientem, ut spes bona. Dic, oro, si quis re ad regnum terrestre & imperium vocaret, atque ante

ingressum ejus civitatis, in quâ coronandus esses, in stabulum dis-

vertere necesse esset, ubi luti ac fimi plurimum viatorumque tu-

multus esset, & latronum perturbatio, summaque pressura &

angustia: num ad illa tristitia cogitatione convertereris: an illa

omnia, quasi nihil essent, gaudio & spe regni contemneres? Per-

quam igitur ineptum & indignum est, terrenis mortalibusque

rebus potitaram, nihil his que interim inciderint, contrahi;

æterni autem regni spe elatum & erectum, atque ad cælos ac-

cersitum, per singula, que in diversorio contingunt tristitia, deci-

dere atque perturbari.

Robusta spes extrema queque perferat.

Spem tam robustam dat Christus, qui factus est spes

nostra. In illo, inquit Augustinus, vides & laborem tuum, &

mercedem tuam, laborem in passione, mercedem in resurre-

ctione. Sic ergo factus est spes nostra. Habemus enim duas vitas:

sed unam, in quâ sumus, alteram, quam speramus. In quâ su-

mus, nota nobis est: quam speramus, ignota nobis est. Toleramus

quæ es, & habebis quam nondum habes. Quomodo toleras? ut

non vincaris à tentatore. Laboribus suis, tentationibus, passio-

nibus, morte suâ demonstravit tibi vitam Christus, in quâ es:

resurrectione suâ demonstravit tibi vitam, in quâ eris. Nos

enim non noveramus nisi nasci hominem & mori: resurgere

hominem & vivere in æternum non noveramus. Suscepit quod

noverat,

noveras, & demonstravit quod non noveras. Ideo ergo factus est A
spes nostra in tribulationibus, in tentationibus.

Livius & Plutarchus memorant, Terentio Varroni
de Cannensi clade infelicitissimè redeunt, Senatum po-
pulumque Romanum quasi re bene gestà occurrere,
gratiasque egisse, quòd de Republica Romanà non de-
specterent, sed quantum erant exercitus, reduceret,
quamvis in acie quinquaginta millia hominum cecidissent,
quamvis Aufidius fluvius juxta Cannas Romano
sanguine rubuisset, quamvis jam tot Romanorum mil-
lia interfectioni data essent, ut eorum capitalis inimicus
& hostis Hannibal misericordiā motus, dixerit: Satis
est, Parce ferro: quamvis Romanorum cadaverum ea
copia fuisset, ut in torrentem coniecta pontem Car-
thaginensibus straverint, per quem de castris in castra
commeari possent: quamvis ex nobilitate & equestri
ordine tot millia cecidissent, ut detractis annulis mo-
dium unum impleverit Annibal, ut narrat Livius, vel
duos, ut Florus, vel tres, ut Plinius, ac Carthaginem
transmisisset, quamvis tot arma à fugientibus abjecta &
mortuis detracta essent, ut cum cladem hanc repa-
rarentur Romani, arma non invenirent, quibus mu-
niti hosti occurrerent. Nam, ut ait Florus: Arma non
erant, detracta sunt templis. Denique quamvis Roma post
obsequium à Brenno Capitolium, nullam unquam ma-
jorem cladem sensisset, & jam in servitutem Carthagi-
nensium incidere verebatur, tamen consulum suum
Terentium Varronem, qui stultè contra consilium col-
legæ sui Pauli Emili in prælium descenderat, & infeli-
citer pugnaverat, gratulabunda excepit, ideò solum,
quòd de Republica non desperasset.

Tam bonus, tam & mitis est Deus & Spei humanæ
favens, ut post omnem hominis nequitiam, post opti-
mos dies pessimè consumptos, post acervata fœdè fla-
gicia, nihilominus omnia bene habeant, modò ad ipsum
recurramus, modò peccatis poeniteat, modò spem non
abjiciamus. Promissum Dei certissimum est: Quoniam
in me speravit, liberabo eum, eripiam eum, & glorificabo eum.
Deus pæne gratias agit per amplissima beneficia, quòd
post plurima naufragia mari terraque facta, de ope di-
vinà, de felicitate sempiternā non desperaverimus. Nul-
lus speravit in Domino, & confusus est. Bonus est Dominus spe-
rantibus in eum.

Psalm. 90.

Psalm. 114.

Psalm. 115.

Psalm. 116.

Psalm. 117.

Psalm. 118.

Psalm. 119.

Psalm. 120.

Psalm. 121.

Psalm. 122.

Psalm. 123.

Psalm. 124.

Psalm. 125.

Psalm. 126.

Psalm. 127.

Psalm. 128.

Psalm. 129.

Psalm. 130.

Psalm. 131.

Psalm. 132.

Psalm. 133.

Psalm. 134.

Psalm. 135.

Psalm. 136.

Psalm. 137.

Psalm. 138.

Psalm. 139.

Psalm. 140.

Psalm. 141.

Psalm. 142.

Psalm. 143.

Psalm. 144.

Psalm. 145.

Psalm. 146.

Psalm. 147.

Psalm. 148.

Psalm. 149.

Psalm. 150.

Psalm. 151.

Psalm. 152.

Psalm. 153.

Psalm. 154.

Psalm. 155.

Psalm. 156.

Psalm. 157.

Psalm. 158.

Psalm. 159.

Psalm. 160.

Psalm. 161.

Psalm. 162.

Psalm. 163.

Psalm. 164.

Psalm. 165.

Psalm. 166.

Psalm. 167.

Psalm. 168.

Psalm. 169.

Psalm. 170.

Psalm. 171.

Psalm. 172.

Psalm. 173.

Psalm. 174.

Psalm. 175.

Psalm. 176.

Psalm. 177.

Psalm. 178.

Psalm. 179.

Psalm. 180.

Psalm. 181.

Psalm. 182.

Psalm. 183.

Psalm. 184.

Psalm. 185.

Psalm. 186.

Psalm. 187.

Psalm. 188.

Psalm. 189.

Psalm. 190.

Psalm. 191.

Psalm. 192.

Psalm. 193.

Psalm. 194.

Psalm. 195.

Psalm. 196.

Psalm. 197.

Psalm. 198.

Psalm. 199.

Psalm. 200.

Psalm. 201.

Psalm. 202.

Psalm. 203.

Psalm. 204.

Psalm. 205.

Psalm. 206.

Psalm. 207.

Psalm. 208.

Psalm. 209.

Psalm. 210.

Psalm. 211.

Psalm. 212.

Psalm. 213.

Psalm. 214.

Psalm. 215.

Psalm. 216.

Psalm. 217.

Psalm. 218.

Psalm. 219.

Psalm. 220.

Psalm. 221.

Psalm. 222.

Psalm. 223.

Psalm. 224.

Psalm. 225.

Psalm. 226.

Psalm. 227.

Psalm. 228.

Psalm. 229.

Psalm. 230.

Psalm. 231.

Psalm. 232.

Psalm. 233.

Psalm. 234.

Psalm. 235.

Psalm. 236.

Psalm. 237.

Psalm. 238.

Psalm. 239.

Psalm. 240.

Psalm. 241.

Psalm. 242.

Psalm. 243.

Psalm. 244.

Psalm. 245.

Psalm. 246.

Psalm. 247.

Psalm. 248.

Psalm. 249.

Psalm. 250.

Psalm. 251.

Psalm. 252.

Psalm. 253.

Psalm. 254.

Psalm. 255.

Psalm. 256.

Psalm. 257.

Psalm. 258.

Psalm. 259.

Psalm. 260.

Psalm. 261.

Psalm. 262.

Psalm. 263.

Psalm. 264.

Psalm. 265.

Psalm. 266.

Psalm. 267.

Psalm. 268.

Psalm. 269.

Psalm. 270.

Psalm. 271.

Psalm. 272.

Psalm. 273.

Psalm. 274.

Psalm. 275.

Psalm. 276.

Psalm. 277.

Psalm. 278.

Psalm. 279.

Psalm. 280.

Psalm. 281.

Psalm. 282.

Psalm. 283.

Psalm. 284.

Psalm. 285.

Psalm. 286.

Psalm. 287.

Psalm. 288.

Psalm. 289.

Psalm. 290.

Psalm. 291.

Psalm. 292.

Psalm. 293.

Psalm. 294.

Psalm. 295.

Psalm. 296.

Psalm. 297.

Psalm. 298.

Psalm. 299.

Psalm. 300.

Psalm. 301.

Psalm. 302.

Psalm. 303.

Psalm. 304.

Psalm. 305.

Psalm. 306.

Psalm. 307.

Psalm. 308.

Psalm. 309.

Psalm. 310.

Psalm. 311.

Psalm. 312.

Psalm. 313.

Psalm. 314.

Psalm. 315.

Psalm. 316.

Psalm. 317.

Psalm. 318.

Psalm. 319.

Psalm. 320.

Psalm. 321.

Psalm. 322.

Psalm. 323.

Psalm. 324.

Psalm. 325.

Psalm. 326.

Psalm. 327.

Psalm. 328.

Psalm. 329.

Psalm. 330.

Psalm. 331.

Psalm. 332.

Psalm. 333.

Psalm. 334.

Psalm. 335.

Psalm. 336.

Psalm. 337.

Psalm. 338.

Psalm. 339.

Psalm. 340.

Psalm. 341.

Psalm. 342.

Psalm. 343.

Psalm. 344.

Psalm. 345.

Psalm. 346.

Psalm. 347.

Psalm. 348.

Psalm. 349.

Psalm. 350.

Psalm. 351.

Psalm. 352.

Psalm. 353.

Psalm. 354.

Psalm. 355.

Psalm. 356.

Psalm. 357.

Psalm. 358.

Psalm. 359.

Psalm. 360.

Psalm. 361.

Psalm. 362.

Psalm. 363.

Psalm. 364.

Psalm. 365.

Psalm. 366.

Psalm. 367.

Psalm. 368.

Psalm. 369.

Psalm. 370.

Psalm. 371.

Psalm. 372.

Psalm. 373.

seta, tam beata spei tota devotione animi, toto fervore spiritus inhaerere?

Cur Deus non derelinquit sperantes in se.

Planè non derelinquit sperantes in se. Quare? quibus meritis? Audi quod sequitur: quia speraverunt in eo. Dulcis causa, attamen efficax, attamen irresistibilis, dummodo spes in eum. Unde obsecro tam multum spei Bernardo? Optimum habuit in praedicatione hac magistrum, psaltem Hebraeorum. Suavissimum hoc carmen (*Quoniam tu Domine spes mea*) facillimè didicic Bernardus: nec mirum, nobilissimum praecentor citharædus regius voce illum præiit.

Videte & audite regem Sionis David optimam spe adeo plenum, ut de illo non malè dixerim, totus pæne spes fuit. Evolvite omnia Psalmorum carmina, vix crebrius, vix ardentius quidquam commendatur quam

Psal. 4. v. 10.

Psal. 5. v. 12.

Psal. 9. v. 11.

Psal. 21. v. 10.

Psal. 30. v. 1.

Psal. 64. v. 6.

Psal. 70. v. 14.

Psal. 83.

vers. ult.

vera spes. Hinc illæ Davidis assidue voces: *Quoniam tu Domine singulariter in spe, constituisti me. Latentur omnes, qui sperant in te: in aeternum exultabunt. Sperent in te, qui noverunt Nomen tuum: quoniam non dereliquisti quærentes te Domine. Spes mea ab uberibus matris meae. In te Domine speravi, non confundar in aeternum. Spes omnium finium terræ, & in mari longe. Ego autem semper sperabo, & adjiciam super omnem laudem tuam. Dominus virtutum, beatus homo, qui sperat in te.*

Philomela suavem sed eundem pæne cantum iterat. Nec ferè aliter David spem usque & usque ingerit, qui quantus quantus, pæne totus spes fuit. Ego autem,

Psal. 71. v. 10.

Inquit, sicut oliva fructifera in domo Dei, speravi in misericordia Dei in aeternum. Cum olivâ se contendit, ubi de spe suâ differit. Oliva semper viret, asinilis smaragdo gemmâ nobilissima; spes nunquam deficit, nisi spes falsa sit.

Bernard.

serm. 3. de

fragilitate

7. miseri-

cordiarum,

sine, mihi

pag. 233.

Tria cor

in spe radi-

cati confir-

mantia,

Charitas

adoptionis,

Veritas Pro-

missionis, &

Resurrectio

adoptionis.

Atque hinc Bernardus, quem elixi, in spem erectus incocillam: Tria sunt, inquit, quæ sic roborant & confirmant cor meum, ut nulla me penuria meritorum, nulla consideratio propriæ voluntatis, nulla estimatio celestis beatitudinis ab altitudine spei deicere possit in eâ firmiter radicatum. Tria, inquam, considero, in quibus tota spes mea consistit. Charitatem adoptionis, Veritatem promissionis, Potestatem redditionis. Murmure jam, quantum voluerit, insipiens cogitatio mea, dicens: Quis enim es tu, ut quanta est illa gloria, quibusque meritis hanc obtinere speras? Et ego fiducialiter respondebam: Scio, cui credidi, & certus sum, quia in charitate nimis adoptavit me, quia verax in promissione, quia potens in exhibitione. Licet enim ei facere, quod voluerit. Hic est funiculus triplex, qui difficile rumpitur, quem nobis à patriâ nostrâ in hunc carcerem usque dimissum firmiter, obsecro, teneamus: ut ipse nos sublevet, ipse nos trahat & pertrahat usque ad conspectum gloriæ magni Dei. Speremus: Spes non confundit. Hæc paullo copiosius dicenda erant, quando res majoris momenti, & alii de illâ sterilius loquuntur.

ACTIONES SPEI.

I. Actio Spei.

Valde eos

mitigando.

Ambros. in

Psal. 12.

Secunda.

Rom. cap. 8.

vers. 25.

Iac. cap. 5.

v. 7. & 8.

Aug. to. 10.

serm. 37. de

verbis Do-

mini, v. 1.

1. Prima Spei actio, eique propria est, Expectare, non lætum nuntium, non pecuniæ acervum, non Assueti epulum, sed cæleste, sed æternum gaudium. Pulchrè dixit Ambrosius: Spes commodi furatur labores, & metum abscondit periculi. Dulcis & brevis expectatio est, cuiuscunque sit moræ, cum bonum expectatur nunquam desitutum.

2. Spes nunquam sine patientiâ sorore suâ est. Spes vera non est, quæ impatiens est. Per patientiam, inquit Paulus, expectamus. Ad hoc ipsum beatus Jacobus hortatur: Patientes igitur estote fratres, usque ad adventum Domini. Ecce agricola expectat pretiosum fructum terræ, patienter ferens donec accipiat temporaneum & serotinum. Patientes estote & vos, & confirmate corda vestra, quoniam adventus Domini appropinquabit. Dubitas, ait Augustinus, quod tibi dabit bona sua, qui non dignatus est suscipere mala tua?

3. Spes vera non est temeraria, neque enim solum Temeri Dei misericordiam, sed & iustitiam considerat, illudque sibi assidue occinit: *Universe via Domini misericordia & veritas, seu iudicium. Itaque spes utrumque Christi pedem, sicut Magdalena, & amplectitur & osculatur: pedem misericordiam & pedem iustitiam. Terret te Dei iustitia? Joannes Apostolus: Omnis, inquit, qui habet hanc spem, sanctificat se, sicut & ipse sanctus est.*

4. Hoc cautissime spes agit, ut quantumvis rectè agat, suis tamen meritis nil penitus adscribat. Spes vera, solâ Dei largitate nititur. Bernardus: Periculosa, inquit, habitatio eorum, qui in meritis suis sperant; periculosa, quia ruinosa. Tota spei salus, & omne ipsius meritum Christus crucifixus est. Hinc illæ Bernardi voces: *Fremet mundus, dormit sum supra firmam petram. Peccavi peccatum grande, turbatur conscientia, sed non perturbabitur, quoniam vulnerum premittit corpus, insidiatur diabolus, non cadam, fundatur enim sum supra firmam petram.*

Domini recordabor. Ego fidenter, quod ex me mihi desit, utroque mihi ex visceribus Domini, quoniam misericordia affertur, nec desunt foramina per quæ affluant. Meum proinde meritum, miseratio Domini. Non planè sum meriti inops, quando illi ille miserationum non fuerit. Domine memorabor iustitiae tuæ solius.

5. Spes vera cum Orationem Dominicam recitat, quoniam ingenti spiritu dicit: *Adveniat regnum tuum.* Neque enim tantum orat ut adveniat, sed etiam adventurum sperat. Joannes Apostolus attestatur: *Hæc est fiducia, quam habemus ad eum, quia, quodcumque petierimus secundum voluntatem ejus, audit nos.* Atqui divinæ voluntatis maximè est, æternum illud regnum à nobis assidue postulari.

6. Spes vera tam viriliter agit, ut ferrea videatur aut setæ adamantina, neque enim ulli unquam succumbit operi. Et quamvis faiscat nonnunquam & labatur, genosior tamen resurgit, & vires sumit & lapid, nec viam, quam cepit insistere, unquam deserit. Eo regii vatis cohortatio spectat. Viriliter agere, & confortetur cor vestrum, omnes qui speratis in Domino. Sic agendum: Estis, inquit, pusillime cadamus, via tamen nunquam deferenda, spes nunquam deponenda est: quoties cadimus, toties resurgamus: milles cadimus, milles resurgamus. Appositissimè Augustinus: Optimum ergo ille, inquit, qui & viam tenet, & bene ibi ambulat: *Sequentis autem spei est, qui est aliquantulum claudicat, non omnino errat, aut remanet, sed progreditur, etsi paulatim.*

7. Spes vera inter Desperationem & Præsumptionem seu Temeritatem media prudenter graditur. Sunt, qui in seipsis sperant, in vigiliis, in labore, in jejuniis, in virtutibus suis. Sunt, qui desperant, dum enim considerant suam imbecillitatem, obruuntur à pusillanimitate. Sunt, qui sperant quidem in Domino, sed frustra: quia sic de misericordiâ ejus sibi ipsi blandiuntur, ut à peccatis suis non emendentur. De his Bernardus: *Be-*

CAPUT

CAPVT IX.

Rosa Græca, Lychnis, seu, Paupertatis amor.

S. I.

ROSA Lychnis non excedit quinque folia, odore nullo est, & violæ magnitudine. Paupertas huic rose non abimilis.

Nec foliis gaudet, nec gratum spirat odorem.

Vix quidquam habet orbis contempnibilis Paupertate. Nec cuiquam acerbior est Paupertas, quam divitiis inuorigo.

Marie Virginis parentes & divites fuerunt & nobiles, hæc unica illorum filia, sic tamen Paupertatem, sic virtutes ceteras amavit, ut poneret hoc elogio compellari: Tu tota es Charitas, tota Castitas, tota Humilitas, Paupertas tota es. Multæ filie congregaverunt divitias, tu supergressa es universas. Evangelii leges, in dō & consilia, priusquam promulgarentur, jam Virgo exactissimè servavit. Et en amore Paupertatis: Fabro, qui fortunæ inops manu toleravit vitam, non gravatè nuplit. Scive nunc hunc virum virtute opulentum esse.

Vilius argentum est auro, virtutibus auro.

Hæc insuper Virgo beatissima complures vestiaras arcas non habebat: duplex ei vestis fuerat, quam in obitu vicinis & pauperibus viduis reliquit. Epaminondæ ajunt principi Thebano unicam fuisse vestem, quæ si fuisset reficienda, domi se continere debuit Epaminondas. Hic rem magnan præstitisset, si hoc amore Paupertatis fecisset. Virgini, Virginitque filio unius generis vestes fuerunt, coloris, ut multi putant, nativi. Deinde, testandæ paupertati, manibus victum paravit Virgo. Basilus id asserens: Totam, inquit, familiam constituebant Christum, Maria, Joseph, qui ne offensionem essent orio, præsertim cum pauperes essent, in aspidis corporis laboribus versari sunt soliti, & hac ratione quotidianum victum queritare. Cum Christus pauperibus his parentibus subiectus esset, laborando etiam suam in parentes obedientiam testatus est Epiphanius Constantinopolitanus de moribus divinæ Virginis: Docilis, inquit, & amans doctrinam, laudans, imo, serico, & bysso laborabat. Quod de illo potissimum tempore asserunt credimus, quo Virgo etiamnum in templo inter Virgines educabatur.

Antoninus, Euthymius, alii existimant Christi togam inconfusilem, de qua milites sortiti sub cruce, Virginis opus textile fuisse. Assentitur doctissimus Cæsar Baronius, cum in Oriente gentis ritu seminarum officium fuerit vestes conficere. Esdras Sacerdos id confirmans: Ipsa, inquit, faciunt stolas omnium hominum. Augustus Imperator non aliâ usus est veste, nisi quam domi fecissent conjux, soror, filia, nepes.

Potro Paupertatem Virginis que oratio satis explicet? In stabulo inter pecudes, idque Decembri hieme, partum edere, cuniarum loco præsepe adhibere, extremæ Paupertatis non fallax argumentum est. Omnes alios diversitores hospitium capiebat, huic uni pauperule hospiti nec vilissimum quidem cubiculum patebat; ad bestiarum speciem amandabatur. Neque brevi tempore, sed ipsos quadraginta dies, dum scilicet lustranda prodiret, hoc cavum Virgo habitavit. Nec omni reliquâ vitâ diti esse voluit, tamen potuerit. Tres ab oriente Dynastæ ex apertis thesauris utique non vile aut minutum quid divino Infanti obtulerunt; regium fuisse munus nemo dubitaverit. Hi namque orientales Principes eo animo iter intenderunt in Bethlechem, ut novum Messiam & stellæ Dominum regiâ munificentia & quantis possent muneribus velut dediti subiecti venerarentur. Quod clarissimè Marthæus explicans: Et apertis, inquit, thesauris suis obtulerunt ei munera. Magnum quid

Tom. I.

A daturi, thesaurum dicimur expromere. Ita hic porsus B. Maria regiâ liberalitate cælestem puerum esse salutatum, illud apertis thesauris argumento est. Nihilominus Virgo beatissima voluntaria Paupertatis suæ minimè oblita, dona quidem, mysterii gratiâ, non recusavit, sed ea paullo post in pauperes erogavit. Quod divus Antoninus explicatè asserens: Aurum, inquit, sibi oblatum à Magis non modicum, non sibi reservavit in posterum, sed pauperibus per Joseph dispersit. Idem plurimum testimoniis firmatur.

Aut certè, quod forsan aliis placeat, divina Virgo regias gazas verecundissimâ manu libaverit tantum, & singulis donis exiguum quid acceperit. Alterutrum horum jam exploratè veritatis esse credimus.

Quod si Virginis lustrationem spectemus, mira Virginis paupertas cogitanda occurrit. Legis erat, ut agnus, aut certè, si facultates deessent, duo turtures pro Infante substituerentur. Virgo mater eâ fuit Paupertate, ut non habuerit, unde agnum emeret aut offerret; ita columbulas duas attulit hominum egenorum sacrificium.

Et quantum Paupertatis habuit tristissima fuga in Ægyptum? Nullæ hic præparationes præmissæ, nihil in supellestili in viam assumptum, nulla viatici mentio. Accepro tristi nuntio, mox ipsâ nocte fugiendum, & iter duorum mensium ingrediendum. In itineribus non pauca patiuntur vel divites, qui plenâ perâ turgentique maris via molestias solari queunt. Quid jam pauperibus fiet, quos nec crumena, nec focus, nec cella sequitur? Hinc itinera pauperum molestissima, laboris & miseriæ plena: nec enim uspiam grati adventores sunt.

Nec in viâ tantum Paupertas Virginem comitatur, quam in Ægypto ipsa septennio toto nunquam deseruit. Cogitetur obsecro, quantum penuriam, quantum & ceterarum ærumnarum fuerit tolerandum inter gentes tam barbaras, quarum dii crescunt in hortis, aut in pratis pascunt. Hic continua stabuli Paupertas, imò durior, tot annis Virginem exercuit.

Ad paupertatis culmen gradibus variis ascenditur: summus est, non superfluis tantum, sed & necessariis carere posse. Huc mater Domini pervenit, quæ sibi vel necessaria deesse non patienter solum, sed & hilariter tulit. Addidit semetipsam. Nec enim ipsa sibi pepercit, quæ inter alia relinquenda seipsam quoque numeravit, deditque humanæ genti verè de suo viaticum ad cælum, panem vivum.

Atque hanc paupertatem Virgo ritu hominum religioforum promissio etiam votoque confirmavit, si sancta Birgitte fides, quæ Virginem matrem sic loquentem ficit: Omnia, quæ habere potui dedi indigentibus, nihilque nisi victum tenuem & vestitum reservavi. Nulla mihi, nisi Deus, placuerunt. Ego semper in corde meo optavi, ut viverem ad tempus nativitatis ejus, si fortè fieri mereretur ancilla indigna matris Dei. Vovi etiam in corde meo, si esset ei acceptabile, observare virginitatem, & nihil unquam possidere in mundo. Si autem aliter vellet Deus, fieret voluntas ejus, & non mea: quia credebam ea omnia posse, & nihil velle nisi mihi utile, ideo ei omnem meam voluntatem commisi.

Potuerunt itaque omnes sanctissimæ hujus familiæ, & ex eâ singuli, Christus, Mater, Joseph dicere; Pauper sum ego, & in laboribus à juventute meâ. Atque hanc suam paupertatem Christus suæque matris in monte Golgotha orbi universo spectandum dedit; tum suas vestes paupertinas carnicum turbe reliquit, cum matrem discipulo pauperi commendavit. Fuit Josephus Arimatheus dives, fuit Nicodemus, fuerunt & alii, qui donum hoc mente gratissimâ suscepissent. Sed voluit Christus thesauri tanti custodem pauperem esse piscatorem.

Post filii reditum in cælum mater in domo precario habitavit. Reditus ipsius annui fuerunt è col-

D d d d

latitiâ

B. Maria aurum à Magis oblatum in pauperes erogavit.

2. In lustratione:

3. In fuga Ægyptum? Nihil in Ægyptum.

4. In Ægypto.

Revelatione S. Birgitte lib. 1. c. 10. post initium.

Psalm. 87.

17.

Assunt fuisse domum domini.

ne Maria Hierosolymiane ci-

vis, quæ fuit mater Iosue.

quis Marci.

Alis Apost. c. 12. v. 12.

latitā stipe Christianorum, quam Apostoli per septem diaconos viduis, aliisque egentioribus distribui curarunt.

S. II.

Hanc filii, hanc & matris Paupertatem imitantur, quibus & filius & mater in amoribus est. Paupertas, ut eam Annæus depingit, minimè truci vultu, sed humanissima est: neque enim aliud Paupertas, quam parvi possessio: Pauper enim est, non qui pauca possidet, sed qui multa non possidet.

Ser. ep. 87.
fine.

Divites & reclus pauperum pinguescunt.
Ecl. c. 13.
v. 23.

Abac. cap. 1.
v. 13. & 14.

Jacob. c. 2.
v. 6.

Salvian. de Provident.

Ita est.

Martialis appellat epigram. lib. 4.
p. 74.

Vide cap. 1.
Genes. v. 16.

Horat. lib. 1.
epistol. ep. 6.
ad Numm.

Juvenal. sat. 3. circa med.

Ecclesi. 9.
v. 16.

Ecclesi. c. 13.
v. 27. & 28.
29.

libid. v. 24.

Horat. lib. 2.
serm. sat. 3.

Hoc mirum, & merito culpandum, paupertatem & pauperes tam exolos esse divitibus, cum tamen divites velut obeli boves, & reclus pauperum tanquam & pascuis pinguescant. Ecclesiasticus discretissime hoc affirmans: Venatio leonis, inquit, onager in eremo sic & pascua divitum sunt pauperes. Non hic pauperes illos deploro, quos opulenti opprimunt, & velut onagros leones devorant. Eo non expatiabimur, nimis amplius dicendi campus est. Jam olim Abacac id lugens: Taces, inquit, devorante impio justiorē se, & facies homines quasi pisces maris. Sicut enim minatos pisciculos lupus, & pullos gallinaceos accipiter necat: Sic, ut divus Jacobus Apostolus loquitur, divites per potentiam opprimunt egenos. Quotus enim quisque, ait Salvianus, iuxta divitem pauper aut intactus aut tuus est. Nimirum

Dente timetur aper, defendunt cornua cervum,

Imbellis damne quid nisi preda sumus.

Tondere pecus non deglubere oporteret; hi autem ferarum ritu & pellem diripiunt, & ossa comminuunt. Sed istud hic non agimus: hoc unum cum Siracida monstramus, paupertatem & pauperes iniquissime prorsus divitibus exolos esse, cum divites non sint, si desint pauperes. Siste mihi vel unius pagi dominum: Unde huic viro divitiarum, nisi à pauperibus pagi incolis? Tolle mala palia rusticorum & horrea, & hic dominus non erit dominus, sed ut ii, à quibus accipit, mendicis. Examina mihi priscorum dictum, an non verum sit: Pauperes plus diviti dant, quam ab illo accipiant. Ita prorsus pascua divitum sunt pauperes.

Argentum & aurum sunt duo magna mundi luminaria. Argentum luminare minus, luminare majus aurum est. Solem olim & lunam adofabant Aegyptii, Persæ & Græci: argentum & aurum jam nemo non adorat. Hæc illa duo sunt luminaria, quæ non clarum duntaxat, sed & formosum, sed & sapientem, probum potissimum & sanctum efficiunt.

Scilicet uxorem cum dote, fidemque & amicos,

Et genus & formam regina pecunia donat.

Quinimis caret, cui parvi est possessio, is nec nobilis, nec formosus, nec probus, nec sapiens, nec sanctus habetur. Hæc solis conveniunt divitibus; pauperis est, omnium pedes extergere.

Nil habet infelix, paupertas durius in se,

Quam quidam ridiculos homines facit.

Quantum quisque sua numorum servat in arcæ,

Tantum habet & fidei.

Hoc ipsum Hebræi sapientes indignantur: Sapientia pauperum contempta est, quia verba ejus non sunt audita. Nempe vox aselli, quod Italis verbum est, non tollitur in cælum, nisi asellus sit aureus, hoc est dives, quantumvis sit indoctus & bardus. Nam testibus istis: Pauper locutus est sensarē, & non est datus ei locus: Dives locutus est, & omnes tacuerunt, & verbum illius usque ad nubes perducunt; oracula loquitur. Pauper locutus est, & dicunt: Quis est hic & si offenderit, subvertent illum. Hinc demum illud divitis fastidium erga pauperes: Nam sicut abominatio est superbo humilitas; sic & execratio divitis pauper: omnes enim

Virtus, fama, decus, divitiarumque pulchritudo

Divitis parent: quas qui construxerit, ille

Clarus erit, sortis, justus, sapiens etiam & rex,
Et quidquid volent.

Tanti est pauper, quanti est census quem habet: cum ergo parum aut nihil habeat, nihil erit. Id oculi famuloquantur. Adeft pauper ad caussidici, ad iudicis fores, & causam suam audiri rogat, jubetur expectare. Quotidie dies, hebdomades, menses totos, nonnunquam & annos. Adeft dives: jubetur mox ingredi; audiri quam primū. Hoc solum? hic pauper plerumque credit, vincit dives: Siquidem, quod Ecclesiasticus dicit, Ecce obediunt omnia. Hæc divitis, & pauperis fors est: in rebus pæne omnibus; illum extollit, hunc dejicit.

In pretio pretium nunc est, dat census honoris,

Census amicitias, pauper ubique jacet.

Sed non jacebit semper: stabit olim jacente & ardente divite. Eleganter & acutè de opulentis Angulimus in illud Psalmi: Laborabit in æternum, & vivet in finem. Labor ejus sine fine erit, vita ipsius habebit finem. Pauperis negotium cum viderit divites in epulis quotidianis, in splendore & nitore domus, auri & argenti, quid ducit? isti verè vivunt. Vivat, finiat vita, labor non finietur. Quomodo vivebat ille, qui induebat purpuram & hyssopum, & epulabatur quotidie splendide, & jacens ulerosum tumidum contemnebat. Mutaverunt vires ambo: ille à janua divitis sublevatus est in Abrahæ finem; ille ad epulis splendidus missus est in flammam. Ille requiescebat, ille ardebat; satiabatur ille, iste sitiebat. Ille laboraverat in finem, vivit in æternum: iste vixerat in finem, laborabit in æternum.

Hæc Christi leges sunt: illi qui hic volunt habere vitam, vivunt in finem, & laborabunt in æternum; ii qui hic laborant, in finem laborabunt, & vivunt in æternum.

S. III.

Verè nunc laborant pauperes. Paupertas febriis est continua, quam hæcticam appellant. Ita Sophocli visum, qui egestatis molestias expendens: At mihi, ait nullus videretur, quia pauper sit, vacare morbo, sed agrotare perpetim. Cum enim pauperes assiduus labor ugeat, jam æstuant, jam argentum, ita semper febriunt: hinc amaras sæpe sorbitiunculas coguntur sumere: pauper ubique jacet. Hinc rapacium, avarorum, aliena invadentium, innocentes opprimendum adagio est: Quantum habebis, tantus eris.

Hoc divus Jacobus graphicè ponens ob oculos: Si introierit in conventum vestrum, inquit, vir aureum anulum habens in veste candida: introierit autem & pauper in fordido habitu & intendatis in eum, qui indutus est veste prælarâ. & dixeris ei: Tu sede hic bene, pauperi autem dicat: Tu sta illic aut sede sub scabello pedum meorum: nomen facti estis iudices cogitationum iniquarum: Quæ cogitationes istæ? Hæ sunt: Opes ad omnia conducunt, inopia omnibus exosa: ergo inops opulento cedat. Deinde, dives juvare commendare, extollere, ditare me potest, non pauper illum ergo colam, non istum. Tertiò, sui contemptum

Dives ulcisci potest, non pauper: illius igitur metuenda offensio, non hujus. Quatiò, quid expectem à paupere? Igitur vale, mi pauper; tu dives salve. Quinò & oneri pauper & dedecori esse solet perpetua mendicitate: dives honori est, & commodo: hunc ergo sequor, illum fugio. En cogitationes iniquas, en ratiocinationes falsissimas.

Epictetus eas insigniter refellens: Orationes hæc, inquit, non coherent: Ego sum te locupletior, ergo sum te melior: clarior Ego sum te eloquentior, ergo sum te præstantior. At illa magis coherent: Ego sum ditior, mea ergo pecunia tua præstat. Ego sum te eloquentior, mea ergo dictio tua excellit. Tu vera nec pecunia es, nec dictio. Totus in hanc sententiam Seneca contedens: Navis, inquit, bona dicitur non quæ pretiosis coloribus picta est, nec cui argentum & aurum rostrum est, sed stabili, & firma, & junctura aquam excludentibus spissa, ad ferendum incursum maris solida, gubernaculo parens, velox & constantis.

riens vento. Gladium bonum dices, nec cui deauratus est baltheus, nec cui vagina gemmis distinguitur, sed cui ad secundum subitilis acies, & mucro munimentum omne rupturus. Regula non quam formosa, sed quam recta sit queritur. Eo quodque laudatur, quod illi proprium est. Ergo in homine quoque nihil ad rem pertinet, quantum aret, quantum feneret, à quàm multis saluetur, quam pretioso incubat lecto, quam pelliculo bibat poculo, sed quam bonus sit.

Stultus est, qui equum empturus, non ipsum inspicit, sed ejus stratum, phaleras, frenum attendit: sic est, qui hominem è veste aut conditione putat aestimandum. In homine laudandum est, quod ipse est. Et si familiam habeat formosam, & domum pulchram, & arcam bene nummatam, nihil horum in ipso est sed circa ipsum. Lauda in ipso quod hominis proprium est, quod eripi non potest. Nemo nascitur dives: quisquis in lucem exit, julus est laete & panno esse contentus: ab his initiis nos regna non capiunt.

Doctissimus Judaeorum Philo, in illud Exodi: Non facietis deos argenteos, nec deos aureos facietis vobis. Videtur mihi subesse hic, inquit, & aliud præceptum utile moribus, avaros valde arguens, undecunque argentum & aurum sibi quærentes, & acquisitum tanquam Numen recondentes in penetralibus, totam suam felicitatem acceptam illi ferendo. Quin & illos reprehendens, qui cum non possint proprias divitias colere, quod his careant, alienis mirantur, non minus avari, quàm illi priores: quos adoraturi manè ad ades eorum tanquam ad sanctissima templa curstant, bona petunt ab his quasi Numinibus.

Hebraeus rex Salomon è puro puro auro fuisse sex gradus fecit, ad regale solum conscendendum. Atque ut Regum fasti loquuntur: Non est factum tale opus in universis regibus; si pretium simul & ars spectetur. Quamvis & alios reges, eos maxime, quibus argentum & aurum fuerat vernaculum, ex argento & auro fecisse, scalas memorie proditum sit. Solum speramus in caelo sublimè, deliciis plenum, in omnem æternitatem stabile. Ad hoc turissimè itur per argenteos & aureos gradus, sed calcatos. Qui aurum & argentum non pectore gestat, sed pedibus calcat ad verè Paupertatis leges, is securissimus ad illud excelsum caeleste solum pertinget. Beati pauperes.

Ut autem veras Paupertatis divitias exactius inspiciamus, eas ordine sub aspectum ponam. Hoc agam, ut quantum boni sub Paupertatis sordido palliolo lateat, nemini non perspectum sit. Per cetera capita ibo, & compendio rem summam complectar.

§. IV.

I. Paupertas nil mali habet. Hic vulgi sensus est, nescio quid mali paupertate additum latere. Error est, & falsissima calumnia, Romanus sapiens luculentè: Paupertas, inquit, nulli malum est, nisi repugnanti. Plurimis parasse divitias, non finis miseriarum fuit, sed mutatio. Hoc ipsum confirmatius asserens: In paupertate, ait, nil mali esse intelligit, quisquis modò nondum pervenit in insaniam omnia subvertens avaritia atque luxuria. Quantum est enim, quod in tutelam hominis necessarium sit: & cui deesse hoc potest, nullam modò virtutem habenti? Sed nec ulli paupertas dedecori est. Minutius Felix verissimè. Quòd plerique, ait, pauperes dicimur, non est infamia nostra, sed gloria; nec pauper est, qui non eget, qui non inhiat alieno, qui Deo dives est. Paupertas nullis invitis ac reculantibus non gravis & indecora. Et ille verè pauper est, qui nescit paupertatem ferre. Non malum est pauperem esse, sed nolle esse. Enimvero tam non solum pretiosa, sed & formosa visa est priscis sapientibus Paupertas, ut Rex Macedo pæne orbis dominus dixerit: Si Alexander non essem, Diogenes esse vellè. Dolio eoque parum integro Cynicus iste philosophus pro domo suà usus est: supellex domus istius vile poculū fuit. Sed cum Diogenes rusticum cavis manibus bibentem vidisset, se ipsum superflue supellectilis damnans, poculum quo-

A que abiecit tam rerum omnium egenus, quàm omnium dominus. Omne tulisset punctum hic paupertatis cultus, modò causam habuisset meliorem.

At in his videre est, quàm pulchra sit virtus ipsa, cuius vel umbra tantum habet pulchritudinis. Hinc plurimi Philosophiæ sectatores, nec obscuri nominis, usque adeò divitias contempserunt, ut non modò aliunde contem- oblatas non admiserint, sed eas etiam quas à parentibus jute habuissent, sponte publicarent. Inter hos Democri- tus Abderites nihil demum præter ingenium possedit. Unde aliis quidem pauper videri potuit, sibi reverà di- tissimus fuit.

Nec tantum in Philosophorum scholis hæc virtus hæsti: maximos belli duces (quod alioqui rarissimum) sui amore implevit.

Phocion Atheniensis inter maximos Imperatores numerandus, usque adeò divitias sprexit, ut grande auri pondus quod Alexander dono miserat, pertinaciter repudiaret, testatus se non egere auro regio. Hinc inter Græciæ sapientes diu de hoc viro quantum, majore Alexander esset, an Phocion, qui aurum Alexandri contempserat.

Non imparem vir iste seque dignam nactus est con- jugem. Huic cum matrona nobilissima è suis cimeliis torques, annulos, monilia, ceteraque muliebris mundi ornamenta monstrasset: modestè Phocionis conjux sub- ridens: At meus, inquit, ornatus non talis; ab auro & gemmis pauper est; sed Phocion me ornat jam vicies Atheniensium Imperator.

Jam verò si malum ullum in Paupertate esse aut vi- tium arbitrati essent maximi viri, non Publicolæ, non Menenio funeris sumptus defuisset, non Curius aurum Samnitium, non Fabius, quod Pyrrhus dabat, recusasset. Peperit continentia illa Romanorum Imperium; lux- us & avaritia perdidit.

II. Paupertas lata est & hilaris. Is, quem paullò antè laudavi, illusterrimus testis. Si vis scire, inquit, quàm nihil in paupertate mali sit, compara inter se pauperum & divitum vultus. Sapiens pauper & fidelis ridet: nulla sollicitudo in alto est: etiam si qua incidit cura, velut nubes levis transit. Horum, in imo & qui felices vocantur, hilaritas ficta est, aut gravis, & suppurata profuso pe- tristitia: & quidem gravior, quia interdum non licet palam esse miserum, sed inter erumnas tor ipsum exedentes necesse est agere felicem.

Bene paupertas
Humili tecto contenta latet;
Quanti ultra sape procella.

Senec. Thy-
estes.

Liceat hinc paullò pronius sinceram Paupertatis læti- tiam sub aspectum ponere.

Fuit urbis primas, qui è regione fabri ferrarii habuit. Faber summo mane & antelucio incudem urgere, mal- leum rotare, ferrum tractare, tundere, limare, læviga- re, interea unà cum servis lætissimus esse, ridere sæpissi- me, cantillare assidue. Contrà summas ille secum ferio putare, ecquid tandem id causæ esset, quod ipse, divi- tiis cum abundaret, deliciis afflueret, honoribus excel- leret, raro tamen lætus esset, ratiùs rideret; ille verò è Vulcani prosapia sterops in tantà egestate sæpius & sin- cerius rideret, cachinnaretur, etiam & risu disfluere: in tantis porò laboribus cantaret perpetim, in tantà cibi somnique parsimonia nunquam non hilaris esset, nullà sollicitudine concuteretur, quem & curæ velut nubes transirent. Quare fabrum hunc tacito suffragio beatiorem judicavit seipso, hominisque adeundi & col- loquendi quæsitivè opportunitatem. Igitur in opus cer- tum manus illius conducturus, ipse lemmiam officinam adit, adstat, sermones varios miscet. Faber breviter re- sponsa cantiunculis subinde distinxit. Quærit tandem otiosus ille stator, ecquid posset toros soles ita lætus, ita & musicus transigere? Cui faber: Mi domine, inquit, nulla mihi cura curæ est, præter meum hunc laborem, quo

Paupertas
tis lætæ
paradi-
gma.
D. Guarino:
nius lib. 2. de
abominand.
humana
gentia cap. 5.
fines.

D d d d

quo

quo ubi defungor, mercedem recipio; die festo me vi-
no pluculum in vino; cetera omnia Deo Divisque com-
mitto. Et quia ego pnes nullas habeo, quas augeam, nul-
las etiā habeo, quas perdam. Ita nec bella metuo, nec fu-
res nec latrocinia; panis meus a muribus tutus est; opes
meae nec naufragia timet nec incendia; ego, conjux, libe-
ri, ferro lanāque vivimus. Ergo, ait dives ille, Plutum
& letriam in conjugium non posse convenire putas? Sa-
ne, ait faber, nam divitem, qui serio rideat, raro videas;
curis ille uti vermiculis caesus, canis pulicibus, pediculis
mendiculus, ulque & ulque fatigatur, oblectetur, corro-
ditur. Tacet ad haec dives; domum redit, sibi que de in-
ventā tandem veritate gratulatur: die postero ad ean-
dem officinam redit, refalutat, colloquitur; dumque homi-
nem labori maxime intentum putat, marsupium,
quod numis turgidum adferebat, occultā & lentā manu
juxta sedentis, scammum in terram submittit, sic demum
domum repetit. Manē deinceps faber, dum ad lucu-
lentum focum fudit, casu crumenam cernit aureā mo-
nerā praequantem. Expavit primo auri aspectu, ut qui
ferum tantum tueri didicisset haecenus: dubitat, unde
aurea illa fortuna in illas sese latebras insinuasset, dein
& cum uxore deliberat, quid faciendum tam inexpecta-
to fortunio, in quos usus tantum auri erogandum. Ita
varias in curas, Suffertii instat, faber iste dilstrahitur, at-
que animum nunc huc celerem, nunc dividit illuc.

Virg. lib. 4.
Aeneid. ante
med.

In parteque rapit varias, perque omnia versat.

Sed & menus alternantem subit, ne forsan per hanc
fortunam, si illa patefiat, devolvatur in magnam infor-
tunium. Atque ita dum has curas coquit sub animo, so-
litarum cantionum obliviscitur, & jam aliquot dies con-
fucta symphonia a vicino non est audita; dixisses elin-
guem aut murum redditum, in istar rana, quae certo an-
ni decursu conticefcunt. Dives ad fabrum redit, reperit-
que hominem cogitationibus & curis immersum, sepu-
tumque, subindeque etiam altē ingemiscentem. Querit
tandem, quid id esset contra morem morosior, magis-
que reticet? Subitum, inquit, fortunium afflixeritne
an bearit, nondum satis discipio. Et me, inquit optimas,
subitum infortunium mactavit: peram perdidici plenam
auro. Et hanc ipsam, ait faber, in officinā meā, aut huic
simillimam repert, nec scivi anxius & anceps quid illā
agerem, & cum dicto manus homini restituit, & pro-
tinus vocem recepit, cantavitque ut antē liberrime;
meruitque tam sincera fides ut marsupium suum primas
nonnihil depleret apud tam candidum in tantā fulgine
fabrum. Nemo jam miretur Anacreontem Philoso-
phum, qui post acceptum à Polyrate Samiorum tyran-
no pecuniarium munus tres noctes in somnis egit, ideō-
que pecuniam retulit, cum dicto: Pecunia malo quam
somnia carere. O mortales quid indigesto per acervos
auro, quid avaris fertilium annorum curis confiditis,
futuri beatiore, quod paucioribus contenti? Lata est
Paupertas & sincere hilaris.

Guicciardini
in hōis re-
laxat p. 216

3. Pauper-
tas scien-
tibus & arti-
bus aptissi-
ma.

III. Paupertas scientiis & artibus aptissima. Jam notum
illud: Paupertas non tantum excolit, sed & excogitat ar-
tes. Non erravit Diogenes qui Paupertatem grande ad
Philosophiam esse praesidium dixit. Orbem obi, & vix
ullos divites serio doctos reperies. Ubi imperant divi-
tiae, ibi plerumque exulant litterae. Ipsi jam infantes &
pueri in scholis hoc ignaviae suae mantelum habent: Non
studemus, inquit, farinae. Aulas & curias obi, & vi-
debis, doctissimi, quemque fuisse olim pauperem; in-
gentio & indultuā emeruisse. Optime sensit Thentisto-
cles qui maluit virum pecuniis indigentem, quam pecu-
nias viro. Philosophiae nutrix, scientiarum & artium
mater Paupertas. Optime dixit Romanus scriptor: Po-
test consolari pauperes Atilius, sed multo magis docere locu-
pletes, quam non sit necessaria solida laudis cupidini, anxia di-
vitiarum comparatio.

De Atilio
Colatino
Valerius
Max. lib. 4.
cap. 4.

IV. Paupertas dives est. Paradoxum hoc videtur non adiver-
sari, sed istud ad veri regulam examinemus, & suis
& suis assertioni color stabit. Verissime dicit Anaxi-
manus: Qui cum Paupertate bene convenit, dives est. Non qui parum
habet, sed qui plus cupit, pauper est. Quid enim refert, quantum
illi in arca, quantum in horreis jaceat, quantum possit, quatenus
rum feneret, si non acquisita sed acquirenda computat? Quis
sit divitiarum modus, quis? Primus, habere quod necessarium
a proximo, quod sat est. b. Cui quod satis est, sat non est, nisi
satis erit.

De Concionatore ditiſſimo verba faciens Auguſt-
nus: Nūquid ipſe Paulus, inquit, non habebat divitias? Ne-
cebat plane. Quas divitias? De quibus dicit alio loco ſcriptum eſt: Fide-
li homini Mundus totus divitiarum eſt. Audi & q. am vult
conſiderare: Tanquam nihil habentes, & omnia poſſi-
dentes: a. Qui vult ergo eſſe dives, non heret parti, & totum
poſſidebit: illi inheret, qui totum creavit.

Lydina virgo non ſolum ipſos triginta octo annos
agrotat, & ſed etiam pauperiſſima pauperiem ejus miſe-
rantibus dicere ſolebat: f. Satis abundat, quicquid
habet, contentus eſt. Et ſi mihi cum hominibus com-
munes non ſunt divitiae & delitiae, ſunt tamen cum mul-
tis communes paupertas & miſeria, quibus ego abun-
dans Deo gratias ago, & conqueſco.

Ergo veriffime dictum: Nunquam parum eſt, quod
ſatis eſt; nunquam multum, quod ſatis non eſt. Et certe
ſi Chryſoſtomo credimus: Avarus dives à paupere tan-
tū differt curis, neglectu Dei, corporis inquinatioe, &
& animi perditione: Nam ventrem aequē utrique ſatiat.
Fames non eſt ambitioſa; contenta eſt deſinere, quo de-
ſinat, non nimis curat. Haec tormenta ſunt luxuriae; que-
rit illa quomodo poſt ſatietatem quoque eſuriat; quo-
modo non impleat ventrem, ſed ſarciat; quomodo ſi-
tim primā portione ſederam revocet. Si non niſi domi-
nicum panem, & ſartilem caponem in cibum admittis,
ſanē non eſuris. Sed neque ſitis, ſi pertinere ad reſ judi-
cas quā elegant manu, aut quā perlucido poculo vi-
num tibi miniſtretur. Fami & ſiti panis etiam cibarius
& aqua medentur. Si ad naturam vivas, nunquam eris
pauper. Quiſquis ſe ad id, quod natura exigit, compo-
ſuit, non tantū extra ſenſum eſt paupertatis, ſed ex-
tra metum. Pecunia ſola non facit divitem, imō contrā,
nulli non majorem ſui cupiditatem incutit. Viſ fuge
Paupertatem? exue cupiditatem. Non invenitſe Beda: Beda
Pauper in cellā, dives in conſcientiā ſecurior dormit in terra,
quā quō dives in purpura.

V. Paupertas ſanctitatis mater. Optime dixerunt vete-
res: Pauperi ut agrotet, non eſt otium. Divites vix un-
quam eſt toto ſani ſunt. Nec mirum. Cum pace veſtrā, o
divites, dicam vobis, unde tot morbi vos infeſtent. Ni-
mius ſoranus, nimius cibus, nimius potus, & otium, haec
morborum ſunt origines, haec ſeminaria continuae in-
valetudinis. Medicorum ſcitur eſt: Somnus humilitat.
Quando jam adeō liberaliter & in multam lucem dor-
mitur, corpora nimis fluida, & humoribus malignis ob-
noxia redduntur. Taceo alia ſomni prolixioris dama-
na. Medicis non ignota. De cibo porſequere nimio res longe
certiffima eſt. Et Siracides apertiffimē pronuntiat: In Teſtate
multis eſcis erit infirmitas. De otio jam pridem omnis Me-
dicorum ſenatus ſtatuit: Vbi laboris & exercitatiois deſe-
ctus, ibi copia morborum. At verō divites plerumque mul-
tum vorant, parum aut nihil laborant, hinc neceſſario
ſaepius agrotant. In egenorum adibus vix ſemel iterum-
ſae per annum ridet benignior Phœbus, & menſa ſtru-
ctior invitat. Et quam viſ tunc pauperes plus æquo inge-
rant, & obbibant largius, id omne tamen poſtero die
laboribus diſcutitur; non eſt illis otium, ut agrotent.
Vide ferrarioſ & lignarioſ fabroſ, vide ſectoreſ, ca-
mentarioſ, viatoreſ, aliſque mechanicos opificeſ, qui

vix unquam egrotant; at verò pæne semper opulenti. Er nunquid non ipsi quoddam novimus, qui ubi divitias perdidit, è divitum albo in mendicorum numerum transcripti, simul & sevam arthritidem aut podagram infestam felicissime amiserunt.

Quod Chrysostomus è cathedrâ sapientis inculcans: Satietas, inquit, tum corporis robur, tum animi minuit fortitudinem. Neque ita fluxivium fluctum viâ ripas excedere & convellere solet, ut delitiae lascivieque bonam valetudinem, & vires omnes facile subtrahit. Quod si Medicos interrogaveris, omnium prope morborum causas inde ortas invenies. Vitiâ, & tenuis, & simplex mensa (qualis est pauperum) bonæ valetudinis mater est, ita eam Medici appellarunt: & non ad satietatem crapulari, sed sobrietate vestit, sanitatem & sanitatis parentem; contra satietatem morborum ipsa medicâ arte incurabilium causam dixerunt. Quod perspicuum est. Si quidem pedum, capitis, oculorum, manuum agilitates, paralysis, hydropsis, icteros, febres longæ & acutæ, & plures id genus morbi, neque enim vacat in præsentia omnes enumerare, non ex medico & temperato victu, sed voracitate & crapulâ ingenerantur.

His confirmandis: An non videris quotidie, inquit, ex sumptuosius mensis & immodicâ ingluvie, infinita morborum genera induci? unde podagra? unde capitis dolores? unde corruptionum humorum abundantia? unde innumeri alii morbi? nōne ad intemperantiâ & largiore vini ingurgitatione?

Ab hoc malo egenorum hominum plurimi planè immunes sunt, cum anno toto non plus vini gustent, quam quantum Cereri libabatur, cui nefas vino facere: In ditionum ædibus plus vini effunditur, quam multi pauperum aliquot annis vident.

Nihilominus valetudo in pauperum quorumque tuguriis & calis suavis habitat, quam in opulentis domibus. Et quamvis opulenti homines tota pæne pharmacopoliâ exhauriant, nihilo tamen saniores sunt, quam quibus famēs est familiarissima, qui plerumque non magis pharmaco quam vino utuntur. Plerumque nemo minus sanus est, quam qui continuo pharmacorum usu fulcire vult sanitatem. Sanitatis mater Paupertas.

S. VI.

VI. Paupertas virtutum nobile gymnasium. Ad beatæque vivendum longè aptior Paupertas quam largæ affluentisque divitiæ. Id cum ipse vitæ usus facile demonstrat, tum sapientium virorum documenta qui neque habuerunt quidquam, nec habere voluerunt: vel quia id tutius sit ad securitatem, vel quod ad virtutem aptius.

Audacter dixit Seneca & verè: Si viâ vacare animo, aut pauper sis oportet, aut pauperi similis. Non potest studium salutare fieri sine frugalitatis curâ. Tanto rectius sensisse credendus Diogenes, cujus effatum illud est: Compendiosa legum observatio, Paupertas. Sed multò amplioribus titulis, nec in inanibus, gaudet hæc virtus de quâ differimus. Prisci sapientes, ut meritâ prorsus, sed tamen succinctâ laude Paupertatem afficerent, hoc illi scripserunt elogium: Magistra morum & consanguinea virtutum Paupertas. Paupertas omnigenas virtutes docet, maximè tamen mansuetudinem & patientiam. Pauperum mansuetudini in testem se offerens Salomon: Cum observationibus, inquit, loquitur pauper, & dives effabitur rigide. Addit: Melior est pauper, qui ambulat in simplicitate suâ, quam dives torquens labia sua, insipiens. Patientia magistratam esse paupertatem, res testatissima. Christus laos animans: Beati eritis, inquit, cum vos maledixerint homines, & persecuti vos fuerint. Sed quo clypeo, Domine, tuos munis ad injurias omnes tolerandas? nec enim illis igneam corpus, nec ferrea genua, nec adamantinum pectus est? In patientiâ vestra, inquit, possidebitis animas vestras. Sic ita, sed quo pacto tam patientes erunt?

Si discant esse pauperes:

Tom. I.

Cantabit vacuus coram latrone viator.

Unde, obsecro, tam læta tot Martyrum patientia? Rapinam bonorum suorum, ut divus Paulus loquitur, cum gaudio susceperunt: Qui didicit opes contemnere, jam novit calamitates perferre. Castissimus Josephus, ut pudicitiam retineret, pallium dimisit: Christianus animus pecuniam mavult perdere quam patientiam. Et quem admodum is, qui cum tauto in Circo componitur, hoc laborat, ut pallio in bestie caput objecto primum oculos expugnet, charior enim illi est vita quam pallium: ita qui contra diabolum luctatur, omnium primò suum sibi pallium detrahit, divitias spernit: hinc hilaris patientia, hinc facilis pugna, hinc illustris victoria.

Tres Hebræi juvenes, quod statuam auream, quam Nabuchodonosor exerat, prono corpore venerari nolissent, in accensum rogam præcipitati sunt. Tam autem familiarem sibi habuerunt ignem, ut non tantum non corpora, sed nec vestes, sed nec capillos eorum vel leviter ignis libaverit. Eleganter istud, ut solet, Chrysostomus explicat hoc sensu: Qui auream statuam Mamonæ non adorant, qui divitias non desiderant, qui paupertatem amant, hi profectò in afflictionum flammis tui sunt; in patientia suâ possident animas suas. Patientia pauperum non peribit in finem. Sic magistra morum, sic consanguinea virtutum est paupertas.

Sed objicias: Paupertas multis in vitia præcipitum fuit. Multarum castitas in tuto fuisset, nisi eam prodidisset paupertas. Ut famem vincant, pudicitiam vendunt. Nihil evincis vane argutor, hoc enim non paupertatis vitium, sed pauperum, eorum maximè, quibus malè convenit cum paupertate, qui orti malunt quam non esurire. Sed & illud veterum nôsti:

Plus opum causâ delinquant divites quam pauperes.

Certissimum est, divitias longè pluribus ad vitia monstrare viam, quam egestatem. Nec ferè dubium illud, è centum divitibus vix unum vitæ integræ reperiri; contrarium exhibet Paupertas, quæ centum suorum sinit, inter quos vix unus improbus vitæ sit inmixtus.

Iter fecerat sanctus Antoninus Florentinorum Archiepiscopus, cum in viâ rem miram conspicatus est. Vile tugurium transeunti se objecerat, in cuius tecto Angeli spectabili formâ se visendos præbuerunt Antonino. Hanc domum omnino sibi lustrandam censuit vir sanctus. Ita ingressus, viduam & tres unâ filias reperit; omnes veste lacerâ & nudis pedibus instabant operi. Hic animus Antonini, ut solebat, totus in miserationem liquescere, & de largiori stipe cogitare, prius tamen in pauperum illius familie mores inquirere; ubi è vicinis intellexit honestas & oppidò laboriosas esse virgines, sed egenas, largissimis elemosynis subvenit non levandæ solùm inopiæ, sed vitæ deinceps commodius instruendæ. Post aliquantum temporis illac iterum transeundum fuit Antonino, cum ecce aliud spectaculum, & priori longè dissimilimum objicitur. Neque jam Angeli, sed demones rectum insidebant. Hoc ab inferis prodigium causâ fuit Florentino Pontifici studiosius in eam familiam indagandi. Igitur à vicinis sciscitatus est, qui se gererent viduæ illius filie. Omnium eadem vox erat, licet enim vicini loquebantur: Bonæ virgines largissimis elemosynis adjuvæ ad otium desistere cœperunt, lausificium negligunt, in veste delicias querunt, mensam subinde lautiorē instruant, pietatem minus colunt, templa rariùs adeunt; verbo, jam aliæ sunt, neque amplius cum inopiâ pugnant, sed otio admissio seclantur vitia. En quales hospites exclusâ paupertate domum subeant; sopor, luxus, omne genus vitiorum.

VII. Paupertas celi domina. Ex ore Christi res liquet: Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum celorum. Ceteris promittitur quidem præmium, sed futurum; possidebunt terram, consolabuntur, saturabuntur, filii Dei vocabuntur, &c. At pauperibus velut præsentissimum datur,

Dddd;

Ipsorum

Invennal. sat.

10. v. 21.

Hebr. c. 10.

v. 34.

In Hispaniâ

fieri solet.

Chrys. hom.

22. ad popu-

lum.

Psal. 9. v. 19.

Trochæ.

ver.

Divitiæ

monstrant

viam ad vi-

tia.

Ad hoc pa-

radigma.

7. Pauper-

tas celi do-

mina.

Matth. c. 5.

v. 3.

Bern. ser. 4.
de Advent.
Dom med.

Ipsum est regnum calorum. Hinc ausus dicere Bernardus: Paupertati non tam promittitur, quam datur: Regnum calorum est ipsum. Nam et si hereditatem hanc opulentissimam post mortem, prout ceteri beatorum, ad eam, ob maximam tamen illius certitudinem jam dati, iam data dicitur: Ipsum est regnum. Attende, quælo, Domini verba, quam ea Paupertati faveant. Nos hominis Hispani, Galli, Poloni terram partiam expressuri, recepto more dicimus: Est è regno Gallie, è regno Polonie, è regno Hispanie; de solo Philippo IV. dicitur, ipse est regnum Hispanie; de solo Sigismundo III. et è affi-matur, ipse est regnum Polonie; de solo Ludovico XIII. asseri potest, ipse est regnum Gallie: de aliis omnibus etiam Dynastis & Principibus hoc solum licet dicere: sunt è regno seu Gallie, seu Polonie, seu Hispanie. Tantum autem in ea re discriminis est, quantum inter regem & subditum. Ut ergo Christus pauperes non esse cives solum, sed esse reges cali ostenderet, non eos esse de regno calorum, sed eorum ut regum, calorum regnum esse pronuntiavit. Hinc & illud Christus summo pauperum honore dixit: Facite vobis amicos de mam-mona iniquitatis, ut cum defeceritis, recipiant vos in aeterna tabernacula.

Hi reges in
his regnis
erant, cum
hac scribe-
rem.

Luc. cap. 16.
v. 9.

Sed quid ais hic, Domine? ipse alios recepturi sunt in calum? Hoc quidem tui muneris est; aliorum verò recipi à te. Id sanè negari non potest. Verum ad eam pauperes evehi sunt gloriam, ut veluti reges in celeste regnum eos admittant, quos bene de se meritos agno-verint. Neque verò Christus dixit, ambite Pauperum gratiam, ut, postquam mortui fuerint, recipiant vos il-lic, quò ipsi ante vos præveniant. Non hoc; sed post-quam vos defeceritis, ipsi etiamnum superstites, ipsi ad-huc in terrâ gementes, & mortis debitores in regnum introducant immortale. Quid jam amplius egemus tes-tibus? Paupertas cali domina. Ambrosii dictum est: Qui contemnit secularia, merebitur aeterna. Ejus rei veluti causam assignans Augustinus: Est enim, inquit, paupertas regni celestis primum.

Aug. serm.
10. serm. 28.
de verb.
Apostoli.

S. VII.

8. Pauper-
tas Christo
charissima.
Bern. ser. 1.
in Vigilâ
Nat. Dom.
fine.

VIII. Paupertas Christi charissima. Hanc enim primo in orbem ingressu tãquam matrem arctissimè complexus. De quo Bernardus? In calis, inquit, paupertas non inveniebatur: porro in terris abundabat & superabundabat hæc species. & nesciebat homo pretium ejus. Hanc itaque Dei fili- lius concupiscens, descendit, ut eam eligeret sibi, & nobis quoque suâ estimatione faciat pretiosam. Sic nascens Christus è præsepi- P sal. 4. v. 3. velut è cathedrâ concionatur, & clamat: Filii hominum, ut quid diligitis vanitatem? hic vel ab infante discite divitias, & humilis corde: pauper sum ego, & in laboribus à ju- ventute meâ. Discite cor calo figere, ambire celestia.

2. Cor. c. 8.
v. 9.

Rupem induit, qui concionem infantis hujus negli- git. Quoniam propter nos egenus factus est, cum esset dives, ut illius inopiâ nos divites essemus. Sedebat in cello imperii Ro- mani solio Augustus, jacebat in vilissimo Bethlehemi stabulo Christus; at celsior in stabulo Christus, quàm in solio Augustus. Atqui diutissimus hic mendicans, infans divinus ideo in orbem venit, ut pauperes divinis suis concionibus ad omnem morum sanctitatem for- maret. Id est ipse: Spiritus Domini super me, inquit, pro- pter quod unxit me, evangelizare pauperibus. Atque ut iis amorem paupertatis constantiorem persuaderet, ipse omnium pauperissimus esse voluit. Videte nascentis cu- nas, videte lectulum morientis; aqua calida nascenti deest, frigida morienti. Reliqua omnis vita inter Pau- pertatis amplexus acta: Nimirum vulpes foveas, & volu- cres cali nidos habebant, non habebat rerum conditor, quò caput reclinaret. Hic ego cum Bernardo voce quàm postum contentissimâ proclamo: AVT ISTE FALLI- TVR, AVT MYNDVS ERRAT. Falli non potest Chri-

† Luc. c. 4.
v. 18.
Christus
ut amorem
paupertatis
persuade-
ret pauper-
issimus esse
voluit.
Matth. c. 8.
v. 20. &
Luc. cap. 9.
v. 58.
Bern. ser. 3.
de Nat.
Christi,
m ed.

A flus paupertatem complexus, ergo erat mundus pau- peritatis inimicus.

S. VIII.

IX. Pauperes Deo singulariter commendatissimi, ut rectè dici possint peculium Dei. Idcirco regum ma- gis est pauper, orphano tu eris adiutor. Et tanquam certum hujus in pauperes favoris: Oculi ejus, inquit, in pauperes respiciunt. Rarissimi sunt in orbe, qui pauperum curam habuerunt. Nec tacuerunt hoc humane gentis vitium Poë- ta, qui pauperum sortem variè deploravit. Vetus Sa- tyricus jure sic queritur:

Ultimus autem
Ærumma cumulus, quod nudum, & frustra rogantem
Nemo cibo, nemo hospitio rectèque juvabit.
Nec Bilbilitanus vates hæc erga pauperes inhumanita- tem siluit, dum prædixit:

Semper eris pauper, si pauper es, Emiliane,
Dantur opes nullis nunc, nisi divitibus.

Abi pauper, abi, abi; exclusissimus es: omnium nauica & fastidium es, cui curæ sis, nemo est.

Ergo, mi Deus, cum pauperum curam vis ullus ha- beat, tibi derelictus est pauper. Artifex lux arti fidit, sa- pientia suæ sapiens, suis divitis dives, viribus suis ro- bustus; formæ suæ formosus. Sunt, qui amicis fidant & gratia: neminem habet, cui fidat pauper, nisi tibi, o Deus, cui derelictus est. Tu tibi derelictum curabis, nam reverà tibi, tuæ curæ ac providentiæ, tuæ bonitati ac sapientiæ, tuæ misericordiæ atque omnipotentia derelictus est ab omnibus.

Infantem considera desertissimum: à naturâ: nescit se vivere, nec se induere, nec cibum capere, sed nec pe- re potest. At mater præstat illi omnia; mater admovent ubera, cibum & potum unâ porrigit, mater induit, ab æstu & frigore defendit, in lectulum reponit, blanditiis sopit, dormienti canit, cunas movet, plorantem mul- cet, ridenti aridet, agrotanti dies nocteque affidet, jugi vigilantia, summâ curâ. Talis in pauperes mater est Deus, hæc illis omnia, & fidelius quàm ulla mater infanti exhibet. Ipsi derelictus est pauper, ipse illos enutrit, tan- to salubrius, quantò parcius. Et verò istud pauperibus à se præstandum pollicitus: Nunquid oblivisci potest mulier infan- tem suum, inquit, ut non miseretur filio uteri sui? Ego tamen non obliviscar tui.

Videntur Deus & Mundus fortis, quis pauperum, quis divitum haberet curam. Hic Mundo fors ea ob- tigit, & curas & cogitationes confertret in opulentos, ita Deus pauperes suæ curationis esse voluit: Illi derelictus est pauper. Jacobus Apostolus hac de re luculen- ter: Audite, inquit, fratres mei dilectissimi; Nōne Deus ele- git pauperes in hoc mundo? Beatus ergo qui intelligit super egen- um & pauperem. Nil facilius quàm videre pauperes: ubi- que sunt obvi: Paupertatis pretium intelligere, diffici- le: arcanum est, & ignotum Orbi, Paupertas, clavis cali aurea, sed occulta.

In oculis omnium sunt, qui clave hac aureâ dexter- rimè sint usi. Videte Christi discipulos, veræ sapientie cultores, qui Magistri optimi exemplum secuti, nihil rerum habuerunt. Pauperes erant, cum sese Domino adjunxerunt, sed mox pauperiores facti, aurum & quid- quid inter homines pretiosum est, aspernati, unâ duntaxat amici tunicâ, terram peracti, calum suspirabant. Tenuis rerum facultas erat, sed potestas ingens referan- do celo, & obferando ad arbitrium: sic & regnum in- ferorum piscatoribus ad nutum parebat.

Hos multa millia hominum diverſi ordinis & se- xus secuti.

S. IX. Abra-

§. IX. de paupertate.

Paupertas
ficta
Abraham
anachoreta
cap. 7.

Epiphanius
cap. 15.

Thom. lib. 3.
cap. 4.
ad Roman.
cap. 15.

S. Ephrem
Greg. Nyss.
in vita S.
Ephrem.

S. Francis
Assisi.

Abrahami anachoretæ omnis supellex fuit, catinum, a velis cilicina, sagum rusticum, & psalterium, seu rude textum è juncis cuiusdam. Hoc ille apparatus his deliciis vixit, dum in humanis fuit. Hoc enim maximum viri studium fuit, ab omni re terrena cor abducere. Quâ quidem re ad divinarum meditationem nihil habilis est. Hilarionem Paupertatis filium dixeris, qui matris ingenium habuerit. Hic etiam humilior adolescens cum laudibus in se grassantes intrepidus excepisset, interrogatus est ab eis, quid hominis esset, quod vi non formidaret? Nudus, respondit, hinc non formidat. Neque verò ullus tam pauper vixit, quam natus est. At illi: Vulnera profecto, ajunt, & mortem metues. Hæc talia inquit Hilarion, non timet, qui mori paratus est. Fuit & illud in Hilarione sollicita Paupertatis argumentum singulari. Socius illi fuerat, qui hortuli fructus observaret intentius, & conflando pectus illo studebat. Hunc loco submovit, & res sibi suas habere iussit, ne quid cum ejusmodi homine consuetudinis haberet. Contagiosos namque censebat eorum mores & aliorum contubernio indignos, qui pecunia studeant.

Raphannus quem Cephala non habebant, inopie tam amans fuit, ut annis octoginta nunquam duas simul tunicas habuerit. Illud præ Paupertatis specimen nobilissimum non tacendum. Ad Abbatem Joannem de Petri viri duo religiosi venerant Mothos & Sophronius, & ad mores sanctius componendos documentum rogant. Quibus optimus senex: Amate, inquit, nuditate rerum omnium & continentiam. Atque ut esset sui rationem redderet, subiunxit: Mihi credite, rem pane incredibilem narranti. Cum ego adolescens in Scith degerem, quidam de senibus splene laboravit. Ur huic malo medicina fieret, modicum aceti in quatuor ejus loci monasteriis questum, & nihil inventum est; cum tamen in his cenobiis ter mille & quingenti monachi habitarent. Ex hoc uno arctissima paupertatis specimine de aliis conjecturam facere licebit. Si nihil in amplissimis quatuor monasteriis fuit aceti, quid putandum est fuisse vini, quid aromatum, quid butyri aut olei, quid porro carnium aut piscium? En veterem frugalitatem. Ah quantum ab his moribus diverunt nostri. Vix aliquam paupertatis umbram retinimus: reviviscunt hi præci patres, & posteros suos immodici luxu accubant.

Damnosa quid non imminuit dies?
Ætas parentum pejor avis, tulit
Nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitiosorem.
Exurgamus ergo animis, & neglectu Paupertatis debilitatos spiritus pristini temporis memoriâ recreemus. Sed prioribus illis accensendus Ephrem, imago Paupertatis, qui testamentarias tabellas scripsit his verbis: Nec crumena mihi, nec baculus, nec pera fuit. Nunquam aurum aut argentum, aut aliam rem ullam possedi. Nam bonum regem ad suos discipulos in Evangelio dicentem audiui: Nihil in terrâ possederitis. Quamobrem nulla me rerum ejusmodi cepit cupiditas.

Sed nimii sit laboris, omnia solitudinis antra excutere, & sanctissimos quoque viros simul & pauperimos inde in publicum educere. Franciscus Assisius tanto affectu in paupertatem arsit, ut eam vix quisquam arctius complexus fuerit, diligentius foverit, sanctius custodiverit. Hic invito & reclamante patre, convicia insuper ingerente, inopiam omnibus orbis thesauris pregit, nudus nudum Christum secutus. Cumque paternis bonis sponte renuntiasset, jam demum, inquit, animo hilari & serio precari potero: Pater noster quies in calu. Nimirum laudis loco posuit Franciscus, quod pauper esset;

Anthoninæ & probo sibi ipsi daturus, si quemquam se pauperiorem nactus esset. Felix Paupertas quæ unius ductu tantum profecit, ut pane jam plures sint qui eam sponte colant quam qui divitias adorant. Sed non tacendus mihi Paulinus Præsul Nolanus, vir præficus Patribus laudatissimus, quia inter pauperes pauperissimus. Alii ut haberent quod pauperibus darent, sua vendiderunt, hic verò vendidit seipsum. Hinc illæ Paulini voces: Domine, non ego propter aurum exerceat: tibi enim sunt mea omnia, tu scis. Ibi enim (inquit Augustinus) habebat omnia, ab eum condere & thesaurizare Christus monuerat. Nec Paulino multum inferior Gregorius Neocesærensis Pontis Episcopus, qui hoc posteris de se narrari voluit, quod vivus nullius loci possessor fuerit, & mortuus alieni sepulchri habitator sit. Inter ipsas idololatricas tenebras aliquid ejusmodi lucis affulsit. Nam Flamini Diali olim seu Jovis sacerdoti hederam non modo tangere, sed & nominare nefas fuit, quandoquidem præficus hederæ tenacitatem & adhesionem significabat, ut quæ textili filvâ parietibus aut arboribus inferperet. Atqui virum Deo dicatum rebus caducis inescari & adherescere turpe censebant præfici. Luculentum ejus rei specimen mox addo.

Ad Ephesionem anachoretam Egyptum Melania nobilis matrona reviserat, & viri penuriam miserata furtim pecuniam in ejus domunculâ deposuit. Hanc ubi Ephesionem vidit, mox aurum ad dominam suam redire iussit. Cum verò dives femina redeuntem ad se pecuniam nullo modo admitteret, Ephesionem prompto consilio, quidquid argenti & auri fuerat, in flumen abiecit, maluitque natamque aurum, quam vendere paupertatis cultum. Spiridionem, virum celo notissimum, evocâr ad se Constantius Imperator morbo pressus, siquidem speraverat per viri sanctitatem, valetudinem sibi pristinam restituendam. Restituta est. Hæc timentis loco magna vis auri oblata. At Spiridionem severo vultu: Non sic oportet, ô Imperator, inquit, amicitiam odio remitteri. Ego ut tibi parerem, longum & asperum iter suscepi, tu mihi jam aurum reddis, malorum omnium causam.

§. X.

Verum enim verò nulla unquam femina tam sitiens auri extitit, quantumvis avarissima esset, quam amans voluntarie paupertatis fuit illustissimum illud seminarum fidus Elisabetha. Hæc cum regis adhuc fortibus fulgeret, inter ancillas ad mendicantium morem sese composuit, vestem nativi coloris, rustici textus habuit; victum sibi suis ipsa manibus paravit lanificio, Marchionis conjux, regis filia. Neque paupertatem tantum, sed & pauperes omnes affectu intimo complexa est: Ideo hunc sibi præcipuum sumpsit laborem, sua omnia in pauperes utraq; manu effundere. Nec unquam, dum vixit, lætior fuit Elisabetha, quam cum fortunis omnibus provoluta, iamque inter mendicos censa hospitium & panem quesit, tantò similior Christo, quanto in tantâ paupertate patientior.

Paupertas primâ quidem fronte subtristis ac rigida, ac cum in familiaritatem admittitur, minime sumptuosa, facilis, secura, ac etiam benigna est. Ut enim resistens per molesta, sic ultro eam admittentibus per jucunda est: adversus fures & peiores furibus voluptates pervigil excubatrix; adversus vulgi morsus & insulsa judicia custos optima. Nam prodigalitas & avaritia plerumque divitum ædes obsident. Si quam domum Paupertas immigravit, jam in eâ vix ullus superbia locus, nec invidiæ, nec gravioribus damnis, nec damnorû expectationi, nec insidiis, nec mille suspicionibus, nec nausæ, neque podagræ locupletum hospitibus. His exclusis, plus loci erit quieti, plus tranquillitati & virtuti, quanto minus fuerit

D d d d

fuerit

fuerit fortuna. Sæpe animo etiam reluctanti modestiam persuasit paupertas, quodque philosophia nunquam contempsit, id inopia effectum reddidit. Sententia Christi dilucidissima, immutabilis: *Facilis est camelum per foramen acus transire, quam divitem intrare in regnum celorum.* Credis hæc, ô pauper, & non exultas? Credis hæc ô dives, & non trepidas? Naufragium fugis, & plumbum amplecteris? Quid vanius eo, qui putat plus valere numum, quam Deum?

Quid igitur mendicam pauperiem quasi præcipuum generis humani malum diuturnis conviciis laceramus, quæ ut non abundantibus, ita fidei uberibus, Paulos, Antonios, Macarios, hisque paria robora virtutis aluit, aliisque etiamnum hodie tot hominum religiosorum millia. Theaurus certissimus patiens Paupertas.

ACTIONES PAUPERTATIS.

1. Actio
Paupertatis.

Cassian. lib.
4. de institutis
remem-
tiant. c. 20.

1. Paupertas parsimoniam in rebus etiam minus pretiosis adhibet; neque id divitiarum amore, sed virtutis. Hinc Cassiano teste, gravissimè punitus est, & aliorum consortio indignus habitus, qui tria tantum lenticulæ granula cum aquâ neglectim effuderat. Nunquam modica spernit Paupertas. Nam facultates etiam magnæ dilabuntur, cum ad exiguas accesserit neglectus. Hinc etiam in minimis laudanda Paupertatis parsimonia.

Secunda,

2. Paupertatis actio est, consortium pauperum non averfari, non fugere, non fastidire, non declinare; parentes & cognatos pauperes non erubescere: imò ubicunque licuerit, pauperibus patrocinari, eos facili ad colloquium admittere, humaniter cum iis agere, illis bene velle, illos ampliori quam alios benevolentia complecti. Nobile Plutarchi dictum est: *Æquum esse leges favendamque vere indigentia.* Hic exemplum Domine nostræ meritò ingerimus. Beata Maria nobiles & locupletes habuit parentes, ipsa tamen nec pastores, nec piscatores, nec ullos alios pauperes grandi supercilio, ut solent divites, à se removit. Illud prorsus est intolerabile, si homines religiosi Pauperem professi, pauperes fastidiant aut spernant, divites demulceant, & iis adulentur.

Tertia.

Senec. epist.
18. initio.

Idem epist.
10. in fine.

3. Paupertas experiendam sese ingerit; gustari vult & sentiri. Hoc ditissimis quibusque sapius faciendum, crebris monitis suasit Seneca, qui suo Lucilio: *Ex præcepto magnorum virorum, inquit, tibi quoque præcipio: interponas aliquot dies, quibus contentus minimo ac vilissimo cibo, durâ atque horridâ veste dicas tibi: Hoc est, quod timebatur? Hoc ipsum denuò suadens: Necessarium ergo, inquit, iudico id, quod tibi scripsi magnos viros sæpe fecisse, aliquos dies interponere, quibus nos imaginariâ Paupertate exerceamus ad veram: quod eo magis faciendum est, quod delicias permaduimus, & omnia dura ac difficilia iudicamus. Potius excitandus est somno & vellicandus est animus, admonendûque naturam nobis minimum constituisse. Idem repetitis monitis inculcans: Sumant, inquit, quosdam dies, cum illos jam divitiarum tadium cepit, quibus humi cenant, & remoto auro argentoque fœtibus utantur.*

Horat. lib. 3.
carm. odâ
29. ad Ma-
cen.

Senec. epist.
110. mediâ.

Plerumque gratæ divitibus vices,
Mundæque parvo sublare pauperum cenæ,
Sine aulæis & ostro, sollicitam explicuere frontem.
Ergo difficias tecum ipse, quid sit necessarium, quid supervacuum. Non est autem, quod te nimium laudes, si contempseris aureos lectos & gemmeam suppellectilem: quæ est enim virtus, supervacua contemnere? tunc te admirare, cum contempseris necessaria. Tunc te admirabor, si non contempseris panem etiam sordidum: si tibi persuaseris herbas, ubi necesse est, non pecori tantum, sed homini nasci.

Quarta.

4. Paupertas vera & Domini Jesu imitatrix, non tantum opes contemnit, neque solum superflua abiecit, sed quandoque necessaria etiam sibi subtrahit. Nam quod Albertus Magnus asserit: Ubi plena est necessitas, ibi non est vera Paupertas. Christo & ipsius discipulis panis etiam defuit, cum eos famies docuisset spicas vel-

lere. Christus in cruce nec frigidam siti, nec asserem vel saxum capiti supponendum habuit.

5. Vera paupertas non est sollicita nec anxiosa de cibo, potu, amictu. Habemus aquam, habemus potentiam & pannuciam, jamque cum ipsis, inquit, regionis felicitate ceteramus. Cui parum non sufficit, ei nihil sufficit. Corvorum pulli, quia nondum nigri, à parentibus non agnoscuntur pro filiis, & ideo deferuntur; cum autem etiamnum implumes sint, cibum sibi querere non possunt. Nihilominus vel rore, vel mulcis & culicibus pascuntur à Deo: *Qui dat jumentis escam isorum, & pullis corvorum invocantibus eum. Qui dat escam omni carni.* Ita, quæ Paupertas se plenissime committit Deo, qui auctus, & ipsis etiam vermiculis provider, & necessaria liberaliter subministrat.

6. Varii sunt Paupertatis gradus, hinc & variae actiones. Primus sit, opes non appetere. Alter, nihil laboris impendere acquirendis opibus. Tertius, eas ultrò oblatas respicere, nec admittere nisi coactum. Quartus, passim omnibus, seu salario, seu victu quotidiano, seu vestitu plebejo contentum esse. Quintus, exclusis superfluis necessaria tantum admittere. Sextus, necessariis etiam, subinde saltem, carere velle. Septimus, quodvis usui viliora eligere, & verò etiam gaudere, cum defuerint necessaria. Hic jam Paupertatem amantem est seipsum examinare: Dic, bone vir, in quo tu gradu consistis? An in primo, an in tertio, an in quinto, an fortassis in nullo?

7. Non infrequens Paupertatis actio inter homines etiam politicis hæc est: Alterius curæ se committere pascendum, & vestiendum, & co cibo, potu, ac vestitu contentum esse, qui ad alterius arbitrium datur. Id Thomas Morus fecit, qui uni suorum famulorum hanc sui curam delegavit, atque hunc tutorem suum vocavit. Hic illi pileum, hic caligas, hic calceos, hic pallium, ceteraque necessaria ex ære dominico dedit. Hinc cum à familiari quopiam ob calceos nimium attritos monebatur: Roga, inquit, tutorem meum, ut alios mihi emat.

8. Paupertas munera, præsertim si ea adulationem aut corruptelam vel minimum oleant, non tantum non ambigit, sed etiam oblata constanter respuit. Nec enim Philosophi dictum ignorat: Munera accipere, est libertatem vendere. Id agit Paupertas, ut possit cum Abrahamo dicere: *Levo manum meam ad Dominum Deum ex celsum possessorem cali & terra, quod à filo subtergimus usque ad corrigiam caligæ, non accipiam ex omnibus, quæ tua sunt.* Et cum Samuele: *Si de manu cuiusquam munus accipi, & contemniam illud hodie restituique vobis.*

9. Quisquis paupertatem amat, sua omnia, quæ possidet, annis singulis recenset, & scrutatur accurate, quid superflui aut nimis curiosi habeat, quid injustè retineat, num ære alieno laboret, quibus rebus nimium adhaereat, velut polypus scopulo. Cor hominis plerumque insatiabile nunquam dicit, SYFFICIT. Cogitandum ergo sapius serium illud Domini effatur: *Qui non renuntiat omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus.* Non quidem relinquere omnia, sed certè renuntiare iustis omnibus, ne scilicet instar hederæ affectu per hæc fluxa serpamus, siquidem, qui ex virtute pauper est, non tantum caret opibus, sed etiam amore opum. Quid tibi prodest, si egres facultate, & ardes cupiditate?

10. Paupertas summo studio curat, & frugalem temperantiam in mensâ, & decentem modestiam in veste, ac omni suppellectili: quod verò vel gula, vel ostentationi & pompæ subtrahit, id omne Christi membris impendit, & mavult esse nudos domi parietes, quam male vestitos pauperes. Cum verò temporis ratio & status dignitas vestem postulant splendidiorem, id artificii paupertas invenit, ut ea, quæ latent, vilia sint aut etiam aspera. Quanti Principes, quanti Reges & Reginæ, Cæsares &

fares & Pontifices sub veste Attalicâ hispidum gestârunt A cilicium?

CAPVT X.

Rosa Purpurea, seu, Mortificatio.

S. I.

ROSA Purpurea Pharmacopolis notissima: huic conferenda notissimi nominis, etiam parum venusti, Mortificatio, seu Abnegatio sui. Viri omnibus radicibus evellendis instrumentum aptius ac potentius non est Mortificatione. Summa perfectionis, seipsam opusculum posse. Virgo caelestis licet maceratione carnis ad tuendam castitatem non egerit, et tamen usa est, ut posteros doceret, quâ ratione cupiditates frenandæ, & inferiores animæ vires restaurandæ sint. Itaque ibi perfectionis cepit virgo, ubi alii desierunt, eamque vitæ rationem tenuit, quæ in se melior, quamvis ipsi non fuerit necessaria. Porrit Domini mater cum filii discipulo gloriari: *Semper mortificationem Jesu in corpore nostro circumferentes, ut & vita Jesu manifestetur in corporibus nostris.*

Hic ego studiosissimum lectorem compello, eique omnium Sanctorum res gestas propono, & hortor, ut ea cum curâ evoluat. Illud denique de Sanctis omnibus, sit scio, affirmatissimè pronuntiabit: Revera hi omnes nec unico quidem excepto, in seipsos rigidissimi fuerunt. Hoc uno sibi omnes simillimi, quod eorum nullus in seipsum non noverca fuerit. Horum nemo sibi met indulgit, nemo semet palpavit, mortificationem Domini Jesu in corpore suo circumferabant omnes.

Et quemadmodum pædagogus quammaximè austerus, aut Orbilius plagosus omnes pueri nutus attendit, & quàm primum exerrans oculus, vel lingua promptior, vel manus incomposita, vel gestus non decorus deprehenditur, mox objurgatrix adest ferula, mox oris tonitru percussit, vel minima quæque castigantur: Tales omnino in seipsos fuerunt Sancti omnes, sui ipsorum rigidissimi pædagogi, imò hostes acerrimi, quorum hoc unum studium erat, adversarium ledere: hic omnium Sanctorum triumphus fuit, corpus sub jugum misisse, & incommodis affectis quamplurimis.

Virgo beatissima gemitum Mortificationis genus sic exercuit, ut de illâ tunc dici poterit: Non comedit, non dormit. Quod Servator de suo prodiomo Baptista afferuit: *Venit Ioannes neque manducans, neque bibens.* Aded namque modici cibi potusque fuit, ut nec comedis, nec bibisse censeri poterit. Idem de Domini Matre asserendum. De vigiliis illius jam supra demonstratum est. Sicut enim Filius complures noctes pervigilavit precibus, idque secundum consuetudinem, ita Mater minimi fuit somni, & plerumque dimidiam noctem diurnis laboribus assignavit. Nec somni tantum, sed & cibi parcissima fuit Domini Mater, quæ non quadragintadiale, sed septuaginta duorum annorum jejunium celebravit.

Triplex Mortificationis genus in paradiso cepit, cilicia, vigiliae, jejunia. Fames quidem & jejunium est indictum; nam Adamus talem edit boletum, post quem nihil amplius edit in paradiso. Vigiliae coeperunt, nam somnos timor abstulit, & læsæ conscientie vulnus. Cilicia in usu esse ceperunt; vix enim Adam cum uxore pomum admorderat, & mox unde cilicium fumeret, circumspexit, ficus illud suppediravit. Nam folia de ficu planè aspera contulerunt in lectos baltheos, inque corporis rebellionem velarunt.

Jacob cruentâ tunicâ filii Josephi visâ, induens est cilicium. Achab rex ceteroqui non optimus regum ad Eliæ minas: *Operuit cilicio carnem suam, jejunavit, & dormivit in sacco.* Regum sanctissimus David, tam ciliciis, quàm

vigiliis ac jejunii in suum corpus pugnavit. Testis ipse dignissimus fide: *Ego autem, inquit, cum mihi molesti essent, induabar cilicio, humiliabam in jejunio animam meam. Vigilavi, & factus sum sicut passer solitarius in tecto. Anticipaverunt vigilias oculi mei.* Hæc carnem tacitis insulibus frangunt, hæc à Deo laudata sunt; idque hoc consilio.

S. II.

Cum aliquid nobis amantissimus hic Pater subtrahit, joculari nobiscum & ludere videtur, nam sapius triplo fenore restituit ablatum. Rem oculis subijcio. Herus famuli sui aedes animi causâ ingressus, forè accumbens mensam, crassissimas librales placentas reperit, & Quæso, inquit, quod hoc deliciarum genus est, massam tam malè coctam vorare? non hoc valetudini facit, seponite, & lignario sectori date, qui ferreo stomacho hoc genus massæ digerat; mittam alias è meâ domo. Hac lege nemini gravis est abstinentia à cibo tam illaudato. Elapsis aliquot diebus misit hic Dominus è suâ culinâ collyras tribus aureis incoctas. Hæc popanorum mutatio domesticis omnibus & jucunda & utilis fuit. Addo huic non dissimile.

Amicum ægrum & lecto decumbentem invisit quipiam è sincerissimis amicis: cumque jam abiturum pararet, cervicali, tanquam ægrum levaturus, aliquot aureos clam supposit. Ægroto proutissimum fuit irasci & vociferari, sed amici reverentiâ continuit se. Cum autem ægroti grabatū erigeretur, inventum est aurum amicissimo furto suppositum. Et nunc, ajebar æger, intelligo non ad vexandum me pulvinar motum. Sic Arcefilaus fecit, qui cognito Apellis Chii duplici morbo, hoc est, paupertate & invaletudine, viginti drachmas secum attulit, & ægroto assidens: Hic nihil est, ait, præter Empedoclis elementa,

Ignis, Aqua, & Tellus, atque Ætheris ambitus almi.

Et tu etiam, mi Apelles, incommode cubas. Et unâ cum dicto culcitram moventes, pecuniam subjecit. Hanc anus, Apellis famula, cum lectum sterneret, invenit, & cum admiratione ostendit. Ad quæ subridens Apelles: Hoc est, inquit, Arcefilai factum.

Hic ego cum Christo interrogem: *Intellexistis hæc omnia?* Sic amantissimus Deus, sic omnino nobiscum agit. Quidquid subtrahit, modò non invidis, id grandi reddit fenore: vult optimus Pater, ut etiam nos ipsi agrè faciamus carni, eique modò cibum, modò potum, modò vestium aliquid, jam aliquid voluptatis, jam & partem somni subducamus, idque cum ingenti emolumento. Nec enim unquam tale quid nobis demimus, quin plura decuplo, centuplo millecuplo reddantur. Nusquam lucrosior est jactura: perdendo acquirimus.

Quod si hoc hominem ratione agentem non moveat, nihil agent omnia sanctorum Patrum volumina, qui omne genus Mortificationis, præcipuè jejunium, miris laudibus extulerunt. Omnium loco sit Augustinus, qui adversus Pelagianos: *Nullus, inquit, sine jejunio vicit diabolum.* Jobum Origenes septem continuos dies jejunio traduxisse asserit. Novæ legis Hesperus Joannes Baptista omnem vitam jejunii exegit. Discipulis suis Dominus Jesus jejunium commendavit his verbis: *Hoc genus demoniorum non ejicitur nisi per orationem & jejunium.* Videte charissimi, ait Hieronymus, quanta sit jejunii virtus, Hieron. l. 2. ut id facere jejunium valeat, quod Apostoli nequiverunt. Mortificationis exterioris caput jejunium. Pharmacis & vian. Pharmacopolis omnibus longè salubrius est jejunium. Hoc spiritum vegetat, hoc corporis deliciis fractum restaurat, hoc illud rationale & Deo placens obsequium.

Perfuassissimus sum, si reipsâ, & quod dicimus, prædicè sciretur, quàm moderatum jejunium Deo atque Angelis complacitum, quàm hoc valetudini salubre, quàm animo fructuosum sit, plurimi aut prandere tantum, aut tantum cenare assuescerent. Initium hujus consuetudinis

fuerunt paulò difficilior est, & sentiri solet. Sed eo superaro iucundissimi progressus sunt. Et sanè plus voluptatis percipitur ab hoc tali jejuniò, quàm si corpus quotidie farciatur ad fastidium. Optimè Cyprianus dixit: Quotquot viros virtutum vidimus, sine jejuniò non legimus ascendisse: nec enim aliquid magnum moliri sunt, nisi abstinencia præceperit.

Eam ob causam viri feminaeque sanctitatis eximiae, sed & summæ dignitatis, jejuniò labbatino Domini Matrem colere conluerunt: duos tresve nominatim facerit, ut in ore duorum aut trium testium stet omne vesum.

S. Nicolaus Tolentinus omnigenâ virtute, sed abstinentiâ cum primis clarissimus, quavis sexta feriâ & sabbato semel tantum admittebat cibum, pane solo & fonte contentus, idque in æternæ Virginis honorem.

S. Didacus Complutensis a omni sabbato & divinæ Matris pervigiliis pane itemdem & aquâ jejuniûm toleravit.

S. Elisabetha Lusitaniae b Regina, c præter vernum aliaque jejunia pæne quotidiana, diebus quadraginta ante diem Virginis in cælum Assumptæ jejuniò peregit, singulis insuper sextis feriis, divinæ Matris pervigiliis, ac quovis sabbato, pane solum & aquâ inediâ solabatur. d Ita mediam ferè anni partem aquâ & pane solo tolerabat.

Idem fecerunt & faciunt hodieque plurimi, omnis ordinis & dignitatis homines.

§. III.

DA veniam, lector, voci non in Latio nata: seipsam abnegare, seu Mortificare, est alium fieri quàm antea fuerit. Sic alius à seipso evadit timidus, qui fortitudini induit: sic laeivus, & sordidini debitus castimoniam amplexus, priorem se esse nescit: sic gulæ mancipium aut ebriosus, ubi abstinentiam sequi cœperit, priori homini sit dissimilimus, sit novus, sit alius homo. Hæc Mortificationis ratio est.

Hortatur Placens regius: *Suscipe psalmum & date tympanum.* Perinde si diceret: Accipite eruditionem carminis, & reddite Mortificationem carnis. Congrua commutatio, & pæne necessaria. Quod Origenis acumen confirmat his verbis: *Psalmum divinam doctrinam vocat. Tympanum porrò organum est & pellis confectum. Iubet igitur divinis oraculis sonum congruentem reddere. Accipite spiritualem doctrinam, & reddite mortificationem membrorum.* Optima igitur psalmi & tympani cohesio, optimus doctrinæ & mortificationis nexus. Ad rem Iulius Pelusiotus: *Ex carne nostrâ, inquit, tympanum efficiamus: sic nempe ut nullum præposterum affectum motum habeat, verum terrenis membris mortua & extincta sit. Divinas litteras rectè versat & meditatur, qui corpus castigat, & Deo seipsum mactat.*

Id exemplo suo sanctissimus Moyses firmavit, qui legis divinæ tabulas accepturus quadraginta dies jejuniò confectavit. Ipse de se: *Perseveravi, ait, in monte quadraginta diebus ac noctibus, panem non comedens & aquam non bibens.* Opportunus sanè recipiendæ legi apparatus jejuniûm carnisque Mortificatio. Atque hoc est pro psalmo tympanum exhibere. Eleganter Augustinus: *Noli, ait, extrinsecus pecus, quod mactes inquirere, habes in te quod occidas.* Ma & elatum superbiæ taurum, macta gibberum avaritiæ camelum, jugula olentem luxuriæ hircum, sacrificia saginatum gulæ vitulum, obtrunca mordacem invidiæ molossum, dilacera pugnacem iracundiæ arietem, concrema ignavum pigritiæ alinum. Has pecudes occide, & ritè litasti Deo: his enim victimis delectatur.

Bene ageretur cum homine, si corpus hoc, quo verus homo regitur, tam promptum inhaereret virtuti quàm voluptati: hanc sponte sua sequitur, illam, non nisi imperio coactum. Ceterum quò contumacius est, magisque in vitia propensum, eò fortius sapientiùsque fe-

acisse videri possunt ii, qui illud ut nequissimum mancipium inediâ, labore, verberibus affligentes, ratione quo subjecerint.

Nec pauci fuere, qui gentilitatis quidem tenebris oppressi, virtutis tamen studio aut necessitate adacti, æque gloriæ aucupandæ in suum corpus imperium plane rigidum exercuerunt. Socratem hac in re laudatissimum dicerem, modò ei disciplina Christiana non defuisset, eodemque obtutu defixus. Hac ratione ad fortissimas vires fortiter perferendas corpus animûque sic firmavit obduravitque, ut quidquid tandem eveniret, patienter ferret. Hoc sui vincendi studio non solum insignem patientiam, sed & temperantiam prorsus laudabilem affecit. Atque hac alterâ virtute tantum sibi ipse profuit, ut omne vitæ tempus inoffensâ valetudine traduxerit.

B Illo non multum inferior Diogenes Sinopæus ad eam Diogenæ corpus patientiam affluere fecit, ut capite semper aperto, nudis pedibus incederet, soloque regeatur pallio, calor & frigoris æque patiens, dolii inquilinus, nullius quidem suppellectilis, sed sui Dominus. Sub extrema vitæ tempora crudis etiam carnibus vesci conatus est, ut nihil esset, in quo ministerio alterius egeret sobrius naturæ cultor. O illustria mortificationis exempla! ô verè viros sui victores, modò magistrum habuissent Christum!

Nec in plumâ & epularum luxu nata est Atilii Reguli constantia prorsus admiranda, & contemptus mortis generosissimus. Crebræ fuimēt victoriæ, magnæque virtutum habitus, tam facile illi viam fecere ad mortem, ut captus jam & vincetus, non magis Pænorum levitiam, quàm in acie stans eorum arma petimuerit.

Cato Uticensis vir quantus, quàm edomit, & ut loquimur, mortificatus animi corporisque sensibus! calores & hives & nudo capite toleravit, iter pedibus fecit, amicis equo sedentibus. Quoties febre laboravit, solus esse voluit, nec quemquam admisit, nisi morbo levatus. Per hæc Mortificationis specimina virtus illa adolescit, quam Reipublicæ civili bello præstitit. Hic ille Cato est, qui septem continuos dies per loca serpentibus infesta ductavit exercitum, non equo, non vehiculo adiutus, sed pedibus, & in primo agmine iter faciens, nec unquam sedens, nisi cum cibum caperet aut somnum.

Hoc prorsus est omne in corpus imperium tenere, nec illi blandiri, sed ut par est pro servo tractare. Quod ubi fit, sum demum animus potestatem suam salutariter explicat. Atque hinc nobilissimum animi temperamentum & moderatio laudatissima subsequitur, quæ in priscis idololatriis ad Christianorum ruborem crebrius eluxit.

§. IV.

FAbius Maximus cum à se quinquies & à patre, avo, Fabio proavo, maioribusque suis seipennumero Consulatum gestum animadverteret, comitiis, in quibus filius suus summo consensu Consul creabatur, quàm potuit constanter cum populo egit, ut aliquando vacationem huius honoris Fabii genti daret: non quòd virtutibus filii dissideret, (erat enim illustris) sed ne maximum imperium in unâ familiâ continuaretur. Quid hac moderatione efficacius aut valentius, quæ etiam patrios affectus, qui potentissimi habentur, superavit?

Quòd si affectus verè mortificatos spectemus, Fa-M. Bibulum vincit M. Bibulus vir amplissimæ dignitatis, qui cum in Syriâ moraretur Provincia, duos egregios indolis filios suos à Gabinianis militibus oculos cognovit. Filiorum interfectores ad parentem victos Cleopatra regina misit, ut gravissimæ cladis ultionem suo arbitrio exigeret. At ille oblato beneficio, quo nullum majus tribui

Cyprian de
jejuniò &
lenten Christi
sis.

Math. c. 18.
v. 16.

Sur. tom. 5.
in ejus vita

Ordinis
Minorum, à

Sixto V. Ca.
titibus ad-

scripsit
Chron. Mi.

20. part. 3.
lib. 5. cap. 1.

b Sen Per-
tugallie.

c Anno In-
diti 1625.

ab Urbano
VIII in al-

bem Divo-
rum relata.

d Petrus
Perpinianus

orat. 1. in
eandem Re-

ginam.

Esal. 80. v. 3.

Origenes in
dictum
Psalmum.

Isidor. Pelus.
l. 1. ep. 364.

Dent. cap. 9.
v. 9.

August. in
psal. 50.

tribui poterat lugent, dolorem moderationi cedere coëgit, & nefandos sui sanguinis carnifices, è vestigio ad Cleopatram reduci iussit cum dicto: Potestatem hujus vindictæ non suam, sed senatus esse debere.

Superi: quid in Christianorum optimo desideremus moderatius? quantâ hic affectum mortificationis, nec quidem filiorum iniquissimam eadem vicisci velle, nisi ratione prorsus æquissimâ? Nec aliâ veteri Româ huic diffimiles.

Metellus Macedonicus cum Scipione Africano acerrimè dissenserat, quorum à virtutis æmulatione profecta contentio ad graves testatæque inimicitias progredita est. Nihilominus cum Metellus interemptum Scipionem audisset conclamari, in publicum se proripuit, mœstosque vultu & voce confusus: Concurrite, clamabat, concurrite cives, mœnia nostræ urbis everta sunt. Nam Scipioni Africano intra suos penates quiescenti, nefaria visallata est. Idem filios suos monuit, ut funebri ejus lecto humeros subiacere possit. O Rempublicam pariter Africani morte miseram, & Macedonici tam humanâ tamque civili lamentatione felicem! Eodem enim tempore, & quantum amississet Principem, & quantum haberet, recognovit.

Illis minimè cedit hominis verè mortificati obstupescendum exemplar, M. Marcellus, qui primus & Hannibalem vinci, & Syracusas capi posse docuit. Cum Siculi eum, licet tunc Consulē, acculaturi Romam venissent, Marcellus, quia collega suus Valerius Lævinus fortè aberat, senatum haberi noluit, ne absente altero Consule, timidiore in acculando essent Siculi. Ubi Valerius rediit, Marcellus de audiendis Siculis ultro retulit, eoque de se conquerentes patientissimè sustinuit. Lævinus auditis eorum querimoniis, loco eos tantisper iussit cedere, dum etiam accusatus audiretur, & Patres sententiam dicerent. At Marcellus illos remanere, ut defensionis suæ interesset, coëgit. Utrique parte perorata excedentes curiâ subsecutus est, quod liberius sententiam ferret senatus. Improbatis ac rejectis querelis suis Siculi orantes & supplices Marcellum adierunt, veniamque petierunt, quod suæ provincie jussu executi fuissent, atque ut ab eo in clientelam porrò reciperentur, rogarent. Marcellus quamvis recentissimè lætus, tamen velut jam omnium oblitus, Siculos clementer exceptos tutelâ suâ neutiquam exclusit. Super hæc Siciliam fortius, cum acculatores premere potuisset, eam Provinciam collegæ cessit. O Marcelle, quam nos sanctioribus disciplinis imbutos in roborem das? Date mihi Christianum, qui in adversarios atque acculatores suos tam benevolus sit, & mox eum inter cælitē referemus.

Marcello accensendus jure merito Valerius Publicola, qui ad illud animi temperamentum pervenit, tam victor sui, tamque sibi ipse imperiosus, ut domum suam, licet magnificam, ne malignas suspiciones aleret, totam diruerit, quod loco positâ celsiore arcis speciem populo habere videretur. Nōne quantum domo inferior, tantum victoriâ sui superior evasit?

Quærit Poëta vetus: Quisnam igitur liber? sibi quæ responderet ipse:

Sapiens, sibi qui imperiosus:

Quem neque pauperies, neque mors, neque vincula terrent:

Respondere cupidinibus, contemnere honores

Fortis, & in seipso totus teres atque rotundus.

Talis omnino est homo sui potens, quem nos Mortificationem vocamus, ad omnes labores subeundos teres, ad omnem fortunam tolerandam rotundus. E septem Græciæ Sapientibus Bias: Ille, inquit, beatus est, qui nil concupiscit.

Aliæ sunt hominum profanorum voces. Beatus est,

A ajunt, cui fortuna favet, qui dulci fruitur otio, qui genio servit, & cuncta ex animi sui sententiâ gerit. Affirmant hoc illi, negat constantissimè sapiens Bias, & eos laudat beatos, qui cupidinibus suis respondent & obstitunt, qui animum frangunt, qui nihil concupiscunt. Aliter profectò nulla in hoc orbe felicitas, tranquillitas nulla est. Quis enim tam felix, cui ex sententiâ succedant omnia? solus ille qui in se ipso totus teres atque rotundus, aut rebus utitur secundis, aut adversis exercetur. Illis fruitur, dum Deo placet, his sese attemperat, imò & gaudet varium sibi mortificationis genus offerri. Hoc animi sui pabulum credit, cum à seipso tum ab aliis mortificari.

S. V.

Lancea, quæ Christi crucifixi pectus aperuit, vulnus quidem intulit, sanguinem eduxit, sed dolorem nullum attulit, quia jam mortuum sauciavit: sic ille qui se à corpore abstraxit, & mortificatus habet animi cupiditates, probis convelli, injuriis affici potest, sed ad impatientiæ querelas excitari non potest, jam mortuus est.

Democritus Philosophus, ut Stobæus memorat. Fortis est, ajebat, non solum hostium, sed voluptatum victor. Fortassis rectius eum dixisset fortem, qui non solum voluptates vinceret, sed & omnes animi cupiditates domaret. Tale sapientissimi Salomonis effatum est: Melior est pateris viro fortis, & qui dominatur animo suo expugnatore urbium. Nimirum

Ardua res vicisse alios, victoria major

Est, animi fluctus composuisse sui.

Multò enim multoque periculosius est, seipsum quam hostem superare, nec propèrâ festinatione fugiendo adversa, nec effuso gaudio secunda sectando.

Beatus Gregorius appositè dixit: Ego David saltantem plus stupeo, quam pugnantem: pugnando quippe hostes subdidit, saltando coram Domino seipsum vicit. Hic ipse David longè fortior fuit, cum injurias à Saul illatas, etsi posset, non vindicaret, quam cum leones & urfos discerperet, gigantem Goliathum fundâ sterneret, gladii ojugularet. Venulus igitur cecinit verissimè:

Latus regnes avidum domando

Spiritus, quam si Libyam remotis

Gadibus jungas, & uterque Pænis

Serviat uni.

Nam, ut Ambrosius loquitur: Graviores inimici sunt mortis, quam hostes in seipso. Ita castissimus Joseph Aegypti prorex grandius quid fecit, cum adulterium repudiaret, quam cum toti regno imperaret. Ideo Siracides fidelissimè commonefaciens: Si praestes, inquit, anima tua concupiscentias ejus faciet te in gaudium inimicis tuis. Cupiditates sibi obsequentem eò pertrahunt, quod nec omnes inferorum machinæ possunt.

Nobilissimum prisci scriptoris dictum est: Tantum proficies, quantum tibi ipsi vim intuleris. Est non nemo, qui apud seipsum dicat: Ego precibus, jejuniis vaco, conciones audio, Sacramenta frequenter, stipem in egentes confero, divina sepius cogito, consilia generosa suscipio, optima quæque propono; sed interim vix quidquam proficio: idem sum, qui ante sex, ante duodecim & plures annos fueram, in eodem luteo hæreo, eadem vitia identidem repeto, non melior fio, nihil proficio, nihil. Simillimus sum ægroto, qui molitur surgere, & mox in lectum recidit: Sic ego sapius è vitiis conor emergere, sed in eadem identidem relabor. Quid obsecro causæ Sibi vis inest? Vis, mi Christiane, ut tibi candidissimè respondeam? Ideo nihil proficimus, quia nobis ipsi vim non inferimus. An nescis illud Domini clarissimum: A diebus Ioannis Baptiste regnum calorum vim patitur, & violenti rapiunt illud: Nihil proficies, nec teipsum vinces, nec calum rapies, si violentus non es. Saulus in Paulum, & in alium

Metellus
Macedo-
nicus.

M. Marcel-
lus.
Litus l. 6.
Dicitur.

Valerius
Publicola.
Valer. lib. 4.
cap. 1.

Horat. lib. 2.
serm. sat. 7.
p. 1. m. d.

velis vitam vivere: ad bestias non difficilis est transitus: Mortificationem fuge, & brevi migrabis in bestiam. Sed neque ad Angelos difficile transibis: Vive, quod Paulus præcipit, non secundum carnem, sed spiritui facta carnis mortifica, & jam in Angelorum cœtus transibis. Quid autem ingenuit ad Dei similitudinem efformati nobilitate ingenuit, quam ad vitam bestiis simillimam reduci? Fædum proflus imperium, ubi ancillatur domina, cum Bernardo loquor, & ancilla dominatur. Grande mendacium, ubi humana facies furorem regit bestie.

§. VII.

Refert Medicorum princeps Galenus, visum à se hominem, qui ad ostium clave referendum manibus ac pedibus properabat. Cum verò fœta clavi non responderet, atque sic ostium referati non posset, homo in rabiem actus, clavem dentibus, commotam abiecit, in januam toto corpore arietavit, demum calcibus quassatam pertundere frustra conatus. Hic furibundus ore spumas vomere, impias voces in Deum jacere, scintillantes oculos huc illuc celerim circumferre, instar canis rabidi latrare, vix à seipso manus abstinere, nec jam hominem agere, sed pantheram, aut catulis raptis tigridem representare. Hoc tam tetrum furiosi hominis spectaculum sic attonuit spectatorem, ut ingenti odio adversus iram concepto, iræ motus tam religiosè omni vitâ caverit, ut eum nemo mortalium unquam deinceps viderit iratum.

Ed nimirum insanie progredimur, cum Mortificationis frenum excutimus: ita in bestias degeneramus, qui possemus Angelis esse simillimi. Jamque ab experientia certum est, ab unico quandoque indomito affectu totum hominem perfundari. Id in re muscâ videre est. Pullanti cithara maligne respondet, si unica fidium vel rupta sit, vel discorder. Hortatur Plantes sapius: Psal. 32. *Psalmi Domini in citharâ. In psalterio decem chordarum psallite illi.* At si fidium vel minima non affonnet, concordes periti: ita prorsus si hominis affectus omnes in concordiam conspiciant, unus tamen iracundiæ, vel libidinis, vel avaritiæ, aut invidiæ nondum sit perdomitus, jam extincta est omnis suavitas cantus, nulla est harmonia.

Eadem est valetudinis ratio. Medicorum omnium vox non ignoratur, sanitatem ab humorum temperie ac symmetria petendam; cum illa solvitur, vel ab unico humorum jam sanitas intercidit: ita salus animæ in temperamento cupidinum consistit. Fortassis gulæ ac libidinis impetus jam frenasti, amorem auri, livoris rabiem, torporis ignaviam jam emendasti; sed tibi forsitan etiamnum dominatur ambitio, & nimium honoris desiderium: ohe nondum sanus! in omnibus licet bene habeas, tamen in uno delinquis, adhuc ægrorâs: nec unquam dici poteris rectè valere, nisi hunc etiam morbidum affectum persanaveris.

Idcirco si tibi ipse consultum velis, nullas vincendi tui occasiones negliges, ubi ubi mortificationis opportunitas se obtulerit, obvis eam ulnis amplectere. Fortasse tibi aliquis præponitur? En optimam occasionem; tu tuam ambitionem hic mortifica. Cibus deest, aut insulsus & malè coctus apponitur? hic gulam impugna. Vestis corpori non ad amussim quadrat? hic superbie gliscientes igniculos extingue. Est qui tibi acriter contradicat? hic linguæ insolentiam frange. Est qui te reprehendat, aut conviciis imperat? hic animi submissi specimen ostende. Pecuniæ jacturam pateris? hic philargiæ victoriam monstra. Forma elegans & oculus blandiens ad aspectum aut contactum te provocat? O quisquis es, hic virum te gere, oculos & manus continentes exhibe: illos claudere, has attrahere: mortificationem Domini Jesu in corpore tuo circumfer. Hic Domini pro te crucifici stigmata porta. Servorum fions olim vario charactere, imò & verbis, aut etiam versibus inurebatur.

Tou. I.

A Hinc litterati & stigmatæ dicti. Sic & sanctorum hominum vultus à tyrannis multiplici stigmatæ inustus. Circumtulerint servi stigmata, & suorum dominorum notas, nobis Domini Jesu placent stigmata: Crux & Mortificatio stigma nobilissimum: hoc recipe, & castiga corpus tuum, sed & voluntatem tuam.

Atque quò melius hoc possis, à parvis incipe. Magnū est in minimis se vicisse. Innumera suadet curiositas, quæ Mortificatio verat. Juber curiositas per fenestras prospicere: non prospice. Occurrit in colloquio quod ostentationi faceret & pompæ si id diceret: ne dic. Occasio est alterum verbis feriendi: ne feri. Dicat cogitatio ut coquum adeas, & quid opsonii parer interrogas: ne interroga. Adest hospes, tu verò quis sit, unde veniat, quò eat, quid rerum hic agat, scire cuperes: ne scire malis. Hortum ingrederis & invitat te flosculus, ut se carpas: ne carpe. Transis arborem & generosum pomum aridect, vultque gratis à te emi & gustari: ne eme, ne gusta. In mensâ ferculum miris blanditiis ad esum allicit: tu manus contine, gulam subtringe, & aut non tange, aut obiter tactum mox dimitte. Mihi crede in his non adeò magnis semet vicisse, est res maximas fecisse, idque cum ingenti promerito. Hæc Deo, hæc calicibus mirifice placent, hæc amplissimis præmiis pensabuntur. Et quamvis nihil peccati foret hæc videre, hæc tangere, hæc audire, his frui, his oblectari, his vesci; magnæ tamen virtutis est, & mercedis longæ maximæ, hæc non videre velle, illa non tangere, his vesci nolle. Nam ut tantò cautius illicitis abstinemus, à licitis etiam nos nonnunquam contineamus.

§. VIII.

Quapropter qui Deo cupi eximie placere, sapius has voces iterat: Domine Jesu, hoc tui amore non intueri, istud non gustare, illud ad aures non admittere statuo. Hic linguam propter te, hic manus, hic pedes coarctabo: hæc in te judicium meum, in illâ voluntatem meam propter te deferam. Hæc Christiana, hæc sancta sunt, argumenta minime fallacia mentis bonæ; & licet in se minuta videantur, hominis tamen mortificati illustria sunt specimina.

Aqua, quam tres milites in galeâ Regi Davidi attulerunt, inter cupedias & delicias regias numerari non potuit, sed quia Rex David siti suæ imperavit, & aquam effundens libavit illam Domino, rem grandiorum fecit, plus virtutis exercuit, quàm si cellam vino Falerno & Cretico plenam in pauperes dividi jussisset. Tanti est Mortificationis studii vel aquâ abstinere.

Pelagius illustre Mortificationis specimen in re non grandi commemorans: Senex in Thebaide, inquit, unâ cum discipulo exploratæ patientiæ, speluncam habitavit. Atqui consueverat senex sub vespere discipulum sacris præceptis imbueri. Finitâ dictione precabantur unâ ex more, & sic demum cedebant somno. Evenit autem, ut ad senem homines peregrini reviderent, miram illius abstinentionem coram veneraturi. Hos senex humaniter exceptos, ne vanitatum miseriis succumberent, prolixè solatus est. His adventoribus dimissis, suum sibi discipulum sero vespere instruendum sumpsit. Sed quia dicendo jam antè fatigatus fuerat, inter loquendum nictare cepit, & in somnum solvi alticem. Stabat discipulus, & dormientem senem taciturnus spectabat. Altè sopitum excitare viri reverentia non sinebat. Visum est ergo expectare, dum expersiceretur ipse. Hic juvenem non somnus tantum, sed & cogitationes ejuscemodi sollicitabant: Quid hic agis? abi si lens & dormi. Inaniter præstolaris. At juvenis suggestiones hæc repulit, & somnum excussit pro viribus. Sed rediit importunus exactor somnus, redierunt & cogitationes molestæ: at juvenis iterum iterumque restitit & cogitationibus & somno. Idque septies fecit singulari

E e e

lari

lari victoriā sui. Jamque nocte ad umbilicum deductā, senex evigilans, & discipulum insomnem cernens: Quid hic agis, ait, non interim dormitum abiisti? Cui juvenis sedatē: Non Pater, inquit, quia me non dimissum credidi. Cur ergo, ait senex, me non excitasti? Non ausus sum id facere, respondit juvenis, ne importunius turbarem te, Pater. Ita post mediam noctem matutinas preces simul persolverunt. Quibus finitis discipulus demum iussus est dormire. Sed & senex aliquid quietis addidit priori somno. Seni ostentum caeleste objectum est hoc modo: Videbat solum sublime splendore multo vestitum, in eo septem coronarū cernebantur repositae. Hic senex interrogare sibi visus est eum, qui hac monstrabat, Cuinam hac essent parata. Responsum est, Discipulo tuo; Sedes quidem priori vitā sanctius exacta destinata est: septem coronas hac ipsā nocte promeruit. Obstupuit senex, & expavit. Mox discipulum accersens: Dic mihi, obsecro, inquit, quid fecisti hac nocte? Juvenis nonnihil territus: Da veniam, Pater, ait, nisi me valde fallo, nihil mali feci. Senex modestiam interpretatus hoc responsū: Ut scias, inquit, mi fili, percunctari non desinam, dum fatearis, quid egeris, vel etiam quid cogitaris hac nocte. Hic optimus juvenis conscientiam suam interrogans, nec ream sentiens, vix inveniebat quid diceret: hoc unum subjecit: Ignosce, Pater, quod sciam, nil feci, nisi quod sexies aut septies a somno graviter impugnatus sum, illudque identidem menti occurtebat, Abi & dormi, sed quia nondum a te dimissus eram, perstiti. His auditis senex continuū intellexit, quod quoties cogitationibus & somno restitisset, toties novam coronam promerisset. Hac dicere tamen ē re discipuli non futurum censuit. Ergo dissimulans quid vidisset, aliis Patribus rem ordine narravit. Pelagius hac omnino verba subjiciens: Discamus, inquit, quia & pro parvis cogitationibus Deus nobis coronam tribuit. Bonum ergo est, ut quis propter Deum in omnibus seipsum sibi extorqueat. Nam regnum calorū vim patitur, & violenti rapiunt illud.

Hoc Seraphico Francisco Christus significans: Si me desideras, inquit, dulcia tibi amarecant, & amara dulcescant. Amarum quod est Mortificatio; tunc verò dulcescit, cum Christi causā suscipitur. Dulcia videntur mundi gaudia, sed amarecant deliciis caelestibus collata.

§. IX.

Mortificatio non honesta solum, nec utilis tantum, sed planē necessaria est, nec in unam tantummodo diem aut hebdomadam, nec in unum duntaxat mensem aut annum, sed in omnem vitam extendat se necesse est. Quod Bernardus graviter affirmans: Quia, inquit, ita ad unguem omnia a se superflua refectant, nihil se habere putet putatione dignum. Creditemini, si data repellant, & effugata redeunt, & reaccendantur extincta, & sopita denud accenduntur. Parum est ergo se mel putasse*, sepe putandū est, in dō (si fieri possit) semper, quia semper, quod putari oporteat (si non dissimulas) invenis. Quamvis libet in hoc corpore manens profeceris, erras, si vitia putas emortua, & non magis suppressa. Addit: Unum in tanto discrimine consilium est, observare diligenter, & mox ut resuscitantur vitiōrum capita apparebunt, promptā severitate succidere. Non potest virtus cum vitiis pariter crescere. Ergo ut illa vigeat, ista crescere non sinantur. Tolle superflua, & salubria surgunt: utilitati accedit quidquid cupiditati demis. Demus operam putationi*. Putetur cupiditas, ut virtus roboretur. Nobis putationis semper est tempus, sicut semper est opus.

In hortis cultioribus rem oculis est cernere. Solent hortulani myrri aliarumque herbarum ductibus diversas imagines in areolis efformare, ut hic quidem herilia insignia, illic leo vel cervus, istic aquila vel struthio-camelus exprimitur: at verò nisi olitor industrius sit, &

A pene quotidie luxuriantem herba comam attondeat, brevī nec leonem amplius, nec cervum, nec aquilam, nec struthio-camelum silvescentes frutices representabunt. Idem prorsus hic evenit: sis leo licet vel aquila, fortis tibi videre, ac tui victor, si tamen non assidue quod exerceat refeceris, si cesset Mortificationis studium, brevī nec leo, nec aquila, sed monstrum eris non abimile Satyro Faunōque, hoc est, homini effreni & pravis affectibus pleno.

Cum dixisset Christus: Si quis vult venire post me, ducet se semetipsum; continuū adjunxit: Et tollat crucem suam, & sequatur me. Non tantum semel iterumque in hebdomada aut mense, aut anno: Quotidie. Nulla dies abeat sine hac Mortificationis linea. Romanus Imperator Titus, quo die in neminem beneficium contulisset, dicere solebat: Amici, diem perdidimus. Non minus ille diem eum perditum credat, quem nullā sui victoriā insignient.

Franciscus Borgias Dux Gandia, ē Duce Societatis Generalis tertius, cibum eo die insuavem sibi dicebat, quo corpus nullā mortificatione affecisset. Nec quidem extremum vitā diem ab hac lege mortificationis eximium volebat. Ita corpori semper bellum movebat, neque unquam deerat, quo sibi malē faceret, juratus sui hostis. Hinc amicos nominabat, quos incommoda vocamus. Pluvias, ventos, frigora, zitus, omnemque celi intemperiem exceptit lætissimē. Podagræ dolores, acerbos obtretractores, & quoscumque demum mortificationis auctores sustinuit patientissimē. Nec hostem sibi capitaliorem esse censuit quam corpus. Huic magis vexando, arenam calceis & scrupulis injectit, ut eundo pedes offenderet; brumā fervente caput & calvitiam aperuit; fervente sole, quod plus uretur, ed lentius incescit. Continuis imbris iter faciens: Quam bellē, ajebat, amici mei me juvant, atque ad edomandam hanc belluam (sic corpus vocabat) adiungunt! Deum rogavit sapius, ut quidquid vita jucundi haberet, in supplicium sibi venderetur: hac ei amaritudo fuit dulcissima. Noctes insomnes ducere, inter lucra numeravit. Quin & in morbo mortificationis usum non intermisit. Catapota seu pilulas non glurie, ut aliis, sed mandere consuevit, ut os & palatum amarore cruciaret, portiones medicas tantō promptius sumpsit, quanto plus horruit: ut, ubi plus olim voluptatis, jam sentiret tormenti; & ut gula tot prius deliciis imbuta, suos jam carnicifex experiretur.

Hoc Sanctorum omnium contentissimum fuit studium, seipsos Mortificationibus assiduis frangere. Et enim probē sciebant, non decere sub spinolo capite membra esse delicata.

Neque verò quisquam terreatur, licet hic multum difficiat, sentiat difficultatis, licet indolem nactus sit calidam, ferocem, asperam, & domari difficilem: non hac Mortificationis impedimenta, sed saepe adjumenta sunt. Quanto prolixior lucta, quanto difficilior pugna, tanto major gloria, tanto illustrior corona. Huc illud Jobi sed apte praverit: Vocem exaltoris non audit. Quod explicans Gregorius: Clamorem exaltoris non audire, inquit, est violentiam motibus minimē consentire. Sunt quos improbi exaltoris identidem vellicant, hunc gula, illum iracundia, istum luxuria vehementius invadit, & velut exactor jus suum postulat. Obtunde aures, & tam constanter nega, quam petunt. Nemo est indolis tam indomitae, quin eam, si velit, vincere possit, & sub jugum mittere. Sed victoria forsitan rara est? Nullus hic animo cadat, praestat vel semel tantum vincere quam nunquam succumbis hodie? resume animum: cras vinces. Nihil hic turpius quam clypeum abjicere, & pugnare nolle. Hortatur Augustinus, & cum ascendente Domino praeriter in altum nos erigens: Ascendamus etiam post illum, inquit, per vitia & passiones nostras. Et ne quicumque hoc fieri non posse arbitretur, subiungit: De vitiis nostris sciamus.

Mortificatio in omnem vitam extendere debet.

Bernardus. Quia, inquit, ita ad unguem omnia a se superflua refectant, nihil se habere putet putatione dignum.

* Putare, amputare, mortificare hic idem.

* Seui, mortificationis.

tam nobis facimus, si vitia ipsa calcamus, attollent enim ipsa nos, si fuerint infra nos. His gradibus adiuti, plurimi magnos ad virtutem progressus fecere. Sapiens dominatur astris, naturæ impetus coërcet, sentit in se malignam indolem, non consentit. Neque verò sensus noxam contrahit, sed consensus.

§. X.

Socratem nescio quis Medicorum curiosius inspe- xit, & hominem libidini ac crapulæ pronum pronuntiavit. Vix manus continuerunt Societatis discipuli, quibus Magistri sui sobria continentia jam pridem perspicillima erat. Hos Socrates reprobos: Sententiam, inquit, ne precipitate, o bonis talis enim, qualem hic me depinxit, fuisse, nisi me alium philosophia & virtus fecissent. Miseros nos, o Christiani, o Religiosi, si minus virium & animi ad hanc rem adferamus quam idololatræ!

Alexandrum Macedonem Plutarchus aliis Monarchis longe censet antecellere, quandoquidem alii tales finit nati, ille talem suam se dextrâ, vi, gladio, vulneribus, cruore fecerit. Ita prorsus multo majorem illi gloriam assequuntur, qui naturæ suæ malignitatem fortiter conantur vincere, quam qui mitissimam indolem sortiti ad omnem virtutem faciles ducuntur. Nihil proficit, qui nihil in se superat.

Receperat in familiam suam sanctus Ignatius Lojola juvenem acri ac vehementi ingenio, quem sæpius ut pater horruerat: Vince te, aiebat, vince te: Si enim te ipsum viceris, cæleste præmium multo cumulatus feres, quam qui animam sortiti sunt virtuti promissam. Cumque hunc ipsum juvenem unus de Patribus, ut minus tractabilem ac turbatorem domus accusasset, Ignatius non ad vulgi iracundiam, sed ad prudentiam stateram dicta examinans: Quæso, inquit, mihi, mi Pater: equidem hunc ipsum, quem tu acriter objurgandum putas, illos ego paucis mellebus proficisse arbitror, quam duos illos anno integro. Erant duo illi suavitæ mortui & candore nemini non amabiles. Ex quo liquet, solidi profectus rationem non ad ingenio sedato, sed à conatu sui vincendi ac studio petendam. Nemo igitur desperet: plus proficit, qui sibi ipse plus resistit.

Coronidis loco, duplex hoc consilium suggero planè necessarium: Si maligniores affectus velis eradicatum ire, parva non negliges, & vlcus tange. Parva, inquam, non negliges: nam si mulcam nolis aut non possis conficere, crede mihi nec elephantum confodies: si nec uno quidem altero ve bolo fraudare gulam, si oculorum curiositate nihil, nisi quod turpissimum est, negare audeas, si non leviora etiam linguæ delicta corrigas, si non etiam scintillas cupidinum Mortificatione sopias, brevi cer- nes incendium. Aut ergo in minutis etiam te vince, aut in magnis nunquam tui dominus eris.

Deinde, quod dixi, vlcus tange. Sunt qui mortifican- do se, vitalia nunquam feriant, Ulcus nunquam tan- gant. Famem aut sitim mortificas: optimè facis: sed magis deberes appetitum honoris. Tergum flagellis pulsas? Ah cur linguam non flagellas nocentissimam? Verbis & veste humilitatem præstas? Animum oro, ani- mum humilitate imbue. Argenteas lampades aliæve munera templis consecras? Rectè hoc quidem, sed in- terim non tangis Ulcus, libidines tuas non desinis. Ar- gentum tuum non displicet Deo, sed magis placeret tua castimonia. Hic ulcus tuum est: hoc tange, hic Mortifi- cationis scalpellum applica, parti læsæ adhibe malagma, non sanæ. Sacris peregrinationibus te fatigas? Non malè. Sed melius faceres, si tu domi tuæ maneres, & ava- ritiam à te aut invidiam in exilium ejiceres. Vigiliis to- lerare discis? Optimè. Sed quæso te, discas simul injurias ferre, &c. Ita moneo, Ulcus tange, & eum è tuis defe- ctibus mortificatione perpetuè sanare stude, qui profe- ctum tuum magis impedit. Pharisæi, ut scimus, superci-

Tom. I.

ciem radebant, ad interiora vix unquam penetrabant. Idcirco Medicus cælestis ulcus eorum tangens: Pharisæe Math. 23: nec, inquit, munda prius quod intus est, calicem & paropsidum, vers. 26. ut fiat id, quod deforis est, mundum.

In regum factis narratur, Amalecitis devictis impe- ratum à Deo Sauli regi, ne cuiquam parceret, viros, fe- minas, juvenes, senes, pueros, lactentes & omne pecus gladio meteret: sic enim Deus jussit: Vade & percuti. Reg. 3: 15. Amalec, & demolire universa ejus. Sed divinis iussibus obtemperatum non est. Nam peperit Saul & populus vers. 9. optimis gregibus ovium, & armentorum, & vestibus, & arietibus, & universis quæ pulchra erant, nec voluerunt disperdere ea. Quidquid verò vile fuit & reprobum, hoc demoliti sunt. Hoc Deo nimis quàm displicuit. Ideo ipse Samuel A- gagum regem Amalecitarum ad se adductum in frustra concidit.

Haud aliter aliqui se mortificant in iis quæ non valde sentiunt, nil releant de vivo, ulcus non tangunt, Aga- gum non jugulant. Quid igitur tibi blandiris de tuis mortificationibus? Rex Agag etiamnum vivit, superbia tua & impatientia tua nondum finierunt, libidines tuæ nondum expirant, ultionis appetitus spirat adhuc. Agagus Deo in sacrificium offerendus est, hunc macula. Illud in te vitium expugna, quod te potissimum abstra- hit à Deo. Mortificationis ferrum in eam animi affec- tionem stringe, quæ plurimum puris habet aut veneni. Hoc moneo, Ulcus tange.

ACTIONS MORTIFICATIONIS.

1. Prima omnium est, quam modò explicavi, Ul- cus tangere. Itaque Mortificationem quâ parte maxi- me delicatus es aut vivax, eò potissimum dirige. Gar- rulus es? frena linguam. Gulosus es? coërcere gulam. Libidinosus es? exteriores sensus omnes cohibe. Fa- stuosus es? amputa supercilium. Ambitosus es? ad vilia te demitte. Avarus es? pecuniam ut hostis invade. De- sidiosus es? ad labores, ad industriam te urge. Eadem de ceteris est ratio.

2. A parvis ad majores se mortificationes affue- cere. Qui militiam aspirant, prius arma tractant ludi- cra, decuriones equestres celebrant, pugna simulacra cient, sic bello se parant. Pari modo ut totas noctes pervigilare discas, unam alteramve horam vigila; ut totos dies esurire possis, prius mitioribus te jejuniis exerce: ut maximas injurias tolerare nōtis, patientiam in minimis obfirma. Frange voluntatem etiam in licitis, ut eam tantò potentius abstrahas ab illicitis. Judicium tuum deferre in levioribus, ut in feris eò minus illius sis tenax. A mitioribus ad mortificationes insigniores fa- cilis est semita.

3. Cum duplex sit Mortificatio, exterior corporis, interior voluntatis, judicii, pravarumque affectionum; Exterior his ferè actionibus se exerit. 1. Sabbatum, aut pervigilia beatissimæ Virginis jejuniis solet colere. Bea- tus Franciscus à festo die Apostolorum Petri & Pauli usque ad diem Virginis in cælum Assumptæ jejuniis quadragintadiale inuit: Lusitanæ regina Elisabetha à die S. Joannis Baptiste ad diem festum jam dictum pane tantum & aqua jejunavit. 2. Ab uno saltem al- tero ve ferèulo his talibus diebus abstinere. 3. Cilicium vestem aut cingulum gestare. 4. Aliquid solito de- ceptum vigiliis addere. 5. Indormito asseri, aut lectum solito duriorē sternere. 6. Funiculis dorso incussis Christi flagra nonnihil gustare. 7. Ad urbem aut suburbana beatissimæ Virginis templa revifere; pere- grinationem, præsertim vicinam, ad ejusmodi ædes instituire.

4. Mortificationis vigilans solertia studiosissimè ca- vet, ne voluptas necessitatis formosam larvam induat, & ita quæ aperta non posset, tecta tam honesto sche- mate subrepat. Sed tandem deprehenditur hoc furtum.

Ecce 2

Nam

Nam frâus ista hinc patet: Necessitas vilibus & paucis contenta est: voluptas delicatam ambit affluentiam; multis & exquisitis etiam agere satiat.

Quinta.

5. Qui stigmata & Mortificationem Domini Jesu in corpore suo circumferre cupit, is cum Paulo seipsum sæpius accurate scrutatur, ubinam lateat quod mortificandum sit, num Voluntas, num Intellectus seu Judicium ægroter, num sensus exteriores cautius cohibendi, num carnis petulantia severius castiganda, &c. Notitia morbi, principium salutis. Nam qui se it ex stomacho se laborare, pedem sibi non patietur amputari: ita qui in voluntate vitium deprehenderit, illi remedium adhibebit, non intellectui aut iudicio.

Sexta.

6. Mortificatio subinde certo numero gaudet. Sunt, qui trigiesies in die mortificare se soleant, sunt qui sexagesies, sunt qui crebrius, alii rariùs. Aliqui in his insigniora quinque Christi vulnera, alii septem sancti Spiritus dona, alii novem Angelorum ordines, alii ætatem Christi, aut Virginis Matris observant, & pio cultu Mortificationum suarum numerum ad aliquid horum referunt, laudabili prorsus Arithmeticâ: nam quemadmodum David, ut regiam virginem Michol in conjugem impetraret, tandiu Philistæos insecutus est, dum centum eorum capita colligeret; ita ei, qui beatitudinem velut sponsam ambit, non difficile est, ad numerum suos hostes, pravæ affectiones jugulare. Neque enim hæc Deo velut venditores merces adnumeramus, sed segnitiam nostram hac numerandi ratione excitamus. Quod idem fit in precibus.

Septima.

7. Mortificationem in se nonnihil amaram multâ perfundit dulcedine, si omnes ejuscemodi actus conjugantur Christi cruciatibus, velut obolus thesauro infinito. Exempli causa: Sub initium aut finem, aut dum in actu est Mortificatio, brevi precatiuncula is, qui seipsum mortificat, id omne sic offert: Domine Jesu, hæc ego guttulam in mare acerbissima Passionis tue defero. Placent tibi propter te, quod ego hic amore tui facio.

CAPUT XI.

Rosa Graculæ seu, Misericordiæ
& Elemosinæ.

S. I.

Rosa, quam Graculam, vocant, latissimis est foliis, sed convolutis foliorum paniculis, nec dehiscens nisi manu coacta, semperque nascenti similis. Huic rectissime, putem, Misericordiam conferimus, quæ foliis valde latis in plurimorum salutem semet exporrigit, nec unquam alios juvando lassescit, semper recens, semper similis nascenti.

B. Maria
omnibus
fuit beni-
gna:Prov. c. 31.
vers. 26.
Damas. de
dorm. Virg.Gen. cap. 36.
vers. 24.Bern. ser. de
Assumpt.
beatis. Virg.
mibi p. 256.
Invocanti-
bus in ne-
cessitati-
bus non
defuit.

Beatissima Domini Mater, quanto sibi ipsa severior, tanto benignior fuit aliis. Nam quod Salomon ait, lex clementiæ in lingua ejus. Damascenus eam jure merito Curationum pelagus appellat. Illam paradisi arborem, Lignum vite, male comedendo concoximus; pro illo Deus suppeditavit Venam Vitæ, è qua Christus aqua viva, & omnis Misericordia nobis ac gratia profluxit. Moses Sebeonis filium laudans: Iste est Ana, inquit, qui aquas calidas invenit in solitudine. Nos rectius: Ista est mulier, quæ reperit Misericordiæ thermas. Bernardus illarum saluberrimum calorem sentiens, & ideo ingenti affectu exclamans: Sileat Misericordiam tuam, inquit, Virgo beata, si quis est, qui invocatum te in necessitatibus suis sibi meminere defuisse. Nos quidem servuli tui ceteris in virtutibus congaudemus tibi, sed in hac potius nobis ipsis. Laudamus virginitatem, humilitatem miramur: sed Misericordia miseris sapit dulcius. Misericordiam amplectimur charius, recordamur sæpius, crebrius invocamus. Hæc est enim, quæ totius Mundi reparationem obtinuit, salutem omnium impetravit. Constat enim pro universo genere humano fuisse sollicitam, cui

A dictum est: Ne timeas Maria, invenisti gratiam, magis tuam quam querebas. Quis ergo Misericordia tua, & benedicta, longitudo, latitudo, & latitudinem, sublimitatem & profundam quæ investigare? Nam longitudo ejus usque in diem nostram invocantibus eam subvenit universis. Latitudo ejus replet orbem terrarum, ut tuæ quoque Misericordiæ plena sit omnis terra. Sic & sublimitas ejus civitatis superna invenit reparationem, & profundum ejus sedentibus in tenebris, & in umbra mortis obtinuit redemptionem. Per te enim celum repletum, infernus evacuatus est; instaurata ruina celestis Hierusalem; expectantibus miseris vita perditæ data. Sic potentissima & piissima charitas & affectu compatiendi, & subveniendi abundat effectus, æquæ locuples in utroque. Ad hunc igitur fontem sribunda properet anima nostra. Ad hunc Misericordiæ cumulum totâ sollicitudine miseria nostra recurat.

Olim ab arcanâ Dei Curia, ab editâ iustitiæ sententiâ nulla fuit appellatio. At verò nunc est ad solum gratiæ & ad tribunal Misericordiæ; nunc superexaltat Misericordia iudicium. Quod insigniter Bernardus explicans: Si criminum, inquit, immanitate turbatus, conscientie fudrate confusus, iudicii horrore perterritus, barathro incipis alforberi tristitia, desperationis abyssos, cogita Mariam. Quam enim clemens nunc erit in celo, quæ tam misericors fuit in terrâ? Gregorius Nicomedensis: Quotidie, inquit, videbatur ei Angelus loqui & quasi charissima foror redmatri obtemperabat ei, quæ ambrosium nutrimentum de manu Angeli accipiebat, eoque reficiebatur: victum verò, quem à Patrisfiliis templi accipiebat, pauperibus erogabat.

Elia cibum subministrat corvus, Danieli Angelus, Judæis manna effundunt nubes: quid de Domini Matre dicemus? Palladius, qui vixit ævo Theodosii Majoris, asserit, Apollo & Anuph sanctissimos viros dies noctesque precibus exegisse, atque hinc alimoniam quotidianam ab Angelo accepisse. Atqui nullam gratiam fas est credere concessam servis, quæ negata sit Matri. Hæc ergo divina virguncula suos veluti convivores in templo menduculos, quos etiam parvula ingenti Misericordiâ reficiebat. Potuit hæc virgo dicere, quod Jobus: Ab infantia mea crevit mecum miseria, & de utero labi me matris mea egressa est mecum.

Misericordiam itaque cum eâ adolevisse, jamque illam in celo nobis veniam & gratiam deposcere, Ecclesiæ consensus & nostra fides asserit. Pro hominibus dum vixit, supplicavit. In nuptiis Canæ id factum constat, ubi Filium rogavit, tenuioribus sponis subveniret, idque impetravit. Id ergo jam multo magis faciet in patriâ. Pro aliis supplicare ab amore provenit, atqui amor in patriâ perfectior est, ergo illic pro viatoribus magis supplicatur.

Eruditè Thomas Aquinas: Charitas, inquit, hoc requirit, ut pro aliis oremus. Quod confirmans Chrysostomus: Pro se orare, ait, necessitas; pro altero charitas fraternitatis hortatur. Dulcior autem ante Deum est oratio, non quam necessitas transmittit, sed quam Charitas fraternitatis commendat. Neque aliter Hieronymus: Si Apostoli, ait, & Martyres in corpore constituti, quando adhuc pro se debent esse solliciti, pro aliis orant, quanto magis post coronas & triumphos? Atqui Virgo beatissima à primo, quo vivere cepit momento, plus Charitatis habuit, quam omnes simul & sancti homines & beati Angeli, ergo illa etiam ardentius pro nobis deprecatur, & efficacius impetrat: ita prorsus, ut si illa una & sola quippiam roget, & omne celum reclamaret, uti Angelum Angeli reficere, narrat Daniel, potentior tamen esset Virginis matris deprecatione, quam celum ceterorum omnium.

Huc pius ille scriptor animum attendens: Mediatrix est, inquit, inter nos & filium, qui nihil illi petenti negat, cum sit illius mater, sed etque ad ejus dexteram, super omnes creaturas exaltata, & ipsi proxima. Seraphinus Firmianus, auctorem velut problema ponens: Cur, inquit, audacior fiduciam in matrem quam in filium erigimus? Cur audacior

ducia in
matre
quam in
filio.

Mox è Bernardo & Anselmo respondens: Quia in Matrem, inquit, à Filio divina pietas derivatur, absque justitiae terrore. In filio licet attrahat pietas, terret tamen potestas. Scimus judicem cum esse adeo exactum, ut rationem de verbis etiam otiosis vel singulis sic exacturus. Ecquid volumus? infantiae mores hic exhibemus, læsus infans accurret matrem.

§. I.

Philostatus
lib. 1. in vita
Apollonii
cap. 11.

Mater Dei
asylum est
& templum
gratie.

Psalm. 35. 8.

Chronicon
S. Dominici
S. B. 20. v.
tom. 13.

Marc. 6. 8.

vers. 2.
Catharina
Senensis in
pauperes
liberalis
fuit.

B. Mariam
habuit ad-
juvicem.

Gracis mos erat, ut injuriam à se defensus templum, aram, vel statum accurreret. Mos hic Imperatorum ævo migravit Romam. Hinc ingenui & servi non in templis solum, sed ad quamlibet Imperatorum imaginem aut statum asylum sibi repererunt. Imò, quod Philostratus testatur, si servus moneretur tantum Cæsaris imagine signatam manu tenuisset, cum cadere nefas fuisset. Hinc capitis quispian damnatus, quod servum percussisset, qui argenteam drachmam Tiberii imagine inscriptam tenebat.

Securius nobis asylum est Mater Dei, templum gratiae, ara misericordiæ: si vel verbulo vel gemitu tangamus hanc aram, longe tutiores sumus, quam si omnium Romanorum Cæsarium effigies manu teneamus. Sub alis Phœnicis istius omnes afflicti plurimum subsidii reperitur. Jure de hac matre dicimus: Filii autem hominum sub tegmine alarum tuarum sperabunt. Affectu magno pro se quisque dixerit: inhabitabo in tabernaculo tuo, proteger in velamento alarum tuarum.

Sancti omnes in Misericordiam prout velut olive in hortis consite fuerunt. At Virgo beatissima velut oliva totum orbem complexa, olivas alias omnes in-umbravit.

Beatus Dominicus, familiâ suâ nondum confirmatâ, vidit velut diducto celo, quâ ratione Christus stans in gentem humanam tres lanceas vibraret, orbem iræ suæ metam convulsurus. Hic mater ad filii pedes provoluta, veniam impetravit orbi. Hic utique mater idem sensit quod filius, qui famelicæ plebis misericordiâ commotus: Misereor, inquit, super turbam.

Cum Senis annona incredibiliter oneraretur, Catharina virgo modicum farinae jam putidæ in panes pinsit. Hos deinde in egenos distribuit liberalissimè, nec tamen deesse cepit quod daretur: quanto enim largius erogabat, tanto plus supererat. Imò quod mirius, gratissimi saporis erant hi panes, nec à dominicâ etiam gulâ spernendi. Sed adjutricem habuit Catharina à celo Virginem divinam, quæ visa est suis manibus è massâ formare panes coquendos. Nimirum plena est Misericordiæ Virgo celestis, verus balsami hortus, uberrimum salutis promptuarium; verbo, Mater misericordiæ.

Meo sensu, perire nequit, quisquis Angelos & Angelorum Dominam in suas partes traxerit. Sed illud, obsecro, non nesciamus, à Pythagorâ sapienter dictum; Similia non nisi à similibus comprehenduntur. Misericordiam tibi postulas? nec tu eam alteri nega: gratiam ambis? hanc & alius à te impetret. Misericordiam pro misericordiâ, gratiam pro gratiâ consequemur. Quales nos sumus in similes nobis, talis in nos est Deus.

§. II.

Math. 5. 8.

vers. 7.

Cl. 5. c. 3.

vers. 12.

Hic instituto quo cœpiimus, non incongruum erit, si latissima hujus rosæ folia paulò explicatius proponamus. Misericordiâ omnibus non tantum noscenda, sed penitus medullis combibenda est. Eleemosyna porro nihil aliud est quam Misericordiâ transiens in effectum & opus.

Veritatis oraculum est: Beati Misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Misericordiâ beatis omnibus adeo innata censei potuit, ut eorum sororem dixerim. Horratur Paulus: *Induite vos ergo, sicut electi Dei,*

A sancti & dilecti, viscera Misericordiæ. Sancti omnes ex hac familiâ sunt, quæ vix certiore signo noscendam se præbet, quam quod omnes hujus stemmatis viri semina-que viscera Misericordiæ habent. Huic familiæ naturâ insitum, misericordiam non è crumenâ solum, non è manu cistæque tantum, sed ex intimo pectore largiri sua, & cum opus, etiam seipsam. Toti nonnunquam familiæ agnatum est, litteram caninam * non posse commodè pronuntiare; subinde in vultu aut oculis, aliòve membro ingentiam habent maculam, aut hæreditarium morbum: quandoque omnibus ejus familiæ agnata docilitas & humanitas. Ita Paulus loquitur, electis omnibus ab ortu impressa est hæc nota Misericordiæ. Ergo & vos, o mei Colossenses, sicut electi alii, sicut sancti, sicut dilecti hanc notam in vobis cernendam exhibete, induite viscera Misericordiæ. Misericordiâ restabitur, inquit Anselmus, vos Dei sapientiâ præcognitos, à massa perdendorum separatos, ad vitam æternam præordinatos.

Ita prorsus Misericordiâ amicis Dei omnibus altissimè impressa est. Evolvat quis omnium Sanctorum res gestas, quos Lipomannus, Surius, Lippelous scriptis complexi, nec unicum, purem ego, ex omni numero reperiet, cui non hæc nota Misericordiæ infixa. Quod de seipso Jobus, id illorum quisque dicere potuit: Ab insensitâ meâ crevit mecum miseria, & de utero matris meæ egressa est mecum. Si negavi, quod volebant, pauperibus, si oculos viduæ expectare feci, si comedi buccellam meam solus, & non comedi pupillum ex eâ. Oculi sui cæci, & pes claudus, pater eram pauperum. Tantâ scilicet egenorum miseratione rangebar, ut non tantum cæcis & claudis stipem dederim, sed copatus sum etiam, quantum licuit, oculos & pedes eorum. Pater eram pauperum, cum ipsis pauper, quando eorum paupertatem adeo sensi, perinde si eâ ego ipse laborarem. Cum illi altius dormirent, ego huc illuc animam versabam, quâ ratione pupillis providendum, succurgendum viduis, unde panem, lectulos, vestem haberent. Reverâ Sancti omnes affectu tales fuere, qualis Job esse potuit censu & manu. Atque hoc in Sanctis, qui etiamnum superstites sunt, observare licet. Hinc illum nemo facile sanctum pronuntiaverit, qui ab egenis averso est animo, & in eorum causam neutiquam propendet; qui subinde dat aliquid, sed amorem non redolent data; Misericordiam non sapient ipsius munera.

Ecquis negaverit, quin omnes sancti spiritu sapientiæ imbuti decesserint? nam celo nullus admittitur, qui spiritum stultitiæ deserit ad tumultum. Atque spiritus sapientiæ spiritus humanus est & suavis. Ipsam audi sapientiam: Benignus est, inquit, spiritus sapientiæ. Ideo Pa-
læstinus Rex David aperte proclamavit: Beatus, qui intelligit super egenum & pauperem, in die malâ liberabit eum Dominus. Sunt qui in rebus physicis sint peritissimi: Vinum vix gustant, & ex quâ patriâ sit norunt; ostrea primo morsu, ex quo lacu sint, deprehendunt; omne monetae genus exactissimè distinguunt, suum corio, suum panis, serico & holoserico pretium statuere norunt optimè, discernunt omnia intelligentes: Super egenum & pauperem vix intelligunt, inopiam horum non satis inspicunt, non æstimant paupertatis miseriam, & inde Misericordiâ non magna sequitur. Beatus ergo Qui intelligit super egenum & pauperem. Quisquis enim hæc in re intelligens est, is Augustini & Cassiodori sensu, pauperi etiam non petenti offert, tacentem intelligit, de remedio pauperis, affectu pietatis cogitat. Non intelligens, dum petatur expectat, post multas preces vix dum lentus & servus, quod petebatur, præstat.

O verè jucundus homo, qui misereatur & commodat, in æternum non commovebitur! Siquidem beati Misericordes. Sed ubinam, queso Domine, beati sunt? Pauperibus promissum est regnum. Sed & hi quoque reges erunt

Eccc 3

qui

qui Misericordiâ excelluerint. Nam egentibus non mactipium tantum & manum, sed & pectus aperiant; cur eis Deus cælum clauderet? cum spem largiuntur, si possent, cor adderent; largiti omnibus cum non possunt, saltem volunt. Quando igitur Misericordia Deum detraxit cælo, & mortalitatis iaccho induit, poterit etiam hominem in cælum attrahere.

§. IV.

Q Vicunque igitur Misericordes sunt, reges sunt legitime uncti. Oleum ad hanc unctionem ipsi suppeditarunt; cetera regni insignia meritis Dei favore sunt assecuti. Elifæus olim adolescenti lenticulam olei committens: *Vade, inquit, in Ramoth Galaad, & introduce in interius cubiculum Iehu, tenensque lenticulam olei fundes super caput ejus, dicens: Hæc dicit Dominus: Vixi te regem super Israël. Aperiesque ostium, & fugies.* Facta omnia, ut imperatum erat. Quibus auditis qui aderant, continuo suum quisque pallium Iehu pedibus subiecit, ut ea congesta tribunalis aut solii formam referrent. Quam facili apparatu salutat rex Iehu? Quanto sanguine, quot centenis millibus capitum coronæ regum ac diademata non raro steterunt? His ipsis annis, quibus hæc scribo, corona Bohemiæ cruore quanto, quot hominum millibus vindicata est? Ut rex cæli ungatur, vix utilius est laboris, aut impendii; tu modò Misericordiæ oleum adfer, & regnum illud jam tuum est.

August. in Psal. 36. an. se med. mibi pag. 123. Eleganter hoc Augustinus exprimens: *Da, inquit, modica, & accipe magna. Vide, quàm late crescat fenus tuum. Da temporalia, accipe æterna: da terram, accipe cælum. Vide quid sis accepturus: Percipite regnum, quod vobis paratum est ab initio mundi. Terrena dedisti, quæ si non dedisses, in terrâ putrescerent. Quid enim inde facturus es, si non dedisses? Quod perituum erat in terrâ, servatum est in cælo. Ergo quod servatum est, hoc accepturi sumus. Servatum est meritum: factus est thesaurus tuus meritum tuum.*

3. Reg. 6. vers. 31. Solomon (quod regum fasti memorant) ad ingressum tabernaculi *fecit duo ostiola de lignis olivarum.* Hic non immerito quis quaerat: Cur, quæso, ad arcanissima hæc templi penetralia, ad sancta sanctorum, non cedro, non cupresso, aut nobiliore ligno, cur inò non ex auro fabricata est janua, præsertim, cum id loci sanctitas postularer? Sciamus architectum hic fuisse Spiritum sanctum, qui non loci majestatem, sed rei mysterium spectavit. In illa sanctorum sanctissima, in aureum Dei palatium nemo admittitur, nisi per oleaginum ostiolum ingrediatur, per alterutrum cæli ingrediendum est. Qui misericordiam exhibere nequit, consilio, manu, auxilio; voluntate saltem misereatur aliorum & affectu.

Chrysost. de duabus viduis, & Misericord. Chrysostomi sententiâ: *Nullus miser est, nisi qui noluerit misereri. Et ne illius, quamvis plurimum dederit, vel minimum eo gloriatur: Divites, ait, ex multo modicum, vidua ex modico totum dedit. Quid ingemiscitis, si non minus avari quàm opulenti, cum spem erogatis? & pecunie vestra acervo non quidem millefimam partem donatis: vidua illa omnes opes suas, totum ærariolum suum, quidquid thesauri habuit, dedit; hæc multum dedit.*

In ultimo iudicii die misericordiae opera prædicantur. Beati qui Deo donant sine gemitu, beati misericordes. Hic, obsecro, paulò altius penetremus, quid demum Misericordia tam affabile habeat & decorum, unde divinis oculis tantopere placeat. Quæ enim alia virtus, nisi Misericordiæ cognata Charitas, aded rapit Deum atque Misericordiâ? In orbis ultimo conventu, in totius humanæ gentis concilio supremo, die illo decretorio & judiciali, parentibus ad tribunal universis Angelis, cum de summâ rerum omnium decerneretur, iudex omnium non explicabit quod Abel primus martyr & virgo fuerit, quod Abrahamus speculum obedientiæ extiterit, quod Noë orbem asseribus clausum servavit: Davidis lacrymas & penitentiam filebit: quid Moyses & Elias in Thabore secum locuti, non exponet: quod Pa-

A trus primus post se crucem conscenderit, quod multa millia Martyrum in eundem suggestum sint secuti, non prædicabit: Sed illud publicè recitabit cum laude maximâ, velut gratias agens, quis sibi fragmentum panis dederit, quis frigidam potrexerit, quis desolatum palliolum donarit, quis hospitio se foverit, quis ad ægrotum, quis ad detentum carcere revilerit. Supremum hunc iudicem Misericordiæ filii prærogativâ singulari alloqui andebunt, disponent sermones suos in iudicis voces, illorum erunt: *Da, Domine, quia dedimus; da Te, quia tuâ causâ dedimus, miseri sumus aliorum, tu nostri miserere: fecimus quod iussisti, redde quod promissisti. At ille totius regni se debitorem promptissimè professus: Meum, dicet, promissum agnosco; misericordiam vestram laudo; Venite, possidete regnum: pro panis fragmentum epulum cælestem nunquam finiendum, pro attito palliolo vestem immortalitatis reddo, pro hospitio cives Angelorum vos constituto: Venite, possidete regnum.*

B Verè singularissimum quid habet Misericordia præ ceteris virtutibus. Hæc enim una omnium maximè Orbis fatali die triumphabit. Idcirco Christus: *Emus, inquit, discite, quid est Misericordia volo, & non sacrificium.* Perinde si dixisset: *Nondum facis capitis, quantarum virium sit Misericordia.* Eia ergo discite, quid sit super egenum & pauperem intelligere, & quàm hoc ipsum incredibiliter Numini supremo placeat. Pater meus cælestis cælum non reflat nisi sui similibus. Atqui vos potentiam divini Patris, sapientiam, & in omni loco presentiam imitari non potestis. *Estote ergo misericordes, sicut Pater vester cælestis misericors est, & quidem in omnes.*

§. V.

R Omæ olim Censores obierunt domos, ut in rem præsentem venient, scirntque, quâ ratione res familiaris administraretur, num fortè in fecina vermes, in patiarum mures, in vestes tineæ grassarentur, non levi rei domesticæ damno.

Utinam hodièque talis censura sit, repertentur qui mures, tineas, vermes malint pascere, quàm pauperes, qui laborent parietes potius quàm egenos malè vestitos operire. Sed his multo plures sunt, quorum non panem aut vestem, sed vermes pectus exedunt, & omnem miserationis affectum corumpunt, ut neminis egestatem aut miseriam facile commiserentur.

O ergo beati Misericordes, quoniam misericordiam consequentur. Deum misericordiâ vestram commoveri vultis? vos ipsi prius Misericordes estote. Ad vestrum Deum exemplum sese componet, quem vos illi modum monstraveritis, eum sequetur: *Dat, & dabitur vobis. Datis alacriter & promptè & promptissimè dabitur & vobis. Datis liberaliter & copiosè? liberalissimè vobis retribuetur.*

Dialecticorum præceptio est, Syllogismus in Dari negari non potest; hunc Syllogismum nos Christus docuit, quo utendum est iis, qui nolunt negari sibi quæ possunt. Syllogismus est iste: Date, & dabitur: Estote misericordes, & misericordiam consequemini. Nimirum in hoc vitæ mercatu tritico, oleum oleo comparandum, sed ita ut tritici pugillus totum modium, lecythus olei centum librarum dolium lucretur.

Quæri potest, quæ omnium artium sit questuosissima. Num fortè maximum facit lucrum gemmarius, qui gemmas intèrpolat, ut pluri revendat? Fors Jurisprudencia omnium lucrosissima est, quæ cum consilia subministrat, pro singulis pagellis laxissimè scriptis singulos poscit aureos: Fors mercatura plurimum lucretur, quæ centenos expendit florenos, & trecentos aut quadringentos recipit: Quid si ulsura sit, quæ fenus ex uiente, ex centesimâ fecit besibus, aut ex asse? Num agricultura maximos facit quæstus? magnos facit, sed modestos, & panem omnium honestissimos. Num ars Typographica

graphica plurimum habet lucelli? multum habet, præ-
ferim si seculo tractetur. Belgarum quosdam aspice è
typographiis procedentes ditissimos. Verum nec usura,
nec mercatura, nec iurisprudencia, nec agricultura, sed
si Chrysostomo credimus, ars omnium artium optima,
ars artium omnium quaestuosissima est eleemosyna.
Agricultura pascit, textoria vestit, architectonica prote-
git, typographica instruit. Artium quæque alterius artis
indiget: cum autem oporteat misereri, nihil aliud nobis
opus est, sed sola voluntas est necessaria. Si des panem,
cum habens solùm, ad perfectionem artis venisti. Hanc
itaque suscipimus artem & scientiam, & obeamus.
Melius enim est hanc scire, quam esse regem, & diade-
mate coronari. Hæc namque te docet, quomodo possis
Deo similis fieri, quod est omnium summa bonorum.

Gazophylacium est Misericordia, & quidem inex-
haustum. Gazophylacium seu ærarium Salomoni fuit
multò amplissimum, hinc enim templum panis aureum
totum prodiit: sed hoc tam amplum & locuples æra-
rium tandem exhaustum est. Cæpit & Salomon egere,
idèò & subditos immodicis tributis premere. Ditissi-
mum fuit ærarium Cræsi, sed direptum est. Non minùs
dives fuerat Darii, sed dissipatum est. Opulentissimum
Sardanapalus palatium habitavit, sed combustum est.
Misericordia gazophylacium est, quod non exhaustum
nec dissipari, neque comburi, neque diripi, neque suffo-
di potest, æternum, inexhaustum. Hoc Christus digito
monstrans: Nolite, inquit, thesaurizare vobis thesauros in
terrâ, ubi arugo & tinea demolitur, & ubi fures effodiunt &
furantur. Thesaurizate autem vobis thesauros in calo, ubi ne-
que arugo, neque tinea demolitur, & ubi fures non effodiunt,
nec furantur. Bona omnia quæcumque extra cælum re-
conduntur, vel putredini, vel rapinis, vel aliis mille per-
eundi periculis subiecta, adeoque peritura sunt omnia.
Rationi autem minimè consentaneum, ut illic sua
quisque bona locet, ubi vel corumpantur, vel à furbibus
rapiantur.

En ergo cælum, reponendi thesauri locum commo-
dissimum, qui nulli corruptioni obnoxius, nulli furum
accessui expositus, nulli pereundi vel amittendi pericu-
lo subiectus, omnia illic reposita æternum rata sunt. Tu
forsan arbitraris tuas tibi pecunias perire, si eas in sti-
pem eroges: toto calo eras; pereunt servate, servantur
erogata. Ego verò, inquis, fures nullos metuo, pecunias
tutissimum loco repositi, centum feris custoditas. Imò
verò metuendus est quàm maximè fur ille, quem ego

tibi optimâ fide monstrabo. Vide, obsecro, & audi: Si
sciret paterfamilias, quâ horâ fur veniret, vigilaret utique, &
non sineret perfodiri domum suam. Et vos estote parati, quia
quâ horâ non putatis, filius hominis venire. Noli hunc
furem? Nôsti, scio, sed forsitan non caves? Latentissimè
subrepti fur iste, idèoque ipsemet præmonens: Ecce, in-
quit, venio, sicut fur. Nec inermis venit: mortem præmit-
tit cum telo quo vitam omnium haurit, & thesauros
omnes diripit: Tu autem que parâsti, ejus erunt? Quam-
vis igitur aruginem & tinea, & suffocionem, & incen-
dia, & latrones à pecuniis tuis arceas, hunc furem non
effugient. Heu quàm hebes tibi vilis est, & curta pro-
videntia, qui vitæ consulis tam caduce, & non consulis
æternæ! Imò si consuluisses futura, consultum etiam
fuisset præsentem. Pulchrè castigat te Deus, ut tuus tu ipse
tibi fur sis. Nam opes congregas & recondis, tenebris
illas ac carcere claudis & damnas, quid aliud expectes à
fure, quàm quod tu ipse facis? Ergo per bajulos fidos,
homines egenos, pecunias tuas in cælum transmittes, in
calo repones, æternæ vitæ prospices, hodierno vel crasti-
no vel perendino migrandum est; opes tuæ te non se-
quentur; si eas non præmiseris, amisti.

Quàm suo jure postulat Christus: Da mihi ex eo, quod
dedit tibi. De meo quero, & mihi non donas? Da mihi, & red-
didi mihi. Habiuit me largiorem, facit me debitorem, habeam te

A feneratorem. Pauca mihi das, plura reddam. Temporalia mi-
hi das, æterna restituam. Præbe tectum, & accipe calum; da
numum, & accipe regnum. Quid avarè congeris & re-
condis?

S. VI.

AT dices: Mihi non recondo, sed servo filiis, sed
hæredibus aliis. Hic Augustinus solidissimè re-
spondens: Relinquent, ait, alienis divitias suas. Quid filii in Psal. 48.
ipsius? Et ipsi servant, quod eis reliquerunt parentes sui. Pa-
rum est quia servant, & augent. Quibus & ipsi servant? Filiis
suis, & illi filius, & tertius filius. Quid Christo? quid anima tuæ
omnia filius. Inter filios suos quos habent in terrâ, computent
unum fratrem quem habent in calo, cui totum dare debebant,
vel dividant cum illo. Quomodo autem alieni sunt filii? Si quis
tuorum tibi nil prodest, alienus est. tam attendamus illos divi-
tes, qui malè vixerunt, qui superbè egerunt, mortui sunt, &
reliquerunt, non dico extraneis, sed filiis suis reliquerunt divi-
tias suas, & filii ipsorum viam parentum suorum sequuntur.
Sicut illi superbi, ita & isti, sicut illi rapaces, ita & isti, ut illi
avari, & isti, alieni ab illis sunt. Quid dives in flammâ clamat?
Habeo quinque fratres. Vnum fratrem amicum non feci, Luc. cap. 16.
qui jacebat ante januam: Illi mihi fratres subvenire non pos-
sunt, qui possident divitias meas, alieni à me facti sunt.

Ergo fac tibi amicos de mammonâ iniquitatis. For-
tas ea, qua acquisivisti, de iniquitate acquisisti, aut fortassis
ea ipsa est iniquitas, qua tu habes, & alter non habet, tu abun-
das, & alter eget. De istâ mammonâ iniquitatis, de divitiis
istis fac tibi amicos, & prudens eris. Noli timere. Ponunt pueri
in thesaurario, & secuti sunt: ponis in manu Christi, & times?
Esto prudens, & prospice tibi in posterum, in calo. Esto prudens,
imitare formicam, recorde astate, ne esurias in hieme. Hiems
est dies novissimus, dies tribulationis. Collige, quod ibi tibi
profit in posterum; si autem non facis, simul imprudens & infi-
piens peribis.

Prudentissimus certè arque sapientissimus fuit Sa-
baudæ Dux III. Amadæus, qui benignus aded & li-
beralis fuit in pauperes, ut hos omnium suorum pro-
pugnaculorum defensores diceret, suosque commili-
tones appellaret. His ille cibum potumque, his ille ve-
stes suo detractas corpori suâ manu dedit, prandentes
adlædit, cibum anteposuit, ad edendum humanissimè
invitavit. Fors fuit ut Legatus externus quispiam de ca-
nibus venaticis quæretet. Crastino, inquit Dux, osten-
dam. Interim pro more ingentem pauperum turbam
coëgit, cui cibum præbere solitus erat. Proximo die ora-
torem illum in triclinium suum duxit, è quo in subje-
ctam planitiem prospectus. Infra visæ sunt mensæ ob-
longæ, mendiculis stipatæ. Atque jam dux ad Legatum:
Hi, inquit, canes sunt, quibus ego cælum venor: panem
ego illis expedio, illi mihi olim, ita spero, cæleste man-
na. Atqui, ait Legatus, hoc genus hominum vasrum, &
sepe otiosum est. De hoc, ait Dux, ego non laborem
Quod si Deus ita nostra examinet, quis illi probus sit?

D Licet de heroë hoc canere, quod de Probo Clau-
dianus:

Hic non divitias nigrantibus abdedit antris,
Nec tenebris damnavit opes, sed largior imbre
Sueverat innumeras hominum ditare catervas.
Quippe velut denso currentia munerâ nino
Cernere semper erat, populis undare penates,
Afiduos intrare inopes, remeare beatos.
Præcepit illa manus fluxivos superabit lberos.
Aurea dona vomens.

Huic verè perillustri Conjiti adjungo non disparis
exempli & sanguinis Imperatorii feminam Leonoram Leonora
Austriæ Imperatoris Maximiliani I. fororè. Hæc pie-
tissima herois, ut Collegium Societati Jesu stabilire,
pecuniam è suis vestibus & gemmis redegit. Omnem
insuper vestem lineam, ipsis etiam culinæ usibus ne-
cessariam, suis etiam manibus paravit, habuitque pedif-
sequas

Eccc 4

potes, non per alios. Germani veteres liberorum manibus stipem inferebant, ut sic eos alia facerent ad promp-
tè dandum. Pannonia rex Stephanus in egenos largis-
simus, non tantum Eleemosynâ plurimum dedit,
sed & ipsomet plerumque dedit. Hinc evenit, ut sub no-
ctem egressus pinguissimum marmellum in pauperes
effusus, rediecit evulsâ barbâ, & bene comitus a pau-
peribus, qui tamen hanc regis injuriam minime cogita-
bant, sed pecuniam manibus nimium avidis invola-
bant. Hoc autem Stephanus triumphum suum inter-
pretatus est, & ob id singulares Deo gratias egit. Mar-
garita Hispaniarum regina ita suos, quos in Christiani
orbis solatium pepererat liberos, erudit, ut illi a tene-
ris unguiculis suâ etiam manu Eleemosynas erogarent.
En obsecro, cujus non puduit tantos Principes, nos
tantillos pudebit?

Sexta. Circumspiciendum quibus, quomodo, & quare dandum.

6. Misericordiâ actiosa gna est circumspicit, quibus det, quomodo det, & quare. 1. Quibus det, nam egenis vult dare, non opulentis; in vasa fundit vacua, non plena. Contrarium fit fere nostro avor multum effunditur, sed in vasa jam antè plena; multum donatur, sed diviti-
bus, quorum est largiri, non accipere dona. Inter eos autem quibus dandum, meo iudicio, primi sint Adolescentes pauperes, qui Musis vacant, & panem non habent. 2. Attendit Misericordiâ, Quomodo det. Inter modos dandi, de quibus hic agimus, is etiam præclarus est, cum conditur testamentum, non oblivisci pauperem Christum; si Christum non vis heredem ex asse scribere, saltem in hereditatis partem admittit. 3. Quare det, omnia scilicet propter Deum, idque non verbis solum, sed factis. Quod sollicite beatus Joannes monet:

1. Joan. 13. Filii mei, non diligamus verbo neque linguâ, sed opere & veritate. Idem beatus Jacobus inquit: Si frater aut soror nudi sunt, inquit, & indigent victu quotidiano; dicat autem aliquis ex vobis illi: Ite in pace, calefacimini & saturamini; non dederitis autem eis que necessaria sunt corpori, quid proderit?

Septima. 7. Veræ Misericordiâ est, & largiter & hilariter dare. Eum namque dicemus Misericordem, qui, ut beatus Paulus loquitur, misereatur in hilaritate. Hilarem enim datorem diligit Deus, qui non ex tristitiâ aut necessitate largitur. Quod Siraides oculis subiiciens: In omni dato, inquit, hilarem fac vultum tuum, & in exultatione sanctifica decimas tuas. Da Altissimo secundum datum ejus, & in bono oculo adinventionem facito manuum tuarum, quoniam Deus retribuens est, & septies tantum reddet tibi. Hæc utique credimus, sed etiamnum trepidamus, nec satis fidimus pollicitis divinis. Ergo mendax Deus: ergo promissit, quod præstare aut nolle, aut non poterit? Fidamus securissimè, & demus Altissimo secundum datum ejus, quoniam septies tantum reddet nobis.

Octava. 8. Sine omni ostentatione ac pompâ, & quantum fieri potest occultè dare eleemosynam Servatoris monitum est: Cum facis eleemosynam, noli tubâ canere ante te, sicut hypocritæ faciunt in synagogis, & in vicis, ut honorificentur ab hominibus. Amen dico vobis, receperunt mercedem suam. Te autem faciente eleemosynam, nesciat sinistra tua quid faciat dextra tua, ut sit eleemosyna tua in abscondito, & Pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi. Nihil æquè vitandum in beneficio quàm jactantia. Res satis loquetur, vel tacentibus nobis. Ecquid opus nomen aut insignia sua donis omnibus affigere? Hadrianus Imperator id fecit, & ob id Herba parietina dictus est, quod ejus nomen per omnes parietes serperet. Satis est à Deo sciri quod damus, tamen nemo sciat mortalium.

Nona. 9. Certam pecuniæ partem sponere in egenos tribuendam. Exempli causâ sic suademus. 1. Est qui annis singulis post omnes expensas centum florenos sibi reponat, est qui reponat mille. Primus si quinque, alter si quinquaginta florenos det in stipem, non nimium dabunt. Hoc enim dimidium duntaxat decimarum est.

A Idem iudicium esto, proportionem hac servatâ, de omnium opibus, censu, annuisque proventibus. 2. Est qui sæpius in anno pecunias recipiat. Hic præclare fecerit, si accepti semper primitias Deo consecret; Verbi gratiâ, quindécim, aut octodécim, aut viginti florenos recipit: quid si medium sponat, aut saltem viginti fester-
tios, seu quinque bacios? Nam istud hic consili est, ut quotiescunque pecuniæ summa capitur, aliquid inde, primitiarum loco, pauperibus sponatur. Quisquis hoc prudenter fecerit, damnum nullum sentiet, sed omnium rerum suarum incrementum experietur. 3. Convenit in iis non tenacem ac sordidum esse, quæ vix unquam amplius vendantur pretio, ut sunt vestes detritæ, ciborum reliquiæ, ligna in silvis decidua. Et cur Deo non demus promptè, quod libenter daremus affectu-
ratori?

Sic nobilis mercator Hispali felicissimè negotiarius est: sic alius Olyssipone hanc consuetudinem suam abrogans onustas naves in ipso portu perdidit; has cum mercibus tempestas, illam fortunis omnibus evertit paupertas, imò Deus, in quem tam restrictus & tenax esse coeperat. Hæc luctra nostra sunt, cum tam illiberales & immunitissimi sumus in rerum omnium largitorem.

B 10. Convivium mendicis, aut tenuis fortunæ hominibus subinde instruere, cuius nobile foret auctarium, iis etiam ministrare. Ignorum plurimis aut exosum illud Christi monitum videtur: Cum facis prandium aut cenam, noli vocare amicos tuos, neque fratres tuos, neque cognatos, neque vicinos divites, ne forte te & ipsi reintrent, & fiat tibi retributio. Sed cum facis convivium, voca pauperes, debiles, claudos & cæcos: & beatus eris, quia non habent retribuere tibi, retribuetur enim tibi in Resurrectione iustorum. Faciunt hoc aliquot nobiles familiae, faciunt hoc Principes, Reges, Pontifices. Nemo hic dixerit, non esse hoc moris amplius. Alioqui dicemus, nec illud esse moris amplius, homines ad divina monita sunt surdos calo
admittere.

C 11. Unum aliquem è pauperibus, quemcunque tandem, perpetuò, velut Christum alere. Ita Clemens VIII. Pontifex Maximus fecit, qui honorando Christi collegio non numero, tredecim pauperes quotidiano victu ac vestitu sustentavit.

D 12. In omni prandio & cenâ, si mensa sit opimior, scutellam vacuum apponere, quæ scutella Dei appelletur; hanc autem è diversis ferculis, hinc & hinc desumptis partibus implere, eo fine, ut hæc miscellanea dentur pauperibus. Aliquid sibi adini vix sentiet mensa ditior, at sibi plurimum impendi valde sentient egeni. Hoc è viris nobilibus non neminem constare facere. Quod etiam illud referendum. Nobilis familia quovis sabbato in honorem beatissimæ Matris Mariæ omne lac armenti in pauperes gratis dispensat. Huc illius monasterii mos spectat, in quo quotiescunque è cœnobitis unus concedit fato, toties per dies triginta, omnia illi fercula in locum mensæ, ubi vivus federat, deferuntur. Post mensam omnia pauperibus dantur.

CAPVT XII.

Rosa Alabandica, seu, Verecundia,
Modestia, Pudicitia.

S. I.

A Labandica Rose non immeritò conferimus hanc virtutem: siue illam appellemus Verecundiam, seu Modestiam, seu Pudicitiam: diversa nomina, res eadem.

Beatus Ambrosius divinæ Virginis Verecundiam artificioso penicillo sub oculis ponens: Verecunda sermone, inquit, arbitrum mentis solita non hominem, sed Deum querere. Quando ista vel vultu læsit parentes? quando diffinit à propinquis?

Ambros. l. 1. Offic. c. 18.

tom. 1. mib.

pag. 12.

Elogia B.

Mariæ à

verecundia.

propinquis: quando fastidivit humilem: quando derisit debilem: quando vitavit inopem: quos solita virorum catui invisere, quos Misericordia non erubesceret, neque prateriret Verecundiâ. Primus est pudor, qui in ipso cognitionis ingressu Domini Matrem commendat legentibus, & tanquam testis locuples dignam, quæ ad tale munus eligeretur, adstruit, quod in cubiculo, quod sola, quod salutata ab Angelo tacet, & mora est in introitu ejus, quod ad virilis sexus speciem peregrinam turbatur affectus Virginis. Itaque quamvis esset humilis, præ verecundiâ tamen non refutavit.

Idem lib. 2. de Virginit. initio, mihi pag. 98. Laudat hic quidem Mediolanensis Præsul hanc vitam Dei domum ab exteriori formâ, sed quia curiosus spectator cum audit ædium frontem laudari, mox solet querere, quæ sit intus ædium forma, quam ventusta conclavia, quæ symmetria ædificii, eam ob causam Ambrosius continuò adjungit: Nihil torum in oculis, nihil in verbis procax, nihil inverecundum: non gestus fractior, non vox petulans, ut ipsa corporis species simulacrum fuerit mentis, figura probata. Verbo: Si sanctitas ipsa convenientem sibi voluisset formam sumere, hanc Virginis sumpsisset effigiem.

Damasfer. orat. 1. de Virginit. Nativ. Virginit. Damascenus pæne simili elogio cælestem hanc domum extollens: Hæc, inquit, vestitus molliem omnem ac luxum fugiens, gressus sedatus atque ab omni levitate remotus, mores severi, hilaritate temperati, & quod maxime mirandum, senilis in juvenili corpore Prudentia. Hic sermo non sterit nimium sterilis non assequetur ea, quæ melius animo & cogitatione poterunt comprehendere, quam modesta prudentia hæc Virgo cum imis & summis, cum pastoribus & regibus, cum templi ministris & Pontificibus sit locuta.

Philipp. c. 4. vers. 5. Ambros. loco citato. Modestia probi hominis pars maxima, quam ideo Paulus tantopere commendans: Modestia vestra, inquit, nota sit omnibus hominibus. Mens nequit sic esse nota, sit ergo mentis imago. Rectè dixit Ambrosius: Bona domus in ipso vestibulo debet agnoscì. Si horologii structura interior turbetur, si rotulæ discorde, solis etiam mentientur index; hinc jactantia, levitas, petulantia, hinc plurimum indecori. Neque hæc facile fallunt oculos. Nam, teste Ambrosio, Habitus mentis in corporis statu cernitur: animi vox est corporis motus. Et meministi, inquit, quandam amicum, cum sedulis se commendaret officiis, hoc solo tamen nomine in clerum non esse receptum, quod gestus ejus plurimum dedecet. Humiles nos esse decet, mites, graves, patientes, modum tenere in omnibus.

B. Maria homines & Angelos in modestiâ superabat. Quo in genere omnes omnino & homines & Angelos hæc una Virgo superabat. Loquebatur, inquit Nicophorus, sine audaciâ, sine risu, sine perturbatione, fastus omnis expers, simplex & humilitatem præcellentem colens. Hanc porò virtutem Virgo suis etiam cultoribus cupit esse quam commendatissimam, ut quam ipsa tanti æstimasset, à suis quoque non negligeretur. Hinc, Divo Gregorio teste, virgunculam, cui Musa nomen, admonuit, ut à risu, joci, ludo, & ab omni puellari levitate abstinere, si secum esse cuperet in cælo. Beatus Bonaventura non sine ratione affirmat, Virginem eadem sollicitudine, dum in vivis ageret, ad virgines cœvas attendisse, ne aliqua ex illis ullo sermone peccaret, ne in risu vocem extolleret, ne superflua vel inutilia tractaret, neque injuriam ulli faceret.

Ita omnis Modestiae ac Verecundiæ speculum Dei parentem statuimus. Dicta & dicenda omnia confirmamus illâ ratione, quam nemo vel hostium negaverit.

Ratio confirmans Dei matrem fuisse modestiâ speculum & electam ex omnibus. Ex omni numero humanæ gentis, ex omni mulierum ac virginum cœtu, è tot centenis millibus, imò è tot millionibus hominum, Deus utique potestatem optionemque habuit solutissimam, eligendi in Matrem, quamcumque veller, & quæ illi maxime placeret. Siquidem ab omni æternitate omnes omnino homines sibi præfentes habuit, singulos exactissime novit, ut qui omnium ac singulorum corda penitissime scrutatur. Atqui

A ex his omnibus hanc Virginem elegit in Matrem, ergo absque omni dubio castissimam, ergo Verecundiâ ac Pudicitia, omniumque virtutum laude cumulatissimam, ergo sui amantissimam elegit. Hinc Bernardus, Bernardus, Virginitatis divinx cultor integerrimus, illud elogi proclama- mans: Electa ex omnibus: Prædica, inquit, reverendam Angelis, desideratam gentibus, Patriarchis Prophetis, prærogatam, electam ex omnibus, prælatam omnibus, magnificam gratia inventricem, mediatricem salutis, restauratricem factorum. Exalta denique exaltatam super choros Angelorum ad cælestia regna. Ergo electa ex omnibus. Id nobis Eliza- Sacerdos explicaverit, qui Sionis electionem prædicans Dominator Domine, inquit, ex omni silvâ terræ, & omnibus arboribus ejus elegisti vineam unicam: & ex omni terrâ Orbis, elegisti tibi foveam unicam: & ex omnibus floribus Orbis, elegisti tibi lilium unicam: & ex omnibus abyssis maris, elegisti tibi rivum unicam: & ex omnibus adificiis civitatis, sanctificasti tibi metropolim Sion: & ex omnibus creatis volatilibus, nominasti tibi columbam unicam: & ex omnibus plasmatis pecoribus, providisti tibi ovem unicam. Ita profus sanctissima Dei Mater, columna una, lilium unum, ovis una, Electa ex omnibus. Idem Chrysostomus affirmans: Si alia, inquit, melior fuisset, ea electa fuisset. Beata Maria ultra omnem humane nature modum Modestiam ac Temperantiam excoluit, non levis, non jocosa, non cantatrix. Quid si quæ virgo alia majori modestiâ, vel ampliori puritate præter hanc ornata extitisset, illam sibi Dominus præ hac ipsa omnino in habitaculum delegisset. Siracide calculo, gratia super gratiam est mulier sancta & pudorata.

§. II.

Ferunt, Aristotelis filiam interrogatam, quis ei color in vestem maxime placeret, respondisse, vultus purpureum, quam spectatori exhibemus cum erubescimus. A patre hoc videtur hausisse, cujus illud effatum est: Optimus color, quem gignit pudor. Valerius suis Verecundiam coloribus illustrans: Parens est, inquit, omnis honesti consilii, tutela solemnium officiorum, magistra innocentie, chara proximis, accepta alienis: omni loco, omni tempore favorabilem præ se ferens vultum. Bernardi sensu, nil tam proprium est verecundiæ, quam proprias vitare laudes. Cuius illustrissima certè dedit exempla Domini Mater. Cum ab Angelo salutaretur gratia plena, turbata est in eodem sermone ejus: Ut agnoscas, inquit Ambrosius, aures religio- sas & oculos verecundos. Cum exclamaret Elisabeth: Benedictus tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui. Et unde hoc mihi, ut veniat Mater Domini mei ad me? Beata quæ credidisti, quoniam perscrutantur ea, quæ dicta sunt tibi à Domino. Virgo hanc omnem laudem à se in Deum derivavit. Cumque ipsa hæc mater ad concionem filii adtaret, non immodeste aut importune per stipatam plebem penetravit, sed expectavit foris, dum auditorum aliquis illius miseris concionanti Christo diceret: Ecce mater tua, & fratres tui stant foris, volentes te videre. Cum apud diversos filios convivam simul & doctorem ageret, nunquam illa auctoritate maternâ domum illam irrupit, nunquam sermonem ullum interrupit.

Bernardus hæc luculentius dissertans: Gratissima sine gemma in diademate, inquit, micans in capite stella, rubor in facie hominis verecundi. An verd quæ putat, quod hæc ex- ruerit gratia, quæ gratia plena fuit? Pudibunda fuit Maria. Ex Evangelio id probamus. Vbi enim aliquando loquax, ubi præ- sumptuosa fuisse videtur? Foris stabat, quarens loqui filio: nec maternâ auctoritate aut sermonem interruptit, aut in habitationem irruit in quâ filius loquebatur. In omni denique textu quatuor Evangeliorum (si bene meminerimus) non nisi quæ, Mater loquens Maria loquens auditur. Primò quidem ad Angelum: se- cundò ad Elisabeth: tertio ad filium, cum jam esset annorum duodecim: quarto in nuptiis ad filium & ministros. Et si quidem sermo certissimus index ingenuitatis mansuetudinis, & vir- ginitatis

ginalis Verecundiâ fuit. Vanobis qui spiritum habemus in naribus, va qui totum proferimus spiritum, qui iuxta illud Comich, pleni rimarum effluimus undique. Toties Maria filium audit non modò turbis loquentem in parabolis, sed discipulis seorsum regni Dei mysteria revelantem; vidit miracula facientem, vidit deinde in Cruce pendentem, vidit expirantem, vidit resurgentem, vidit & ascendentem: Sed in his omnibus quoties verecundissima Virginis, quoties pudicissimi turturis vox memoratur audita? Obsecro vos filii, emulamini hanc virtutem. Si Mariam diligitis, si contenditis ei placere, emulamini Modestiam ejus: nihil enim tam idoneum homini, nihil tam congruum Christiano.

Petrus Galatinus mirissimum quid atque scitu dignissimum de Virgine hac regiâ commemorans: Tam fuit modesta, inquit, Virgo beatissima, ut oculos nunquam elevaret, sed semper, nisi Deum oraret, humi defixos teneret. Et inter ceteras perfectiones eo spiritui Prophetia donata est, ut si forte illicitum quid audiret vel visura esset, illico aures & oculos ejus clauderentur, ita ut non nisi voluntati divinae deservirent.

Sed illud mirabilis, quòd nullum hominum unquam decore vultus sui laeserit. Vix unâ sede morantur decor & pudor: at celestis hac Virgo uno eodemque vultu & sanctitatem pudoris, & decòis majestatem exhibebat. Et non solum nullus hominum aspectu hujus Virginis impuriore ictus animi sensist, verum etiam qui animum Cupidinis telo jam vulneratum habuit, solo Virginis divinæ intuitu sensus castiores sensit & haussit. Adde omnem maligniorem flammam in spectatoris pectore extinxit. Sanctus Bernardinus multiplicem istius gratiæ causam assignat in hac Virgine, de cujus oculis vultu temperatissimus ros effluit.

Basiliscus oculis venenat, suis Maria omne concupiscentiæ Venenum pellebat, & ad castimoniam invitabat. Quâ quidem ratione, vel solis oculis potentissimè concionabatur.

Arbor est seu frutex, cui nomen Agnus castus: hæc flore, semine, odore eam æmulatur, & hominem, inquit Dioscorides, castum efficit. Flori potissimum hujus arboris tam formosum nomen tribuitur, ut Agnus castus appelletur. Talis revera fuit arbor Domini Mater, quæ solo jactu oculorum, ad meliora trahere, & castimoniam persuadere potuit. Radii Christi oculis micantes, plus terruerunt mercatores in templo, quam flagra & fuses. Oculi beatissimæ Virginis intuitum pectus amore castitatis imbuere admirabiliter. Atque hæc etiam Divi Ambrosii sententia est, ita pronuntiantis: Quos visibat, is integratus in sine conferebat.

§. III.

Dionysius illud Salomonis carmen, Sicut lilium inter spinas, sic interpretatur: Innumera sanctarum virginum sibi munda, sibi rosa, sibi fuerunt castæ; si tamen illas cum hac Virgine conferas, rectè dixeris fuisse spinas, neque enim prohibere poterant, quin alii earum aspectu pungerentur, & ignes conciperent non adeo puros. Hoc tamen potuit hac Virginem Virgo, cujus hoc singulare donum fuit, sine vulnere oculorum, alios non tantum aspicere, sed & ab aliis aspicì. Quo in genere hæc mater plurimum habuit filii, qui speciosus forma præ filiis hominum, formosissimus omnium tam ameno vultu radiabat, ut nemmo turbatus aut tristis eum aspexerit, quin continuò hærentem animo tristitiam ejecerit. Inde Hierosolymis proverbium enatum, ut mæsti seipsos hortarentur, & dicerent: Eamus ad Filium Mariæ, qui lætificabit nos.

Hæc sanctæ viduæ Birgittæ celestibus ostentis cognita. Ipsa ejus verba hic recito: Tam pulcher facie erat, quòd nullus videbat eum facie, qui non consolabatur in aspectu ejus, etiam si præcordialiter dolorem haberet. Unde & dolentes dicere consueverunt: Ea-

mus, & Filium Mariæ videamus, ut saltem tanto tempore relevemur. Equè tamen mirandum est, quòd nostri ævi Theologus affirmat, Non solum preces ad Matrem Ludovic, Domini fufas, sed & pictam Virginis effigiem, si pio sensu aspicatur, libidini pravisq, animi moribus incredibiliter resistere. Quid ergo, mei oculi, quid in diversa vagamini? huc convolate, hoc vos asyllum proteget, hic ab hoste securitas, hic ipsius Modestiae ac Verecundiæ imago exactissima.

Rectè Bernardus sanctioris vitæ principium à Verecundiâ ducendum existimans: Ordo vitæ, inquit, tenendus est. Et à Verecundiâ prima quedam fundamenta ducuntur, quæ socia & familiaris est menti placide, proterviam fugit, honestatem fovet. Modestia, Thomæ Aquinatis calculo, Temperantiæ soror, corporis motus & gestus, atque etiam actiones tam ludicras, quàm serias, & quæ ad vestitum cultumque corporis spectant, honestè decetereque moderatur. Eò spectat Augustini præceptio: In Nos hic eam omnibus moribus vestris, nihil fiat quod cujusquam offendant aspectum, sed quod vestram deceat sanctitatem. Sic gravitas in oculis, pondus in lingua, maturitas in incessu, honestas in omni motu. Quod beatus Paulus severo jussu sic exigit: Modestia vestra nota sit omnibus hominibus. Modestia ingens vitæ ornamentum ac præsidium, quo carere noluerunt ignari etiam disciplinæ Christianæ.

Archytas Tarentinus philosophus modestissimus ab omni verborum ac morum turpitudine quàm maxime abhorrebat.

Cosconius ævo Domitiani verecundissimus poëta, Cosconius nil nisi castum & pudicum cecinit: eam ob rem irrisus poëta. est à Martiali, quòd illius poemata pueris tantum & virginibus conveniret.

Publius Virgilius poëtarum decus atque Deus, animo, & ore, & calamo adeò verecundus fuit, ut vulgò Parthenias diceretur. Liceat hic altum ingemiscere. Reperiuntur nonnunquam, qui Parthenii Sodales nominantur, tam non verecundi, tam animo quàm ore ac moribus impudici, ut eos in prostibulo educatos diabolis longè similiore censcas, quàm Angelis. Horum supremo die accusator erit nobilissimus Hetruscus juvenis Spurius, quem supra nominavimus, quieò profecit verecundiæ, ut cum plurium oculos suâ formâ sollicitari cognosset, oris decorem vulneribus suâ manu factis confunderet, malletque deformitatem pudoris sui testimonium, quàm formam alienæ libidinis esse irritamentum.

Hujus germanus frater cenferi potuit adolescens, Adolescens qui super pudicitia causa in populi Romani rostra Romanus. productus, oculis in terram defixis, rubore pudibundo & silentio pertinacissimo pudicitiam suam vehementius populo probavit, quàm longis & accuratis orationibus oratorum disertissimi potuissent. Hunc si Diogenes vidisset, idem illi quod adolescenti laudabiliter erubescenti suggestisset: Bono animo es, fili, istiusmodi virtutis tinctura est.

Lycurgus Spartanorum legislator Modestiam ac pudorem commendaturus imperavit, ut adolescentes maxime manus in viâ intra pallium continerent, silentio incederent, nusquam circumspicerent, oculos humi defixos gererent. Optima lex non pueris, sed viris, præcipue religiosis, lata.

O Christiani, quoties in legem Verecundiæ turpissimè peccamus tam oculis, quàm ore, ac manu. Prima diaboli sagitta, oculus. Qui non capitur oculis, facilius resistit verbis. Samson, David, Salomon pro mille testibus sunt. Jam pane veniam damus Democrito, qui oculos sibi eruens, & excacando semetipsum, ut Tertullianus loquitur, incontinentiam emendatione profectus. Christianus oculos non effodit, sed claudit, quæ tuncque lædendam metuit verecundiam, quam non tantum excellens forma, vestis lasciva, sed petulantior pictura.

Galatin.
l. 7. de
censu
Casti-
tatis
cap. 5.

Nullum
hominum
decore
vultus
sui
laesit:

Sed Virgi-
nis intuitu
sensus ca-
stiores
sensit &
haussit.
Bernardin.
no. 2. ser. 2.
p. 1. d. 10.
Palmarum.
Cornelius
Maffius Bi-
surnus
Episcopus &
Michael
Lachmar
Theol. Doct.

Omnes
sanctæ vir-
gines col-
lata cum
B. Virgine
fuerunt
spinæ.

Es. 44. v. 3.

Revelat.
S. Birgitta
lib. 4. c. 70.
ad finem.

Bernard. l.
de ordine
vite, mih.
pag. 1116.

Verecundiâ S.
Tho. Aquin.
singularis
virtus non est.
2. 2. q. 144.
Reg. tom. 1.
mih. p. 364.
Philip. c. 4.
vers. 5.

Verecundiâ
præditi:
Archytas
Tarentinus.

Publius
Virgilius.

Lycurgus,

Tertull. Apo-
log. c. 46.

pectura facillimè offendit. Hinc Persarum instituto, quod A
Xenophon in institut.
Cyri, lib. 1.
Xenophon narrat, capite luebatur, nudum hominem
aspexisse, tanquam si scelus immane foret perpetratum.

§. IV.

Mattia
Varronis
filia.

Mattia Varronis filia summè laudanda hinc sese ul-
tro ingerit. Hæc sculpendi & pingendi arte insi-
gnis, nē virginitatis candorem, quem cupiebat illesum
tueri, offenderet, à fingendâ virili figurâ semper absti-
nuit. O pictores & sculptores! ô quoties nec vestræ nec
alienæ verecundiæ consulitis, neque Persicum duntaxat
institutum, sed & naturæ legem violatis, quando
prætextu artis, investem hominem innumeris specta-
toribus propinatis, ipsissimam oculorum pestem & ve-
nenum pudicitiae! Scalprum aut penicillum tam inve-
recundum, lasciviam manuum, & animum impudicum
arguit. Maria vos reos aget. Quod Servator de Austri
Reginâ, hoc ferè de virgine illâ, cõtque aliis verecundis
adolefcentibus poterit affirmari. Spuria, Persæ, Mar-
tia, plurimique alii surgent in iudicio cum viris genera-
tionis hujus, & condemnabunt illos.

Philippus
Macedo.

Illud Verecundiæ simul ac Patientiæ nobilissimum
documentum hinc minimè tacendum. Philippus Macedo,
cùm sub hastâ venderentur captivi, pro tribunali sub-
limis federat, sed parùm decorè, & veste reduciore.
Vidit hoc quispiam è captivis, & clamare cœpit: Injuriâ
se affici, esse enim paternum se Philippi cognatum.
Quod cùm miraretur Philippus, & verò dicere homi-
nem ac docere, si quid veri habeat, juberet; Apud te so-
lum, ait captivus, accedensque ad tribunal, in aurem in-
sufurrat: Domine rex, dimitte vestem, nam sic parum
decorè sedes. Rex nihil offensus, inquit & gratiam retulit:
Et verè, inquit, iste mihi amicus est, mittere hominem:
simulque aliter se composuit.

Quidquid adversus honestatem aut decorum fit,
placere non potest. Hinc eruditè præci finxerunt Mi-
nervam tibias abiecit ob verecundiam, cùm eas ad
pellucidum fontem inflaret, & genarum tumorem vel-
ut in speculo videret. Catò major præclare docuit, &
sensu proflus religioso: Unumquemque seipsum maximè
revereri debere, neminem enim unquam sine seipso esse.

Sigismun-
dus I. Po-
loniæ rex.

Observavit hoc sedulo Sigismundus I. Poloniæ Rex,
qui summâ & pæne virginali verecundiâ fuit, dum vi-
xit. Nudus aut minùs compositus aspicere non sustinuit.

Eleonora.
Massejus
lib. 16. hist.
Ink. ante
med. mihi
pag. 457.
ubi naufragium longè
enostissimè
describitur.

Huic merito suo jungenda Eleonora illustrissima fe-
mina, Emmanuelis Sotæ Lusitani Principis conjux, quæ
cum marito & sexcentis comitibus naufragium passâ,
post arma & opes à barbaris direptas, jamque pedes
iter faciens in armatos Æthiopes incidit. Hi Sotam
ipsum & ceteros utriusque sexûs nullo discrimine vesti-
bus nudare sunt aggressi. Adeò ablatis armis animi om-
nium ceciderant, ut jam prædonibus his etiam obnoxii
contrâ nec hiscere quidem auderent. Eleonora tantum
generis memor, ac pudoris retinens, obniti acriter, quin
etiam pugnis colaphisque barbaros ultro ad necem irri-
tare: quoad mariti denique hortatu, & deficientibus jam
planè viribus, abstiuit. Nec mora: detractæ direptæque
vestes naufragii metu ac pudore consulis, atque ab
tantâ rerum indignitate oculos avertentibus. Tum ve-
rò castæ matronæ tristior omni morte lux visa, cùm-
que aliud non suppeteret, è vestigio sese arenis defodit;
quidquid corporis extabat, soluto raptim fusoque cri-
ne obtexit. Mox ad comites voce supremâ: Vos qui-
dem, inquit, Duci vestro fidem, egregiam præstitistis,
optimi viri, nil ultra opus est. Ite, vobisque ipsi consuli-
te. Hic alius omnium mætor ac dolor vocem incluserat.
Eleonora verò in hoc ipso tumultu, quem ipsa sibi
fecerat, seque ipsam velut exanimem in eo collocarat,
æterni & jejuno longo exhausta, jamque prius sepulta
quàm mortua, diem suum obiit. O magnam heroidem,
quæ potius vitam quàm verecundiam exuere sustinuit!

§. V.

Non desunt quibus in ipsâ etiam morte modestia
& pudor cordi fuerunt. Julius Cæsar conjurato- rum
strictis pugionibus appetitus in curiâ, jamque mul-
tis vulneribus confectus, caput togâ obvolvitur, simulque
manu sinistra sinum ad ima crura deduxit, quò hunc
stius caderet, etiam inferioris corporis parte velatâ.

Sic & Olympias Alexandri Macedonis mater, cùm
eam Cassander interim jussisset, id unice cavet, ne mi-
nus verecundè caderet, pudorem mortis suæ testem
optimum arbitratâ.

Sic & Panthei Lacedæmonii uxor post viri mortem,
quem in Ægyptum secuta fuerat, à Ptolomæo inter La-
cenas ceteras occidi iussa, priusquam ferum reciperet,
pedes diligenter obvolvitur veste, omnemque aliam cor-
poris partem velavit; jugulum duntaxat nudum præ-
buit, ut honestissimè cadens, pudorem, quem per om-
nem vitam servaverat, relinqueret involatam.

Sed obstupescendum illud femina factum, omne fi-
dei ac verecundiæ exemplum longissimè superat. Ab
omni ævo vix simile quidquam posteris memoria tra-
didit. Anno Christiano millesimo trecentesimo sexage-
simo septimo, Petrus Castellæ rex post primum cum Henrico
fratre congressum, victor Hispalim rediit. In-
ter complures quos triumpho insolentior jussit perire
nobilissima matrona Urraca Gulmanii Joannis Al-
fonsi Gulmani mater fuerat. Hanc in celeberrimâ urbis Mar-
plateâ flammis exuri vivam voluit, crudelis Princeps.

Ad Gulmaniam rogem adstitit famula Iâbella Ubedia,
virgo honestissima: cùmque domina in igne ob acer-
bissimos dolores impatientius sese jactaret, ita ut vestis
incomposita, & pes nudus cerneretur, famula animi digne
plena in ipsos ignes insiluit, disiectam vestem compo-
suit, eamque tamdiu manu tenuit, dum & ipsa (quod
pæne fidem superat) cum dominâ conflagraret. Quid
jam Romanos heroas canimus? Murios Scævolas, &
Attilios Regulos miramur: non impar hic femina ani-
mus, aut major. Factum non laudo, sed ancillæ fidem,
sed Verecundiæ prodigium obstupesco. Mori maluit
hæc virgo, quàm dominam minùs verecundè morientem
cernere.

Christiana Modestia ubique pulchra, ubique decora
est Verecundia, in congressibus, in colloquiis, in convi-
viis, in itinere, in commerciis, domo, foris; coram civi-
bus, coram magistratu, coram Regibus, coram servis ac
liberis, coram notis & ignotis, in lectu & letitâ. Tam
igitur necesse est hac virtute non carere, quàm inter ho-
mines vivere. Verecundia moderatrix cupiditatum, vir-
tutis ac famæ custos, & laus naturæ. Virginitatis ferè at-
que Innocentiæ dos Verecundia. Ubi illa est, spes ma-
gna boni est; unde illa exultat, spes virtutis nulla est.

Christiana Verecundia & Modestia primum asse-
ctus, deinde mores exteriores componit: hæc ab illâ ori-
tur, sine quâ, non perpetua, non diuturna est. Quod
Gregorius affirmans: Intus, inquit, est custodia, quæ com-
posita servat exterioris membra. Quæ ergo statum mentis perdis-
cit, foris in inconstantiâ motionis fluit, atque exteriori mobi-
litate indicat, quòd nullâ interioris radice subsistat. Hinc Inve-
cundia hominum perditorum nota. De desperatè malis
dictum est: Quin imò confusione non sunt confusi & exarbes-
centes. Tunc re nesciunt: idcirco cadent inter corrumpentes. Timide primum
ac verecundè turpitudinem admittimus: mox majus
aliquid mens audet: paullatim minima facit maxima.
Inde ad præcipitium itur, ubi prius Modestia sic
exiit.

Videte mihi Julianum Apostatam, hominem ex asse-
ctus, nequam. Non semper talis fuerat, sed futurum talem,
mores illius incompositi maturimè prodebat. Gre-
gorius Nazianzenus ejus contubernalis: hoc mōstrum
sic

fic depingit: Nil boni, ait, oinari videbantur cervix non
 stata & erecta, numeri subsultantes, & ad æquilibrium subin-
 de agitati, oculi leves, vagi, furiosque intuentes, pedes instabi-
 les & titubantes, nasus contumeliam & contemptum spirans,
 vultus lineamenta ridiculi idem significantia, risus petulans
 & effrenus, natus & renatus temerarius, lingua salax, lubrica,
 volubilis, sermo hævus, spiritusque concisus, interrogationes
 stultæ & præcipites, responsiones his nihilo meliores, postu-
 lata immatura, facilitas projecta ad idem eodémque tempore
 negandum simul & concedendum, colloquia temeraria sine
 ordine, sine fundamento, sine oratione. Ut hoc conspexi, fla-
 tum prolocutus sum: Heu quale malum Romanorum terra nu-
 triat! Optabam equidem dum hæc dicerem, alienum quid à ve-
 ritate dicere, & falsus esse vates. Id enim satis fuisse, quam
 hunc ignem grassari per Orbem, totque inde tantaque oriri
 mala, quanta vix antiquam Romanum sensit imperium. Huc
 Porc. cap. 6. ex æsse quadrat illud Salomonis: Homo apostata, vir inu-
 ref. 12. 13. tili, graditur ore perverso, annuit oculis, terit pede, digito
 & 14. loquitur, pravo corde machinatur malum, & omni tempore
 surgit seminat.

Ita speculum mentis est facies. Nam quod Siracides
 26 & 27. dixit: Ex visu cognoscitur vir, & ab cursu faciei cognoscitur
 sensatus. Amicus corporis & risus dentium, & ingressus homi-
 nis enuntiant de illo. Ajunt hominem superbum signo mi-
 nimè fallaci posse deprehendi, si quis à tergo incessum
 ejus observet: quàm enim jactuosus sit, quàm magni-
 ficè incedat, quàmque se libet in utramque partem
 facillè apparebit. Nec oculus talis infra stationem suam
 Prov. c. 17. continebit. Nam oculi stultorum in sinibus terra.
 ref. 24.

§. VI.

Gravissimè per Isaiam questus est Deus: Pro eo
 quod elevatae sunt filia Sion, & ambulaverunt extento
 collo, & nutibus oculorum ibant, & plaudebant, ambulabant
 pedibus suis, & composito gradu incedebant. Hæc non ma-
 xima vitia erant, sed latentium vitiatorum argumenta.
 Nemo ergo dixerit: Quid ab exterioribus & minutis
 labeculis illis tam rigide censor: mea me conscientia
 defendit.

Ignosce nobis, mi homo, quod te hominem esse
 improbum credamus. Qualem te videmus, talem te
 judicamus. Verba tua, gestus tui, vestes tuæ, tua omnia
 exteriora perulantiam olent & improbitatem. Quid
 ergo miraris, quod te intus & in cute inverecondum
 censemus, quando te talem foris cernimus? Ubi Mo-
 destia & Verecundia non est, ibi compositæ mentis ar-
 gumentum nullum est: aviculas à plumis & cantu, mul-
 tas animantes à pilis & incessu, campanam à mole &
 timitu, hominem à verbis & gestu nōsse possumus.
 Bona, inquit, conscientia mihi est. Quæso te, cura, ut
 de bona etiam sit tibi fama: Nobis enim, inquit Augustinus,
 necessaria est vita nostra, alius fama nostra. Hoc lanè sensu
 Tatensius Paulus: Rogamus, inquit, vos fratres, ut abunde-
 tis magis: & operam detis, ut quieti sitis, & ut vestrum nego-
 tium agatis, & operemini manibus vestris, sicut præcipimus
 vobis: & ut honeste ambuletis ad eos, qui foris sunt. Providen-
 tes bona non tantum coram Deo, sed etiam coram omnibus
 hominibus. De cetero quæcumque sunt vera, quæcumque pudica,
 quæcumque iusta, quæcumque sancta, quæcumque amabi-
 lia, quæcumque bona fama: si qua virtus, si qua laus disciplina,
 hæc cogitate.

Nimirum exterior hominis compositio testis est non
 facillè mendax delirio centis in animo virtutis aut vitii. E
 colore vultus non diffuculter noscitur, sanus an æger sis.
 Si quem plures movent,

Heu bone, tu palles, surgit tibi lucea pellis;
 hic certe valetudinis offensæ argumentum vix dubium
 habet. Eadem est morum ratio. Hominem inverecon-
 dum verbis aut gestibus, valde pudicum animo quis
 credat?

Nucleus spiritus cortice modestiæ rectè tegitur &
 Tom. I.

A servatur. Ubi Christus est, modestia est. Verè modesti
 homines lucernæ sunt ardentes & lucentes, ardentes
 Deo, lucentes mundo. Hinc omnes Religionum con-
 ditores suis Modestiæ leges scripserunt, easque ut rem
 magni momenti religiosissimè observari voluerunt.
 Quod Franciscus Assisius vir sanctissimus exemplo suo
 eximie confirmavit. Nam die quodam ad socium con-
 versus: Eamus, inquit, concionem habituri. Ivit, sed
 quantà potuit modestiâ, dejectis humi oculis, manibus
 quietis, incessu moderato aliquot urbis plateas obiit,
 ita demum rediit domum. Hoc socius pæne oblivionem
 interpretatus, nec sine admiratione: Ubi, ait, mi Pater,
 est concio ad populum, de quâ dixerat? Cui Franciscus:
 Et verò, mi Frater, ait, jam concionati sumus: dictum
 prudentibus sat est. Ut scias, modestè per urbem ince-
 dere, concionari est. Parum agunt verba, si desit Mo-
 destia. Plerique omnes plus oculis credimus quàm au-
 ribus; neque tardius tantum, sed & minus penetrant
 animum audita quàm visa. Facunda concio, Mode-
 stus homo.

Seguius bri-
 tant animos
 demissa per
 aurem,
 Quam quæ
 sunt oculis
 subjecta si-
 delibus,
 Et quæ ipse
 sibi tradit
 spectator.
 Horat. de ar-
 te poetica
 post initium.

ACTIONS MODESTIÆ,
SEV VERECUNDIÆ.

1. Modestiæ est, aliis loquentibus tacere, & eos, qui
 bulcum loquendum, demissè, reverenter, verecundè
 alioqui, oculis non directè in colloquentis vultum, sed
 humi ut plurimum defixis: cum foras prodeundum,
 per plateas immoto capite, manibus quietis, gradu non
 præcipitante, veste decenter compositâ, oculis in præ-
 tereuntes non curiosè projectis incedere. Hæc autem
 multò magis observat in templo Modestia, præcipue
 verò coëcet oculis, in quos sibi plurimum sumit im-
 perii. Nam uti lascivia, quem occupet, suam plerum-
 que sedem in oculis figit: sic & Verecundia, si quem
 sibi vendicer, ad oculorum portam pervigiles agit ex-
 cubias.

2. Risui etiam moderatur Modestia: risum effusum Secundâ
 aut cachinnos solertissimè caver. Neque enim illud Si-
 racide ignorat: Fatuus in risu exaltat vocem suam: Vir au-
 tem sapiens vix tacite ridebit. Homo sine spiritu, in omni-
 bus caret modo. Itaque sine causa, aut è causâ leviculâ
 in cachinnos solvitur. Christus risisse nunquam, ter fle-
 vissè memoratur. Intenseptivus, nequens, effusus risus
 à Modestiâ semper alienus fuit.

3. Modestia quietem amat, vagam discursationem Tertiâ
 odit, & non tantum sine necessitate per plateas non va-
 gatur, sed nec domum pererrat, loco sibi assignato con-
 tenta. Monachus qui toto cenobio vagatur, non ma-
 gnum præbet specimen Modestiæ. Paulus suos hortat-
 us: Corripite, inquit, inquietos. Et suos Christus emittens:
 In quamcunque domum intraveritis, inquit, ibi manete, &
 inde ne exeatis. Nolite transire de domo in domum. Inquietus
 discursus vagæ mentis indicium.

4. Modestiæ præceptum est. In multis esto sine aus-
 ribus, sine oculis, sine lingua, perinde ut surdus, cæcus,
 mutus. Magni hoc artificii est, ea quæ nocitura sunt,
 posse non audire, non videre, non loqui. Magnus in hoc
 genere artifex vates regius: Ego autem, inquit, tanquam
 surdus, non audiebam, & sicut mutus non aperiens os suum. Et
 factus sum sicut homo non audiens, & non habens in ore suo
 redargutiones. Hoc Modestiam juvat, oculos in terrâ,
 cor in celo defigere.

5. Denique hoc agit Modestia, ut vultus, incessus, Quarta,
 sermo, status, habitus, ut gestus, omnisque motus cor-
 poris, intra decori ac decentiæ limites contineantur.
 Rugas in fronte, & multò magis in naso caver. Sereni-
 tatem in vultu, maturitatem in aliis omnibus, quæ sub
 aspectum cadunt, exhibere conatur. Hinc rectè Pri-
 scorum metro dicitur,

Corona virtutum omnium Modestia.

ffff

CAPVT

CAPUT XIII.

Rosa Hierichuntina Germaniæ,*
seu, Obedientiâ.

§. I.

* Rosen von
Syrien
dicitur, no-
stris hortis
non ignota,
odorifera, si-
gillis illigari
solvitur.

1. Reg. c. 15.
vers. 22.

Excellentiâ
B. Mariæ
in obe-
dientiâ.

Bernardin.
serm. 15. de
festiv. B. V.

Mechtild.
de arcanis,
lib. 7. c. 5.

Sine iustâ
excusatio-
ne Imper.
Augusto obtempe-
ravit.

TAnti est hæc virtus, ut eam non immerito Hebraeus vates victimis longè prætulit. Melior est enim, inquit, Obedientiâ quàm victimæ, & auscultare magis, quàm offerre adipem arietum. Tam verò artificiosa est hæc virtus, ut plumbi vilitatem ad dignitatem auri extollet, ut filices in gemmas mutare possit. Obedientiâ divinæ Matris eâ perfectione fuit, ut illo solo ad Angelum verbulo FIA T, quo divinæ voluntati quàm integerrimè assensu est, eam fidei atque obsequii actionem exhibuerit, quâ plus promeruerit, quàm omnes sanctorum hominum omnibus suis actibus. Ita Bernardinus Senensis sentit. Eo namque actu meruit, saltem de congruo, dignitatem matris, quæ major est quàm si ei totius Orbis regimen fuisset commissum. Elevabatur (Bernardini verba sunt) ad infinitatem perfectionum ac gratiarum, ad imperstrabilem abyssum charismatum Spiritus sancti.

Eandem Obedientiâ quam Angelo, præstitit etiam parentibus, quos, ut beata Mechtildis loquitur, nullâ re unquam offendit aut contristavit. Eandem verò & Sacerdotibus in templo exhibuit, nam ut beatus Bonaventura sentit: Inter alia speciale gratiam petiit quotidie parendi omnibus mandatis Pontificis. Iosepho sponso, quavis eum & gratiâ & dignitate præcellerit, tamen ut suo se capiti submisit in omnibus, velut ipsi Deo, idque annis circiter triginta, seu Nazarethum, seu Hierosolyma, seu Bethlehem iter, seu in Egyptum contenderet. Quin imò Imperatori Augusto idololatrar, jamque partui vicina promptissimè, nec iustâ quidem exultatione usâ, obtemperavit.

Quæserit quis eo tempore: Quid agis Mariæ? teipsam & infantem periculo exponis? Ita Imperator jubet.

Mane domi, jam novem menses elapsi sunt, jam instat partus; mane domi. Aliud Imperator jubet.

Augusti arrogantia inseri vult orbem, non Deus. Nihilominus Augusto ut Imperatori, ut Præfecto Dei parendum est.

At paupertas obstat, nam quocunque veneris, omnia ubique hospitia oppleta reperies; cognati non admittent, ignoti excludent. Quid facies? in viâ pariendo tempus te opprimeret. Quidquid hoc sit, Imperatori parendum est.

At hiems vetat, quò properas tempore tam alieno? Sic Imperator præcipit: alienum tempus Obedientiæ nullum est.

At prægnantes & puerperas lex ista non urget. Non est obedientis, sed imperantis gratiam legis facere, & exceptionem dare.

Rectè hæc quidem omnia diceret, ô Maria, si quidem Dei Voluntas hæc esset, describi Orbem, & capita hominum in censum redigi. At reverà, ut dixi, non est hoc aliud quàm Augusti superbia, inimica Deo. Augustus vult orbis Dominus videri, hinc exolissima hæc descriptio. Falleris, ait Virgo, quisquis ita sentis. Hoc omne ab æterno Dei decretum est, hæc ipsissima Dei Voluntas est, quæ Romano fastu velut instrumento utitur. Vult Deus describi orbem, vult singulos in natale solum terramque patriam, ut iustum est, proficisci. Hac autem occasione vult optimus Deus suum Filium, ut prædictum est, nasci Bethlechemi. Ergo Imperatori hæc talia jubenti obtemperandum est.

Hæc demum vera, hæc integra est Obedientiâ, imperium remotis excusationibus toto amplexu recipere. Recepit hoc modo beatissima Virgo.

Quò illud quoquo referendum, quòd Iosephum

A sponsum ac conjugem omni reverentiâ colerit. Christo filio, post molestissimum triduum invento, poterat mater dicere: Ego & pater tuus dolentes quærebamus te. Non ita dixit (quod Augustinus accuratè observat) sed illum verborum ordinem invertens: Pater tuus, inquit, & ego dolentes quærebamus te. Virtutis est, legi obnoxium patere; maioris est à lege eximium, nihilominus parere, quod Virgo fecit, cum sese, quamvis mundissimâ, inter immundas puerperas lustrandam sifteret. Magni est promeriti in re etiam levi ac facili obedientiâ, multò maioris est in arduâ. Nil acerbius fuit huic Marti quàm absentia filii: ac cum sciret divinæ hoc Voluntatis esse, obedientissimè divinis nutibus se subiecit: Ecce ancillam Domini. Cum filius triduum à parentibus absente, cum solitudinem jejuniis frequentaret, cum suis se hostibus offerret, cum in cruce demum exspiraret. Ecce ancillam Domini, quæ divinæ Voluntati nec verbulo contradicatur.

§. II.

Inobediencia reginæ Vasthi omnibus fuit offendiculo, Virginis Mariæ Obedientiâ omnibus est exemplo. Ita Religionis speculum purissimum non calta tantum & pauper, atque obediens, sed Paupertatem, Obedientiâ, Castitatem voto etiam firmavit. Docemus id argumentis.

Apostoli se Votis obligantes: Ecce nos, inquit, reliquimus omnia, & secuti sumus te. Non facultates tantum, sed & uxores deseruimus, non pauperes solum, sed & continent, sed & obediens futuri. Et en adsumus, quidquid præceperis, quocunque duxeris, secuti paratissimè, & voto ad istud nos obligamus. De his Apostolorum Votis luculentè prorsus Augustinus: Dixerant, inquit, potentes illi: Ecce nos dimissimus omnia, & secuti sumus te. Hoc Votum potentissimi voverant. Sed unde hoc eis, nisi ab illo, de quo hic continud dictum est: Qui voverit? Non enim Domino quisquam quidquam rectum voveret, nisi qui ab illo acciperet quod voveret. Non minus clarè Thomas Aquinas: Intelliguntur, inquit, Apostoli vovisse pertinentia ad perfectionis statum, quando Christum relicto omnibus secuti sunt. Atque hoc Pelagius Alvarus fusiùs demonstrat.

Quòd si Apostoli his Votorum vinculis obstrinxerunt se Christo, non idem de Christi Matre, potiorè iure dicendum? Quòd Castitatem voverit, res certa patris Patribus, divo Thomæ ac Theologis. Beata Birgitta visis cælestibus erudita Virginem sic locutam asserit: Vovi etiam in corde meo, si esset ei acceptabile, observare Virginitatem, & nihil unquam possidere in mundo.

Obedientiâ verò Virginis, Obedientiâ Abrahami, omniumque religiosorum hominum longè superavit. In eam cæleste carmen convenit: Collum tuum sicut turris eburnea. Obedientiâ symbolum est collum, quòd illa flectit, premitque ut præcepti onus admittat. Quia verò Virgo beatissima in rebus arduis, & quæ videbantur non posse fieri, sese fortissimam exhibuit, quia cum filio in Egyptum migravit, quia sub filii patibulo stetit, quia difficilia omnia superavit, rectissimè turris vocatur eburnea. Geminae sorores ista Patientiâ & Obedientiâ vincunt omnia. Vir obediens loquitur victoriam. Victoria est nobilissima quam adipiscimur parendo; iis etiam qui acerba imperant & severa.

Tanti æstimat Gregorius obediendo sic vincere, ut Obedientiâ dixerit, ceteris quidem virtutibus demones impugnari, Obedientiâ verò vinci. Quid hoc autem mini Deum vincit Obediens. Huic tali victori illud Angeli accendendum: Quoniam si contra Deum fortis fuisti, quanto magis contra homines prevalebis? Rectè igitur Augustinus, sola, inquit, Obedientiâ tenet palmam; sola inobediencia invenit pernam.

Jobo

Jobo post arumnas omnes exantlatas singuli cognatorum ovem unam aureamque in aurem dotantur. Quod eleganter exponens Gregorius: Iussa, inquit, excipunt aures; auditum postulat Obedientia; & hoc inauris representabat: At si huic muneri desit ovis, non prompta, non facilis erit Obedientia. Hoc nimis in Obedientiam commendat, paratè, libenter, integre, quod iussim est, exequi. Subinde, sed raro tales Judæi: Omnia, inquit, quæ præcepisti nobis, faciemus, & quocumque miseris, istum; sicut obedimus in cunctis Moysi tui ob-

Joannes Domini oculis, Obedientia sua describenda non immemor; Obedientia Mariana videtur esse oblitus. Nam cum e cruce Dominus suam illi Matrem commendasset; donum tam nobile acceperat non distulit, quod & factis Evangelis scripto inseruit; Et ex illa hanc accepit eam discipulum in suam. Cur, obsecro, se tantum obedisse narrat? Cur non illud etiam adjunxit, Ex illa hanc accepit ipsa discipulum in suam? Hic Joannes vi altiori sic regebat, ut illud silendo perfectissimam Virginis Obedientiam, & summam cum divinâ voluntate conjunctionem mirifice prædicaret. Cum enim Joannes, ejusque frater ad regium Christi solium accessores esse cupissent, idque per matrem non obscurè petissent, à ceteris Apostolis ambidus sunt damnati. Nec illud nesciebatur, quod ad Olivetum montem cum ceteris primò dormiret, deinde & fugerit; inter illos etiam fuerit, quos Dominus ut incredulos ante suum è terris abiret increpavit. His itaque nonnihil mitigandis necessarii videbantur dicendum, se Domini mandata quamprimum obedisse. De Virgine hoc asserere plane supervacaneum fuisset, cum omnibus constet, eam nihil unquam & nec minimum quidem, quod divinæ Voluntati adversaretur, fecisse. Nil igitur opus ab Obedientia eam commendare, cujus obsequii studium semper exploratum ac certum fuit.

S. III.

Theopompus olim cum interrogaretur, quæ disciplina potissimum exerceatur Spartæ; Peritia, inquit, jubendi, & obediendi. Cumque esset, qui diceret, omnem Spartanorum salutem in eo consistere, quod reges haberent ad imperandum; Non sola hæc causa est, inquit, sed quod cives obedire norint.

Melius Republica Christiana, sanctius administraretur cænobio, si Obedientia, quam vel ipsi idololatæ à suis exigebant, fidelius præstaretur.

Exemplo sit Publius Crassus Mucianus, quem Romanæ historie scriptores tradunt quinque habuisse rerum præcipuarum maximas; quod esset divitissimus, quod nobilissimus, quod eloquentissimus, quod jurisconsultissimus, quod Pontifex maximus. Hic cum in Consulatu Asiam provinciam obtineret, & urbem Leucas pararet oppugnare, opusque esset firmâ & procerâ trabe ad fabricandum arietem, quo urbis muri quaterentur, ad Meleatensum architectum scripsit, ut è duabus arboribus, quas apud eos vidisset, grandiorē mitteret. At architectus ultra obedientiam sapiens, ubi compertit cui usui trabem peteret, non majorem, ut jussus erat, sed minorem misit, quam faciendo arietem aptiorem, & portari faciliorem existimabat. Crassus eum mox acciti jussu, accitumque interrogavit, cur non, quam jussu, misisset. Architectus prudenter à se factum censere, causas & rationes adferre, & multa pro se dicere, jamque etiam sui facti commendationem sperare. At Crassus viro vestimenta detrahi, & acriter eadè virgis imperavit. Et ne hoc ulli videretur sævum: Omne imperantis officium, ajebat, corrumpitur atque dissolvitur, si quis ad id, quod facere jubetur, non obsequio debito, sed consilio non desiderato respondeat.

Audite hoc, homines religiosi, audite, quotquot

Tom. I.

A Obedientiam abjicitis: Obedientis est non ingenium, non prudentiam, non consilium adferre, sed obsequium. Prudentia, dicebat sanctus Ignatius, non obtemperantis est, sed imperantis. Cum obediendum est, multum velle sapere, est profus desipere. Infelix semper est etiam sapiens inobedientia, etiam inter felicissimos successus.

Inobedientiam Deus severissime ac rigidissime sapientius punivit. Ejus rei specimen proponit Cameracensis Archiepiscopus hæc tali narratione. Jacobus de Virriaco Legatus & orator Pontificis expeditionem crucis contra Albigenes per Flandriam promulgaturus, socium adfessore cupiebat Falconem Canonicum Insulensem. Recusavit ille: rogatus iterum, recusavit iterum. Rejctis precibus, jussus est id facere. Quod tamen aperte detrectavit. Cui Jacobus: Possem, ajebat, à factis te amovere, & contumaciam hanc anathemate persequi, sed acerbius non agam; tam refractarios mores Deo puniendos transcribo. Vox ingens pondus habuit, nam statim Fulco quartana febris & simul sædo alvi profluvio correptus, viginti quinque annis ad usque ultimam vitæ horam, quod deliquerat, luit. Sapiamus vel alienis malis, & obedire discamus.

Illud terribile simul & jucundum. Fuit è religiosioris viris, qui per urbem vagari assueverat, quod ut licentius faceret, varias exundi causas confinxit; jam agros invadendos, jam dissidentes conciliandos, jam nescio quæ alia curanda dixerat. Nunquam tamen sine præsidio sui veni domo erat. Hic ipse quadam die à pluribus rogatus est, ut hominem à diabolo infestum, precibus consuetis liberaret. Illud obsequii genus refugere non potuit. Ergo manus admove, precari incipit, Evangelium sancti Joannis legit. His religiosè præmissis subiungit: Præcipio tibi per virtutem sanctæ Obedientie, hoc hospitium deseras. Ad quæ diabolus promptissime: Quid tu, inquit, homo ridicule, mihi præcipere habes per virtutem sanctæ Obedientie, qui nunquam verè Obediens es? Desine hæc, aut te invadam. Erubuit miser, & irro conatu alio. I nunc, & obedire disc. Vis esse sapiens? esto Obediens.

Recentissimum est, quod addo. Inobediens & contumax quispiam juvenis Ingegnadio Augustam venerat, in Gymnasio Societatis Jesu discipulus futurus. Verum ob infrequentiam, aliasque culpas, cum jubere daretur dare pœnas, recusavit, idque pertinaciter; ita Gymnasio seipsum exclusit. Eo ipso die in proximum pagum egressus, hilariter perpotavit, in regressu incidit in nescio quem adversarium, cum quo digladiatus, & leraliter vulneratus est. Conceptus in tugurium vicinum & stramineam lectum, manè ubi & crapulam edormit, & sanguinem pœne omnem amisit, sacerdotem acciti voluit, à quo præsentem identidem petiit, versum illum sibi sæpius repeteret: Sub tuum præsidium confugimus sancta Dei genitrix, nostras deprecationes ne despicias in necessitatibus nostris, sed à periculis cunctis libera nos semper Virgo gloriosa & benedicta. Atque ita Sacramentis perceptis illo ipso die obiit. Fons plurimorum malorum Inobedientia.

S. IV.

Ergo subditi estote omni humane creaturæ propter Deum. Et mementote, quod Christus, ne perderet Obedientiam, perdidit vitam. Ex his ergo, ait Bernardus, discimus, quanta nos, qui puri homines sumus, oporteat pro Obedientia perire, pro qua is, qui & Deus erat, non debuit vivere. Nemo autem inobedientiam suam honesto nomine velet, dicatque: Dominus meus, aut qui mihi imperat incogitans est, & nihil habet prudentie, nimis asper, nimisque rigidus est: quis tam insano capiti obediatur? Huic Petrus jam pridem occurrens: Servi, ait, subditi estote in omni timore dominis, non tantum bonis & modestis, sed etiam dyabolis. Hæc est enim gratia, si propter Dei conscientiam

Ffff 2

tiam

Inobedi-
tia à Deo
punita:In Fulcone
canonico
Insulensi.
Thomas
Cantiprat.
lib. 1. c. 22.
num. 2. de
miraculis
sui avi.Jordan Sax.
lib. 2. c. 2.
In Reli-
giolo.In juvene
studiofo.1. Pet. cap. 2.
vers. 13.
Bern. de 12.
gratib. lu-
mi. & su-
perb. mih.
pag. 964.1. Pet. cap. 2.
vers. 18.

Mala ex
inobedi-
entia pro-
fata.

tiam sustinet quis tristitias patiens injuste. Lex vetus sacerdotis imperio detrahentes obsequi, morte multandos, filios contumaces & paternorum jussuum protervos contemptores lapidibus obruendos statuit. Adamum cum posteris Inobedientia paradiso exturbavit. Inobedientia Lothi conjugem in statuam mutavit. Inobedientia Onam Judæ filium immaturâ morte sustulit. Inobedientia Dathan & Abiron cum sociis terræ hiatu haustos in tartara demisit. Inobedientia Saul regem & regno & vitâ spoliavit. Inobedientia Amasiam aliosque complures reges hostibus vincendos objecit. Inobedientia Prophetam Jonam immani ceto glutendum exposuit. Eadem Prophetam alium, levissimè, ut videbatur, delinquentem, leoni necandum dedit. Rectè dixit Bernardus: Nullam propterea inobedientiam dico parum ducendam. Innumerorum interitus Inobedientia.

Bernard. de
præcept. &
dist. inf. c. 9.
mih. p. 92. 6.

Inobedi-
entia ab ido-
latriâ pun-
nita.

Neque verò in cœnobitis tantum rigidè punitur Inobedientia, sed etiam in castris, etiam inter idololatrias, etiam inter conjunctissimos, etiam capitis supplicio leve inobedientiæ delictum expiatur.

A Posthu-
mio Ti-
burtio,

Posthumius Tiburtius Dictator Aulum Posthumium filium, quem unum ad generis successionem propagandam habuerat, cujus infantiam sinu atque osculis foverat, quem puerum litteris, quem juvenem armis instruxerat, sanctum, fortem, sui pariter ac patriæ amantem, quia tamen non suo jussu, sed suâ sponte, præsidio progressus hostes fuderat, victorem securi jussit feriri. Quo filii supplicio monstravit, infelicissimam esse victoriam, quæ contra obediendi leges obtenta esset.

T. Manlio
Torquato.
Valer. lib. 2.
cap. 2.
Gell. lib. 9.
Noë. Attie.
6. 13. sine.

Æquè rigidus exactor Obedientiæ T. Manlius Torquatus, qui bello Latino Consul suum itidem filium, quod à Tusculanorum Duce Geminio Metio ad dimicandum provocatus, se ignaro elefcenderat, gloriosam victoriam & speciosa spolia referentem, abripi à victore, & in modum hostiæ mactari jussit, satius esse judicans patrem forti filio, quam patriam obtemperandi exemplo, aut militari disciplinâ exercitum carere.

Epami-
nonda.

Plutarch. in
paral. ex
Ctesiphonte
lib. 3. rerum
Græc.

Simillimum est, quod Plurarchus commemorat. Epaminondas Thebanus Dux contra Spartanos pugnavit, in urbem ad comitia est regressus, prius filio Stesimbrotro injungens, ne cum hoste confingeret. Spartani, patris absentia cognita, juveni timiditatem exprobrarunt: quod ille indignè ferens, paterni mandati oblitus est, & conflixit, & vicit etiam; pater autem inobedientiæ iratus coronam illi victoriæ detraxi, & caput cervicibus prædici jussit. Ita me Deus! severa sunt hæc obedientiæ documenta.

Xenoph. l. 4.
de disciplinâ

Cyri, relatus ac
Plutarcho
anno 1. in
Marcello.

Plutarch.
tom. 1. in
Aristide.

Xenophon de Chyrsanthâ milite. Hic cum elarâ jam vibratâ bipenni hostem esset percussurus, ut tubam receptui canentem inaudiri, actutum ab hoste illo, placidè ac compositè recessit.

Hic addendus Pausanias Græci agminis Imperator. Hic cum inter sacrificandum, Mardonius Dux Persarum inexpectatus irrueret, suos omnes abjectis ad pedes clypeis jussit quiescere, nec prius hostem repellere, quam pugnae signum daretur. Tanta omnium fuit Obedientia, ut suo quisque ordine perstaret immobilis, jamque pluribus ab hoste cæsis vim tamen illorum nemo repulsi, ad unum pugnae signum, quod expectabant, attentissimi.

Sed exemplis longè perfectioribus urgemur.

S. V.

Abrahami
obedientia
in sacrifi-
câdo filio.

Considerate mihi, obsecro, Obedientiam Abrahami nunquam satis laudandam. Si Abrahamus alium in pariete pictum Abrahamum filii cervicibus imminetentem vidisset, rem utique laude dignissimam fecisset, tam promptè obediendo. At nullo Abrahamus simili exemplo impellebatur, primus erat, quem imperium tam rigidum premebat. Non uno vulnere paternum pectus lauciabatur, nam pluribus præceptis one-

rabatur. Principio Deus imperat: Tolle filium tuum. Respon-
sionem Abrahamus: Ecce adsum, obsequi paratus, sed non
duos habeo filios. Deus iterum: Tolle filium tuum. Tolle
vix iterum: Tolle unigenitum, quem diligis. Utique
diligis, dixerit Abrahamus. Ita demum præcepti gla-
dius altissimè defigitur: Tolle Isaac. Ah, quale hoc impe-
rium, quàm cruentum, quàm horrendum patri! Jube-
tur pater in victimam mactare filium, quem ex ingenio
& liberâ Sarâ unicum, lectionissimum, ac dilectissimum
singulari favore Numinis accepit. Jubeatur non alienâ,
sed suâ manu occidere, quem semper obedientis-
simum habuit. Hoc omni morte durius est parenti. Ju-
betur triduanum iter cum eodem conficere, ut ipsâ
morâ temporis affectus cresceret, & difficillior fieret
Obedientia. Quid hoc triduum cogitasse credendus est
Abraham, quoties filium non sine altis suspiris, non si-
ne acerbissimis lacrymis aspexit? Quid hoc triduum cibi,
quid somni cepit mœstissimus pater, imò vix pater,
& nec homo quidem ob nimiam meroris acrimo-
niam? Sed plura hic consideranda.

Jubeatur filium adolere in holocaustum, ut nihil re-
linquatur, quod suo solatio inferat in sepulchrum. Ju-
betur filium jugulare in alto montis vertice, quem vel-
uti crucem oculis defixam ante & post cædem filii in
conspetu haberet. Prioribus accedit: Filius faciem li-
gnorum, velut suum ipse patibulum portat, quod alias
jumenta gestarent: famuli, ne sacrificium vivæ hostiæ
interpellent, ad montis radices subsistere jubentur. Sol-
lus cum solo filio pater formidabile montis jugum
ascendit. Quot hic patris gemitus, anhelitus quàm
graves, qui mutui aspectus? Quid ultima filii interro-
gatio: Pater mi, ubi est victima holocausti? His vocibus
paternum pectus velut candenti forcipe discepebatur.
Quo demum colore vultus, quo sensu animi suum illud
pronuntiavit pater: Fili mi? Quæ denique palpitatio
cordis, quod letale gelu occupavit Abrahamum, cum
velut filii carnifex, Isaacum amantissimum ligaret, liga-
tum aræ imponeret, dextram ferro armaret, vibraret
gladium, jamque filii jugulo immineret? Hæc omnia
una potuit Obedientia.

Deus summe! quàm mascula hæc virtus! quanta fuit
victoria! Maluisset utique Abrahamus ipse milles mori,
quàm suum sanguinem, suas delicias, amorem suum ma-
trisque gaudium, quàm omnem posteritatis spem, quàm
innocentiam tam amabilem suâ manu trucidare. Si
Abrahamus, ut dixi, alium ante se Abrahamum simile
quid adentem vel in picturâ unquam vidisset, exem-
plo animosior hoc aggredi potuisset. At ille hoc primus
audere jussus est. Nihilominus constantissimè adver-
sus omnem naturæ sensum obedivit, usque ad mon-
tem, usque ad aram, usque ad gladium, ad usque filii
jugulum.

Huc omnes, huc sacri & profani ad hoc spectaculum
seu potius miraculum Obedientiæ oculos & animum
adverte, quicumque vel dominis, vel parentibus aut
majoribus obedientiam debetis. Ah quantum, mi Deus,
ab hac Abrahami, nostra divergit Obedientia! In mi-
nionis tracamur, excusationes centum, moræ ac tergi-
versationes sexcentæ, obmurmurationes mille inter-
currunt, dum jussa veniant ad obsequium perfectum.

En Abrahamum! non tergiversatur, non excusat,
non hæret, nihil moratur, omnem naturæ sensum expu-
gnat, ut jussa expediat. Illud Bernardi de Abrahamo
verissimè dicatur: Fidelis obediens nescit moras, fugit tra-
situm, ignorat tarditatem, præcipitem parat occu-
los visui, aures auditui, linguam voci, manus operi, timori
desertorum se colligit, ut imperantis colligat voluntatem. Addit:
Ostendunt plerumque voluntatem animi signa exteriora, &
difficile est, ut vultum non mutant, qui mutant voluntatem.
Nubilo corporis compositio, & facies tenebris tristitia obsu-
rata.

scata, devotionem ab animo receisse signant. Hinc facile conjectare est, quā naturā, quibus viribus polleat Obedientia.

S. VI.

EA vis est Obedientia, ut prunas manibus illas ferre, ut aquas veluti pavementum marmoreum calcare, ut immanissimas feras velut oviculas loro ducere, ut arbores exsuccas mortuasque fronde & flore vestire poterit. Affirmat Severus Sulpitius, ex aridissimo illo stotacino virgulto, quod obedienter triennio rigatum aquis in novos se flores induit, enatam arbutum a se vilam esse. Ad hanc irrigandam obedientissimus juvenis aquam ē Nilo petiit, eamque per duo millia passuum suis humeris deportavit.

Beatus Adelhardus Caroli Magni consobrinus, ubi monachum induisset, iussus hortulanum agere, non promptē tantum, sed & hilariter paruit, tamen & artis illius penitus ignarus, & laboris infectus esset.

Beatus Thomas Aquinas, ille sol Theologorum, jam grandævus & doctor, velut ex Obedientia se socium præbet fraterculo ignoto foras prodeunt. Cumque ductorem suum nonnihil properantem agilius assequeretur, aliquoties objectā tarditate reprehensus patientissimē id tulit, itaque Obedientia junxit patientiam.

Beatus Lambertus adolescens nobilissimus, non profapia solum, sed & Obedientia, quia Landoaldo promptissimē parere didicit, prunas, quod iussus erat, illas veste detulit.

Beatus Maurus S. Benedicti discipulus, ad imperantis vocem per aquas tuis vestigiis cucurrit, & Placidum a morte servavit.

Beatus Mutius filium suum manibus comprehensum, jamjam in aquas projecturus properabat, nisi eum eadem vox, quæ id mandarat, a rigidissima hac Obedientia revocasset.

Beatus Dositheus sancti Dorothei discipulus, juvenis olim delicatus & vanitatum plenus, omnisque sanctioris disciplinæ ignarus, ad perfectionis apicem per unam atque unicam obedientiam tam constanter quam feliciter enisus, post mortem inter beatos cælestes visus est.

Mirissimum quid narrat Climacus, & ne quisquam historia fidem desideret: Non ero, inquit, occultator iniquus, nec fraudator inhumanus, ut ea apud vos ficleam, quæ silere omnino nefas est.

Joannes Opanii Sabbaites, vir ab affectibus liber, a mendacio alienissimus, ista mihi memoratu dignissima narravit. Erat in monasterio meo, ajebar, mortuus plene ac terrens senex, & quod pejus, rerum suarum negligentissimus, quod in gratiam veritatis dixerim. Huic commissus est discipulus (Achatius audiebat) juvenis prudens & mirè obtemperans. Hic indigna quæque & profus incredibilia passus est ab illo senex, qui eum non probris tantum, aut conviciis aut contumeliis, sed & verberibus quotidie afficiebat. Ego frequenter illi obviis quærebam: Ut vales Achatii, quo statu res tuæ sunt? Bono, ajebar ille. Aliud tamen loquebatur vultus.

Nam modò viventem tumidumque oculum, modò faciem fædè laceratam, modò caput tuber aut cruentum exhibebat. Ego patientissimè obedientiæ non ignarus: Mi optime frater, ajebam, pugna viriliter, & sustine non duratura æternum. Novennium totum sub sene tam immiti ac sævo exegit, & obiit, Patrum cimiterio inhumatus. Quinto ab obitu die acerbus ille senex, aliò profectus discipulum suum esse mortuum nuntiavit. Fuit hic senioribus, qui valentem illum juvenem jam obuisse persuaderi non potuit. Cui Achatii magister: Veni ergo, ajebar, illius tumulum monstrabo. Cumque jam ambo in cimiterio starent ad illius juvenis sepulchrum, tunc alter: Ergone, ait, mi Achatii, ergone mortuus es? Mox defunctus ē tumulo respondit: Obediens

Tom. I.

A non potest mori. Hic Achatii rigidissimus magister territus, profuentibus lacrimis in terram se abiecit, petiitque supplex a cœnobii antistite, liceret sibi ad tumulum sui discipuli cellulam construere. Quod & impetravit. Jamque aliis moribus vixit, illud sæpius ingeminans: Homicida sum, cheu homicida sum. Hæc optimā fide Climacus. Et verè mori non potest Obediens. Hoc sanctissimis quibusque hominibus probè cognitum fuit. Hinc illi tam obedientes.

S. VII.

Beatu Jacobus Alemannus ē S. Dominici familiā Encausitices peritissimus, cum subito juberetur, opere maximè fervente, omnia seponere, & ad mendicandum egredi, seposuit omnia; & furnum, colores, vitra deferens ad sacum properavit. Post aliquot horas ad laborem intermissum reversus, omnia exactè absoluta reperit.

Beatus Joannes Damascenus vir olim clarissimus, dein Monachus, corbes venales per multa millaria ex obedientia Damascum tulit, & pretium, prout jubebatur, duplo grandius indicavit: & quamvis ab omnibus largiter imderetur, ab Obedientia tamen præscripto nec latum unguem abiit.

Beatus Franciscus Assisius tam uberem afferebat Obedientia fructum, ut iis qui collum huic jugo submitterent, nihil temporis sine lucro abiret. Hinc seipsum in ordinem addigens supremum officium alteri cessit, eique se gubernandum commisit. Duorum porro Tironum Obedientiam sic exploravit. Plantulas in horto feri voluit radice sublimi, capite in terram defixo. Eum qui obedienter noluit desipere, repudiavit, altero retento.

Beatus Guilielmus olim Aquitania Dux, dein monachus, iussus pistorem agere, & panes coquere, cum cenæ tempus urgeret, ne muneri, quod illi mandatum erat, defuisse videretur, ingenti animo furnum insiluit, & prunas convertit velle. Ab aliis sæpius hoc factum memoratur. Nimirum Obedientia in periculis tuta, in infimis excelsa, invicta in adversis.

Antonii Magni discipulus Paulus Simplex, iussus est haurire aquam, eamque mox iterum effundere; contextas sportulas dissolvere, ac denudò contexere; vestem disfluere, eandemque iterum consuere: nunquam non paratissimus obedivit. Quā quidem ratione Antonium magistrum suum patrandis miraculis superavit.

Beatus Lambertus Stabulensis monachus, dein Trejectensis Episcopus, & martyr, cum in cœnobio nocturnam ad preces è lecto surgens calceorum altero è manibus elapso alios è somno excitasset, Abbas illi tali quicunque esset, imperavit ad crucem ex more se conferret, & expectaret dum revocaretur. Fecit id promptissimè, & solo cilicio tectus per totum nocturnum officium summo frigore pæne obrigit, dum omnibus finitis, & ad calorem properantibus Abbas monitus, flens illum & culpam deprecatus revocavit.

Beatus Genebaldus Laudunensis Episcopus in cœnobii cellulam a S. Remigio conclusus, ut septennio toto expiabili suscipere vitam, cum Angeli voce ante septennium nondum penitus expletum moneretur egredi, in formam crucis prostratus respondit: Etiam si ipse Dominus Jesus ad me indignissimum venire dignaretur, pedem tamen prius hinc foras non efferrem, dum ille, qui me illius nomine hoc ergastulo conclusit, adveniret.

Elstanus in Wintoniensi cœnobio coquum agebat, vir miræ simplicitatis & Obedientia. Ad hujus obedientiam cum exercendam, tum penitus explorandam præcipiens Abbas: Mi frater, ajebar, hanc mihi operam gratificare, & carniū partem ex lebeate imo extrahere. Ille has voces non aliter ac divinas adorans, manum impigram

F f f f

impigram

Sulpit. lib. 1.
Hist. cap. 13.
Fulg. li.
lib. 1. m. 3.
Obedien-
tia paradi-
smat.
In Beato
Adelhar-
do.

In Beato
Thoma
Aquinate.

In Beato
Lamberto.

In Beato
Muro.
Greg. lib. 2.
ad. c. 7.

In Beato
Mutio.

In Beato
Dositheo.

Climacus
grad. 4. de
Obedientia
propt. f. 10.
m. 1. p. 80.

In Acha-
tio.

Alti vocant
lancetium.

In B. Ja-
cobo Ale-
manno.

In Beato
Joanne
Damasco-
no.

In B.
Francisco
Assisiate.

In Beato
Guilielmo
Aquitania
Duce.

In Pau-
lo Sim-
plici.

In Beato
Lamberto
Stabulensi
monacho.
Lippello 17.
Septemb.

In B.
Genebal-
do.
Lippello 12.
Octob.

In El-
stano.

impigram in ahenum bulliens immisit eduxitque illas, quod fuerat imperatum.

16. In B.
Rogerio
monacho.

Beatus Rogerius monachus, jam animam acturus Arsenium Abbatem sic fertur allocutus: Quæro te Pater (vides enim quid patiar) ex Obedientiâ me mori jubere, ut etiam moriendo merear: siquidem jam annis sexaginta hoc unice Deum rogavi, ne mei præsidis injussa morerer. Ergo, ait Arsenius, mi frater, nunc morere: Mors Domini Jesu te vivis & beatis conjungat. Dictum factum. Desiit Abbas loqui, & Rogerius vivere; imò caput in eadem nocte Rogerius se spectandum Arsenio præbuit, dixitque mortem sic obitam pluris à Christo æstimatam, quam ullam totius vitæ actionem.

Nescio quid sacrificii omnibus majus est obedire. In illis de alienâ pelle agitur, hæc de propriâ.

§. VIII.

17. In Eli-
sabethâ re-
gis filiâ.

Elisabetha Regis filiâ ita excelluit obedientiâ, ut in conjugis sui palatio ad arbitrium religiosi senis Conradi viveret. Iussu quodam die in templo interesse concioni, at illa ob improvissum Principis femina adventum, id omittere pæne necessarium judicabat. Non admittit exultationem Conradus, sed inobedienciæ culpam flagellis aboleret, præcepit. Promptè obediit Regina, illustissimo tam obedientiæ quam patientiæ documento.

18. In Eu-
phrosynâ.

Euphrosyna virgo Alexandrina, quæ virili habitu Smaragdi nomine in cœnobium admissa, quoniam illi multus in ore decor inerat, ne cuiusquam è viris religiosi animum labefactaret, in cellulâ inclusâ, humanis pariter diviniq; officiis defungi iussa est. Paruit non minus libenter quam constanter, annos triginta octo carcerem passa perpetuum. Tandem veste sexum, cellulâ seipsam texit obedientissimè: ita Christo serviti, cœnobiarçæ obtemperavit. Paruit tandem obstupescenda virtus Virginis. Cum enim monoculus cadaveri daret osculum, recepit visum. Sicea quæ obediendo omnium sese oculis subtraxerat viva, amissos oculos reparavit jam mortua.

19. In Eu-
phrasîâ.

Euphrasia virgo Constantinopolitana, Theodosii junioris cognata, religionem pauperatam amplexa, iussu antistitæ ad furnum ipsa detulit, retulitque in locum pristinum sine cunctatione, ipsos triginta dies labori sterili, imò tam fructuoso insudans. Nullus enim obedienti labor infecundus. Eadem in culinâ eluendis scutellis, abstergendis ollis, sordibus exportandis occupata, se filiam Senatoris esse inter obediendum felicissimè oblita est.

Hæc specimina sunt Obedientiæ non servilis, non mercenariæ, quarum alteram timor elicit, alteram cupiditas, neutra laudatur. Nos obedientiam commendamus filiorum, qui non tam metuunt patris severitatem, quam voluntatem amant.

Rom. cap. 13.
v. 1. & 2.

Horatur Paulus, & ad Obedientiam instigans: Omnis anima, inquit, potestatibus sublimioribus subdita sit. Non est enim potestas, nisi à Deo. Itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit: qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt. Igitur obedite præpositis vestris, & subjacete eis.

Hebr. c. ult.
vers. 17.
Ratione
carentia
exercent
obedien-
tiam.

Obedientiâ porro velentiam ratione carentia, imò etiam sensu destituta exercent. Sol & luna obedierunt Josue; cælum, terra, & mare Moysi, cum illud tenebras offunderet, hæc Dathan & Abiron, istud Pharaonem hauriret. Acr & grando Samueli paruerunt, pluvia & ignis Eliæ, venti & procellæ, diaboli, & morbi, ac ipsa mors Christo, serpentes & colubri Apollolis, beato Antonio & aliis plurimis feræ, beato Francisco Affiliati aves, beato Josepho Anchetæ pisces & aliæ animantes; beatus Sergius Abbas leone, beatus Gallus urso, beatus Norbertus lupo ad obsequium est usus; beata Theodora crocodilo velut navigio vecta est. Scilicet cum homines nolunt, bestię sunt obsequio.

A Omnia creata obediunt. Conditori, solus homo reluctatur. O miser quid resistis? aut obediendum, aut moriendum est. Ubi nihil obedientiæ, nihil divine gratiæ.

Memorantur duo Turcarum principes, Mustapha, Roxelus, qui Cyprum expugnavit, & Mahometes, in colloquio cum oratoribus Christianis dixisse: Mirari se in Europâ non severius in rebelles ac seditiosos cives animadverti. Suum quidem Dominum uti pro symbolo his verbis: Aut obediendum, aut moriendum. Et hanc legem ab omni principe inviolatam esse servandam.

Reverâ Deus in servandis legibus suis hoc ipsum exigit, Aut obedi, aut morere. Ita Deus cum Adamo & ejus posteris est pactus: Aut obediendum, aut moriendum; aut hujus arboris fructus non gusta, aut mortem tolera. Quod Augustinus insignissimè oculis subjiciens: Homo, inquit, posuit sub præcepto, audit à Domino Deus. Noli tangere. Quid? hanc arborem. Quid est enim illa arbore? Si bona est, quare non tango? si mala est, quid facit in paradiso? Porro ideo est in paradiso, quia bona est: sed nolo, tango. Quare non tango? Quia obediendum te volo, non contradicentem servum. Serve, audi primum Domini jussum, & tunc juvenis disce consilium. Bona est arbore, sed nolo tangere. Quare? Quia ego Dominus sum, & tu servus es. Hæc tota causa est. Quid autem tibi expedit, nisi esse sub Domino? Quomodo eris sub Domino, nisi fueris sub præcepto? Sola Obedientia tenet palmam, sola inobedientia invenit penam.

Ita læpissime non ad eod malum est quod prohibetur, sed melius est quod præcipitur. Obedientia, ut Climacus loquitur, est tuta navigatio, tutum periculum, iter dormiendo confectum. At videamus articulum & distincti, sed breviter, quibus notis Obedientia vera dignoscatur.

§. IX.

Primò omnium Obedientia, si vera est, cæca est, seu simplex: non enim imperantis vitia considerat, sed seu præcepta. Sanctam cæcitatem istam Servator injungens: Super cathedram Moysi, ait, sederunt Scribæ & Pharisei, & omnia ergo, quæcunque dixerint vobis, servate & facite, secundum opera verò illorum nolite facere. Obedientia inde cum laude cæca est, quæ præcepti causas non scrutatur. Non est Obedientis quæretur, Cur hoc? quamobrem illud? quare istud imperatum est? cur mihi, non alteri? quare isto, non alio tempore? Apage sis colubrinum Cvr istud. Non sic Abraham, qui exire nesciens quid irat. Ad rem dixit Gregorius: Nescit judicare, quisquis perfectè didicit obedire. Pessimè oculatus est, qui rationes exigit, quare hoc, quare illud faciendum sit. O bone, quam multò cerneret acutiùs, si minus esses oculatus! Tui oculi te talpam faciunt. Cum præcepti rationem exigit, non subditum sed parem te geris, aut superiorem eo qui præcipit. Optimè hic Bernardus: Quidquid vice Dei præcipit homo, ait, quod non sit certum displicere Deo, hanc seu præceptum, ommino accipiendum est, quàm si præcipiat Deus. Divi Benedicti dictum est, & verissimum: Obedientia, quæ majoribus præbetur, Deo exhibetur. Ita Christus aperitissimè: Qui vos audit, me audit.

Secundò, Obedientia vera est Prompta & Velox. Hic illud est instillandum: Quod facis, fac citò. Obsequia morosa vel tarda, tam ingrata sunt, ut sæpe nulla sint. Tardè velle, nolentis est. De voluntate promptè Bernardus differens: Sola, inquit, voluntas est, quæ totum opus ornat effectum, sine quâ etiam nec bene aliquid agitur, etiam si tantum esse videatur. Audi quid Dominus de simplici promptæque populo protestetur: In auditu, inquit, auris obediunt mihi: Vt videlicet ostenderet, uno eodemque momento proficisse & imperantis imperium, & obsequium obedienti. Citò voluisse, est bis obediuisse. Obedientia verò non exorat strictum præceptum, non differt, non tergiversatur, non excusatur, non legniter nec cum torpore opus suscipit.

Sylvanus

De propria
obedientia
paradi-
gma.Tritheimius
in c. Regula
S. Benedicti.
§. lxx. talis.Fortis est
& robusta.

Philipp. c. 2.

Vers. 8.

Franc. Suan-

rec. tom. 2. in

p. D. Theo.

9. 28. fact. 8.

Ergo, pro-

bat, Christi

in primo tom.

fami Con-

tentionis sue

dic: Paratus sum,

et non sum turbatus,

ut custodiam manda-

ta tua. Missi manum tuam

ad fortia: agendum est

instante,

obediendum est fortiter.

Aegyptii ut fortiter

obedientem

sub oculis constituerent,

canem Gallicum venaticum

Laelapem pingebant,

qui velocissimo impetu seque-

retur leporem, voce tamen

domini univocè audito subilo

naturæ suæ velut oblitus,

subito cursum sifteret, atque

ab insequendo lepore abstinere.

Haud aliter homo

obediens, etiam si jubeatur

inclinationi suæ adversan-

ti, etiam si voluntas reclamet,

appetitus recalcitret, caro

acriter repugnet, ille tamen

vim sibi faciens, nihilo se-

cuius mandata exequitur.

§. X.

Varrò, Obedientia nulla est,

si Humilis, non est.

Dicat obsequendi studiosus:

Nōne Deo subiecta

erit anima mea? Et jumentum

factus sum apud te. Isidorus

E. 7. 2. 22.

Alexandrinum civem primarium,

non prius cœnobio

receptum affirmat Climacus,

quàm submississimam

sponderet Obedientiam. At ille:

Sicut ferrum, inquit,

subiectum est fabro, ita & ego

meipsum Obedientiæ

expono. Justus est igitur ad

monasterii fores habitare,

& ad omnium tam ingreditium,

quàm egredientium

genus se se provocare, dicereque:

Ora pro me, quoniam

peccator sum. Fecit hoc septennio

toto submissione in-
credibili. Jamque post tantatamque diuturna Obedien-
tiæ & Tolerantiæ experimentaceteris annume-
randus, & ad sacros ordines

admitendus erat. At ille

maximis precibus cum ipse,

tum per alios hoc unum

petiit, permitteretur eo loco,

quo dignus esset, permanere.

Permissum. Nec Deus præ-

mium distulit, post diem

decimum vocatus est à portâ

Cœnobii in aulam celi.

Septimo post die mortuus est

& ipse janitor. Nam

obedientissimus hic Isidorus

promiserat janitori, si ad

divinum conspectum admitteretur,

illum brevi Beati-
tudinis socium vocandum.Vocavit, ut constaret omni-
bus, perfectæ Obedientiæ, &

divinæ Humilitatis, præ-

mium (ita Climacus loquitur)

non fuisse dilatum. Et

addit scriptor: Interrogavi ego

ipse virum hunc, dum in

vivi esset, quo tandem animo

ferret tam acerbum vi-

vendi genus? Ad quæ ille: Prin-

cipiò quidem, inquit, pu-

tabam ob peccata mea me ven-

ditum. Quà unâ re nihil

acerbius mihi contingere po-

tuisset, & nisi me summa

vi adesset, nunquam ad alio-

rum pedes accidissem. Sed

evolutò anno id mihi non

amplius fuit difficile, quod

prius censebam fieri non

posse. Exacto anno altero,

cùm assidue præmium &

Obedientiæ & Patientiæ

cogitarem, suave mihi fuit

sic abici, & ego meipsum

aliorum affectu & contubernio

indignum judicabam. Nimi-

um Obedientia cum vera est,

serid submissa est.

Quintò, Obedientia non

minus Hilari est quàm

Humili. Divini Pauli moni-

tum est: Non ex tristitia aut

ex necessitate, Hilarem enim

datorem diligit Deus. Bernar-

do teste, serenitas in vultu,

dulcedo in sermonibus multum

colorant Obedientiam obsequen-

tis. Quis enim locus

Obedientiæ, ubi tristitiæ

cernitur agritudo? Si Obe-

dientiam tuam cupis esse

commendatam, super omnia

vultus accedat bonus. Acerba

& austera facies insuave

facit omne obsequium. Obe-

dientia vera non tantum

manus & pedes, sed & alas

subinde habet, quas ei hila-

ritas aptat. Obedientia it,

currit, volat ad exequendum

quod iustum est. Enimverò

non iret non curreret, non

volaret, si dolenter & mœste

obtemperaret. Mœror plum-

beum caput, manus pedesque

facit plumbeos. Quod Augu-

stinus de Eleēmōsynā, idem

de Obedientiā dici poterit:

Si panem dederis tristis, &

panem & meritum perdidisti.

Si bona semina sunt bona

opera, quare seminantur cum

lacrymis? Pari modo dixerim,

Si Obedientiam præstes

inivitus & tristis, laudem

Obedientiæ perdidisti & præ-

mium.

Sextò, Obedientia vera Perse-

verans est. Non qui cœperit,

sed qui perseverarit, salvus

erit. Multorum est incipere,

perseverare paucorum. Per-

severantia, inquit Bernardus,

singularis est filia summi

regis, virtutum fructus,

earumque consumptio. Quid

enim currere prodest, & ante

metam cursus deficere? Do-

minus Prophetarum dicit: Si

conversus fuerit iustus à

iustitiâ suâ, & fecerit iniquita-

tem, omnium iustitiarum

ejus non recordabor. Vides

ergo quàm profundâ obli-

vione virtutes illæ sepe-

liantur, quas Perseverantia

non insigniverit. Hæc sola

Obedientiæ amatorum ad

regis cubiculum introducit,

ut eum videat in decore

suo. Sed de Perseverantiâ

egimus Parte primâ, capite

ultimo. Obedientiæ Actio-

nes nunc consideranda.

ACTIONS OBEDIENTIAE.

1. Obedientia non expectat,

dum iterum ac tertium

aut severè aliquid imperetur,

satis est illi scire, quid is

velit fieri cui parendum est.

Christo Domino Patris

Voluntas summum fuit præ-

ceptum.

2. Obedientia non dicitur

quid sibi præcipiendum

sit, neque præcepta ad suum

sensum detorquet. Augu-

stinus id exprimens: Opti-

mus, inquit, minister tuus est,

qui non magis nititur hoc à te

audire quod ipse voluerit,

sed potius hoc velle quod à te

audierit.

3. Obedientia parentum,

præceptorum, majorum

iusti studiosè in minimis

etiam exequitur. Atque in eo

maximè laborat, ut, quod

imperatum est, perfectè ac

integrè fiat, nec tantum id

quod præcipitur, sed eo etiam

modo quo præcipitur, perficit.

Prout Christi nutritius,

Joseph obediit, scilicet, sicut

præcepit ei Angelus Domini.

Prout beatus Paulus docuit:

Filiis obedite parentibus per

omnia.

4. Obedientia unicam habet

exceptiunculam. Si quidem

tunc solum tergiversatur,

cùm id quod manifestè

malum est, imperatur. In

aliis omnibus sine excus-

tione simpliciter, Promptè,

Fortiter, Hilari-
ter, Submissè, Perseveranter,

ut diximus, obsecundat.

F f f f

5. Obe-

6. Perse-

rans est.

August. in

E. sal. 42. &

in E. sal. 45.

Ezech. cap. 3.

vers. 20.

Matth. c. 2.

vers. 21.

Coloss. c. 3.

vers. 20.

Quarta.

Quinta.

5. Obedientia vera non terretur, nec retrocedit, etiam si duriter, etiam si stulte, verbisque contumeliosis, & sine spe probandi obsequii difficilia & ardua imperentur. Beata Catharina Bononiensis Obedientiam illam, ut præcipiam & saluberrimam æstimabat, cum arduum quid moroso vultu præcipitur.

Sexta.

6. Obedientia non tantum manum operi admovent, sed intellectum quoque ac voluntatem subijcit, ut etiam velit quod vult ille qui præcipit, iudicetque recte imperari, quod exequendum est. Sunt enim quatuor Obedientiae gradus. Primus, exequi reipsa quod præcipitur. Alter, voluntatem suam, imperantis voluntati subijcere, ita ut propter Deum, quod præceptum est, libenter faciat. Tercius, suum quoque iudicium iudicio imperantis subijcere, idque melius factu censere quod imperatum est. Quartus denique, hæc non solum observare in iis quæ strictè præcipiuntur, sed in illis etiam quæ nutu significantur facienda. Hos omnes gradus ascendit Obedientia.

Quatuor obedientie gradus.

CAPUT XIV.

Rosa Spineola, seu, Humilitas.

§. I.

SPineolam ait Plinius utilissimam, foliis plurimis, sed minutissimis. Humilitas beatissima Virginis, ut verbo multa complectar, prodigiosa fuit Humilitas, quæ aliorum etiam sanctissimorum hominum Humilitatem plurimum excelluit. Nec mirum: tot annis domi suæ excellentissimum Humilitatis magistrum audiit, & quæ docuit, facientem vidit. Ab hoc tam arcana Humilitatis mysteria didicit, ut jam magistra Humilitatis, mera in hoc genere artificia exhiberet: horum jam monstro septem.

Artificia humilitatis in B. Mariâ exhibita:

1. Verbis & reipsa sese ancillam professam est. Luc. cap. 8. vers. 38.

Bernard. hom. 4. super Missus est, post meum, mibi p. 44.

2. Numinis mater effecta velut famula minima in ædes Zachariæ properat, ministratura. Cui tandem? Reginæ forsan, aut Principi, aut Imperatrici Augustæ? Anni mica. Et quamvis maximis hæc laudibus excepta fuerit, illa tamen Humilitatis suæ minimè oblita, mox omnem laudem à se removens, in Deum derivavit. Nam cognata verbis provocata; Tu quidem Elisabeth Domini matrem, inquit, magnificas, at ego matris Dominum, quia respexit Humilitatem ancille sue: optimus Deus oculos suos dignatus est in minimam ancillarum suarum flectere. Ideo jure merito bonorum omnium fonti gratias ago, quia fecit mibi magna, qui potens est.

Luc. cap. 1. vers. 48.

Ibid. v. 49. 3. Romani Cæsaris imperio se subiecit.

Primum: Et verbis & reipsa ancillam sese professam est: quod accuratius ei Angelus Dei benevolentiam, futuræ matris conditionem, filii nascituri potentiam exposuit, tantò illa constantius respondit: Ecce ancilla Domini. Sententiam non muto, tanti monarchæ esse ancillæ gestio: Ecce ancilla. Adeo divinis oculis hæc Virgo sese commendaverat, ut ad eam nomine ac iussu sanctissimæ Triados, è caelo mitteretur Legatio. At illa tantæ cæli benevolentia indignam se rata, ad omne imperium promptissima, hoc unum respondet: Ecce ancilla Domini, quidquid Dominus ac Deus meus mandavit, exequatur ut ancillarum infima. Nobile Humilitatis & artificium & specimen. De quo Bernardus: Quis est hæc, ait, tam sublimis humilitas, quæ cedere non novit honoribus, inolescere gloriâ nescit? Mater Dei eligitur, & ancillam se nominat. Non mediocris revera humilitatis insigne, nec oblata tantæ gloriæ oblivisci humilitatem. Non magnum est esse humilem in abiectione: Magna propterea & rara virtus humilitas honorata.

Alterum: jam mater Numinis effecta, jam filio Dei gravida, nihilominus velut famularum minima in ædes Zachariæ properat, ministratura. Cui tandem? Reginæ forsan, aut Principi, aut Imperatrici Augustæ? Anni mica. Et quamvis maximis hæc laudibus excepta fuerit, illa tamen Humilitatis suæ minimè oblita, mox omnem laudem à se removens, in Deum derivavit. Nam cognata verbis provocata; Tu quidem Elisabeth Domini matrem, inquit, magnificas, at ego matris Dominum, quia respexit Humilitatem ancille sue: optimus Deus oculos suos dignatus est in minimam ancillarum suarum flectere. Ideo jure merito bonorum omnium fonti gratias ago, quia fecit mibi magna, qui potens est.

Tertium: Romani Cæsaris imperio, ut subditam se stitit Bethlehem, censum pependit. Nemo dicentem audiit: Quid ad me Romanus Imperator? majorem gesto Dominum. Cùmque in oppido Bethlehem, omnibus undique angulis excunearetur, non offensa, non

A excandescens, nemini malè præcata submissimè aurum subiit, & inter pecudes habitavit Virgo illa, quæ quatuordecim reges itemmatis sui majores & avos numeravit.

Quartum: Post purissimum ac divinissimum puerum, inter puerperas immundas & à Pontifice lastrandas se collocavit. In sacrificium tulit quod solebant ferre pauperes, non agnum, sed duos turcos, unum & Humilitatem & Paupertatem professas; tanquam si nec seditor esset ceteris feminis, nec purior, aut sanctior, in numerum & ordinem aliarum non tantum se redigi passa est, sed ipsa sese ceteris adjunxit, velut una ex illis.

Quintum: Non solum sustinuit se fabro nuptum collocari, sed ab eodem se gubernari permisit, victum quotidianum manibus ac labore parare adjuvit. Hunc ipsum fabrum lignarium, velut familie caput omni reverentiâ prosecuta est, illi proinde in omnibus, quæ familiarum spectant, obtemperavit.

Sextum: Pauperibus & vilibus cognatis submissimè ne mirâ sese atemperavit. Homines abjecti & increduli erant, qui fratres Domini dicebantur, illa nihilominus cum iis ad filii concionem venit. Sed nec Magdalene nondum emendatæ consortium averfata est. Et ne cognatos pauperes videretur spernere, nuptiis etiam interesse & causam illorum agere non detrectavit.

Septimum: Post Domini in cælum abitum, in cenaculo ultima nominatur Mater Christi, ut quæ postremo loco confederit. Nam Lucas post Apostolorum expressa nomina; Hi omnes, inquit, erant perseverantes loquutione cum mulieribus, & Mariâ Matre Jesu. Quam illa Filii monitum servasse dicenda: Vade & recumbe in novissimo loco? Quia igitur se submisit infra omnes homines, eversa est supra omnes Angelos. Congruè hoc divinis oraculis: Qui se humiliat, exaltabitur.

En septemplex Humilitatis artificium. Sed præter dicta, quam eadem hæc Virgo, tam loquendo, quam silendo, tam gestu quam veste aliisque rebus omnibus submissa? Vestis illi è lana aut lino nativi coloris.

Porrò arcanissimum illud mysterium Dei hominis nemini detexisset, nisi Angelus id aliis patefecisset. Quantâ verò modestiâ Cana in nuptiis vinum imprecavit? Nec enim matris auctoritatem interposuit, sed ut famula preces allegavit. Christo Filio tot miracula patrante, nulli unquam in aurem dixit, se hujus hominis Matrem esse. Admirandæ in omnibus submissiois & modestiæ fuit. Ideo respexit Deus humilitatem ancille sue.

§. II.

QVando igitur Deus tantopere hanc unam virtutem amat, voluit in utroque sexu eos prædicere, qui humanam gentem tam ignotâ Humilitatis disciplina imbuerent: imò ut Bernardus loquitur, voluit altissimam matris Humilitatem prædicari, ut omnes filium matri, matremque filio simillimam dicerent. Porro ex hac Virginis humilitate nota est summa æqualitas animi tam in adversis, quam prosperis. Viderat illa magnos Evangelii successus, audiit filii miracula: populi B. Matrem ad concionem accursum læta spectavit, simul tamen etiam in oculis erat ingratis Judæorum animus, & summa cæcitas, Phariseorum invidia, magistatus insolentia, discipulorum inconstancia, plebeculæ discordia, cùm alii bonum, malum alii dicerent Christum Filium. Hæc Virgo omnia, quia verè humilis fuit, æquanimitate summa toleravit. Perinde illi erat accursum opulionum, & adventus regum; Simeonis fastissimam precationem & penetrantem gladium nullo discrimine accepit. In omnibus sanctissimam Dei voluntatem respiciebat, cui se submissimè inclinabat, quidquid deum offerretur perpendendum.

Ambrosius

Ambrosius Virginis disertissimus encomiastes: *Corde humilis, inquit, & in prece pauperis spem reponens. Ea nimirum in egenorum turba spem suam collocat, quam tota gens humana cupit sperare sibi patrocinaturam.*

*Augustinus in
sermone de
humilitate
pag. 615.*

Ludovicus Bloisius de hac ipsa Dominice Matris humilitate discit. *Intemerata Dei genitrix, inquit, Virgo Maria, cum ab omni peccato sit à Deo preservata, maiorem se humiliandi causam habet, quam beata Maria Magdalena, qua divina bonitate à peccatis liberata fuit: maior enim beneficium est à vulneribus permanere illatum, quam ab infectis vulneribus sanari: itaque praeclarior est, & maiori dignum gratiarum actione, servari à peccatis, quam de admisis consequi ventam.*

*Aristoteles
physic. c. 6.
& 7.*

Aristotelis scitum est: *Locus proportionari debet locato. Atque Philosophorum animo duplex est infinitum, Positivum, ut loquuntur, & Privativum. Positivum, Deus, Privativum, nihilum, seu non ens. Virgo beatissima, ut infinitam Dei maiestatem se tota reciperet, seipsam privativam quodammodo infinitate induit, suum agnoscendo nihilum. Hinc Vatablus illud caeleste carmen sic interpretatur: Respexit nihilitatem ancillae suae.*

*Cellius l. 7.
Aniq. l. 1.
cap. 31. milt.
pag. 274.*

Affirmat Cellius Rhodiginus, sententiam omnium sapientum, inter omnia temporis mala, malum maximum numerari servitutem. Virgo divina ut altissimum humilitatis gradum conscenderet, ancillae ac servae conditione sibi tribuit, teste omni caelo: perinde si diceret, ut Theophylactus loquitur: Ecce tabula sum pictoria, pingat in me pictor quod voluerit.

*Humilitas
B. Mariae
c. 10. Deum
detrahit.
Cant. cap. 4.
v. 7. & 9.*

En arborem pomis aureis plenissimam, quae quo fructuum est ditior, hoc terrae vicinior: quanto enim magis abundat, tanto se magis inclinat. Hae sui despicientia & Humilitas caelo Deum detrahit, imò & vulneravit. Nec verò vulneratum se dissimulat caelestis sponsus: *Tota pulchra es, inquit, amica mea, & macula non est in te. Vulnerasti cor meum, soror mea, vulnerasti cor meum, in uno oculorum tuorum, & in uno crine colli tui. Rupertus hoc crine Humilitatem designari adituens: Quid gracilis, inquit, quid flexibilis crine unico? Quid subtilis & contrarius Humilitate? Capillum unicum vix oculis deprehendunt. Humilitas deo deprimat hominem, ut vix sese inter homines numeret.*

*Hier. c. 46.
vers. 12.*

Hebraeus vates Hieremias: *Fortis, inquit, impiegit in fortem, & ambo pariter conciderunt. Iustissimus Deus, & Virgo humillima pugnabant, sed pariter conciderunt: Virgo ad terram, haec enim cadentis verba sunt: Ecce ancilla Domini. At verò Deus, Dominus fortis, Dominus potens in praelio, sponte sua delapsus caelo in uterum Virginis, in uno colli crine, unica Humilitatis virtute victus est. Ancilla sum, ait divina mater, fiat mihi secundum verbum tuum. Non ait: Faciam secundum verbum tuum. Id enim de se iudicavit, quidquid unquam fecisset notae melioris, aut factura esset, id totum Deo adscribendam; seipsam à se nullatum esse virum, praesertim ad opus tam immensum. Fiat ergo, fiat, fiat mihi. Dei est jubere & imperare, Dei est facere; meum est exequi, & Deo maxima patranti non resistere.*

*Bernard.
hom. 4. super
Missus est.*

Hinc verissime Bernardus de divina Virgine: *Etiamsi, ait, ex Virginitate placuit, tamen ex Humilitate concepit. Augustinus perinde si caelestem Virginem coram alloqueretur, affectu praecipuo: Dic mihi, ait, o Mater Sancti Sanctorum, quid, quæso, boni egisti, quid donorum obtulisti, quos patronos adhibuisti, per quos reges ambivisti, quæ cogitatione, quo spiritu eo pervenisti, ut veneristi in uterum tuum Filius Dei? Virginis responsum addit. Queris à me, quod obtulerim munus, & unde sim effecta mater creatoris? Oblatio mea, humilitas mea. Respexit Deus, non vestem, non gemmas, non formam, non stitipem, sed humilitatem ancillae suae. Dum esset rex in accubitu suo, Nardus mea dedit odorem suum. Ab omni ego Dei Filius in sinu Patris velut in accubitu fuit. Hunc virginæ Humilitatis nardus veluti depressa her-*

*Cant. cap. 1.
vers. 12.*

bula odore tam suavi demulxit, ut eod tractus descenderit ad horribilam hanc, in cuius horto nardus illa fuerat educata.

§. III.

Hic quaestio nobis nascitur non facilis: Quid est Humilitas? In re omnium notissima vix reperio responsum, quod undequaque satisfaciat. Narrat Climacus, religiosissimorum hominum convenisse sena-gradum 25. tum, in quo haec ipsa quaestio ponebatur discutienda: Quid est Humilitas? Varii super ea re varia. Primus sententiam rogatus dixit: Humilitas est recte factorum intentissima oblivio. Alter: Humilitas est animi contritus sensus. Tertius dixit: Humilitas magnum opus est, & divinum, via autem Humilitatis haec est, ut seipsum quis subiectum omnibus ponat. Hoc verò est subiectum esse omnibus: ut non attendat aliena peccata, sed sua semper aspiciat, & pro iis Deam sine intermissione deprecetur. Alii, alia. Demum unus aliquis: Humilitas, inquit, est gratia sine nomine. Ibi nominis aliquid acquiri, ubi nescitur. Praeceptor è caelo, Humilitatis magister: *Disce, inquit, non ab homine, non ab Angelo, sed à me, non aurum aut gemmas creare, non Mundum fabricare, vel in Mundo mirabilia facere, non mortuos suscitare, sed quia mitis sum & humilis corde, & invenietis requiem animabus vestris. Bellorum ac litigiorum finis nullus est, qui à solâ Humilitate petendus est.*

*Definitio
humilitatis.*

*Matth. c. 11.
vers. 29.*

Enigma duplex Climacus, quem dixi, proponens: Unicus est, inquit, inter omnia creata locus, quem sol tantummodo semel aspexit. Unicus est dies, quo totus planè Orbis in tripudio fuit. Geminum hoc mysterium sic eruendum. Cum mare rubrum Israël populus siccò vestigio vadofum haberet, fundus maris eo solùm die solaribus radiis patuit. Dies ille unicus tripudii dies fuit, quo Noë cum omni familiâ ex annuo Arcae sepulchro prodiiit. Quo certè die affirmari potuit: Totus hodie Orbis exultat. Sic ergo locus & dies unus praeter haec eximii fuerunt, sic una atque unica Humilitatis virtus tam est eximia, ut eam solam diabolus imitari non possit. Quò quis minus humilitatis habet, tantò apostata angelo charior & conjunctior est.

*Diabolus
non potest
esse humilis.*

Hinc ad illam questionem: Quinam è numero divorum maximi censendi sint, responsum hoc videtur dandum: *Qui humilissimi.* Homo humilis semper cautissimus est, & nil aequè ac vanam gloriam, & suam voluntatem timet. Voluntas propria velut altissimus furum & exercitissimus ingreditur fallaciâ zonam secat. Hinc Humilis: Mihi ipsi, ait, & meae voluntati nunquam satis sapio: decies decipior, priusquam semel id observem.

Poenitentia magnarum virum est; luctus seu perseverans poenitentia majorum est: utrumque superat Humilitas. Poenitentia flagitiis indormientem suscitât, luctus caelum pulsat, Humilitas aperit & introducit. Humilitas ex hominibus, imò ex diabolis facit Angelos. Priscis ad Dialecticæ leges rectè videbatur dici: Superbia ex Angelis fecit diabolos, ergo Humilitas ex diabolis poterit facere Angelos.

Manasses Rex impiissimus, diabolum potius quam hominem dixisset, multa mala operatus est coram Domino, iuxta abominaciones gentium, seduxit Judam & habitatores Jerusalem, ut facerent malum super omnes gentes. Annis quinquaginta quinque regnavit. Tandem Deus Humilitatem huius diaboli, sic loquar, expectare sustinuit. De eo Climacus: Invenio, inquit, Manassen ceteris amplius & perniciosius peccasse, pro quo si Mundus totus jejunasset, nullam sceleribus eius dignam poenitentiam inferre potuisset: valuit tamen Humilitas insanabilia eius vulnera curare. Per Humilitatem factus Manasses è diabolo Angelus, ex abyssu flagitiorum per Humilitatem attractus est in caelum.

Fabris lignarius machina tractoria est, succulam Vegetius

getius nominat, cuius maximus est usus in atollendis
trabibus. Huic instrumento simillimam recte dixerō
Humilitatem, quā Christus molem pane immensam,
Orbem flagitiis opertum celo, attraxit. *Humiliavit se-
metipsum*. Si unicum poplitem vel semel submisisset
Christus, Orbem ē malis eructe potuisset; tantū est Hū-
militas.

Hinc illa Ecclesie precatio inter omnes nobilissimam
Omnipotens sempiterna Deus, qui humano generi, ad imitan-
dum Humilitatis exemplum; Salvatorem nostrum carnem su-
mere & crucem subire fecisti; concede propitius, ut & patien-
tia ipsius habere docimur, & Resurrectionis consortia me-
reamur. Non horreat Servator Orbis in crucem suffigi,
modo vel sic disceremus Humilitatem.

Quid ergo demum est Humilitas? Gratia Dei, sine
nomine. Si meum mihi licet aperire sentium; Humili-
tatem ego esse dixerō, aurum malleatum quod pagellis
inferitur. Unicus aureus hac arte in subilem adeoque
tenuem lamellam diducitur, ut pane mensam obtegat.
Humilitas summe ductilis omnes malleorum ictus to-
lerat, & in laminas deducitur tam amplas, ut totum Or-
bem integant. Nihil in Orbe est, quod homini vere de-
millo nimis vile sit. In omnibus & erga omnes se sub-
mittit, ad omnium pedes se abjecturus, si Deus vel nū-
id postulet.

§. IV.

O Aurum omni auro nobilius, & quod unum at-
que unicum in celo summi est pretii. Sed illud
non nesciendum, tantæ subtilitatis esse hoc aurum, ut
ad habitum robustiorem unicum ē libello avolet. Vide-
te Pharisæum hominem totum aureum, tot jejuniis,
tot elemosynis, tot aliis præclaris actionibus præstan-
tem; meritum aurum. Sed ubi hoc afflavit vana gloria,
mox aurum omne diffusum evanuit. Minatur olim

Deus: *Erit serpens statu aduersum*. Ubi vana gloria est, ibi
nidus est adurentium horum serpentum. Hinc maximi
est artificii, & planè rari, hoc malleatum subtilissimum
aurum inter tot inanis gloriolæ status illatum tueri;

Hinc Pimenius Abbas, aliique viri sanctissimi miracu-
la, etsi revera potuerint edere, noluerunt, eam solum
ob causam, ne subtilissimum Humilitatis aurum dif-
flaretur.

Vanissimus est sine Humilitate omnis labor. Humi-
litas præcursor Charitatis est, aiebant veteres, sicut
Joannes Domini Jes v. Et uti navigium sine clavo non
gubernari, ita nemo sine Humilitate potest beari. Pela-
gius Græcus interpret in testimonium venit his omni-
bus verbis: Dixit Abbas Joannes: Quia janua Dei est
Humilitas; & patres nostri per multas contumelias acti,
gaudentes per hanc januam intraverunt in civitatem
Dei. Quia Humilitas & Timor Dei, superant universas
virtutes. Eodem teste cum quidam interrogaret senem:
Quid est Humilitas? Respondit ei senex: Ut benefacias
his qui tibi malefaciunt. Melius est vinci cum Humili-
tate, quam vincere cum Superbia.

Hinc ille notissimus celo Eulalius, quia vinci maluit
cum Humilitate, quam cum Superbia vincere, omnibus
superior evasit. Quidquid in cœnobio culpabile fuerat
admissum, Eulalius velut omnium negligentiarum reus
accusabatur. Ille verò non negabat, sed humi se proster-
nens deprecabatur negligentiam. Cumque ei biduana
etiam ac triduana jejunia ob culpas, quas non commi-
serat, indicerentur, ille patientissime toleravit. Tanta
tamen Humilitas latebat ignota. Ita demum hoc age-
batur, ut cœnobio excluderetur velut inutilis fucus, ut
qui vix aliud sciret, quam fruges consumere, & vasa
frangere. At verò Cœnobiarcha rem pensulatiùs exa-
minandam arbitratus, divinos natus super eā impen-
sissime expetiit. Atque ubi à Deo edoctus est, quid fa-
ctu foret optimum, suis omnibus convocatis: Credite

A mihi, aiebat, ego hujus unius cum Humilitate mactu-
lam malo, quam vestras omnes cum superbia. Nollis
pretii est labor, quem murmur fœdat, aut jactantia. Ve-
rū ut hæc oculis cernatis, vestras omnes matris in
acervum congerite, ferat suam & Eulalius. Factum, ut
jussit. Tunc cœnobii pater ignem admoveit iussit.
Mox labor omnium arsit, unius Eulalii matula peo-
mansit à flammis intacta. Hic deum in theatro spe-
ctabatur Humilitas Eulalii, ad cuius genua omnes ad-
voluti veniam rogabant, aliter in poiternum de tanto
Dei amico locuturi. At Eulalius loquens cellulam ingres-
sus: Vae mihi, ait, infelici, quia Humilitatem meam per-
didi, quam multo tempore conatus sum acquirere. Ex
eo igitur loco in vastam solitudinem fecit, cellubus
notior futurus quam hominibus; nec dubitavit terram
omnium jacturam facere, modo unam retineret Hu-
militatem. Verissimè dixit Abbas Pastor. Tam necessa-
ria est homini Humilitas, quam halitus, quem assidue
B recipit emitendo: Profectus hominis est Humilitas,
tanto plus addes profectui, quanto plus Humilitati.

Hæc illa sunt artificia, quæ nos ad immortale regnum
evehunt: hæc via est ad vitam. Humilitate ac Patientia
caelum emeremur.

Priscorum certe Patrum solemnissimum dictum fue-
rat: Hominis perfectio Humilitas, quam diabolus nec
tolerare potest, nec imitari.

Palmarum ramos tulerat Macarius ad domunculam
suam texendis corbibus. Huic demon messoris habitu
cum falce occurrit: jamque impetum facturus videba-
tur in Macarium, & graviter percussurus. Sed minae fu-
erunt irritæ. Mox cum indignatione vociferari cepit sty-
gius messor: O Macari, non possum te ledere, quan-
tumvis te longè sim robustior, & in exercendis arduis
operibus multò exercitior. Tu crebrò jejunas, ego
nullo reficior cibo. Tu sæpe vigilas, ego semper. Tu
multis te laboribus fatigas, ego nunquam quiesco. Ve-
nim re unā, fateor, me vincis. Quidnam illud est: in-
quit Macarius. Mox caco demon: Humilitas, exclamat,
& cum voce oculis sese subducit.

Narrationem sequentibus testimoniis firmamus.

§. V.

IN Thebaidem deportatus est homo à malo genio
infestus. Sed vix demum optimus senex Anachoreta
persuasus est facere quæ ad rem spectare videbantur.
Demum: Desere, inquit, hoc hospitium, & exi. Exibo,
ait nequissimus hospes, sed ut prius ad unicam hanc in-
terrogationem responde. Dic sodes: Hædi ad iudicis
suistrati statuendi qui sunt, & quinam agni dextra col-
locandi? Cui senex promptè: Hædi quidem tales sunt
qualis ego: agni verò qui sunt Deus scit. Mox diabolus
horrendum exclamat: Exeo, exeo. Hostium maximus
me pellit, Humilitas. Sic purgatum est ab hoc inquilino
hospitium.

Addo quod dicta firmat. Duo germani fratres incre-
dibili animorum concordia simul habitabant. Egredien-
tes satanas unam in duobus corporibus animam, & con-
cordiam tam suavem, hanc igitur in illos tragulam stru-
xit. Cum minor natus sub crepusculum lumen inferret,
stygus inidiator candelabrum unā cum lumine ever-
tit. Hoc alter incuriam sui fratris interpretatus, subito
excandescens pugnis in fratrem ivit. Mox iste in genua
& in preces descendens: Da veniam, inquit, o mi opti-
me frater, lumen iterum accensum statim adert. Hæc
tamen prompta Humilitas caco demonem dire cruciavit.
Eadem nocte hoc ad diabolorum principem relatum
est, seminat in inter Monachos discordiis ob unius Hu-
militatem nihil effectum esse. Quod cum audisset ido-
lorum sacrificulus, qui illic locorum habitavit, admo-
nachos illos se contulit. Ab his sacra Christiana edo-
ctus, & fonte lustrali tactus, in eorundem numerum
coaptatus

§. VI.

exoptatus est, factus unus ex illis. Omnem verò indu-
striam in uno Humilitatis studio collocavit. Hinc &
dicere solebat: Humilitas solvit omnem virtutem inimi-
corum demonum. Nam ipse ego colloquens illos
sepius audivi: Cum turbamus Monachos, unius ple-
rumque Humilitate turbæ omnes componuntur.

Venerat Christus in Orbem, ut obiter mortem. Cur
ergo mortem sibi ab Herode mox oblatam fugere ma-
luit, quam dicere: Quod facis, fac citius? Humilitas in caus-
sa fuit: quam ut nos verbis factisque amplissime doce-
ret, in crucem attolli, atque ex hoc suggestu Humilitatis
præcepta tradere voluit. Hoc igitur, inquit Hilarius, & se
disci voluit, quod virtutum omnium maximum est. Hinc iure
optimo Bernardus: Erubescit, inquit, superbe cinis; Deus se
humiliat, & tu te exaltas? Deus se hominibus subdit, & tu do-
minari gestiens hominibus, tunc te proponis auctori? Quoties
hominibus præse desidero, toties Deum meum præire contendo.
O miseris nos & fatuè superbos! Theatrum in caelo ha-
bemus, & spectatores deligimus in terrâ? Deus in hu-
miliem ubique benevolentissimus intendit oculos. Au-
gustinus præclarissime: Altus est Deus, inquit, erigit te? &
fugit à te: humilis te? & descendit ad te. Quare hoc? Quia
excelsus est, & humilia respicit, & alta de longe cognoscit. Hu-
milia de proximo respicit, ut attollat: alta, id est superba, de
longe cognoscit, ut deprimat.

Cum claudus, qui ad Salomoni templi speciosam
portam mendicarat, à Petro & Joanne integram vale-
tudinem recepisset, omni populo in vehementem stu-
porem raptus, & ad Apostolorum plausus maximè in-
clinatus, Petrus ut germanus columbæ filius, ipseque
columba lacte lota, sic omnem ceterum allocutus est:
Viri Israëlita, quid miramini in hoc, aut nos quid intuemini?
Pendamus illud: Quid nos intuemini? Oculis à nobis amo-
vete, & in Deum potius convertite: nos gloriamur aut fa-
vorem vestrum minimè ambimus, qui Deum tantum-
modò spectatorem cupimus.

Hoc prorsus est non theatrum solum, sed & specta-
tores in caelo sibi querere, quod solertissime semper
Humilitas facit. Iure de Homero questus est Tullius,
quod humana, nempe consuetudines, pompas & deli-
cias regum ad divina transferret, cum potius fuisset, di-
vina nobis, virtutes videlicet, & cælitum mores ob oc-
ulos ponere. Humana, inquit, ad divina transferrebat; divina
mallem ad nos. Quid enim opus hominum nectas & in-
fanas falsas inferre caelo? Quanto salubrius esset & op-
portunius, divina sensa, cælestique consuetudines, ad
quas vitam fingeremus nostram, deferre ad nos?

Videte Angelorum principem in altum ascenden-
tem: Similis ero Altissimo. Dixit, & cecidit. Videte primos
hominum non invitis auribus admittentes hunc sibi-
lum: Eritis sicut dii. Audierunt, & ceciderunt: comparati
sunt juvenis insipientibus, & similes facti sunt illis. Quis ergo
cognovit sensum Domini? Sensum tuum, Domine, quis sciet?
Hic Paulus opportunissime respondens: Hoc, inquit,
sentite in vobis quod & in Christo Jesus (sive quod sensit
Christus Jesus) qui cum in formâ Dei esset, semetipsum
exinanivit. Vultis fieri similes Deo? Ne quis ergo dixe-
rit: Similis ero Altissimo; sed: Similis ero omnium mini-
mo, qui vermis & non homo, opprobrium hominum,
& abjectio plebis est habitus. En Dei sensum, en simili-
tudinem divinam. Dei filius inter homines agere vo-
luit, ut hominibus persuaderet, divinam ipsi imaginem,
quam superbâ perdidit, non aliter quam Humili-
tate restituendam. Præclarissime dixit Basilus: Vir Hu-
milis Deo est similis, & in templo pectoris sui gestat
eum; superbus autem, cum sit Deo odibilis, diabolo
est similis.

Verè similis est Deo submissi animi homo.

A

Therapieses adventanti Pompeio, divinòque ho-
nores reculanti, gratulab. indi scripsere:

Quatenus te censet hominem, eatenus nobis es Deus.

Ita prorsus ad Christianum sensum, Deo est vicini-
mus, quicquid humillimus. Quo sensu imbutus Ambro-
sius: Nihil, inquit, excelsus Humilitate. Humilitas nihil ha-
bet dispendii. Qui se exinanivit, plenus est. Cui Chrysostomus
subscribens: Quod si veram, inquit, elationem concupiscis,
hic ego te viam docebo; non enim nosti. Qui præsentibus rebus
tandem magnis inhiat, is vilis est, & abjecti animi: itaque
nunquam Humilitas est sine magnitudine animi, neque Su-
perbia sine Humilitate.

Huc refero, quod Gregorius Magnus cuidam An-
tistiti nimis anxie pallium postulanti rescripsit: Decora
ri pallio volumus, forsitan moribus indecori, cum nihil in epi-
scopali cervice splendidius fulgeat, quam Humilitas. Humili-
tate sublimes, Humilitate reddimur Deo similes. Sauli
Regi dicitur: Nonne cum parvulus esses in oculis tuis, caput
in tribus Israel factus es?

Ambrosius, quem paulò antè dixi: Bona Humilitas Ambrosii, in
inquit, qua nihil appendo, totum quod contemnit, adipisci-
tur: Ipse enim Dominus Jesus se humiliavit, ut nos elevarer,
& humiliavit se usque ad crucem, propter quod exaltavit
illum Deus, ut in nomine ejus omne genu flectatur. Quanta se-
cit Dominus, audeo dicere, & non flexi ei genu: sed flexi ei,
postquam se humiliavit: sic enim per Humilitatem, per crucem
sibi Ecclesiam congregavit.

Quod Ambrosius asserit, id nos quotidie in re divi-
nâ facimus. Hic est Filius Dei, Deum de Deo, lumen
de lumine, consubstantiali Patri, per quem omnia fa-
cta sunt, nominari audimus, non tantum genu flectimus.
At verò cum Hominem factum, auribus insonat, & ca-
put & genua reverenti veneratione submittimus.

Idcirco Paulus in preces sese submittebat: Obsecro vos, Ephes. c. 4.
inquit, ego vincit in Domino, ut dignè ambuletis vocatione,
quâ vocati estis. Quomodo tandem cum omni Humili-
tate. Ille solus pro dignitate ambulat, qui ambulat cum
Humilitate: non in vanis ceremoniis, non in fatuis ma-
gnificentiis, nec in profanis jactantiis, sed in sui con-
temptu, & jugi submissionis studio.

§. VII.

Cum Christus pro concione de divite ac mendico
verba faceret, mendici nomen expressit, divitis
subticuit, ne ulla hominis superbi memoria superesset:
quia Deus, inquit Gregorius, humiles novit, atque approbat,
superbos ignorat. Omnia Prophetarum & Apostolorum
oracula clamant: Humiles spiritu suscipiet, Humiles
spiritu salvabit: qui Humiles consolatur, exaltabit Hu-
miles: Humilibus dat gratiam.

De sene religiosissimo narrant, qui hebdomades se-
ptuaginta per rigidissimam inediam exegit, non enim
nisi uno solum die quot hebdomadibus cibum sumpsit,
idque eo fine, ut à Deo gratiam impetraret obscurius
sacrae paginæ testimonium penetrandi. Non impetra-
vit quod petiit. Demum ipse secum. En, inquit, inedia
meiplum conficio, & frustra. Quin aliquem me peri-
torem accedo, cumque super hac re interrogo? Sunt
complures in viciniâ, qui utique juvare poterunt. Ita
tuguriolum suum superis commendatum jam clausurus
egrediebatur. Et en adest juvenis, non è Lyceo, sed è
caelo, qui senem affatus: Septuaginta hebdomades, in-
quit, quas severis jejuniis traduxisti, non te proximum
Deo fecerunt. Nunc verò quia jejuniis Humilitatem
addis, jamque in eo es, ut aliis te submittas, eosque in-
terroges, ego ad te mittor interpretis arcani, aperuitque
sacri ænigmatis sensum, & evanuit. Nimirum Humi-
bus dat gratiam. Quod carnis maceratio non potest, Hu-
militas potest. Nihil nimis difficile, nihil arduum nimis
Humi-

Hilarius in
Comment.
psal. 118.
Bernard.
form. 1. super
missus 27.

Aug. ser. 1.
de Ascens.
Domini, qui
est 175. de
Tempore.

Aliter cap. 3.
vers. 12.

Cic. lib. 1.
Tuscul. qua-
est. 1.

Isaïa. 14.
vers. 14.
Gen. 3. v. 5.
Psal. 51. v. 1.
Rom. cap. 8.
vers. 34.
Eph. cap. 1.
vers. 17.
Philip. c. 2.
vers. 5.

Imago di-
vina non
aliter re-
stituatur
quam hu-
militate.
Basil. in ex-
hortat. ad
filium spiri-
tualium.

Greg. lib. 2.
epist. 114.
in dila-
tione 11.
epist. 54.

1. Reg. c. 15.
vers. 17.

Ambrosii, in
psal. 118.
vers. 153.

Ephes. c. 4.
vers. 1.

Greg. in ca-
p. 1. S. Tho-
ma.

De hu-
milibus
novit
superbos
ignorat.

Iac. c. 4. v. 6.

Pelagius li-
bell. 1. c. 72.
Humili-
tatem omnia
posse pro-
bante exem-
pla.

Humilitas, quæ diabolum vincit tani facili stratagemate.

Ruffinus num. 125. Pelagius libell. 15. n. 53. Ruffinus & Pelagius, testes mihi sæpius nominati, commemorant de homine solitudinis cultore optimo senex, qui Humilitatis luculentum testimonium præbuit hac ratione. Adductus fuerat ad illum malo genio infensus, ferox, & spumas ore agitans. Hic seni optimo colaphum iniecit. Adde non agere tulit hoc senex, ut quamprimum alteram etiam genam obverterit percutienti. Dæmon hoc Humilitatis incendium non ferens, diversorium suum mox deseruit. Sic fugandæ sunt hæc mæstæ ab orco. Ubi Humilitas domi suæ est, ibi caco-dæmon exultat.

Guaricus ferm. 1. de Parisiens. Humilitas bonæ mentis proprium insigne, & evidentissima Sanctorum, quæ dignoscuntur, nota. Atque utinam, inquit Guaricus, nos illam habemus Humilitatem in peccatis nostris, quam verè sancti habuerunt in virtutibus suis.

Pelagius libell. 15. n. 29. Cum Abbas Moyses sacris esset initiandus, Præsul hominis experiundi gratiā quosdam sic instruxit è clericis: Ubi Moyses, ait, ad aram accesserit, repellite illum, velut indignum qui ad mysteria hæc admittatur. Et audiamus, obsecro, quid dicturus sit vir iste multorum opinione sanctus. Cum igitur adveniret Moyses, mox subornati indignationem simulare ac dicere: Exi foras Æthiops. Moyses nec verbulo quidem oblocutus, vel oblocutus, hæc sibi ipse occinebat: Bene tibi fecerunt cinerente & caccabate, qui cum homo non sis, nihilominus te inferre in medium hominum es ausus.

Hæc Humilitatis phrasæ sunt, hi mores illius, non tantum seipsum contemnere & abjicere, sed & contemptu ab aliis illato gaudere. Superbus veluti bulla est, quæ per aërem nitida globositate volans se monstrat, & jactat quasi ab omnibus suspiciendam. Ubi hanc vel culmo vel acis apice levissimè contigeris, mox concidit, abique in auras tam venusta jactantia. Tange superbum asperiore verbulo, vel oculi infuaviore, mox cernes vanissimum tumorem, inanissimam bullam, quæ omni vituperio aut contemptu concidit. At contra submissi animi homo perpetuū sui desipientiæ in omnes adversos casus adeo reboratur, ut omnem malorum impetum in lucro ponat, nec unquam magis crescat, quàm cum maxime deprimitur.

S. Tho. 1. 2. q. 161. art. 5. concl. Jare merito Theologorum caput Thomas Aquinas assertit: Humilitas est virtutum excellentissima & potissima. In una atque unica Humilitate universa sapientiæ Christianæ disciplina consistit. Hebræi Sapientis dictum est: Ubi est Humilitas, ibi & Sapientia. Hoc sensu Leo Magnus apertissimè pronuntians: Tota, inquit, dilectissimi, Christianæ sapientiæ disciplina, non in abundantia verbi, non in astutia disputandi, neque in appetitu laudis, & gloriæ, sed in veræ & voluntariæ Humilitate consistit, quam Dominus IESVS ab utero matris usque ad supplicium crucis pro omni fortitudine & elegit, & docuit.

Viam ad cælum certissimam omnium & tutissimam indagamus? Ea est, inquit Augustinus, prima humilitas, quæ secundum humilitas, tertia humilitas: & quoties interrogares, hoc dicerem, non quid alia non sint præcepta, quæ dicantur, sed nisi humilitas omnia, quæcumque bene facimus, & præcesserit, & comiteretur, & consecuta fuerit, & proposita quam intueamur, & affossa cui adhaeremus, & imposita quæ reprimamur, jam nobis de aliquo bono facto gaudentibus totum extorqueat de manu superbia: vitia quippe cetera in peccatis, superbia verò etiam in rectè factis timenda est, ne illa, quæ laudabiliter facta sunt, ipsius laudis cupiditate amittantur. Itaque sicut Rhetor ille nobilissimus, cum interrogatus esset, quid ei primum videretur in eloquentia præceptis observari oportere, Pronuntiationem dicitur respondisse: cum quereretur, quid secundò, eandem pronuntiationem: quid terciò nil aliud, quàm pronuntiationem, dixisse: si interrogares, & quoties interrogares de præceptis Christianæ Religionis, nihil me aliud respondere, nisi

Demos-
thes.

A humilitatem liberet, est forte alia dicere necessitas cognoscenda.

Augustino scilicet Bernardus opportunissimè conjungit: Bernardus: Obsecro proinde, inquit, & plurimum rogo, non patiamini, ut mini sine causâ tam pretiosum exemplar vobis exhibitum sit, sed conformamini illi, & renovamini spiritu mentis vestri. Studere Humilitati, quæ fundamentum est custodisque virtutum. Intolerabilis impudentie est, ut ubi sese examinavit Magister, vermiculus infleat & intumeat.

ACTIONES HUMILITATIS.

1. Homo verè humilis nullo modo vult humilis, sed & vilis videri. Bernardo teste, Humilis non vult humilis dici, sed vilis reputari. Gaudet contemptu sui, hoc solo famæ superbus quod laudes contemnit. Non tantum excellentiā sua virtus est Humilitas, ut è sancto Thomâ demon- stratum est supra, sed & subtilissima. Multi se humiles putant, sed hoc ipso quod de se talia credant, humiles non sunt. Virtutes suas scire & numerare, Humilitatem non sapit.

2. Humilitas non majori tantum, sed aequali, sed & inferiori novit cedere; omnibus se subijci: prætere se vel uni, piaculum grande credit. Nec enim ignorat, quid dixerit, Non nocet, si omnibus te supponas: nocet autem plurimum, si vel uni te proponas.

3. Humilitas est, omnem ignominiam, contem- ptum, injuriam, suavi ac jucunda perpessione posse digerere; imò verò hunc talem cibum etiam ultro appetere, tanquam sibi convenientissimum; tritum illud usurpando, Similis est lactuca labris. Nam, uti carduus asinus, ita contemptus homini verè submissio sapit. Facile cuivis est dicere, Peccator sum, sed quam id verè sentias, ignominia probabit.

4. Humilitatis est omnem impatientiam & iracundiam crebris victoriis expugnare. Quis unquam vidit hominem verè humilem, qui ignes & flammæ vomeret? Nemini talis nisi sibi ipsi irascitur, in neminem nisi in se fulmen vibrat. Indignari, furere, tonare, fulminare, superbiæ sunt argumenta; Humilitas sereno semper callo, mente semper pacatâ gaudet.

5. Homo humilis discipulum se semper gerit, & jugiter cupit addiscere, etiam si Balaam asinam habeat magistram. Superbus contra docere omnes, à nemine vult discere, tanquam ipse omnium Magister, omnibus sit sapientior. Chrysostomus oratorum facundissimus paratum se agebat, etiam ab ancilâ moneri, & doceri de concionandi ratione. Humilitas docilis est, nulli monitori aspera, nec ullum spernit præceptorem, nisi eum qui docet vitia.

6. Humilitas illud Domini præceptum (vade & re- sumbe in novissimo loco) tenacissimè retinet, & fidelissimè observat. Ita quantum in se est, infimum querit locum, infimos sodales, infimum officium, infimi pretii vestem & mensam. Humilis sibi sæpius insulatur: Nec sale quidem, quo tua tibi ossa conditur, dignus es. Affertam gravitatem, magnificos incessus, primos accubitus, salutationes honorificas, inanes pompas, ambitiosas ceremonias, ampullantia verba, laciniosa splendidaque vestimenta & odit & accet Humilitas.

7. Assiduum Humilitatis canticum est: Non nobis, Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam. Vanum ac factum est tribuere homini, quod proprium sit Numinis, ad quod bona omnia sunt referenda; omnes humanæ vitæ successus inde sunt: quidquid in Orbe nomen boni sortitur, inde velut è fonte uberrimo promanat. Nos quid sumus? pulvis, umbra, nihil.

8. Humilis laudes non tantum non ambit, sed ultro Offendit delatas fugit, velut Circes incantamenta, aut Sirenum insidiosissimam musicam. Humilis in seriâ saupius despicientiâ quotidie proficit, & vix unquam se excusat. Neque tantum ex animo seipsum despiciit, sed ab omnibus despici ferre venter appetit, gaudetque vehementer, cum

cum sui voti sit compos, humilis ad omnem Dei nutum, paratissimus, & ut loquuntur, resignatissimus est.

9. Humilitatis maximus hostis inanis aura, seu vana gloria. Humilis gloriam contemnit exhibitam, nec appetit exhibendam. Nullam contumeliam timet, quia nullam gloriam amat. Vix unquam audies dicentem humilem: Ego hoc feci, ego istud elaboravi, me auctore, me suafore hoc negotium confectum est. Humilis, quidquid præclare ac laudabiliter facit, totum Deo adscribit. Ipse suas virtutes hestit, illudque Apostoli assiduo versat ore: Non ego sed gratia Dei mecum.

10. Humilis iudicat neminem, neminem spernit, neminem condemnat, nisi seipsum, quem omnibus inferiorem iudicat, & omni divinæ gratiæ indignum reputat. Comis est in amicos, mitis in domesticos, patiens in temerarios, humanus in universos.

11. Vera humilitas eas actiones obviis ulnis amplectitur, quæ multum laboris, & minimum habent honoris. Ad humilitatis virtutem nunquam pervenit, qui opera humilitatis refugit. Humilitas honoratior cathedras non ambit, applausus non querit, Deo se probare contendit, sine cuius singulari ope nec minimam tentationem vincere, nec ullam cogitationem bonam suscipere se posse novit.

12. Humilis perpetuus suisipsum accusator est, & grandem semper catalogum imperfectionum suarum in oculis habet. Quidquid demum encomiorum in se congeratur, quidquid honoris deferatur, ille paupertatis suæ non ignarus, hæc identidem ipse occentat: Stulte, quid ab iis intumescis, quæ alii de te foris prædicant; intus te aspice: talis & talis es, vitiiis scates, nec id negare potes: corvus es, tamen plumas cygni præ te feras. Ergo inspicere te ipsum sine palpo, & nosce; causam non invenies, cur cristas erigas. Nihilum es, imò quod peius, vitiorum dominum es, & tamen à prudentiæ & à sanctimoniæ vis cense? Duplex nequitia; quod virtute careas, & tamen ob virtutem commendari appetas.

CAPVT DECIMVMQVINTVM.

Rosa Hierichuntina Palæstina,

feu,

Charitas Dei.

§. I.

PRINCIPIVM descriptionis duximus à Charitate proximi: jam finem addimus à Charitate Dei. Quod & ipsa frons libri per gemine Charitatis imagines sub aspectum ponit. Nimirum in his duobus mandatis universa lex pendet & Propheta. Majus horum aliud mandatum non est. Atqui Charitatis altitudo sine Humilitatis basi non consistit. Ad consiciendum speculum non facit nitor vitri, si desit additamentum plumbi.

Mater Domini, Virgo beatissima, verè speculum fuit, idque tersissimum. Duo erant in hoc speculo, vitrum & plumbum. Vitrum etsi politissimum, etsi crystallinum, & summi pretii, si desit plumbum, nullius rei formam reddit. Ita virtutes ceteræ, Obedientia, Charitas, Patientia in Matre Domini mirabiliter effulserunt: si tamen defuisset Humilitatis plumbum, Deus in hoc speculo bonitatis suæ immensitatem tam excellentem non vidisset. Addo: Speculum istud fuit concavum, quod oppositum soli concipit ignem, & inflammât sibi proxima. Animus submissus & humilis divinis amoribus facile ar-

Tom. I.

det. Pars Humilitatis est Charitas, quam hæc Hierichuntina rosa foliorum centum & quinquaginta divite designamus.

Petrus Damianus divinæ Matris amorem cum aliorum amore conferens: Quemadmodum, inquit, stella sunt minores facula, & velut scintilla ad solem, imò penitus sese abduunt cum sol adest: ita Virginis divina charitas ad ceterorum omnium divorum charitatem collata, velut sol est inter minora sidera. Quantum verò gratiæ est in homine, tantum est & charitatis, eadem utriusque mensura est. Virgo hæc, quia plena gratiæ, plena fuit & charitate. Amor divinus singulis vitæ momentis, à primo quo vivere cepit momento, in eâ crevit mirificis augmentis. Deus bone, quantus charitatis thesaurus! Hinc non præcepta solum omnia, sed & consilia Christi exactissime servavit: hinc adversa omnia, & quidquid obvenit luctus, patientissime tulit.

Hoc habet rosa Hierichuntina, etiam aridissima, etiam centum annorum, cum aquæ vel leviter imponitur (quod ipse meis oculis spectavi sapius) tunc illa sese explicat, & diffundit ramulos, perinde ac si suæ stirpi hæretet recentissima, cum totis annis arcâ claudi soleat. Vix aliter Virgo, quod plus mæroris sensit, eò magis charitatis brachia expandit. Hinc Christum inter dolores etiam & agrimonias, non solum ut Deum, verum etiam ut hominem omni amore dignissimum, unicūque filium, maximūque benefactorem summe dilexit: & patris & matris officio functa diligendo.

Deus olim imperans: Ignis, inquit, in altari semper ardebit. Tale fuit hæc Virgo altare, in quo flamma pervigil nutriebatur. Hoc altare cæcodæmones non tantum non insultu temerare ausi, sed nec accessu. Vti muscæ bullientes ollas & ardentes rogos fugiunt, ita dæmones hanc aram divini amoris plenissimam sibi tremendam declinârunt.

Hæc illa mulier est amicta Sole. Calidum profecto pallium habet, cui concessum sole vestiri. Hæc illa una hominum est, quæ Dominum Deum suum ex toto corde suo, & ex totâ animâ sua, & ex omnibus viribus suis, & ex omni suâ mente dilexit. Hinc illæ voces amantis: Fulcite me floribus, stipate me malis, quia amore langueo. Nihil languoris est ab amore non magno. Delectabilem hunc morbum inducit flammæ istius exundantis vehementia. Matres omnes amore vicit divina hæc Mater. Iunge amorem aquilarum & pelicanorum in pullo, tigridis & leonæ in catulos, accedat amor cunctarum matrum in unigenas suos; adde amorem & Seraphinorum & coelestium mentium reliquarum, frigus erit & glacies præ amore Mariæ.

Amor qui Deum spirat, cum magnus est, vix ullâ re magis gaudet, quam plurima pro Deo pati. Hinc & illæ voces amantis: Nolo esse sine vulnere, cum Dominum meum in cruce sic vulneratum cerno. Hinc Tarsensis Paulus generosissime: De cetero, inquit, nemo mihi molestus sit; ego enim stigmata Domini Iesu in corpore meo porto. Vestigia plagarum, quas Christi amore acceperat, amoris & testimonium & solatium habebat. Suavissimum gaudii genus est, amato quàm simillimum esse.

Narrat Alexander Neapolitanus, cum morem ab Æthiopibus servatum esse, ut ii qui sese in regis familiaritatem per frequens obsequium insinuassent, unâ cum rege ad supremos annos viverent, summūque inter amicos locum tenerent. Quod si aliquâ corporis parte rex mancus fieret, eodem se membro mutilarent; rege verò per mortem sublato, suave ducerent moriendo sequi antecedentem amicum. Prodeat jam Christianus, & audeat cum

G g g

Ansel-

Ejus charitas ad Sacerdotum charitatem collata est velut sol inter minora sidera.

Quod plus aquas mæroris sensit, eò magis charitatis brachia expandit.

Levit. c. 6. vers. 12. Fuit altare in quo flamma pervigil nutriebatur.

Apoc. c. 12. vers. 1. Luc. c. 10. vers. 27. Cant. c. 2. vers. 5.

Matres omnes amore vicit.

Alexander ab Alexandr. l. 1. Gen. di. c. 26.

Anselmo dicere: Ego sum de familiâ Christi; ego sum de militiâ regis æterni, paratus vinciri, cadi, uri, mactari pro Domino IESU. Hæc illa sunt amoris stigmata, hæc sin-
cera amicitie tessera est. Nimis languide amat, qui pro
amato pati recusat.

§. II.

Fit nonnumquam ut homini minus noto, & nescio
quæ principum mandata perferenti non satis fidei
habeatur. Ille tunc litteras profert honorarias, & di-
ctis fidem adstruit. Haud aliter Paulus, cum fortè Ga-
latharum quidam subdubitant, num Paulus iis æstua-
ret flammis in Deum quas dictis scriptisque jaceret,
& num verus à Deo legatus esset: ille variis ad persua-
dendum argumentis usus: De cetero, inquit, mihi nemo
molestus sit, ego stigmata Domini IESU in corpore meo porto.
Perinde si dixisset, Theodoro interprete, Non amplius
ad vos scribam, sed pro litteris vibices ostendam, & plagarum
signa, ut ea veritati suffragentur. Sic Paulus Christi fuit
epistola, non atramento scripta, sed sanguine; scri-
psit amor.

Gal. cap. 6.
vers. 17.

Horat. Tur-
sellin. lib. 5.
vita cap. 10.
medio ferè.
S. Francis-
ci Xaverii in
Deum &
homines
amor.

Sanctus Franciscus Xaverius eo in Deum hominè-
que amore ferebatur, ut subinde difficile fuerit judicare,
num fortior is amor, an solentior extiterit. Hoc igne
æstuans Xaverius hominem sceleribus opertum in ipsâ
navi ad peccatorum confessionem perducere conaba-
tur, sed frustra. Incepto igitur paulisper destitit, ut secu-
rum eximproviso adoriretur. Ubi ergo in terram descen-
sum est, statim in exitiali morbo ultima experiri remedia.
Itaque aliud se jam agere simulans, pervicacem hominem
comiter, per speciem animi relaxandi in saltum frequen-
tibus palmis consilium ducit. Ubi locum ab arbitris re-
motum venit, subito veste positâ, tergôque nudato, pro-
cumbit ingenua, & flagra ferreis aculeis sanè aspera pro-
mit, & in seipsum sævire incipit, simulque testatur, quid-
quid hoc supplicii esset, illius se causâ subire. Potuit dice-
re Xaverius: Non amplius ad vos scribam, sed pro litteris vib-
ices ostendam. Alter qui hoc spectavit, attonito similis Francis-
ci cruore aspergebatur. Hinc admiratione in miseri-
cordiam versâ, mox ad pedes Xaverii advolutus roga-
vit, alienam culpam suo tergo luere desisteret, se para-
tum esse sua expiare peccata. Xaverius hac victoriâ
lætus, exemplo vestem induit, & auditâ confessione,
hominem perditum in viam ac spem salutis reduxit.

In Logicorum Prædicamentis, ut vocant, Actio &
Passio pane ultimum & minimum locum obtinent.
At verò in Prædicamentis Amoris, Agere & Pati prin-
cipe loco sunt, & primum omnino principium. Gre-
gorii Magni scitum est: Probatio dilectionis, exhibitio est
operis. Agere scit, & Pati Amor, si verus est; si agere non
vult, aut pati recusat, neutiquam verus Amor est. Au-
dite amantem, qui ad agendum & patiendum paratiss-
mus: Quis, inquit, nos separabit à Charitate Christi? tri-
bulatio? an angustia? an fames? an nuditas? an periculum?
an persecutio? an gladius? Certus sum, quia neque mors, ne-
que vita, neque Angeli, neque Principatus, neque Virtutes, ne-
que instantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo,
neque profundum, neque creatura alia poterit nos separare à
Charitate Dei. Hoc nimirum est Agere, hoc Pati. Ad-
versa omnia velut ad duellum provocare; ad ardua quæ-
que obfirmare animum.

Cant. c. 8.
vers. 6.

Fortis est ut mors dilectio. Mors nunquam otiosa est,
nunquam feriatur, solennissimè, etiam diebus Nascen-
tis & Resurgentis Domini arcu & sagittis utitur, ster-
nit, jugulat & mactat. Haud aliter amor ætiosissimus
est, & agendo & patiando, nescit otari, dum amor
est. Mors omnes corporis sensus extinguit, & animum
iubet separatim vivere velut Angelum, omni rerum
fluxuum cupiditate, illecebris omnibus rejectis: sic &
amor divinus si quem occupât, dum à carnis conta-

gione abstrahit, lasciviam omnem interfecit, vitia
omnibus mori præcipit, Angelum efficit. Fortis est ut
mors dilectio. Mors corpus, etsi ante formosissimum,
vermibus objicit, in talem & cineres dissolvit, ipsi ani-
mo abominabile reddit: ita divinus Amor, ubi animum
suâ suavitate imbuerit, carnem delicatius ante habitam
facit exosam, luto ac vermibus cognatam, imò laram
& vermes esse ostendit. De iis omnibus quos Dei cha-
ritas sic afficit, dici potest: Mortui estis, & vita vestra ab-
condita est cum Christo. Fortis est ut mors dilectio. Amor,
mors suavissima.

Beata Catharina Genuensis à Spiritu sancto præce-
ptore iussa est in fundamentum optimæ viæ sibi su-
mere hæc tria: ex Oratione Dominicâ illud unum: Fiat
voluntas tua. Ex Angeli salutatione voculam illam uni-
cam, JE S V S. E totis Bibliis unicum illud verbum,
Amor.

§. III.

Ingunt Poëta, circa Cupidinem, tanquam domi-
num suum, minores alios Cupidines volitare, velut
iussa & imperium expectantes. Ad rem facit Poësis hæc
& pictura. Quidquid amorum est, Amori divino sub-
serviant oportet, arque ut famuli herum circumflectant, &
imperata faciant, aut ad Cypridis turpitudines ablegan-
di. Amor divinus velut sol inter minora sidera, amoribus
& affectibus omnibus præsit.

Ecclesiastes Orbis libere proclamât: Si Charitatem non
habueris, nihil sum. Etsi habuerim Prophetiam, inquit, & sci-
noverim mysteria omnia, & omnem scientiam, etsi habuerim
omnem fidem, ita ut montes transferam, charitatem autem
non habueris, nihil sum. Etsi distribuero in cibos pauperum om-
nes facultates meas, etsi tradidero corpus meum ita ut ardeam,
charitatem autem non habueris, nihil mihi prodest. Sola Charitas,
inquit Augustinus, discernit inter filios Dei & filios
diaboli. Signent se omnes signo Crucis, respondeant omnes Amen.
cantent omnes Alleluia, baptizentur omnes, intrent Ecclesiam. Sola
impleant parietes basilicarum, non discernuntur filii Dei à filiis
diaboli, nisi charitate. Qui habent Charitatem, nati sunt ex
Deo. Quidquid vis habe: hoc solum non habes, nihil tibi pro-
dest. Alia si non habes, hoc habe, & implesti legem. Tolle
Charitatem, & omnem sustulisti virtutem. Regnam
amove, & pedissequis illius omnes expulsi. Char-
itate salvâ, omnium virtutum salus in integro est. Vera
Dei Charitas cor Deo, & quidquid charissimum est,
offert.

Unicus erat Abrahamo filius, hunc ipsum tamen ad-
movit & immolandum. Dedissetque haud dubiè in
holocaustum, quod in Orbe charissimum habuerat, ni
voce celesti monitus recepisset denuo donatum sibi fi-
lium, quem voluntate ac animo jam sacrificaverat. Præ-
clarum sanè documentum, omnia quæ hominum sunt,
Deo deberi, vel quia terrestrium sit bonorum auctor,
vel quod æternorum pro meritis distributor.

Considerate mihi, obsecro, regem Hebræorum David. Amoris
vires in Deum
Quantis, ô superi, affectibus, quam largis, quam incen-
sis in Deum rapiebat! A divinis numibus velut insans
ab ubere pendebat David. Velle suum & nolle jam pe-
nitens in divinam voluntatem transfuderat. Hinc ignes
& flammæ pervigiles in regio pectore ardeant; hinc
gemitus & lacrymæ tam uberes, ut regius thalamus
iis non aspergi tantum, sed lavari potuerit. Hos oculo-
rum fontes ejaculatus est Amor, qui tantò fervebat
potentior, quantò magis dolebat Numen à se offen-
sum. Porro templum hic ipse rex longè augustissimum
Deo destinavit, clarè inter suos testatur, nefas esse & ab
omni pietate alienum, se domum habitare cedrinis
trabibus fultam, monumentum verò divini fœderis,
in quo caput & summa religionis tunc sita esset, sub
pellibus contineri. Eam ob causam argenti & auri
vinum prope infinitam, quod sacræ paginæ testantur,
atti-

attribuit: argenti quidem mille millia, auri verò centum millia talentorum dedit. Summam quam nemo crederet, nisi sacris paginis fidem haberet. Ioannes Baptista Villalpandus & Hieronymus Prædicator calculum ponunt Hispanicæ monetæ congruum adjungere maximam illam argenteam decem milliones, infusper octo millia trecentos septuaginta quinque Hispanicorum ducatorum. Infinito prope numero lignorum lapidum, æris, ferri, gemmarum ab his impendiis penitus secluso.

Atque hos incredibiles sumptus paupertatem suam rex David appellans: *Ecce ego, inquit, in paupertate mea preparavi impensas domus Domini.* Nimirum tanto in Deum affectu æstuebat, ut quidquid obtulisset Deo, nihil se dedisse crederet. Hinc illa tot ardentissimæ amantis suspiria: *Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus.* Quid enim mihi est in cælo? & à te quid volui super terram? Quis mihi placeat in cælo præter te? quem ego in terris amem, colam, suspiciam præter te? Cetera sanè omnia mihi sordent te uno excepto: te unum ego amplector, te unum opto, te unum suspiro atque ardeo, qui unus es amandus, & colendus. & toto animo desiderandus. Tu mihi, mi Deus, es omnia. Defecit caro mea, & cor meum: Deus cordis mei, & ars mea Deus in æternum. His flammis noctes atque dies hæc fornax tumultuabatur: intimam cum Deo amicitiam vivebat rex David, vel medios ingressurus ignes, modò esset cum Deo suo.

§. I. V.

Metellus veteris Romæ Pontifex Vestalium æde ab igne fortuito correptâ, per medias flammæ irruens, Palladium incendio subtrahit. Cessit illi audax conatus prosperè, nam simulachrum Deæ servavit. Sed res felicius cessisset, si visum non amississet. Fuit tamen clades illa religiosa mentis, & immodica charitatis in Deum testis locupletissima: fuit & ornamentum: datum est enim Metello, ut curru veheretur in curiam, qui honor nulli ejus ordinis ad id tempus contigerat. Quid nos Christiani, quibus argumentis nostrum in Deum amorem asserimus? Rex Hebraeus tor auri talenta divino cultui offert, & tanquam nihil dedisset, inopiam suam excusat: cor insuper addit amore plenum, & optimis quibulque affectibus etiânum tamen frugere se putat.

Deorum inanum sacerdos per medios ignes ruit, ut ligneum Deæ truncum subtrahat. Quis nostrum pro vero & immortalis Deo id audeat? Heu quam friget noster ignis, quam est debilis noster amor! Vix leviter digitulus nobis uritur, mox intepestit amor: pro amore indignatio & furor se prodat. Ah quam non fortis est ut mors dilectio nostra! Ab ipsis etiam feminis castissimi amoris robore triumphamus.

Machabæorum mater non vulgare Charitatis exemplum edidit, in gentili pietate tuenda: siquidem suis septem filiis auctor fuit, ut inter cruciatus ac supplicia morti mallent, quam veri Dei cultum abnegare. Illustre prorsus in femina facinus. Sed illud mulò illustrius, quòd extremis cruciatibus talem sese obtulit, veritatis studio & amore incensa, quales eos voluit & optavit, qui ejus hortatu & impulsu tam pulchram mortem obierunt.

Tarsensis Paulus oraculo cœlesti monitus, futurum, ut si Hierosolyma proficisceretur, hostiliter acceptus in carceres, & in vineula raperetur. At ille nihilominus institutum iter amicosi sumè prosecutus est, nul-

las ærumnas, cruciatus nullos pertimescens divini amoris doctor & assertor acerrimus. Modò ille ad Christum suum properaret, viam sibi per hostes, per tela, per ignes aperire nil formidabat. Dignus vel ob hoc divinæ Charitatis exemplum, qui plus in cælo viderit, quam homini fas sit in terrâ loqui.

Sed quid attinet in uno alterove hanc purissimi amoris flammam velut digito monstrare, qui hos sanctis, nè non fatuos, sed sapientissimos ignes ad cælum duces secuti sunt? Petrus, Andreas, & Philippus crucis patibulum non modò non recusarunt, sed velut ad genialem lestatum votis omnibus properarunt, amore duce. Post hos, tot millia Christianorum, qui isdem ignibus calebant, crucem patulis brachiis amplexati sunt, nec ab eâ prius quam mortui potuerunt avelli. Telis quidam confossi, alii fustibus ad necem cæli, multi lapidibus obruti, non pauci à feris discerpti, aliqui ex alto præcipitati, plurimi flammis, ferro, fame, fluctibus percipiti. Mortis genus his dispar, sed Charitatis studium idem omnibus fuit. En amor fabri ferrarii munus exercuit, & gladios, secures, malleos, pectines, radios, craticulas, ungulas, novaculas, rotas, laminas æneas, tunicas molestas fabricavit, ut animos satietaret amantium, qui à Christo invitati mortem amoris suo libentissime impenderunt.

Noverant hi omnes sub larvâ mortis latere vim resurgendi, sub spe odii summam dilectionem tegi, cum ad labores trahimur, ad requiem vocari, cum undequaque premimur, ad cælum attolli.

Hic illud verissimum, *Amanti nihil difficile.* Hoc millies & usque millies inculcandum iis, qui Christi amatores videri volunt, difficilia tamen perferre aut aggredi nolunt. Cum enim adversa ingruunt, frigidissimi amatores isti manus, pedesque, & omnia membra subducunt, velut erinacei: agere volunt, pati renuunt, volunt tamen inter Christi amicos numerari. Erratis, o boni, toto cælo! *Amanti nihil difficile.* Qui amat, non laborat. Solus amor est, qui nomen difficultatis erubescit.

En Sicheum juvenem, Hemoris dynastæ filium, qui Dinam Jacobi Patriarchæ filiam deperibat. Difficillimum quid ab hoc juvene, ejusque parente, & omnibus urbis civibus petebatur. Id tamen tam facile visum est juveni, ut id etiam patri, ceterisque omnibus persuaserit non difficile futurum. Et en vel indecoro vulnere affici non recusat, modò amore non frustretur. Nam, ut pagina sacra loquitur, *amabat valde.*

En ipsum Patriarcham Jacob difficillima quæque facillimè tolerantem. Pro Rachele toto servit septennio. Spe falsus pro eadem & altero servit septennio. Denique aliud etiam sexennium impendit difficillimæ ac durissimæ servituti. Hanc ipsam tamen nec ut difficilem, ut nec duram accusavit: quin imò visi sunt ei pauci dies pro amoris magnitudine. Servitus nemini non onerosa, nemini non difficilis, à Jacobo peragebatur viginti annis non sine jucundâ facilitate. Non est amara servitus, non est dura necessitas, ubi diligitur quod jubetur. *Amanti revera nihil difficile.* Quod & beatus Hieronymus affirmans: *Diligamus Deum, inquit, & facile videbitur omne difficile.* Ejusdem omnino sententiæ Petrus Chrysologus: *Amata Deum, ait, & amata tota, ut possis omnia sine labore vincere peccata.* Nil durum, nil grave, nil amarum computat verus amor. Amor est impenetrabilis lorica, quæ gladium excutit, jacula repellit, periculis insulat, mortem irridet. Si amor est, vincit omnia.

§. V.

S Vidas apologum recitans: Sol, inquit, & Boreas certarunt inter se, uter expeditius viatorem vestibus spoliaret. Boreas initium facere, frigus & hiemes efflare, horrendum furere, & omni conatu id agere, ut viatoris capiti pileum, aut lateri pallium diriperet. Sed frustra fuit. Nam ubi hoc agi viator sensit, rei suae satagens pro viribus obniti cepit, pileum, ne ayolaret, strictius sibi appressit, pallium, ne ventum abriperetur, brachiis subiecit, imò se illo involvit. Et jam eâ contentione fractus animum despondit Boreas. Sol studio vincendi radios & æstum intendere, viatorem suaviter ferire, ignes occultos cepit jacere. Ardebat jam & fumabat viatoris vertex, fauces arebant, humeri languebant, per omne corpus fluebat sudor. Ipse homo jam sibi grave pondus fuerat, nedum vestis. Ergo ventilatur vertex, pileus ponitur, solvitur sinus, rejicitur penula, segregatur toga; jamque umbraculum prospectat, aut flumen quo se mergat viator. Ita penes solem stetit victoria.

Quod sol in viatore, hoc amor in quovis homine potest. Videte hominem avarum Boreali frigore torpentem, ut sese reculis suis involvat, undequaque attrahit; non unâ domo contentus, insulam appetit; nec unum ei prædium satis est, latundia emit; multiplicat famulos, vestes, supellestem. Quid mirum? Flat Boreas, urgent Mammon & Plutus. At quos amoris sol usserit, ille longè aliter se tractant, arcas reserant, stipem erogant, pauperibus vestes, cibos, pecuniam donant, viduas & pupillos juvant, templa muneribus ornant, & in medium fecat pallium Martinus, indulum eum veste projicit Franciscus, amicum omnem pretiosum exiit & mendico tradit Ignatius. Innumeros alios amoris solus affecit, ut sua omnia darent, modo Christum retinerent. *Amanti nihil difficile.* Compendiaria ad cælum via est amor. Amor omnes in se transfert affectus: amor omnia contemnit in amati gratiam. Amantium corda locus sunt, quem amantium animæ habitant, ubi si non sunt, nusquam sunt. Emigrare illinc oportet omnia reliqua quod amor ingreditur, ille occupat, ille impellit, nunquam cohibetur.

Chrysolog.
serm. 94.

Eleganter & verè Chrysologus: *Charitas nescit peccare*, inquit, *cum diligit*; *Charitas non est charitas si delinquit*; *Charitas Dei est custos sanctitatis*. Adeoque verissimum est illud Augustini: *Amor est omnis virtus*. Amanti nihil difficile. Petrum in Olivarum clivo aspice; senem armavit amor contra exercitum, inermem contra armatos cuneos, Apostolum contra carnifices, piscatorem contra milites, tironem contra veteranos, Galilæum contra tot Romanos, discipulum Christi contra tot voraces lupos. Vis hæc solius fuit amoris, qui unum tot centuriis armorum opposuit.

7. In Magdalenâ.

Sed Petro pene fortior Magdalena. Adest illa præveniens solem pretiosis unguentis instructa, amore munita. Sed quod tendit obsecro? num ad sepulchrum, immani saxo clausum, tot militum manipulis vallatum? Quid meditaris mulier? num infans? tunc una excubias armatas percurrere? tam grande saxum amovere? defuncti corpus ungere, imò verò & tollere? si vis tollere, quare vis ungere? Nescio, ait, neque enim aliud scio quam amare. Ego eum tollam. Verissimè, amanti nihil est difficile. Maria autem stabat ad monumentum foris plorans. Amor, inquit Origenes, faciebat eam flere, & dolor coquebat eam plorare. Ab eo die per annos triginta duos plorare non desit, nec amando flere; imò etiam volare didicit amando, & de die in altum sepius extolli.

Joan. 1. 20.
vers. 11.

§. VI.

E Legantissimè Bernardus: Arcanum grande Christus detegens: Ignem, inquit, veni mittere in terram. Opus meditabatur illustre & arduum, sedes Angelorum instaurare, quos rapuit secum Lucifer. Bonum erat tibi, o nobilissime Angelorum, si ignifer potius fuisses quam lucifer. *Charitas tibi defuit pars optima Humilitatis*. Defuit tibi & Humilitas pars maxima Charitatis. Vult igitur Christus, ait Bernardus, Seraphim fabricare, ut illi fiat unde tu corruisti. Ne mireris, Christiane, hominem sublimem & volantem, hominem sex alarum, hominem Seraphim factum, nam Dominus Seraphinorum, factus est homo. In Magdalenam e foribus & flagitiis erutam amore in Seraphim mutam. Divinæ Charitatis alis sæpius de die in altum subvehitur. Hinc inter cælum & terram hic est orta, cælone an terræ sit assignanda. Cum eleveretur, eam sibi afferebat cælum, velut Angelum, velut e Seraphinis unum. At reclamans terra: Mihi detur, ait, quia mulier est; quia peccatrix est. Hic Amor velut arbiter, sententiam dixit: iam pridem desit esse peccatrix, mutata in Angelum, quia dilexit multum.

Prò superi! Inauditum est hydropicum aqua satiatum esse! non minus admirandum est amorem amore impletum dicere: Satis est; dilexit multum. Nil erat difficile amanti. Hanc amoris sententiam Apostolorum Collegium approbavit: nam cum omnes nocte illâ mestissimâ metus mortis occuparet, divinus ardor Magdalenam inflammavit; dilexit multum. Huic sententiæ applausit Angelus, testes oculati: Vidimus eam, ajunt, digressis aliis ad monumentum plorantem, dilexit multum. Eadem sententiæ beatissima Virgo Mater subscribens: Individa doloris & amoris comes, agebat, in graviorebus meritoribus me nusquam deseruit; dilexit multum. In eandem sententiam ivit Ioannes Evangelista, qui sine emulatione fassus: Me teste, inquit, ad crucem amplexandam, ad osculandos Magistri pedes accurrit, penetravit, adstitit, perseveravit, dilexit multum. Et tu ereme ac solitudo, vos quercus & invix rupes quam fertis sententiam? Vtique non aliam, ajunt, quam illam amoris, dilexit multum. Nobis testibus modò ad cælum velut Seraphim efferebatur, modò ad terram ut penitentiam magistra demittebatur, *Amanti nil erat difficile*. Magdalena re aliâ nullâ summam amoris avartitiam exlaturare potuit, quam amore. Ut enim rectissime Bernardus affirmat: *Verè amor seipso contentus est*. Amor amore satiat. Amas? satis est. Iam legem implèsti, jam amori respondisti, jam cælum obtinuisti. Nescit amor mentiri, recusat regi, prodit se ignis, & amorem suum loquitur. Amor summa gratiarum est, & præmium gloriæ non requirit, sed meretur, seipso contentus, in seipso & gratia sibi & gloria est. Amor omnia potest, & Deum vincere, & cælum rapere. *Amanti nihil difficile.*

§. VII.

E Vit olim qui se ante suam mortem quotidianâ tæbe præmori sentiebat. Itaque ob viciniam mortis non nihil anxius, quæsi vit ex homine religioso: Quid oro faciam? magnis passibus ad sepulchrum propero: vocor palam ad plures. Neque hic moram licet trahere, eundem est. Tu ergo, vir optime, suade ac doce, quâ multa brevi tempore queam perficere. Compendio hic opus est. Hoc enim jam totus agam, Deum ut in viâ sim ad cælum, quod tamen non perveniunt, uti scis, nisi virtutis cultores. Huic religiosus senex: Non est, inquit, quod trepidus: Ama, & numeros omnes

omnes explēti: Deum, inquam, ama, & tuum est A
est cælum. Sed dices forsan: Iam amo Deum. Ergo
magis ama. In dies, imò in horas, imò & in momen-
ta hoc aurum augeri potest; tantò auctiorem reddes
divinam gratiam, tantòque cumulationem efficies
cælestem gloriam, quantò magis auxeris tuum in
Deum amorem. Deum nemo gratis amat: præsens
redditur moneta, donum gratiæ, cui æquali gradu
jungetur præmium futuræ gloriæ. Ergo si à promeritis
censeri vis opulentus, Deum ama, tantò futurus
opulentior, quantò Dei amantior. Vires tuæ fortas-
sis impares sunt jejuniis, ciliciis, flagellis, aliisque
carnis castigationibus? exhaustum corpus graviore
labores respuit? En laborem facillimum, simul &
suavissimum, Deum ama, & satis laboratum est. Plus
omnibus laborat, qui Deum sincerè amat.

Nec utilior sanè, nec brevior esse potest præcep-
tio, præ hac unâ, Deum ama. Plenitudo legis est dile-
ctio. Ad hanc Augustinus stimulos subdens, Frumen-
tum, inquit, si haberes in inferioribus, ne putresceret, leva-
res ad superiora. Frumento tuo quæris mutare locum, & cor
permittit in terrâ putrescere? Frumentum levares in superio-
ra, cor leva in cælum. Et unde, inquit, possum? qui funes,
quæ machine, quæ scale opus sunt? Gradus, affectus sunt:
iter tuum voluntas tua est. Amando ascendis, negligendo de-
scendis. Stans in terrâ, in cælo es, si diligas Deum. Si ergo
amator Dei esse vis, sincerissimis modis castisq; suspiris illum
dilige, ipsum ama, illi flagra, illi inbia, quo iucundius nihil
invenis, quo melius, quo letius, quo diuturnius. Quid enim
tam diuturnum, quam quod est sempiternum? Non times,
ne aliquando à te pereat, qui facit ne tu percas.

Quid ergo tibi placet in sæculo? Quid est quod vis amare?
Quocunque corporis sensus converteris, occurrat tibi cælum,
occurrat tibi terra. Undique pulchritudo operis tibi commen-
dat artificem. Miraris fabricam, ama fabricatorem. Non ita
occupers in eo quod factum est, ut recedas ab illo qui fecit.
Hæc enim quibus occuparis, sub te fecit, quia sub se ipso te fecit.
Si hærebis superiori, calcabis inferiora: si autem recedas à su-
periori, ista tibi in supplicium convertentur. Vera igitur &
brevisima virtutis definitio est: O R D O A M O R I S.
Amemus charitatis miracula, quod Gregorius mo-
net, quæ tantò sunt securiora quantò & occultiora;
& de quibus apud D. Æ. V. M. cò major fit retributio,
quò apud homines minor est gloria. Dictorum om-
nium clausula sit divini Pauli monitum: Super omnia
autem hæc charitatem habere.

Actio
amoris in
Deum.

1. Actio
amoris in
Deum.
1. Cor. c. 13.
v. 4. & seqq.

Secunda.
2. Plures alii amoris actus compendio hi nume-
rantur. 1. Pronissimo affectu cupere Deum videre.
2. Sua Deo bona omnia velle, uti sunt sapientia, bo-
nitas, potentia, &c. 3. Impensè gaudere, Deo ab
Angelis, Beatis, probis omnibus serviri. 4. Vnicè de-
siderare, ut res create omnes honori divino sese im-
pendant. 5. Animo dolere ob omnes in Deum inju-
rias, & à se, & ab aliis commissas. 6. Aversari omnia
quæ quis Deo displicere cognovit. 7. Sua omnia &
seipsum ad quævis patiendâ offerre Deo. 8. Divini
regiminis providentiam ubique agnoscere, & extol-
lere. 9. Amoris augmentum, & perseverantiam assi-
duis precibus efflagitare. 10. Vnicam in omnibus Dei
Voluntatem sibi sequendam proponere. Amor cum
ferret, singulis horis aliquot ex actibus hîc nomina-
tis elicit.

Tom. I.

3. Princeps amoris actus, serîo constituere, om-
nem Dei legem exactè observare. A Christo hoc di-
scimus: Qui habet mandata mea, & servat ea, ille est qui di-
ligit me. Si diligitis me, mandata mea servate. Hinc Augu-
stinus: In tantum, inquit, Deum diligimus, in quantum
ejus præcepta observamus. Verissima B. Gregorii vox est:
Probatio dilectionis, exhibitio est operis.

4. Amor Dei verus in omnes curas & cogitationes
hominis dominatur, quas suaviter ad Deum trahit.
Eodem modo totam sibi voluntatem vindicat, quam
cum Deo conglutinat. Voluntas verò sic divinæ vo-
luntati agglutinata ceteras post se animæ vires trahit.
Hinc illud Augustini: Ponderis meum, amor meus, quo-
cunque feror, amore feror, Minus Domine te amat, qui ali-
quid tecum amat, quod non propter te amat. Veræ Chari-
tatis evidens est indicium, amata rei crebra cogita-
tio: ubi enim thesaurus tuus, ibi & cor tuum est.
Quo sensu verissimum est Aristotelis scitum: Vnicui-
que concupiscenti delectabile est ea cogitare quæ
concupiscit.

5. Verus amor ipsas etiam pœnas amat: omne quod
affligit, requiem putat, amarum omne dulce æstimat,
idque in gratiam amati. Qui amat, aut non laborat,
aut ipsum amat laborem. Quod Augustinus disertis-
simè affirmans: nullo modo, inquit, sunt onerosi la-
bores amantium, sed etiam ipsi delectant, sicut venan-
tium, aucupantium, piscantium, vindemiantium, ne-
gotiantium, ludæ aliquo se oblectantium. Interest
ergo, quid ametur. Nam in eo, quod amatur, aut non
laboratur, aut ipse labor amatur. Et vide quàm pu-
dendum & dolendum sit, si delectat labor ut fera ca-
piatur, ut cupa & sacculus impleatur, & non delectat
ut Deus acquiratur. Omnia læva & immania, prorsus
facilia, & prorsus nulla efficit amor: nec enim
mortem formidat amor, sed exire festinat, ut citius
ad amatum perveniat. Dura omnia laborantibus,
amantibus minuscunt.

6. Amor Dei inter opprobria securus, inter odia
beneficus, inter iras placidus, inter invidias rutilans, inter
pericula generosus, in tentatione magnanimus, inter
amicos letus, inter inimicos intrepidus, in adversis to-
lerat, in prosperis temperat, in omnibus invictus est.

7. Verus Dei amor non est mercenarius. Amor Septima.
perfectus est, cum se animus humanus cum omnibus
viribus ardentè infundit Deo, adeoque summo bo-
no propter illius sanctitatem, bonitatem, beatitudi-
nem, perfectionem afficitur. Qui amat Deum ut sibi
bonus sit, & beatitudinem communicet, hic non-
dum perfectè amat. Et quamvis amor præmium non
ambit, non tamen sine præmio diligit. Amori causa
diligendi Deum, Deus est; modus, sine modo dili-
gere. In ceteris rebus mediocritas suadet, in amore
quantò quis immoderatior, tantò erit Deo charior.

8. Divinus amor sedulo cavere solet minimos et-
iam conscientie nævos, qui amorem si non extin-
guunt, certè minuunt, & viam sternunt ad graviora.
Divinus amor omnes actiones suas exactissimè ac
perfectissimè conatur peragere, cum sincero propo-
sito soli Deo placendi, nec ulli alteri nisi propter
Deum: tantumque studii cuius operi impendit, ac
si illud ultimum sit, & omnis ab eo salus pendeat.

9. Actuosus amoris divus Thomas tres præcipue Nona.
gradus statuit. Primus atque infimus est, non ad-
mittere aliquid Charitati contrarium, quale foret
creatori rem creatam præferre. Alter est sollester ad
tollenda omnia amoris impedimenta coniti, sive
peccata sint, sive alia quæcunque, uti est curarum
ac negotiorum multitudo, & occasiones delinquen-
di. Tertius est amor pane assiduus, qui ferè semper
in actu est, quem Vnitivum vocant, qui continuum
Beatorum amorem modulo suo imitari nititur.

Gggg 3

10. Di-

10. Divinus amor seipsum experitur in homine, in quo Deum agnoscat & veneratur. Quidquid enim benevolentiae & affectus exhibere vult Deo, id exhibet homini, perinde ut Deo, certe ut imagini Dei. Quam quidem ratione facit, quod in comœdiis fieri solet, quas prius in scenis vestibus, & choragio theatri velut privatim agere solent, dein honoratissimum quemque spectatorem publicè admittunt. Ita prorsus amor seipsum explorat in Charitate proximi. Res certa, qui proximum non diligit, nec Deum diligit. Et qui nondum amare vult inimicos, Deum adhuc odisse convincitur. Si hominem tibi similem, & quem vides, non diligis, quomodo diliges Deum quem non vides? Hic Augustinus epilogi vicem testis locupletissimus: Dilectio, inquit, sola discernit inter filios Dei & filios diaboli. Signent se omnes signo Iohannis, s. crucis Christi, respondeant omnes, Amen; cantent omnes, Alleluia; baptizentur omnes; intrent Ecclesias; faciant parietes ba-

A filiarum: non discernuntur filii Dei à filiis diaboli, nisi charitate. Qui habent charitatem, nati sunt ex Deo; qui non habent, non sunt nati ex Deo. Magnum iudicium, magna discretio. Quidquid vis, habes, hoc solum non habes, nihil tibi proddest. Alia si non habes, hoc habes, & implesti legem. Sed non debemus nos exercere: in amore fraterno. Potes mihi dicere: Non vidi Deum. Nunquid potes mihi dicere: Non vidi hominem? Dilige fratrem: si enim fratrem, quem vides, dilexeris, simul videbis & Deum, quia vides ipsam charitatem. Sit ergo spes nostra, Deum noster. Qui fecit omnia, melior est omnibus: qui fortior est: qui magnus, maior est; quidquid amaveris, illi tibi erit. Disce amare in creaturâ creatorem, & in factum factorem: ne teneat te quod ab illo factum est, & amittas eum à quo & ipse factus es. Vae tali amoris, qui suspicatur aliquid pulchrius, quam sit ille à quo est omne pulchrum. Ergo qui verè amat hominem, etiam inimicum debito amore prosequitur, unâ se amare Deum testetur.

F I N I S.

Ad maiorem Dei, Virginis Mariae, Sanctorumque omnium gloriam.

